

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

22 juni 2018

WETSONTWERP

**tot wijziging van het Wetboek van
strafvordering met het oog op het invoeren
van een wettelijke regeling
inzake spijtoptanten**

**Wetsvoorstel tot instelling van een
spijtoptantenregeling**

VERSLAG VAN DE EERSTE LEZING

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Sophie DE WIT**

INHOUD

Blz.

I. Procedure	3
II. Inleidende uiteenzettingen	3
III. Algemene bespreking.....	9
IV. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	31
Bijlage: Hoorzittingen	51

Zie:

Doc 54 **3016/ (2017/2018):**

001: Wetsontwerp.
002 en 003: Amendementen.

Zie ook:

005: Artikelen aangenomen in eerste lezing.

Doc 54 **0629/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van mevrouw Becq en de heren Verherstraeten en Terwingen.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

22 juin 2018

PROJET DE LOI

**modifiant le Code d'Instruction
criminelle en vue d'introduire
des dispositions légales
relatives aux repentis**

**Proposition de loi instaurant le régime
des repentis**

RAPPORT DE LA PREMIÈRE LECTURE

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MME **Sophie DE WIT**

SOMMAIRE

Pages

I. Procédure	3
II. Exposés introductifs	3
III. Discussion générale.....	9
IV. Discussion des articles et votes	31
Annexe: Auditions	51

Voir:

Doc 54 **3016/ (2017/2018):**

001: Projet de loi.
002 et 003: Amendements.

Voir aussi:

005: Articles adoptés en première lecture.

Doc 54 **0629/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de Mme Becq et MM. Verherstraeten et Terwingen.

8757

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Philippe Goffin

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA	Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Goedelee Uyttersprot, Kristien Van Vaerenbergh
PS	Laurette Onkelinx, Özlem Özen
MR	Gautier Calomne, Gilles Foret, Philippe Goffin
CD&V	Sonja Becq, Raf Terwingen
Open Vld	Egbert Lachaert, Carina Van Cauter
sp.a	Annick Lambrecht
Ecolo-Groen	Stefaan Van Hecke
cdH	Christian Brotcorne

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Christoph D'Haese, Koenraad Degroote, Daphné Dumery, Wim Van der Donckt, Yoleen Van Camp
Paul-Olivier Delannois, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux, Fabienne Winckel
Benoît Friart, Luc Gustin, Philippe Pivin, Stéphanie Thoron
Griet Smaers, Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Katja Gabriëls, Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu
David Geerts, Karin Jiroflée
Marcel Cheron, Benoît Hellings
Francis Delpérée, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

DéFI	Olivier Maingain
------	------------------

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail: publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel: publications@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en het toegevoegde wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 17 en 24 april, 15 mei en 12 juni 2018.

I. — PROCEDURE

Tijdens haar vergadering van 17 april 2018 heeft de commissie met toepassing van artikel 28 van het Kamerreglement beslist om hoorzittingen te organiseren en schriftelijke adviezen in te winnen over dit wetsontwerp. Het verslag van deze hoorzittingen gaat als bijlage bij dit verslag.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Inleidende uiteenzetting van de heer Koen Geens, minister van Justitie

De heer Koen Geens, minister van Justitie, geeft aan dat de voorbije kwarteeuw al meermaals werd geprobeerd een dergelijke regeling in de Belgische rechtsorde op te nemen. Zoals in de memorie van toelichting wordt aangegeven, hebben talrijke Europese landen die regeling ingesteld, waardoor zij echt resultaat hebben geboekt in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme.

Dit wetsontwerp vloeit dan ook voort uit een grondige juridische analyse, een rechtsvergelijking en langdurig overleg met de verschillende betrokken partijen in het veld alsook met andere landen. Naast de invoering van de bijzondere opsporingsmethode “burgerinfiltratie” (die momenteel wordt besproken in de commissie voor de Justitie), is de spijtoptantenregeling het sluitstuk in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens velde op 17 januari 2017 een belangrijk arrest inzake spijtoptanten en de toepassing daarvan in België. Het Hof oordeelt dat het recht op een eerlijk proces niet in de weg staat aan het gebruik van spijtoptanten tijdens het vooronderzoek indien de aard van de misdrijven zulks noodzakelijk. Indien een veroordeling wordt gebaseerd op dergelijke bronnen dienen evenwel adequate en voldoende waarborgen te bestaan tegen misbruiken, waarbij *in concreto* wordt verwezen naar een afwezigheid van anonimiteit, het bestaan van concorderende bewijsmiddelen, het verhoor in openbare zitting en

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi et la proposition de loi jointe au cours de ses réunions des 17 et 24 avril, 15 mai et 12 juin 2018.

I. — PROCÉDURE

En application de l'article 28 du Règlement de la Chambre, la commission a, au cours de sa réunion du 17 avril 2018, décidé d'organiser des auditions et de recueillir des avis écrits sur le projet de loi à l'examen. Le rapport des auditions est annexé au présent rapport.

II. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Exposé introductif de M. Koen Geens, ministre de la Justice

M. Koen Geens, ministre de la Justice, rappelle que, depuis les années 90, il a été tenté à plusieurs reprises d'introduire ce type de régime dans l'ordre juridique belge. Comme l'indique l'exposé des motifs, de nombreux pays européens ont instauré ce régime, donnant lieu à de belles réussites dans la lutte contre la criminalité organisée et le terrorisme.

Le projet de loi à l'examen est dès lors le résultat d'une analyse juridique approfondie, d'une comparaison du droit et de longues concertations avec les différentes parties prenantes sur le terrain concernées, ainsi qu'avec les autres pays. Conjointement avec l'introduction de la méthode particulière de recherche “infiltration civile” – en cours de discussion au sein de la commission de la Justice – le régime des repentis constitue l'aboutissement dans la lutte contre la criminalité organisée et le terrorisme.

La Cour européenne des droits de l'homme a rendu, le 17 janvier 2017, un arrêt important concernant les repentis et l'application de ce statut en Belgique. La Cour estime que le droit à un procès équitable ne constitue pas un obstacle au recours à des repentis durant l'enquête préliminaire lorsque la nature des infractions le requiert. Toutefois, lorsque l'on se base sur de telles sources pour prononcer une condamnation, il doit exister des garanties adéquates et suffisantes contre les abus. Concrètement, ces garanties consistent en l'absence d'anonymat, l'existence de moyens de preuve concordants, une audition en audience publique et l'inclusion

de opname van alle elementen in het strafdossier op basis waarvan een tegensprekelijk debat wordt georganiseerd. Het wetsontwerp houdt rekening met deze opmerkingen, en de verschillende andere grondwettelijke aspecten.

De spijtoptant betreft een persoon die in verdenking is gesteld voor, of beklaagde is van, of beschuldigde is van, of veroordeeld is voor gelijk welk misdrijf, en substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt omtrent bepaalde in de wet opgenomen, meest maatschappelijk ontwrichtende vormen van criminaliteit. Daarbij legt de spijtoptant verklaringen af over de betrokkenheid van derden en, in het geval er een eigen betrokkenheid is, over diens eigen deelname aan deze feiten.

Het openbaar ministerie kan enkel een beroep doen mits het onderzoek zulks vereist en de overige middelen van onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan de dag te brengen en dit enkel in het kader van de opsporing of de vervolging van misdrijven als bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4, van het Wetboek van strafvordering of misdrijven die werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek.

In ruil voor deze substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen kan de spijtoptant genieten van een toezegging van het openbaar ministerie. Deze toezeggingen zijn in de wet bepaald en zijn uitermate gediversifieerd, waardoor een geschikte, op maat gemaakte en vooral proportionele toezegging kan worden verricht. Er kunnen toezeggingen worden verricht in het kader van de strafvordering die is ingesteld tegen de spijtoptant, in het kader van de strafuitvoering eens de spijtoptant is of wordt veroordeeld, en in het kader van diens detentie.

De spijtoptant en het openbaar ministerie ondertekenen een memorandum. Dit document bevat een eenzijdige verklaring van de spijtoptant dat hij zich ertoe verbindt bepaalde verklaringen af te leggen, alsook de toezeggingen van het openbaar ministerie inzake de strafvordering, de strafuitvoering of de detentie. Bij de opstelling van een memorandum moet de spijtoptant worden bijgestaan door een advocaat.

Een memorandum mag alleen worden gesloten mits de volgende stukken zijn ingewonnen:

- het advies van de Getuigenbeschermingscommissie, teneinde die commissie in staat te stellen proactief te anticiperen, door eventuele maatregelen ter bescherming van de bedreigde getuigen te nemen;

de tous les éléments dans le dossier répressif, sur la base desquels un débat contradictoire est organisé. Le projet de loi tient compte de ces observations et des différents autres aspects constitutionnels.

Un repent est un inculpé, un prévenu, un accusé ou un condamné pour une quelconque infraction qui fait des déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes sur les formes de criminalité les plus déstabilisantes pour la société qui sont reprises dans la loi. Le repent fait des déclarations sur la participation de tiers et, dans le cas où lui-même est impliqué, sur sa propre participation aux faits.

Le ministère public peut faire appel à un repent uniquement si l'enquête l'exige et si les autres moyens d'investigation ne semblent pas suffire à la manifestation de la vérité et ce, uniquement dans le cadre de la détection et la poursuite des délits visés à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou des délits qui ont été commis dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal.

En échange de ces déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes, le repent peut bénéficier d'une promesse du ministère public. Ces promesses sont définies dans la loi et sont extrêmement diversifiées, ce qui permet ainsi de faire des promesses appropriées, sur mesure et surtout proportionnelles. Des promesses peuvent être faites dans le cadre des poursuites pénales engagées contre le repent, dans le cadre de l'exécution de la peine une fois que le repent a été ou est condamné, et dans le cadre de sa détention.

Un memorandum est signé par le repent et le ministère public. Ce memorandum porte sur une déclaration unilatérale du repent dans laquelle il promet de faire certaines déclarations et dans laquelle le ministère public fait des promesses dans le cadre de l'action publique, de l'exécution de la peine ou de la détention. Le memorandum doit être conclu avec l'assistance d'un avocat.

Un memorandum ne peut être conclu:

- qu'après l'avis de la Commission de la protection des témoins, afin de lui permettre d'anticiper proactivement la prise d'éventuelles mesures de protection des témoins menacés,

- het advies van de betrokken onderzoeksrechters, ingeval een gerechtelijk onderzoek werd ingeleid;
- het advies van de federaal procureur, die dan ook kan optreden bij de coördinatie van de strafvordering ingeval meerdere rechtsgebieden bij de zaak betrokken zijn;
- het akkoord van de bevoegde procureurs-generaal.

Het memorandum impliceert een onweerlegbaar vermoeden van fout inzake de door de spijtoptant gepleegde misdrijven waarover hij verklaringen aflegt. In het memorandum geeft de spijtoptant aan bereid te zijn de schade te vergoeden. De regeling doet geen afbreuk aan de rechten van het slachtoffer in het raam van de burgerlijke vordering.

De spijtoptant treedt nooit anoniem op. Het memorandum wordt toegevoegd aan het strafdossier.

De toezeggingen van het openbaar ministerie aan de spijtoptant, vervat in het memorandum, worden ingetrokken:

- indien de spijtoptant voor misdrijven gepleegd na datum van het sluiten van het memorandum bij vonnis of arrest dat in kracht van gewijsde is gegaan, wordt veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van ten minste zes maanden;
- indien de spijtoptant niet overgaat tot het afleggen van de verklaringen zoals bepaald in het memorandum;
- indien de spijtoptant de door hem veroorzaakte schade niet vergoedt;
- indien de spijtoptant, wetens en willens, onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de bedoelde feiten heeft afgelegd;
- indien de spijtoptant, teneinde de vervolging betreffende de bedoelde feiten te belemmeren, heeft gepoogd bewijzen te laten verdwijnen of zich te verstaan met derden.

Elke toezegging van de procureur des Konings gebeurt rekening houdend met de proportionaliteit en is opgenomen in het memorandum, waardoor de andere partijen en de rechter ervan kennis kunnen nemen. Hierdoor kan de rechter maximaal de betrouwbaarheid van de verklaring nagaan.

In het kader van de uitoefening van de strafvordering kan het openbaar ministerie een strafvermindering of

- qu'après l'avis des juges d'instruction impliqués, dans le cas où une instruction judiciaire a été lancée,
- qu'après l'avis du procureur fédéral, qui peut dès lors intervenir dans la coordination de l'action publique si plusieurs juridictions sont concernées,
- et qu'après accord des procureurs généraux compétents.

Le mémorandum implique une présomption irréfutable de faute à l'égard des infractions commises par le repenté au sujet desquelles il fait des déclarations. Le repenté se déclare prêt dans le mémorandum à indemniser le dommage. Le régime ne porte pas atteinte aux droits de la victime dans le cadre de l'action civile.

Le repenté n'agit jamais anonymement. Le mémorandum est joint au dossier pénal.

Les promesses faites par le ministère public au repenté, contenues dans le mémorandum, sont retirées:

- si le repenté est condamné par un jugement ou un arrêt coulé en force de chose jugée pour des infractions commises après la date de la conclusion du mémorandum à une peine principale d'emprisonnement d'au moins six mois;
- si le repenté n'effectue pas les déclarations comme stipulé dans le mémorandum;
- si le repenté n'indemnise pas le dommage;
- si le repenté a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits visés;
- si, en vue d'entraver les poursuites concernant les faits visés, le repenté a tenté de faire disparaître des preuves ou de s'entendre avec des tiers.

La proportionnalité est un aspect pris en compte dans tous les engagements du procureur du Roi, qui doivent par ailleurs figurer dans le mémorandum, afin de permettre aux autres parties et au juge d'en prendre connaissance. Le juge peut ainsi contrôler de façon optimale la fiabilité de la déclaration.

Dans le cadre de l'exercice de l'action publique, le ministère public peut proposer une réduction ou une

-verschoning ten aanzien van de spijtoptant voorstellen. De strafvermindering of -verschoning wordt bepaald in de wet en is afhankelijk:

— van de zwaarte van de strafmaat die op het misdrijf is gesteld (misdaden dan wel wanbedrijven) en;

— de aard van het misdrijf (met of zonder geweld of bedreiging).

Hierbij wordt de systematiek van de verzachtende omstandigheden gevolgd.

Er wordt vastgesteld dat een spijtoptantenregeling ook nuttig kan zijn in het kader van de opsporing en vervolging van terrorisme. Verklaringen van een spijtoptant, die zelf vervolgd wordt voor terrorisme, kunnen immers een terrorismemisdrijven ophelderen en daarmee toekomstige aanslagen vermijden. Hiervoor wordt een afwijkend regime vastgesteld, waardoor steeds een zekere minimumstraf moet uitgesproken worden.

De toezegging wordt steeds bekrachtigd door het onderzoeksgerecht, de rechtbank of het hof.

Deze zullen daarbij, gelet op de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, steeds een proportionaliteitstoets en wettigheidstoets uitvoeren. Vervolgens wordt de toegezegde straf uitgesproken.

De rechtbank of het hof spreekt daarbij steeds een vervangende straf uit die van toepassing wordt indien de spijtoptant de voorwaarden in het memorandum niet nakomt of niet heeft nagekomen (bijvoorbeeld indien wordt vastgelegd dat hij leugenachtige verklaringen aflegde). Indien het openbaar ministerie meent dat deze straf moet worden opgelegd, brengt het de zaak voor de rechtbank of het hof die de vervangende straf heeft uitgesproken teneinde de niet-nakoming vast te stellen en de vervangende straf op te leggen.

In het raam van de strafuitvoering kan het openbaar ministerie toezeggen gunstig te zullen adviseren (bijvoorbeeld in de strafuitvoeringsrechtbank), een gunstige beslissing te zullen nemen (door bijvoorbeeld niet onmiddellijk over te gaan tot de strafuitvoering) of nog een occasionele uitgaansvergunning of een penitentiaal verlof te zullen toekennen, maar dan wel op voorwaarde dat de openbare veiligheid niet in het gedrang komt.

Daarnaast kan de procureur des Konings toezeggen dat niet of slechts gedeeltelijk uitvoering zal worden gegeven aan een opgelegde geldboete of aan bepaalde bijzondere verbeurdverklaringen.

exclusion de peine à l'égard du repent. La réduction ou l'exclusion de peine est fixée dans la loi. Elle est fonction:

— de la sévérité de la peine prévue pour l'infraction (crime/délit) et;

— de la nature de l'infraction (assortie ou non de violences ou de menaces).

C'est le système des circonstances atténuantes qui s'applique en l'espèce.

Le recours au régime des repentis peut également s'avérer utile dans le cadre de la recherche et des poursuites en matière de terrorisme. Les déclarations d'un repentis poursuivi du chef de terrorisme peuvent en effet permettre d'élucider une infraction terroriste et donc d'éviter de nouveaux attentats. Le projet de loi propose en l'espèce un régime dérogatoire qui prévoit l'imposition d'une peine minimum déterminée dans tous les cas.

La promesse est toujours ratifiée par la juridiction d'instruction, le tribunal ou la cour.

Ceux-ci exerceront toujours un contrôle de proportionnalité et de légalité, conformément à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle. La peine proposée est ensuite prononcée.

Le tribunal ou la cour prononce, dans tous les cas, une peine subsidiaire qui s'appliquera si les conditions fixées dans le memorandum ne sont pas – ou n'ont pas été – respectées par le repentis (si l'on constate par exemple qu'il a fait des déclarations mensongères). Si le ministère public estime qu'il y a lieu d'infliger cette peine, il saisit le tribunal ou la cour qui a prononcé la peine subsidiaire, afin de faire constater le non-respect et d'obtenir une condamnation à cette peine.

Dans le cadre de l'exécution de la peine, le ministère public peut promettre de rendre un avis favorable (par exemple: un avis favorable pour le tribunal de l'application des peines), de prendre une décision favorable dans le cadre de l'exécution de la peine (par exemple: ne pas procéder immédiatement à l'exécution de la peine) et d'octroyer une permission de sortie occasionnelle ou un congé pénitentiaire. Dans ces cas, la sécurité publique ne peut être mise en danger.

En outre, le procureur du Roi peut promettre de ne pas infliger, ou de n'infliger que partiellement, l'amende ou à certaines confiscations particulières.

De procureur des Konings kan tevens, mits de directeur-generaal van de penitentiare inrichtingen daar vooraf mee instemt, toezeggingen doen omtrent plaatsing en overplaatsing, alsook van ermee samenhangende faciliteiten (bijvoorbeeld waar de gevangenisstraf wordt uitgezeten).

Na de ondertekening van het memorandum legt de spijtoptant zijn verklaringen af. Die verklaringen mogen als bewijs in aanmerking worden genomen, maar louter indien zij in belangrijke mate door andere bewijsmiddelen worden ondersteund.

Zo nodig kan de spijtoptant gebruik maken van gewone of bijzondere beschermingsmaatregelen, alsook van financiële steunmaatregelen in het raam van de getuigenbescherming.

De minister van Justitie brengt jaarlijks bij het Parlement verslag uit over de toepassing van deze wet. Hij informeert het Parlement over het aantal gerechtelijke onderzoeken dat aanleiding heeft gegeven tot de in deze wet bedoelde maatregelen, over het aantal betrokken personen, over de misdrijven die door die personen werden gepleegd en over de verkregen resultaten.

De minister geeft tot slot aan dat de aangelegenheid die het voorwerp van dit wetsontwerp is, gevoelig ligt. Het invoeren ervan is echter echt nodig. Hoewel technische en wetenschappelijke vaststellingen steeds belangrijker worden, en de onderzoekstechnieken steeds geavanceerder, hebben politie en justitie het nog steeds heel moeilijk om toegang te verkrijgen tot de gesloten milieus van de georganiseerde misdaad en het terrorisme. Een spijtoptantenregeling, indien weloverwogen ingezet, kan mensen in het criminele milieu aanzetten om belastende verklaringen af te leggen, waardoor ernstige misdrijven worden opgehelderd en mogelijk toekomstige misdrijven, met potentiële ernstige materiële en lichamelijke schade en zelfs de dood tot gevolg, kunnen worden verhinderd.

B. Wetsvoorstel (Sonja Becq, Servais Verherstraeten, Raf Terwingen) tot instelling van een spijtoptantenregeling, DOC 54 0629/001

Het wetsvoorstel beoogt een wettelijke regeling van strafverminderde maatregelen voor mededaders of medeplichtigen om hen ertoe aan te zetten met het criminele milieu te breken. Zij zullen getuigenissen kunnen afleggen omtrent de misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie en de daders ervan.

Het wetsvoorstel onderscheidt daarbij drie vormen van toezeggingen die door de procureur des Konings

Moyennant accord préalable du directeur général des établissements pénitentiaires, le procureur du Roi peut faire des promesses dans le cadre du placement et du transfert ainsi que des facilités connexes (telles que l'emplacement de la prison).

Après avoir conclu le mémorandum, le repenté fait ses déclarations. Les déclarations faites par le repenté ne peuvent être prises en considération comme preuve que si elles sont corroborées dans une mesure importante par d'autres éléments de preuve.

Si nécessaire, le repenté peut profiter de mesures de protection ordinaires ou spéciales et de mesures d'aide financière de la protection des témoins.

Annuellement, le ministre de la Justice fait rapport au Parlement sur l'application de la présente loi. Il informe le Parlement du nombre d'instructions qui ont donné lieu aux mesures visées dans la présente loi, du nombre de personnes concernées, des infractions commises par ces dernières et des résultats obtenus.

Le ministre conclut son exposé en soulignant que la réglementation prévue par le projet de loi à l'examen porte certes sur une matière sensible mais qu'elle est absolument indispensable. Malgré l'importance grandissante des constatations techniques et scientifiques et les avancées régulièrement réalisées dans le domaine des techniques d'investigation, la police et la justice ont toujours des difficultés considérables à s'introduire dans les milieux fermés de la criminalité organisée et du terrorisme. Un régime des repentis bien pensé pourrait inciter des personnes issues du milieu criminel à faire des déclarations à charge permettant d'élucider certaines infractions graves, et éventuellement de prévenir de nouvelles infractions susceptibles de causer d'importants dommages matériels et corporels, voire des décès.

B. Proposition de loi (Sonja Becq, Servais Verherstraeten, Raf Terwingen) instaurant le régime des repentis, DOC 54 0629/001

La proposition de loi vise à instaurer un régime légal de mesures de réduction de peine pour les coauteurs ou complices afin d'inciter ceux-ci à rompre avec le milieu. Ils pourront témoigner à propos d'infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle ou contre les auteurs de ces infractions.

La proposition de loi distingue trois formes de promesses que le procureur du Roi et le procureur fédéral

en federale procureur kunnen worden gedaan, dit naargelang de fase van de strafprocedure waarin de zaak van de spijtoptant zich bevindt.

Het wetsvoorstel houdt een omstandige en evenwichtige regeling in die in sterke mate rekening houdt met de rechten van de verdediging en de door het EHRM gestelde vereisten dienaangaande.

De transparantie en coherentie worden gewaarborgd door de coördinerende functie van de federale procureur, die de toezeggingen, vervat in schriftelijke memoranda, telkens mee ondertekent en daarvan een register bijhoudt.

Er worden mechanismen voorzien van subsidiariteit (de spijtoptantenregeling als "laatste redmiddel") en proportionaliteit tussen het misdrijf gepleegd door de spijtoptant, waarvoor de toezegging wordt gedaan en het misdrijf waaromtrent inlichtingen worden verstrekt.

Ten slotte worden en blijven ook de rechten van de slachtoffers gewaarborgd.

peuvent faire, selon la phase de la procédure pénale dans laquelle se trouve l'affaire du repent.

La proposition de loi prévoit un régime complet et équilibré qui tient nettement compte des droits de la défense et des exigences prévues en la matière dans la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme.

La transparence et la cohérence sont garanties par le rôle coordinateur du procureur fédéral, qui cosignera les mémorandums dans lesquels sont consignées les promesses qui ont été faites et qui tiendra un registre de ces mémorandums.

Des mécanismes sont prévus en ce qui concerne la subsidiarité (recours aux repentis en tant qu'ultime "planche de salut") et la proportionnalité entre l'infraction commise par le repent qui fait l'objet d'une promesse et l'infraction à propos de laquelle le repent fournit des informations.

Enfin, les droits des victimes sont et restent garantis.

III. — ALGEMENE BESPREKING

A. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) onderstreept om te beginnen dat dit wetsontwerp een spijtoptant definieert als een in verdenking gestelde, een beklagde, een beschuldigde of een veroordeelde persoon, in verband met eender welk misdrijf, die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt omtrent de betrokkenheid van derden en, in voorkomend geval, omtrent zijn eigen betrokkenheid bij misdrijven of pogingen tot misdrijf, alsmede omtrent de meest maatschappijontwrichtende vormen van criminaliteit.

Het begrip “spijtoptant” lijkt niet geschikt te zijn. De betrokken personen lijken er veeleer op uit te zijn wraak te nemen dan spijt te betuigen, zoals de Italiaanse genodigden tijdens de hoorzittingen hebben aangegeven. Betekent die definitie dat men spijtoptant kan zijn in een ander dossier dan datgene waarvoor men informatie verstrekt?

Wat vervolgens de achterliggende gedachte betreft, vraagt de spreekster zich evenals AVOCATS.BE af of een verankering van de status van spijtoptant wel wenselijk is, gelet op de risico's die ermee gepaard gaan. Zoals AVOCATS.be onderstreept, rijst de vraag welke geloofwaardigheid zal kunnen worden gehecht aan de verklaringen van een persoon die misdrijven heeft gepleegd en die vervolgens over eventuele mededaders of medeplichtigen uit de biecht klappt. Er bestaat aldus een zeer groot risico op manipulatie van het onderzoek en op lasterlijke aantijgingen, teneinde er zelf “goedkoper” van af te komen enzovoort. Deze risico's werden ook al aangehaald in de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens.

De Italiaanse procureur Perduca heeft zelf onderstreept dat het niet gaat om spijtoptanten, maar om criminelen die wraak willen nemen, de concurrentie klein willen krijgen of uit zijn op een strafrechtelijk of ander voordeel.

Niemand voelt er zich goed bij dat met een schurk over diens strafmaat wordt onderhandeld. Zelfs als hij feiten heeft helpen te voorkomen of daders heeft helpen aan te wijzen, dan blijkt hij dat stevast te doen in zijn eigen belang en niet uit altruïsme, maar louter om strafvermindering te krijgen. Welk imago van een maatschappij en welke lessen zijn er dan voor de eventuele slachtoffers? Ook rijst de vraag of het wetsontwerp in overeenstemming is met onze cultuur en met onze mentaliteit, en of het in de praktijk daadwerkelijk zal worden toegepast.

III. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Questions et remarques des membres

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne tout d'abord que ce projet de loi définit un repentir comme un inculpé, un prévenu, un accusé ou un condamné pour une quelconque infraction qui fait des déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes concernant la participation de tiers, et le cas échéant, sa propre participation par rapport aux infractions commises ou ayant fait l'objet d'une tentative, sur les formes de criminalité les plus déstabilisantes pour la société.

Ce terme de “repenti” ne semble pas approprié. Les personnes concernées semblent en effet plutôt vouloir se venger que se repentir, comme l'ont souligné les intervenants italiens lors des auditions. Cette définition signifie-t-elle bien qu'on peut être repentir dans le cadre d'un autre dossier que le dossier pour lequel on donne des informations?

Sur la philosophie ensuite, comme AVOCATS.BE, l'oratrice s'interroge sur l'opportunité de consacrer le statut de repentir, compte tenu des risques que cela comporte. Comme le souligne AVOCATS.be, on ne peut que s'interroger sur le crédit qui pourra être accordé aux déclarations d'une personne ayant commis des infractions et faisant des déclarations au sujet d'éventuels coauteurs ou complices. Il existe à l'évidence un risque très important de manipulations de l'enquête, de dénonciations calomnieuses afin de s'en sortir à meilleur compte, etc. Ces risques ont déjà été évoqués dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme.

Le procureur italien Perduca a souligné lui-même que nous n'étions pas face à des repentis mais à des criminels qui sont là pour se venger, pour tuer la concurrence ou pour obtenir un avantage pénal ou autre.

On ne peut s'empêcher d'être mal à l'aise avec la négociation de la peine avec un malfrat. S'il a éventuellement permis d'éviter des faits ou a permis d'en identifier les auteurs, force est de constater qu'il le fait dans son intérêt propre et à des fins non altruistes mais en vue de voir sa peine réduite. Quelle image cela donne-t-il pour une société et quelle leçon pour les victimes éventuelles? Aussi, on peut se demander si le projet de loi correspond à notre culture et à notre mentalité, et si elle sera réellement appliquée en pratique.

Zoals voor de burgerinfiltratie is ook hier het toepassingsgebied zeer ruim; er wordt immers verwezen naar artikel 90ter, § 2, 3 en 4, van het Wetboek van strafvordering of naar de misdrijven die in het raam van een criminele organisatie worden gepleegd.

AVOCATS.be benadrukt dat de lijst met misdrijven waarvoor op het statuut van spijtoptant een beroep mag worden gedaan, onmiskenbaar te lang is.

Ter herinnering: in zijn arrest 105/2007 van 19 juni 2007 heeft het Grondwettelijk Hof de bepalingen aangaande een vergelijkbare en al even uitzonderlijke onderzoeksmethode (de aan informanten verleende toelating om misdrijven te plegen) vernietigd, met de motivering dat de toepassingsfeer van de aangenomen bepaling te breed was opgevat.

Door de verwijzing naar artikel 90ter, § 2 tot 4 van het Wetboek van strafvordering (de zogeheten “telefoonlijst”) kan immers voor een zeer breed scala aan misdrijven op die maatregel een beroep worden gedaan; die lijst is immers bijzonder lang en zal wellicht nog worden uitgebreid.

De verwijzing naar de misdrijven die worden gepleegd in het kader van een in artikel 324bis van het Strafwetboek bedoelde criminele organisatie of die worden beoogd in boek 2, titel I ter van het Strafwetboek, beperkt het toepassingsgebied van de wet slechts mondjesmaat.

Het begrip “criminele organisatie” is een vaag begrip, dat vaak ten onrechte wordt gehanteerd; haast altijd zal de feitenrechter immers beslissen om die kwalificatie niet in aanmerking te nemen en slechts de kwalificatie van bendevoorming te gebruiken.

Zoals professor Marie-Aude Beernaert onderstreept, is de kwalificatie “meest maatschappij-ontwrichtend” met betrekking tot de vormen van criminaliteit een betwistbaar criterium in het licht van de opgesomde artikelen; zij herinnert eraan dat ook het gebruik van stoffen met hormonale werking en zelfs telefoonterreur daaronder vallen.

Het akkoord wordt vermeld in een schriftelijk memorandum dat wordt ondertekend door de spijtoptant en het openbaar ministerie. Het vermeldt onder meer het arrondissement waar de misdrijven zijn gepleegd waarover de spijtoptant er zich toe heeft verbonden informatie te geven, alsook de procureur des Konings van het arrondissement waarin de spijtoptant wordt vervolgd of veroordeeld is. Dat betekent dat men heel vroeg (bij de vervolging) of heel laat (bij de strafuitvoering) spijtoptant kan worden. In welke mate kan een en

A nouveau, le champ d'application est très large puisque comme pour l'infiltration civile, il est fait référence à 90ter, § 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou aux délits commis dans le cadre d'une organisation criminelle.

AVOCATS.be souligne que la liste des infractions pour lesquelles le recours au statut de repentant est autorisée, est manifestement trop étendue.

Pour rappel, la Cour constitutionnelle avait annulé dans son arrêt 105/2007 du 19 juin 2007 des dispositions relatives à une méthode d'enquête comparable et tout aussi exceptionnelle (l'autorisation accordée aux indicateurs de commettre des infractions), au motif que le champ d'application de la disposition votée était trop étendu.

La référence à l'article 90ter, § 2 à 4 du Code d'instruction criminelle (liste dite “liste des écoutes”) permet en effet le recours à la mesure pour un nombre très important d'infractions, cette liste étant particulièrement étendue et encline à être de plus en plus étendue.

De la même manière, la référence aux infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal, ou visées au livre 2, titre I ter du Code pénal, ne limite que très marginalement le champ d'application de la loi.

La notion d'organisation criminelle est une notion floue, souvent appliquée à tort jusqu'à ce que le juge du fond décide, dans de très nombreux cas, de ne pas retenir cette qualification, en ne retenant souvent qu'une qualification d'association de malfaiteurs.

Comme le souligne le professeur Marie-Aude Beernaert, la notion de formes de criminalité “les plus déstabilisantes pour la société” est un critère contestable au vu des articles énumérés puisqu'elle rappelle que l'on y trouve, par exemple, l'utilisation de substances à effet hormonal ou même le harcèlement téléphonique.

L'accord est mentionné dans un memorandum écrit signé par le repentant et le ministère public. Il contient notamment l'arrondissement dans lequel ont été commises les infractions sur lesquelles le repentant s'est engagé à donner des informations et le procureur du Roi de l'arrondissement dans lequel le repentant est poursuivi ou condamné. Cela signifie aussi qu'on peut devenir repentant très tôt (au moment des poursuites) ou très tardivement (au moment de l'exécution de la peine). Quelle coexistence y a-t-il avec le système des indicateurs ou

ander samengaan met bijvoorbeeld de tipgeversregeling of met het systeem van de gevangenisbronnen? Zal het met de spijtoptantenregeling mogelijk zijn een medegevangene te verklikken die zegt dat hij feiten gaat plegen of dat hij bepaalde feiten heeft gepleegd, in de hoop op een lichter gevangenisregime?

Het memorandum bevat de nauwkeurige en omstandige opgave van:

- de feiten waarvoor de spijtoptant wordt vervolgd of is veroordeeld, alsmede de straffen die werden opgelegd en waarvoor een toezegging is gedaan;
- de feiten waarover de spijtoptant zich ertoe verbindt verklaringen af te leggen;
- de inhoud van de toezegging van de procureur des Konings;
- de voorwaarden die met de toezegging gepaard gaan, en op zijn minst toch het feit dat de toezegging bij nieuwe, na het memorandum gepleegde feiten zal worden ingetrokken indien het gaat om een gevangenisstraf van ten minste zes maanden, indien de betrokkene de vastgelegde verklaringen niet aflegt, indien hij de slachtoffers niet vergoedt, of indien hij wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen heeft afgelegd;
- de voorwaarden en de nadere regels betreffende de verklaring van de spijtoptant;
- de bereidheid de schade te vergoeden.

Het begrip “niet-onthullend” is vaag. AVOCATS.be heeft beklemtoond dat die intrekking beperkt is tot onvolledige verklaringen in verband met de feiten waarover de betrokkene heeft getuigd. De wet bevat dus geen begrenzing van het begrip “onvolledige verklaringen”.

Wat al dan niet oprechte verklaringen betreft, wordt al evenmin de vereiste graad van bewijskracht gepreciseerd om de verklaring daadwerkelijk als niet-oprecht te kunnen beschouwen.

Het memorandum mag alleen worden overeengekomen middels:

- een toestemming vooraf van de betrokken procureurs-generaal;
- een advies vooraf van de getuigenbeschermingscommissie, teneinde te anticiperen op de maatregelen die in voorkomend geval zouden kunnen worden genomen;
- een advies vooraf van de federaal procureur;
- indien een onderzoek aan de gang is, een advies vooraf van de onderzoeksrechter.

des sources en prison par exemple, peut-on penser que le système des repentis permettra de dénoncer un codétenu qui dit qu’il va commettre des faits ou qu’il est à l’origine d’autres faits en vue d’obtenir un allègement du régime carcéral?

Le mémorandum contient l’indication précise et détaillée:

- des faits pour lesquels le repentis est poursuivi ou condamné et des peines infligées pour lesquelles une promesse est intervenue;
- des faits sur lesquels le repentis s’engage à faire des déclarations;
- la teneur de la promesse du procureur du Roi;
- les conditions liées à la promesse et à tout le moins le fait que la promesse sera retirée en cas de nouvelles infractions commises après le mémorandum s’il s’agit d’un emprisonnement d’au moins six mois, s’il n’effectue pas les déclarations stipulées, s’il n’indemnise pas les victimes, s’il a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices.
- les conditions et les modalités relatives à la déclaration du repentis;
- la volonté d’indemniser les dégâts.

La notion de “non révélatrice” est une notion floue. AVOCATS.be a souligné que ce retrait est limité aux déclarations incomplètes relatives aux faits à propos desquels il a témoigné. Il n’y a donc pas de limite dans la loi à la notion de déclarations incomplètes.

De même, sur le caractère sincère ou non des déclarations, il n’est pas non plus précisé le degré de preuve exigé en dessous duquel la déclaration était effectivement considérée comme non sincère.

Le mémorandum ne peut être conclu que moyennant:

- un accord préalable des procureurs-généraux concernés;
- un avis préalable de la Commission de protection des témoins en vue d’anticiper les mesures éventuelles qui pourraient être prises;
- un avis préalable du procureur fédéral;
- si une instruction est en cours, un avis préalable du juge d’instruction.

Indien er tussen de betrokken procureurs-generaal geen consensus wordt bereikt, treft de federaal procureur een beslissing.

Zoals mevrouw Beernaert onderstreept, is het niet duidelijk hoe de vooropgestelde straf door het onderzoeksgerecht zou kunnen zijn uitgesproken; de onderzoeksgerechten zijn immers bevoegd voor geen enkele van de nadere regels die staan vermeld in artikel 216/5, § 1. In tegenstelling tot wat in de memorie van toelichting wordt gesteld, zijn de onderzoeksgerechten niet bevoegd om een eenvoudige schuldigverklaring uit te spreken (artikel 216/3, § 2).

AVOCATS.be vraagt waarin dat advies vooraf van de onderzoeksrechter bestaat. Er wordt eenvoudigweg het volgende aangegeven: "Ook de betrokken onderzoeksrechter verleent een advies, indien de spijtoptant het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijk onderzoek of de verklaringen van de spijtoptant dienstig zijn voor een lopend gerechtelijk onderzoek." (DOC 54 3016/001, blz. 41).

Het ligt uitermate gevoelig een onafhankelijke en onpartijdige onderzoeksrechter te verzoeken een advies uit te brengen over het feit of het al dan niet relevant is in het kader van een lopend dossier aan een getuige de status van spijtoptant toe te kennen, terwijl hij noch over de spijtoptant, noch over andere in hetzelfde dossier verdachte mensen over wie een verklaring zou kunnen worden agelegd, iets te kennen mag geven omtrent hun schuld of onschuld. Voorts wordt niet gepreciseerd over welk aspect dat advies zou moeten worden uitgebracht.

Het memorandum impliceert een onweerlegbaar vermoeden van fout ten aanzien van de misdrijven waarvan de spijtoptant dader, mededader of medeplichtige is. AVOCATS.be schaart zich achter de kritiek die het College van procureurs-generaal heeft geuit over het gegeven dat het memorandum een onweerlegbaar vermoeden van fout impliceert. Volgens die organisatie heeft zulks geen reden van bestaan en doet het vragen rijzen inzake de inachtneming van de rechten van verdediging.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelt niet dat het systeem van medewerkers van het gerecht strijdig is met artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, maar maakt ter zake in enkele opzichten wel enig voorbehoud. Ofschoon een dergelijke voorziening een belangrijk instrument in de strijd tegen de zware criminaliteit, vindt dat Hof dat een dergelijk getuigenis de billijkheid van de rechtspleging

À défaut de consensus entre les procureurs-généraux concernés, le procureur fédéral prend une décision.

Comme le souligne Madame Beernaert, d'une part, on ne voit pas comment la peine proposée pourrait avoir été prononcée par la juridiction d'instruction; aucune des modalités évoquées à l'article 216/5, § 1er n'est en effet de la compétence des juridictions d'instruction; contrairement à ce qui est affirmé par l'exposé des motifs, il n'entre pas dans la compétence des juridictions d'instruction de prononcer une simple déclaration de culpabilité (article 216/3, § 2).

AVOCATS.be demande en quoi consiste cet avis préalable du juge d'instruction. Il est simplement indiqué que le "le juge d'instruction rend également son avis si le repentir fait l'objet d'une instruction si les déclarations sont utiles dans le cadre d'une instruction en cours." (DOC 54 3016/001, p. 41).

Il est extrêmement délicat de solliciter d'un juge d'instruction, indépendant et impartial, de rendre un avis sur la pertinence ou non d'accorder le statut de repentir à un témoin dans le cadre d'un dossier en cours, alors qu'il ne peut pas s'exprimer sur la culpabilité ou l'innocence tant du repentir que d'autres personnes suspectées dans le cadre du même dossier à propos desquelles une déclaration pourrait être réalisée. Il n'est en outre pas précisé sur quel point cet avis devrait être rendu.

Le mémorandum implique une présomption irréfutable de faute par rapport aux infractions dont le repentir est auteur, coauteur ou complice. AVOCATS.BE rejoint la critique émise par le Collège des procureurs généraux concernant le fait que le mémorandum implique une présomption irréfutable de faute, qui n'a pas lieu d'être et qui pose question en matière de respect des droits de la défense.

La Cour européenne des droits de l'homme ne considère pas que le système des collaborateurs de Justice soit contraire à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme mais elle émet certaines réserves à son égard. Elle estime que, nonobstant le fait que pareille dispositif constitue un instrument important dans la lutte contre la criminalité grave, ce type de témoignage peut mettre en question le caractère équitable de la procédure dès lors qu'il est sujet à manipulation et peut

in het gedrang kan brengen, daar het voor manipulatie vatbaar is en misschien alleen maar wordt gebruikt om er voordelen uit te halen of om revanche te nemen.

Bij dat getuigenis verbindt de spijtoptant er zich toe om verklaringen af te leggen over de erin voorkomende misdrijven en om bepaalde verplichtingen in acht te nemen.

Er zal dus niet zomaar informatie worden verstrekt over ongeacht welk strafbaar feit; de informatie is wel degelijk welomschreven.

De toezegging wordt ingetrokken indien de spijtoptant:

- de in het memorandum opgenomen voorwaarden niet naleeft;
- wegens nieuwe feiten wordt veroordeeld tot een hoofdgevangenisstraf van ten minste zes maanden;
- de verwachte verklaringen niet aflegt;
- de schade niet vergoedt;
- willens en wetens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen aflegt omtrent de feiten;
- heeft geprobeerd om bewijzen te doen verdwijnen of zich te verstaan met derden.

De spreekster meent dat de interpretatie nog moeilijker wordt door de koppeling tussen het begrip “willens en wetens” en het begrip “niet-onthullende verklaringen”.

Wat de verklaringen van de spijtoptant betreft, geeft mevrouw Onkelinx aan dat de spijtoptant gevolg moet geven aan elke oproeping. Zijn verklaringen moeten in grote mate worden bevestigd door andere bewijselementen.

Voorts merkt AVOCATS.be op dat in strafzaken het bewijs vrij is. De rechter kan rekening houden met elk bewijselement dat in een tegensprekelijk debat wordt voorgelegd en dat strookt met de algemene rechtsbeginselen. Ter zake gaat het niet om het vraagstuk aangaande de ontvankelijkheid van bewijsmateriaal dat niet volgens de regels is verkregen. Het beginsel inzake de vrijheid van bewijsvoering brengt ook met zich dat de rechter soeverein de bewijswaarde van het hem voorgelegde bewijsmateriaal beoordeelt. Het Belgische Wetboek van strafvordering vermeldt bepaalde beperkingen op die beoordelingsvrijheid.

Volgens de huidige tekst van het wetsontwerp kan de verklaring van een spijtoptant het voornaamste bewijs (dus de kern van het bewijsmateriaal) vormen, dat louter zou moeten worden ondersteund door andere bewijselementen, terwijl de verklaringen van een anonieme getuige net alleen als steun voor andere hoofdbewijzen mogen dienen.

être uniquement utilisé en vue de retirer des avantages ou de prendre une revanche.

Dans ce témoignage, le repentí s'engage à faire de déclarations sur les délits qui y figurent et à respecter certaines obligations.

On ne donne donc pas d'informations sur n'importe quelle infraction, elles sont bel et bien déterminées.

Il y aura retrait de la promesse:

- si le repentí ne respecte pas les conditions du mémorandum;
- s'il est condamné pour de nouveaux faits à une peine principale d'emprisonnement d'au moins six mois;
- s'il n'effectue pas les déclarations prévues;
- s'il n'indemnise pas le dommage;
- s'il fait, sciemment, des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits.
- S'il a tenté de faire disparaître des preuves ou de s'entendre avec des tiers.

Pour l'oratrice, la notion de “sciemment” couplée à la notion de “non révélatrice” rend les choses encore difficiles à apprécier.

Concernant les déclarations du repentí, Mme Onkelinx indique que le repentí doit donner suite à chaque convocation. Les déclarations de celui-ci doivent être corroborées dans une mesure importante par d'autres éléments de preuve.

D'autre part, AVOCATS.be soulève qu'en matière pénale, la preuve est libre. Le juge peut tenir compte de tout élément de preuve présenté dans le cadre d'un débat contradictoire et conforme aux principes généraux du droit. Il n'est pas abordé ici la question de la recevabilité des preuves irrégulièrement obtenues. Le principe de la liberté de la preuve implique également que le juge apprécie souverainement la valeur probante qu'il attribue à l'élément de preuve qui lui est présenté. Il existe, dans notre Code d'instruction criminelle, certaines limites à cette liberté d'appréciation.

Dans la version actuelle du projet de loi, la déclaration d'un repentí peut être la preuve principale (le noyau dur de la preuve) qui ne devrait être que corroborée par d'autres éléments de preuve tandis que les déclarations d'un témoin anonyme ne peuvent, précisément, que corroborer d'autres preuves principales.

Het Europees Hof voor de rechten van de mens heeft al beklemtoond dat op grond van de door de spijtoptant aangeleverde informatie (bijvoorbeeld over een verborgen wapenopslagplaats of andere voorhanden zijnde inlichtingen) in de praktijk het gerecht materiële elementen kan ontdekken die de verklaring van de spijtoptant bevestigen, maar ook bewijzen kan vinden die hoofdbewijzen kunnen worden tegen de op basis van dergelijke getuigenissen beschuldigde betrokkenen.

Voorts kunnen aan de spijtoptant toezeggingen worden gedaan aangaande de hem betreffende strafvordering, strafuitvoering en detentie. De toezeggingen worden naargelang het gepleegde wanbedrijf bij wet vastgelegd. De procureur des Konings houdt rekening met de proportionaliteit ten opzichte van het begane misdrijf, gelet op de ernst van de mogelijke gevolgen.

Volgens het wetsontwerp bekrachtigt de strafrechter de toezegging na het toetsen van de proportionaliteit en de wettigheid.

De rechtbank, het hof of het onderzoeksgerecht gaat na of de toezegging proportioneel is, of de voorwaarden vervuld zijn, of de spijtoptant het memorandum uit vrije wil en welingelicht heeft aanvaard, of de feiten juridisch correct werden gekwalificeerd, of de feiten bewezen zijn, of er geen gronden tot verval zijn en of de bereidheid tot vergoeding aanwezig is. De beslissing wordt met redenen omkleed; er kan geen beroep tegen worden ingesteld.

Zoals de Raad van State en AVOCATS.be hebben beklemtoond, heeft Grondwettelijke Hof in zijn arrest 83/2016 van 2 juni 2016 betreffende bepalingen aangaande een vergelijkbare en even uitzonderlijke onderzoeksmethode opgemerkt dat wanneer de verzoeker in zijn zaak afstand heeft gedaan van een strafrechtelijk onderzoek ten gronde, moet worden gewaarborgd dat hij dat vrijwillig en met het volle besef van de feiten ter zake heeft gedaan. De inhoud van de schikking en de billijkheid van de procedure die ten grondslag ligt aan het sluiten ervan door de partijen, zouden afdoende moeten worden getoetst door een rechter. Het Hof meent dus dat de rechter de inhoud van de schikking en de billijkheid van de wijze waarop die tot stand kwam, op afdoende wijze moet kunnen toetsen.

Zoals ook het geval was bij bespreking betreffende de burgerinfiltranten, is het vraagstuk inzake de daadwerkelijke toetsing door de rechter van het gesloten akkoord minder duidelijk dan het zou moeten zijn. Er moet ook worden gewaarborgd dat de beslissing met

La Cour européenne des droits de l'homme a déjà souligné qu'en pratique, les informations fournies par le repent, par exemple par rapport à une cache d'armes ou à d'autres informations existantes doivent être de nature à permettre aux autorités judiciaires de découvrir des éléments matériels qui accréditent sa déclaration mais également de découvrir des preuves qui pourront devenir des preuves principales contre les personnes accusées sur la base de ce type de témoignage.

Par ailleurs, le repent peut obtenir des promesses dans l'exercice de l'action pénale, dans le cadre de l'exécution de sa peine et dans le cadre de sa détention. Les promesses sont déterminées par la loi en fonction du délit commis. Le procureur du Roi prend en considération la proportionnalité par rapport à l'infraction commise, en prenant en compte la gravité des conséquences possibles.

Le projet de loi prévoit que le juge ratifie la promesse après avoir mené un test de proportionnalité et un test de légalité.

Le tribunal, la cour ou la juridiction d'instruction vérifie la proportionnalité de la promesse et si les conditions ont été remplies, si le repent a accepté le memorandum librement et en connaissance de cause, si la qualification juridique des faits est correcte, si les faits sont avérés, si les causes d'extinction ne sont pas présentes et il vérifie la volonté d'indemnisation. La décision est motivée et n'est susceptible d'aucun recours.

Comme l'a souligné le Conseil d'État et AVOCATS.be, la Cour a observé dans son arrêt 83/2016 du 2 juin 2016 concernant des dispositions relatives à une méthode d'enquête comparable et tout aussi exceptionnelle, que lorsque le requérant a renoncé à obtenir un examen au fond de son affaire au pénal, il faut s'assurer qu'il l'a fait de manière volontaire et en parfaite connaissance des faits de la cause. Le contenu de la transaction et l'équité de la procédure ayant mené à sa conclusion par les parties devrait faire l'objet d'un contrôle judiciaire suffisant. La Cour estime qu'il faut s'assurer que le juge puisse exercer un contrôle suffisant quant au contenu de la transaction et à l'équité de la procédure ayant mené à sa conclusion.

Comme ce fût le cas dans la discussion relative aux infiltrants civils, la question du contrôle effectif par le juge de l'accord intervenu n'est pas aussi claire qu'elle ne devrait l'être. Il faut également pour s'en assurer que la décision soit motivée. Le projet ne prévoit une motivation

redenen wordt omkleed. Het wetsontwerp voorziet alleen in een (bijzondere) motivatie wanneer de rechtbank de toezegging verwerpt; er zou echter in alle gevallen een motivatie moeten zijn.

De rechter legt een vervangende straf vast voor het geval de spijtoptant de voorwaarden niet naleeft. Indien de voorwaarden van het memorandum niet worden nageleefd, blijft de vervangende straf minstens gedurende vijf jaar van toepassing. Wanneer het memorandum niet wordt nageleefd, worden de betrokkenen gehoord.

De verwerping gebeurt bij een met redenen omklede beslissing. In dat geval wordt het dossier opnieuw ter beschikking van het openbaar ministerie gesteld en wordt de zaak toegewezen aan een anders samengestelde kamer.

Betekent dit dat een rechter die beslissing noodzakelijkerwijze zal moeten bekrachtigen? Is een “carrousel” mogelijk? Welke verplichtingen heeft het openbaar ministerie bij de verwerping van zijn voorstel?

Tot slot mogen de documenten, het memorandum en alle bijeengebrachte bewijzen niet worden gebruikt bij andere dossiers waar de spijtoptant in betrokken is. Het slachtoffer wordt gehoord over de feiten en de vergoeding van de schade. De spijtoptant handelt nooit anoniem. Hij heeft recht op beschermingsmaatregelen. Het openbaar ministerie en de getuigenbeschermingsdienst zien hun controlemogelijkheden uitgebreid.

De bijzondere bescherming van de getuigen kan van toepassing zijn: iedereen die eraan deelneemt, is verplicht de informatie geheim te houden.

De federaal procureur kan toestaan dat noodzakelijke, preventieve toezichtmaatregelen worden genomen om de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de betrokken personen na de toekenning van het toezicht te vrijwaren. Dat lijkt uiteraard logisch, maar wat zullen daarvan de kosten zijn en welk nieuw leven gaat men bieden aan iemand die misschien ernstige misdrijven heeft gepleegd? Zulks doet toch wel ethische vragen rijzen.

De Raad van State gaat in zijn advies nog in op twee elementen: enerzijds wordt het niet verkregen advies van de Hoge Raad van Justitie gevraagd, anderzijds wordt verwezen naar het arrest *Natsvilshvili Togonidze t. Georgië*, waarin het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aangaande de minnelijke schikking het volgende heeft geoordeeld: *“However, it is also a cornerstone principle that any waiver of procedural rights must always, if it is to be effective for Convention purposes, be established in an unequivocal manner and be*

(spéciale) que lorsque le tribunal rejette la promesse or il faudrait prévoir une motivation dans tous les cas.

Une peine subsidiaire est prévue par le juge au cas où le repentis ne respecte pas les conditions. La peine subsidiaire reste applicable au minimum pendant cinq ans si les conditions du mémorandum ne sont pas respectées. Les personnes concernées par le non-respect du mémorandum sont entendues.

Le rejet fait l’objet d’une décision motivée. Dans ce cas, le dossier est de nouveau mis à la disposition du ministère public et l’affaire est attribuée à une chambre autrement composée.

Cela signifie-t-il qu’il faudra nécessairement qu’un juge entérine la décision? Peut-on faire un carrousel? Quelles sont les obligations du ministère public dans le cadre du rejet de sa proposition?

Enfin, les documents, le mémorandum et toutes les preuves récoltées ne peuvent être utilisées dans d’autres dossiers qui concerne le repentis. La victime est entendue sur les faits et la réparation du dommage. Le repentis n’agit jamais anonymement. Il peut bénéficier des mesures de protection. Le ministère public et les services de protection des témoins voient leurs possibilités de contrôle étendus.

La protection spéciale des témoins peut s’appliquer, tout qui y participe est tenu de garder les informations secrètes.

Le procureur fédéral peut autoriser la prise de mesures de surveillance préventives nécessaires pour préserver la sécurité physique et l’intégrité physique, psychique ou morale des personnes concernées après l’octroi de la surveillance. Cela semble évidemment logique, mais quel sera le coût et quelle nouvelle vie va-t-on offrir à une personne qui a commis des infractions peut-être graves? Éthiquement, cela pose question.

Le Conseil d’État intervient dans son avis encore sur deux éléments. D’une part, il demande l’avis du Conseil supérieur de la Justice qui n’a pas été obtenu. Et d’autre part, le Conseil d’État mentionne que dans l’arrêt *Natsvilshvili et Togonidze contre Géorgie*, la Cour européenne de droits de l’homme a estimé concernant une transaction que *“cependant, il est un principe fondamental selon lequel toute renonciation à des droits procéduraux doit se trouver établie de manière non équivoque et être entourée d’un minimum de garanties*

attended by minimum safeguards commensurate with its importance. In addition, it must not run counter to any important public interest". De Raad van State schrijft over dat laatste: "Het verdient aanbeveling deze voorwaarde en de mogelijkheid van controle van de rechtbank erop uitdrukkelijk te vermelden" (DOC 54 3016/001, blz. 83). De tijdens de hoorzittingen gestelde vraag blijft onbeantwoord: wat wordt verstaan onder "*any important public interest*", en hoe werd daar in voorkomend geval rekening mee gehouden?

Voorts heeft professor Marie-Aude Beernaert benadrukt dat de ontworpen regeling technisch in verschillende opzichten problematisch blijkt.

a) De ontworpen regeling zou samen met het seponeringsbeleid bestaan; er zou geen memorandum worden opgesteld mocht het openbaar ministerie beslissen geen strafvervolgung in te stellen indien er samenwerking met een spijtoptant is. Een dergelijke praktijk is in strijd met het recht op een eerlijk proces, waar de door de spijtoptant in opspraak gebrachte personen recht op hebben: zij zouden immers kunnen worden veroordeeld (soms louter) op grond van verklaringen waarvan de rechter noch de verdediging weten dat ze zijn afgelegd door een spijtoptant in ruil voor strafvermindering.

b) Als de samenwerking zich voordoet na de vervolging maar vóór de veroordeling van de spijtoptant, neemt die samenwerking de vorm aan van een vermeende "verschoningsgrond", die nergens als dusdanig wordt gedefinieerd en er ook niet echt een is:

— terwijl verschoningsgronden normalerwijze verplicht gelden, zou de toepassing ervan in dit geval afhankelijk zijn van een voorafgaande selectie door het parket, wat een ongelijke behandeling lijkt in te houden;

— de aard en de omvang van de strafvermindering worden grotendeels niet bepaald, ten minste in het geval van artikel 216/5, § 1, 3°, wat in strijd lijkt met het legaliteitsbeginsel.

De regeling maakt het ook mogelijk een straf uit te spreken die niet in verhouding staat tot de ernst van het misdrijf en de begane fout.

De Italiaanse feitenrechter (en beroepsrechter) houdt rekening met de gedane toezegging, maar is er niet door gebonden; hij is niet kwantitatief maar principieel door de strafvermindering gebonden. Elders is dat ook het geval.

Mevrouw Beernaert heeft in haar betoog ook benadrukt dat men zich in Italië heeft gerealiseerd dat de regeling betreffende de spijtoptanten of wie met het gerecht meewerkt, tot gevolg heeft dat de straffen fors de hoogte ingaan voor wie ervoor kiest niet mee te werken.

à la mesure de sa gravité pour pouvoir être jugée effectivement aux fins de la Convention. En outre, pareille renonciation ne doit se heurter à aucun intérêt public important." (...) "*Il est recommandé de mentionner expressément cette condition et la possibilité pour le tribunal de la contrôler.*". La question posée lors des auditions reste entière. Que signifie "un intérêt public important" et cela a-t-il été pris en compte et si oui, comment?

Le professeur Marie-Aude Beernaert a encore souligné que techniquement, le système proposé paraît problématique à plusieurs égards.

a) Le système proposé coexisterait avec la politique de classement sans suite, il n'y aurait dès lors pas de memorandum rédigé si le parquet devait décider de ne pas engager de poursuites pénales en échange de la collaboration d'un repent. Une telle pratique est contraire au droit au procès équitable dont doivent bénéficier les personnes mises en cause par le repent: elles pourraient en effet être condamnées sur la base (le cas échéant exclusive) de déclarations dont le caractère intéressé serait dissimulé au juge et à la défense.

b) Lorsque la collaboration intervient après la poursuite mais avant la condamnation du repent, elle prend la forme d'une prétendue "cause d'excuse" qui n'est pourtant nulle part définie comme telle et qui n'en est pas véritablement une:

— alors que les causes d'excuse sont normalement obligatoires, leur application serait en l'occurrence sujette à une sélection préalable du parquet, ce qui paraît porteur de discriminations;

— la nature et l'ampleur de la réduction de peine sont en outre largement indéterminées, à tout le moins dans l'hypothèse visée à l'article 216/5, § 1er, 3°, ce qui paraît contraire au principe de légalité;

Aussi, le système permet d'attribuer une peine qui n'est pas en rapport avec la gravité de l'infraction et la faute commise.

Le juge du fond (et d'appel) italien tient compte de la promesse faite mais n'est pas lié par cette promesse, il n'est pas lié sur le taux mais sur le principe d'un amoindrissement de peine. Ailleurs, c'est le cas également. Mme Beernaert a également souligné dans sa thèse qu'on s'est rendu compte, en Italie, que le système des repentis ou collaborateurs de Justice avait eu pour effet de majorer sensiblement les peines encourues par ceux qui choisissaient de ne pas collaborer.

De regeling is van dien aard dat ze tot een vrij inquisitoriale gerechtscultuur dreigt te leiden; er is een sterke neiging om van de in verdenking gestelden te eisen dat ze actief deelnemen aan de bewijslast *à charge*, door indirect diegenen te bestraffen die dat weigeren, met een neiging tot bestraffing van de niet-meewerkende verdachten door ze langer in voorlopige hechtenis te houden. Uiteraard kan men ook moreel voorbehoud maken ten opzichte van een maatregel die aanzet tot verklipping.

Ten slotte werd door allen benadrukt dat de status van spijtoptant stelselmatig flankerende maatregelen en een nauwgezette follow-up vergt, wat aanzienlijke kosten met zich brengt. Volgens AVOCATS.BE kan beter meer worden geïnvesteerd in de bestaande onderzoekstechnieken, zowel wat de menselijke als de materiële middelen betreft. De Italiaanse deskundigen schatten deze buitensporige kosten voor hun land op 80 tot 100 miljoen per jaar, personeelskosten niet meegerekend.

De heer Christian Brotcorne (cdH) is het volledig eens met mevrouw Onkelinx.

Ook hij is van mening dat “spijtoptant” niet de geschikte term is. Een spijtoptant erkent zijn schuld en zorgt ervoor dat hij niet opnieuw dezelfde fouten maakt. Die definitie stemt niet overeen met de door dit wetsontwerp bedoelde personen. Ook de in Italië gebezigde term “medewerker met het gerecht” doet volgens de spreker de categorie van beoogde personen te veel eer aan.

Het wetsontwerp stelt een nieuw instrument voor dat weinig van doen heeft met onze gerechtelijke cultuur. De minister beweert dat een dergelijk instrument inzonderheid een noodzaak is geworden in de strijd tegen het zwaar banditisme en het terrorisme. Dat doet vragen rijzen over de middelen die eraan worden besteed. In Italië werd dit instrument succesvol ingezet in de strijd tegen een georganiseerd crimineel netwerk als de mafia. Hier lijkt men het vooral te willen gebruiken tegen het terrorisme, terwijl niets erop wijst dat het terrorisme dat we hier kennen als een netwerk functioneert. Integendeel, de recente aanslagen werden veelal gepleegd door zogenaamde *lone wolves*, die bij hun daden verwezen naar een bepaalde ideologie. De Italiaanse deskundigen die tijdens de hoorzittingen aan het woord zijn gekomen, hebben trouwens zelf ook de vraag gesteld in hoeverre een dergelijk instrument bij ons noodzakelijk, is in de strijd tegen het terrorisme.

De voorgestelde tekst heeft bovendien een heel ruim toepassingsgebied: alle laakbare feiten zoals bedoeld in artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering. Dat gaat echter in tegen de memorie van toelichting, waarin wordt gesteld dat de regeling enkel betrekking

Ce système est de nature à induire une culture judiciaire fortement inquisitoire avec une propension à exiger des prévenus qu'ils participent activement à l'administration des preuves à charge, en sanctionnant indirectement ceux qui s'y refusaient, avec une tendance à pénaliser l'inculpé non coopérant en les maintenant plus longtemps en détention préventive. Évidemment, on peut également éprouver des réticences d'ordre moral face à une mesure incitant à la délation.

Enfin, tous l'ont soulevé, le statut de repentí nécessitera, systématiquement, la mise en place d'un cadre et d'un suivi très important, représentant un coût considérable. AVOCATS.BE est d'avis qu'il serait plus opportun d'investir plus dans les techniques d'enquête actuelles, que ce soit en termes de moyens humains ou matériels. Les experts italiens évaluent ce coût exorbitant à 80 à 100 millions par an sans le traitement du personnel, pour l'Italie.

M. Christian Brotcorne (cdH) souscrit intégralement aux propos tenus par Mme Onkelinx.

Il considère lui aussi que le terme de “repenti” n'est pas adéquat. Un repentí fait son mea culpa et veille à ne pas répéter ses erreurs. Cela ne correspond pas aux personnes visées par ce projet de loi. Le terme utilisé en Italie de “collaborateur de justice” semble lui aussi trop honorifique pour la catégorie de personnes visées.

Le projet de loi propose un nouvel instrument assez éloigné de notre culture judiciaire. Le ministre prétend que cela est rendu nécessaire pour lutter en particulier contre le grand banditisme et le terrorisme. Cela pose la question des moyens qui y sont alloués. En Italie, cet instrument a permis de lutter contre la mafia qui est un réseau de crime organisé. Ici, on semble surtout viser le terrorisme, alors que rien n'établit que le terrorisme que nous connaissons fonctionne en réseau, au contraire, les récents attentats ont souvent été le fait de “loups solitaires” s'en référant à une certaine idéologie. Les experts italiens entendus lors des auditions se demandaient d'ailleurs eux aussi dans quelle mesure un tel instrument était nécessaire chez nous dans le cadre de la lutte contre le terrorisme.

En outre, le texte proposé a un champ d'application très large: tous les faits répréhensibles prévus par l'article 90ter du Code d'instruction criminelle sont visés. Cela est pourtant contraire à ce qu'indique l'exposé des motifs qui vise les formes de criminalité

zal hebben op de meest maatschappij-ontwrichtende vormen van criminaliteit. AVOCATS.be en met name professor Marie-Aude Beernaert hebben zich tijdens de hoorzittingen afgevraagd of die regeling gerechtvaardigd is, gezien de realiteit in het veld in België. Hoe dan ook mag een dergelijke, op verklikking gebaseerde techniek slechts heel uitzonderlijk en voor heel specifieke situaties worden toegepast. Hoewel ook de indieners dat lijken te beogen, wordt dit niet weerspiegeld in de tekst.

Wat de positie van het openbaar ministerie betreft, roept de seponering bij wijze van toezegging aan de spijtoptant de vraag op hoe men op dergelijke beslissingen van het parket zal kunnen toezien. Het parket zal als enige oordelen, zonder debat op tegenspraak met de advocaten en zonder dat de eventuele slachtoffers daarover worden ingelicht.

Wat de beslissingen inzake het penitentiair verlov of de uitgaansvergunningen betreft, verduidelijkt de memorie van toelichting dat het openbaar ministerie in het kader van de strafuitvoering kan toezeggen een gunstig advies uit te brengen of een gunstige beslissing te nemen voor een occasionele uitgaansvergunning of een occasioneel penitentiair verlov. Wordt het parket aldus een nieuwe autoriteit voor het toekennen van uitgaansvergunningen of penitentiare verloven? Gezien de huidige omstandigheden en het feit dat een dergelijke beslissing van het parket aan geen enkele vorm van toezicht onderworpen zou zijn, zou dit een stap te ver zijn. Een dergelijke richting inslaan, is niet zonder gevaren.

Hoe zit het trouwens met de geplande budgetten om dit nieuwe instrument te beheren en om de spijtoptant te beschermen, iets wat alleszins noodzakelijk zal zijn?

De heer Brotcorne staat open voor een dergelijke regeling, op voorwaarde evenwel dat het toepassingsgebied ervan wordt verduidelijkt en wordt beperkt tot de meest problematische gevallen. Daarenboven moet het akkoord van de procureur-generaal, of zelfs van de federale procureur, meer doorwegen; met andere woorden: het mag niet de bedoeling zijn dat het openbaar ministerie de andere bevoegdheidsniveaus gaat vervangen.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) merkt op dat via amendement wordt voorgesteld om het woord “spijtoptant” te vervangen door de woorden “een persoon die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt inzake de betrokkenheid van derden en desgevallend de eigen betrokkenheid, over gepleegde of gepoogde misdrijven zoals bedoeld in artikel 90ter, § 2, 3 en 4 van het Wetboek van Strafvordering, of misdrijven die werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek” (amendement nr. 2 partim; DOC

les plus déstabilisantes pour la société. AVOCATS.be et le professeur Marie-Aude Beernaert notamment se sont demandés lors des auditions si ce système était justifié par rapport à la réalité du terrain en Belgique. En tout état de cause, un tel mécanisme basé sur la délation doit rester très exceptionnel et viser des situations particulières. Cela semble être la volonté des auteurs, mais cela ne se retrouve cependant pas dans le texte.

Concernant la position du ministère public, dans une situation où le parquet déciderait d'un classement sans suite en tant que promesse faite au repent, quel contrôle aura-t-on sur de telles décisions prises par le parquet? Le parquet va apprécier tout seul, sans débat contradictoire avec les avocats et sans que les victimes potentielles ne soient informées.

Concernant des décisions de congés pénitentiaires ou permissions de sortie, l'exposé des motifs indique que, dans le cadre de l'exécution de la peine, le ministère public peut promettre de rendre un avis favorable ou une décision favorable d'octroyer une permission de sortie occasionnelle ou un congé pénitentiaire occasionnel. Le parquet devient-il une nouvelle source d'autorisation de sortie ou de congé? Ce serait aller un pas trop loin, compte tenu des circonstances actuelles, étant donné qu'une telle décision du parquet ne serait soumise à aucun contrôle. Il est dangereux de vouloir aller dans une telle direction.

Qu'en est-il par ailleurs des budgets prévus pour faire face à ce nouvel instrument et aux protections du repent qui devront nécessairement être mises en place?

M. Brotcorne est donc ouvert à un tel mécanisme mais il faut en préciser et en restreindre le champ d'application aux cas les plus problématiques, mais aussi renforcer l'accord du procureur général voire du procureur fédéral en ne demandant pas au ministère public de se substituer à d'autres niveaux de compétence.

Mme Sophie De Wit (N-VA) souligne qu'il est proposé, par voie d'amendement, de remplacer le mot “repent” par les mots “une personne qui fait des déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes concernant la participation de tiers et, le cas échéant, sa propre participation, au sujet d'infractions commises ou ayant fait l'objet d'une tentative, visées à l'article 90ter, § 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle, ou d'infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal” (amendement n° 2 partim; DOC 54 3016/002). Par

54 3016/002). Voor het gemak zal zij in haar betoog de benaming “spijtoptant” gebruiken.

Deze regeling beoogt de invoering van een regeling voor spijtoptanten, zijnde een persoon die in verdenking is gesteld van, of veroordeeld voor gelijk welk misdrijf en die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt omtrent de meest maatschappij-ontwrichtende vormen van criminaliteit. Betrokkene krijgt hiervoor een “beloning” in het kader van de strafverdeling of de strafuitvoering.

Hoewel deze algemene regeling goed werd afgebakend, is het voor het lid geen evident verhaal. Er wordt immers onderhandeld met een persoon die mogelijks misdrijven heeft gepleegd. Net zoals dat bij burgerinfiltratie het geval is, kan deze regeling echter een zinvol element zijn in het strafprocesrecht; bepaalde omstandigheden nopen immers tot bepaalde maatregelen. Tijdens de hoorzittingen werd de vraag naar de urgentie van deze maatregel gesteld; waarom deze problematiek niet behandelen in het kader van de hervorming van het strafprocesrecht en het strafrecht? Mevrouw De Wit is van oordeel dat de terreuraanslag in Luik opnieuw heeft aangetoond dat het belangrijk is om in afwachting van deze hervormingen al tot actie over te gaan. Als deze regeling tot nuttige informatie leidt, die niet op een andere wijze had kunnen worden bekomen, die het plegen van criminele feiten kan verhinderen of die de verantwoordelijke van crimininele feiten kan aanwijzen, is dit een belangrijke stap. Het idee dat een persoon als Salah Abdeslam met deze regeling een strafvermindering kan bekomen, doet haar evenwel huiveren. Zij heeft echter begrepen dat de voorwaarden en de uitgewerkte regeling dermate zijn dat zo iemand hiervoor niet in aanmerking komt. In deze moet een beleidskeuze worden gemaakt. Deze regeling kan volgens haar soelaas brengen voor een problematiek waarmee de maatschappij vandaag mee wordt geconfronteerd.

Er wordt voorzien in “*checks and balances*” die in het raam van het proportionaliteits- en de subsidiariteitsprincipe voor een zeker evenwicht zorgen. Desalniettemin acht zij het raadzaam om, rekeninghoudend met het bestaan van soortgelijke aparte regelingen zoals bijvoorbeeld in de drugswetgeving, deze regelingen op elkaar af te stemmen en te voorzien in een globale evaluatie. Ook de bestaande systemen van strafvermindering of -verschuiving dienen hierin te worden opgenomen.

Mevrouw De Wit stelt de minister tot slot de volgende vragen:

1. De spijtoptantenregeling is niet mogelijk in de fase van het opsporingsonderzoek. Daar kan het openbaar ministerie steeds opteren voor seponering. Bij de

faciliteit, la membre utilisera l'appellation “repenti” dans son intervention.

Le projet de loi à l'examen vise l'instauration d'un régime pour les repentis, c'est-à-dire les personnes inculpées ou condamnées pour une quelconque infraction qui font des déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes sur les formes de criminalité les plus déstabilisantes pour la société et qui, pour ce faire, sont “récompensées” dans le cadre de l'action publique ou de l'exécution de la peine.

Même si ce régime général a été défini correctement, la membre ne considère pas qu'il s'agit d'une question facile. Ce régime impliquerait après tout de négocier avec de possibles auteurs de délits. Cependant, il peut, comme l'infiltration civile, constituer un outil pertinent dans le cadre de la procédure pénale. Des circonstances particulières appellent en effet des mesures particulières. Au cours des auditions, la question de l'urgence de cette mesure a été posée; pourquoi ne pas examiner cette question dans le cadre de la réforme de la procédure pénale et du droit pénal? Mme De Wit estime que l'attentat de Liège a une fois de plus démontré l'importance d'agir dans l'attente de ces réformes. Si ce régime permet de collecter des informations utiles, qui n'auraient pas pu être obtenues autrement, permettant de prévenir la commission de faits criminels ou d'identifier l'auteur de faits criminels, il s'agira d'une étape importante. L'intervenante frémit toutefois à l'idée qu'un individu comme Salah Abdeslam puisse obtenir une réduction de peine grâce à ce régime. Elle a cependant compris que les conditions fixées et le régime élaboré l'ont été de telle sorte que ce genre d'individu ne pourra en bénéficier. Un choix politique doit être fait à cet égard. Selon elle, ce régime peut apporter une solution à un problème auquel la société fait actuellement face.

Plusieurs contrepoids sont prévus, lesquels assurent un certain équilibre en vertu des principes de proportionnalité et de subsidiarité. Néanmoins, compte tenu de l'existence de régimes similaires distincts (comme ceux prévus dans la législation en matière de stupéfiants), l'intervenante estime opportun d'harmoniser l'ensemble de ces régimes et de prévoir une évaluation globale. Cette évaluation doit également inclure les systèmes existants de réduction de la peine ou de cause d'excuse.

Mme De Wit pose ensuite les questions suivantes au ministre:

1. Le régime des repentis est exclu durant la phase de l'information. Le ministère public peut alors toujours opter pour un classement sans suite. Dans la procédure

procedure van voorafgaande erkenning van schuld is dit wel mogelijk; vanwaar het verschil?

2. Aan de “spijtoptant” kunnen door het openbaar ministerie ook toezeggingen worden gedaan in het kader van de strafuitvoering. De uitvoering van de vrijheidsstraf en de toekenning van uitgaansvergunningen of beslissingen over het gevangenisregime worden zo onttrokken aan de bevoegde uitvoerende macht en overgeheveld naar het openbaar ministerie. Gaat dit niet in tegen de bestaande wettelijke bevoegdheidsverdeling?

3. De spijtoptantenregeling is niet mogelijk in het kader van een strafuitvoeringsonderzoek. Het College van procureurs-generaal pleit wel voor deze mogelijkheid. Waarom werd hieraan niet tegemoetgekomen?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) merkt op dat de hoorzittingen zeer verhelderend zijn geweest. Een spijtoptantenregeling wordt al lang gesuggereerd, reeds in 1996 werd in de Senaat een wetsvoorstel ingediend om deze regeling weliswaar tijdelijk, in het kader van onder meer het onderzoek naar de Bende van Nijvel, in te voeren. Het ziet er naar uit dat vandaag de geesten hier wel rijp voor zijn.

De spreker is principeel niet tegen een spijtoptantenregeling maar heeft wel enkele bedenkingen bij de in de voorgestelde tekst voorziene modaliteiten.

Over de lijst van de misdrijven waarover de spijtoptant verklaringen kan afleggen, is hij van oordeel dat de verwijzing naar artikel 90ter, §§ 2 tot 4, van het Wetboek van strafvordering problematisch is. Dit artikel is een passe partout geworden waarnaar regelmatig wordt verwezen terwijl dit artikel alleen tot doel heeft een oplijsting te geven van de misdrijven waarvoor de telefoontap kan worden aangewend. Het is een ongelukkige praktijk geworden om bij nieuwe misdrijven naar dit artikel te verwijzen. De spijtoptantenregeling is een bijzondere en uitzonderlijke methode van opsporing die volgens hem alleen maar voor de zwaarste misdrijven kan worden aangewend. De lijst van artikel 90ter, §§ 2 tot 4, is niet alleen te lang maar ook risicovol. Immers elke aan dit artikel aangebrachte wijziging impliceert een uitbreiding van de toepassing van de spijtoptantenregeling. De spreker acht het moment rijp om deze link los te koppelen en na te denken op welk soort misdrijven voorliggende regeling van toepassing moet zijn. Is de minister hiertoe bereid?

Over de betrouwbaarheid van de getuigen stipt hij aan dat de Italiaanse experts tijdens de hoorzitting hebben gewezen op de mogelijke misbruiken van deze regeling.

de reconnaissance préalable de culpabilité, il est toutefois possible; pourquoi cette différence?

2. Le ministère public peut également faire des promesses au repentir dans le cadre de l'application de la peine. L'exécution de la peine privative de liberté et l'octroi de permissions de sortie ou des décisions relatives au régime pénitentiaire sont ainsi soustraits au pouvoir exécutif compétent pour être transférés au ministère public. Cette mesure ne va-t-elle pas à l'encontre de la répartition légale des compétences?

3. Le recours au régime des repentis n'est pas permis dans le cadre d'une enquête pénale d'exécution. Le Collège des procureurs généraux plaide toutefois en faveur de cette possibilité. Pourquoi ne pas accéder à cette requête?

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) souligne que les auditions ont été très éclairantes. L'introduction d'un régime des repentis est suggérée depuis longtemps déjà: dès 1996, une proposition de loi a été déposée au Sénat en vue d'instaurer cette réglementation, fût-ce temporairement, notamment dans le cadre de l'enquête relative aux tueurs du Brabant. Il semble que bien que les esprits soient désormais mûrs pour accepter cette réforme.

Si, sur le principe, l'intervenant ne s'oppose pas au régime des repentis, il émet cependant quelques réserves concernant les modalités prévues dans le texte.

En ce qui concerne la liste des délits au sujet desquels le repentir peut faire des déclarations, il considère que le renvoi à l'article 90ter, §§ 2 à 4, du Code d'instruction criminelle, est problématique. Cet article est devenu un passe-partout auquel il est régulièrement renvoyé, alors qu'il vise uniquement à énumérer les délits pour lesquels des écoutes téléphoniques peuvent être envisagées. Le renvoi à cet article pour de nouveaux délits est devenu une mauvaise habitude. Le régime des repentis est une méthode particulière et exceptionnelle de recherche qui, selon l'intervenant, ne peut être utilisée que pour les délits les plus graves. La liste de l'article 90ter, §§ 2 à 4, est non seulement trop longue, mais elle présente de surcroît des risques. Toute modification apportée à cet article implique en effet un élargissement de l'application du régime des repentis. Pour M. Van Hecke, le moment est venu de rompre ce lien et de réfléchir aux types de délits auxquels la réglementation à l'examen peut s'appliquer. Le ministre est-il disposé à franchir ce pas?

En ce qui concerne la fiabilité des témoins, il souligne qu'au cours des auditions, les experts italiens ont évoqué la possibilité d'une utilisation abusive du régime. Il

Er dient dan ook over gewaakt te worden dat de misdrijven die hiervoor in aanmerking komen tot een minimum worden beperkt. Valse beschuldigingen kunnen immers zware gevolgen hebben. De betrouwbaarheid van de getuige is derhalve een belangrijk aandachtspunt.

Wat de concrete toepassing voor de rechtbank betreft, kunnen er zich 2 mogelijkheden voordoen, het betreft:

- een misdrijf waarvan een persoon verdacht wordt maar dat volledig losstaat van het misdrijf waarover hij een verklaring wenst af te leggen, of;
- een misdrijf waarbij de persoon die een verklaring wenst af te leggen ook betrokken is.

Op de zittingsdag zal in elk geval duidelijk worden dat er een spijtoptant bij betrokken is, wat ook gevolgen kan hebben voor diens veiligheid. Het kan zowel gaan over een apart proces waarop de spijtoptant verschijnt en de rechter de gedane toezeggingen honoreert als over een proces waarop de spijtoptant, samen met andere mededaders, beschuldigden, moet verschijnen. Een probleem stelt zich wanneer de door het openbaar ministerie gedane toezegging door de rechter ten gronde niet wordt aanvaard. Moet, wanneer er andere mededaders zijn, de volledige zaak met alle betrokkenen dan worden verwezen naar een andere rechter of wordt dit afgesplitst en zal enkel de spijtoptant zijn zaak verwezen zien naar een andere rechter? De spreker wijst op de nefaste gevolgen van de eerste optie voor de mededaders. Hoe zal een rechter in de praktijk hiermee omgaan? Er moet hierover goed worden nagedacht. Een regeling als de spijtoptantenregeling moet met de nodige voorzichtigheid worden uitgewerkt teneinde mogelijke procedureproblemen tot een minimum te herleiden.

De spreker hoopt dat er tijdens de artikelsgewijze bespreking de nodige bereidheid is om aan de mogelijke opgeworpen knelpunten te verhelpen.

b. Antwoorden van de minister

De heer Koen Geens, minister van Justitie, is zich ervan bewust dat deze wetgeving op een aantal taalkundige en technische punten zal moeten worden aangepast, met name wanneer het nieuwe Wetboek van strafvordering zal worden aangenomen. Toch is dit wetsontwerp noodzakelijk en is er een zekere urgentie mee gemoeid, inzonderheid met het oog op de lopende gerechtelijke procedure in verband met de Bende van Nijvel. Dit is de rechtstreekse aanleiding die de minister ertoe heeft aangezet voortgang te willen maken met dit wetsontwerp.

convient dès lors de veiller à ce que le nombre de délits entrant en ligne de compte soit le plus réduit possible. De fausses accusations peuvent en effet être lourdes de conséquences. La fiabilité du témoin est dès lors très importante.

En ce qui concerne l'application concrète devant le tribunal, deux possibilités peuvent se présenter. Il peut s'agir:

- d'un délit qu'une personne est soupçonnée avoir commis, mais qui est totalement indépendant du délit à propos duquel elle souhaite faire une déclaration, ou;
- d'un délit dans lequel la personne qui souhaite faire une déclaration est également impliquée.

Le jour de l'audience, la présence d'un repentí apparaîtra en tout cas clairement, ce qui peut aussi avoir des conséquences pour sa sécurité. Il peut tant s'agir d'un procès distinct auquel comparaît le repentí et au cours duquel le juge honore les promesses formulées, que d'un procès auquel le repentí doit comparaître en même temps que d'autres co-auteurs et accusés. Un problème se pose lorsque l'engagement pris par le ministère public n'est pas accepté par le juge du fond. Faut-il, s'il y a des co-auteurs, renvoyer l'ensemble de l'affaire, avec tous les intéressés, devant un autre juge, ou bien faut-il scinder l'affaire, le repentí étant le seul à voir son dossier renvoyé devant un autre juge? L'intervenant souligne les conséquences néfastes de la première option pour les co-auteurs. Comment un juge abordera-t-il cette situation dans la pratique? Il convient de bien y réfléchir. Un régime tel que celui des repentis doit être élaboré avec la prudence nécessaire en vue de réduire au minimum les éventuels problèmes de procédure.

L'intervenant espère que, lors de la discussion des articles, la commission fera preuve de la volonté nécessaire pour remédier aux éventuels problèmes qui ont été évoqués.

b. Réponses du ministre

M. Koen Geens, ministre de la Justice, a conscience du fait que cette législation devra être revue sur un certain nombre d'aspects linguistiques et techniques notamment lorsque le nouveau Code de procédure pénale sera adopté. Cependant, le présent projet est nécessaire et a une certaine urgence en particulier dans le cadre de la procédure judiciaire en cours sur l'affaire des tueries du Brabant. C'est la cause directe qui incité le ministre à pousser ce projet de loi.

Jaarlijks zal een evaluatie van de wet plaatsvinden aan de hand van een rapport van de procureurs-generaal. Het wetsontwerp heeft bepaalde zaken gemeen met andere mechanismen, waaronder de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, maar vertoont ook verschilpunten, zoals het ontbreken van de schulderkenning in het raam van die verruimde minnelijke schikking. Wanneer het om de procedure van schuldig pleiten gaat, is er sprake van schulderkenning, maar dit geldt alleen indien de feiten niet van die aard zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf.

Volgens sommigen is de toepassingssfeer van de spijtoptantenregeling te ruim. Er is geopteerd voor artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering, dat een bepaling is over de onderzoeksmiddelen die mogen worden aangewend. Eén van de enige relevante wanbedrijven is het behoren tot een criminele organisatie (artikel 324bis van het Strafwetboek), waarop vaak gevangenisstraffen onder de vijf jaar staan. De minister is bereid de toepassingssfeer van het wetsontwerp opnieuw te bekijken. Met het oog op het toekomstige nieuwe Strafwetboek, zou kunnen worden overwogen om dit te beperken tot de misdaden, en de wanbedrijven uit te sluiten.

Bovendien moet worden nagedacht over de rol van de minnelijke schikking in strafzaken in het raam van het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek. In dit stadium lijkt zulks echter voorbarig.

De minister geeft voorts aan dat seponering geen toezegging mag zijn. Los van de burgerlijke partij is een seponering altijd herroepbaar. Is het wenselijk in afwijking van de algemene regeling (de burgerlijke-partijstelling buiten beschouwing gelaten) een seponering niet-herroepbaar te maken? De minister vindt van niet. De spijtoptantenregeling moet niet als zodanig worden toegepast als het niet mogelijk is een of andere straf op te leggen.

Is het noodzakelijk om, in het raam van een onderzoek A, strafvermindering te beloven, wanneer de door de betrokkene onthulde feiten betrekking hebben op een onderzoek B, waarin die persoon niet betrokken is? De minister is ervan overtuigd dat dit in bepaalde gevallen noodzakelijk kan zijn. Die mogelijkheid moet dus bestaan, mits de betrokken parketten goed op elkaar afgestemd zijn. Voorts is de minister overtuigd dat de onderzoeksrechter een alleen adviserende rol mag hebben.

In het gerechtelijk onderzoek heeft de onderzoeksrechter de leiding van het onderzoek. Het is dus logisch dat hij wordt gehoord over de opportuniteit of de noodzaak van de inzet van de spijtoptant in het kader van zijn

Une évaluation de la loi sera faite annuellement au moyen d'un rapport des procureurs-généraux. Le projet a certains liens avec d'autres mécanismes comme par exemple la transaction pénale élargie, mais aussi des différences, par exemple l'absence de reconnaissance de culpabilité dans le cadre de la transaction pénale élargie. Dans le cadre du plaider coupable, il y a reconnaissance de culpabilité, mais cela concerne uniquement les faits qui ne sont pas punissables d'une peine principale de plus de cinq ans d'emprisonnement correctionnel.

Certains considèrent que le champ d'application du mécanisme des repentis est trop large. Il a été opté pour l'article 90ter du Code d'instruction criminelle, qui est une disposition relative aux moyens d'enquête pouvant être utilisés. Un des seuls délits pertinents est l'organisation criminelle (art. 324bis du Code pénal), pour lequel on se trouve souvent en dessous des cinq ans. Le ministre se dit prêt à réexaminer la question du champ d'application. Dans le cadre du futur nouveau Code pénal, on pourrait envisager de limiter cela aux crimes et d'exclure les délits.

Il faudra par ailleurs réfléchir à l'intervention de la transaction pénale dans le cadre de l'enquête pénale d'exécution. Cela semble cependant prématuré à ce stade.

Le ministre précise par ailleurs que le classement sans suite ne peut pas être une promesse. Indépendamment de la partie civile, un classement sans suite est toujours révocable. Est-il souhaitable de rendre un classement sans suite irrévocable en dérogation du cadre général (hors constitution de partie civile)? Le ministre répond par la négative. Ce mécanisme des repentis ne doit pas être appliqué en tant que tel s'il n'est pas possible de punir d'une manière ou d'une autre.

Est-il nécessaire, dans le cadre d'une enquête A, de promettre une diminution de peine, alors que les faits révélés par la personne concernent une enquête B, dans laquelle elle n'est pas impliquée? Le ministre est convaincu que cela peut être nécessaire dans certains cas. Cette possibilité doit donc exister, moyennant une bonne coordination entre les parquets concernés.

Concernant le rôle du juge d'instruction, le ministre est convaincu que celui-ci doit se limiter à un rôle d'avis. Lors de l'instruction, c'est le juge d'instruction qui dirige l'enquête. Il est donc logique qu'il soit entendu quant

onderzoek. Dat advies is niet bindend, maar uiteraard wel gezaghebbend. De onderzoeksrechter verleent een advies over de stand van het onderzoek, en kan daarbij vrij de inhoud van het advies bepalen, teneinde het openbaar ministerie volledig in te lichten. Ook in andere procedures wordt het advies van de onderzoeksrechter ingewonnen, zoals bij het verval van strafvordering tegen betaling van een geldsom (art. 216*bis* Sv.).

De onderzoeksrechter mag geen enkele toezegging doen. Het nieuwe artikel 216/5, § 3, bepaalt dat dit niet tot zijn bevoegdheid behoort, maar tot dat van het onderzoeksgerecht. De toestemming van een rechter is steeds vereist. Op dit punt is dus tegemoetgekomen aan de opmerking van de Raad van State. Tegen de uitgestelde straf kan in beroep worden gegaan.

Er wordt voorzien in een bijzonder wettelijk bewijsminimum, ingevolge waarvan een verklaring van een spijtoptant slechts als bewijs van een misdrijf in aanmerking kan worden genomen, indien deze in belangrijke mate steun vindt in andersoortige bewijzen.

Dergelijke beperking van de bewijswaarde, waarbij verklaringen door de vonnisrechter slechts in aanmerking worden genomen als bewijs op voorwaarde dat zij in afdoende mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen, bestaat reeds in artikel 112*bis*, § 6, van het Wetboek van strafvordering inzake verklaringen van een bedreigde getuige aan wie de Getuigenbeschermingscommissie een beschermingsmaatregel heeft toegekend, of een in het buitenland verblijvende getuige of deskundige wanneer ter zake wederkerigheid is gewaarborgd via een teleconferentie, artikel 158*bis* inzake personen die via videoconferentie of een gesloten televisiecircuit worden gehoord waarbij beeld- en stemvorming wordt toegestaan en de artikelen 86*bis*, 86*ter*, 189*bis*, lid 3, inzake de verklaringen van een volledig anonieme getuige. De andersoortige bewijsmiddelen kunnen voorafgaandelijk, of net op basis van de verklaring van de spijtoptant worden ingewonnen via andere onderzoekstechnieken, waarbij de verklaringen die door de spijtoptant werden verricht, worden bevestigd.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aanvaardt het bestaan van het concept en interpreteert de term steunbewijs zowel kwalitatief als kwantitatief. Kwantitatief gezien vereist het steunbewijs dat ook ander bewijsmateriaal bestaat om de veroordeling te staven. Daarnaast wordt ook een kwalitatieve beoordeling

à l'opportunité ou la nécessité de l'intervention du repentant dans le cadre de son enquête. Cet avis n'est pas contraignant, mais est bien sûr revêtu d'autorité. Le juge d'instruction donne un avis sur l'état d'avancement de l'enquête, dont il peut déterminer librement le contenu, en vue de fournir des informations complètes au ministère public. Dans d'autres procédures également, par exemple l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent (art. 216*bis* du Code d'instruction criminelle), l'avis du juge d'instruction est demandé.

Le juge d'instruction ne peut faire aucune promesse. Le nouvel article 216/5, § 3, précise que cela ne relève pas de sa compétence mais est du ressort de la juridiction d'instruction. L'autorisation par un juge est toujours nécessaire. Le Conseil d'État a donc été suivi sur cet aspect. Il y a un appel possible contre la peine reportée.

Il est prévu un minimum de preuve légale, selon lequel la déposition d'un repentant ne peut être prise en considération comme preuve d'une infraction que si elle est corroborée dans une mesure importante par des éléments de preuve de nature différente.

Une telle restriction de la valeur probante, dans le cadre de laquelle la juridiction de jugement ne prend en considération des déclarations à titre de preuve que si elles sont corroborées dans une mesure déterminante par des éléments de preuve de nature différente, existe déjà actuellement à l'article 112*bis*, § 6, du Code d'instruction criminelle en ce qui concerne les déclarations d'un témoin menacé à qui la Commission de protection des témoins a octroyé une mesure de protection, ou d'un témoin ou expert résidant à l'étranger lorsque la réciprocité en la matière est garantie au moyen d'une conférence téléphonique, à l'article 158*bis* du même Code en ce qui concerne les personnes qui font l'objet d'une audition au moyen d'une vidéoconférence ou d'un circuit de télévision fermé au cours de laquelle l'altération de l'image et de la voix est autorisée, et aux articles 86*bis*, 86*ter*, 189*bis*, alinéa 3, du même Code en ce qui concerne les déclarations d'un témoin anonyme complet. Les éléments de preuve de nature différente peuvent être obtenus, préalablement ou précisément sur la base de la déclaration du repentant, par d'autres techniques d'enquête corroborant les déclarations faites par le repentant.

La Cour européenne des droits de l'homme admet l'existence du concept et interprète la notion de preuve corroborante sur le plan tant qualitatif que quantitatif. Sur le plan quantitatif, la preuve corroborante nécessite l'existence en outre d'autres éléments de preuve pour appuyer la condamnation. Ensuite, une évaluation

gemaakt, rekening houdend met het niet-doorslaggevende belang van het steunbewijs.

In verband met de toepassingsfeer geeft de minister bovendien aan dat de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof werd ingeroepen in verband met de ruime interpreteerbaarheid van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering. Volgens de minister had de beslissing van het Grondwettelijk Hof te maken met een fundamenteel verschillende methode, namelijk de wanbedrijven die door een zogenoemde infiltrant mogen worden gepleegd. De nietigverklaring door het Grondwettelijk Hof in 2007 was ingegeven door het ontbreken van meerdere voorwaarden en controlemechanismen, die in dit geval wél aanwezig zijn.

Vervolgens gaat de minister in op de vragen met betrekking tot het memorandum. Enkel in de strafvordering wordt de toezegging (of het memorandum) bekrachtigd door een rechter. Dat wordt immers vereist door het EHRM en het Grondwettelijk Hof.

Bij de strafuitvoering kan aan de spijtoptant worden toegezegd dat hem, onder voorwaarden, een gunstig advies kan worden verleend. Dat advies wordt dan autonoom beoordeeld door de bevoegde strafuitvoeringsrechtbank (of gevangenis, ...). Wat de eventuele positieve “beslissingen” over de strafuitvoering betreft die het openbaar ministerie binnen zijn bevoegdheid kan nemen, is evenmin een bekrachtiging vereist: het openbaar ministerie handelt immers volledig binnen zijn bevoegdheden. Zo is het vaak het openbaar ministerie dat beslist over de aanhouding, wanneer daartoe niet onmiddellijk op de terechtzitting werd beslist. Binnen de grenzen van zijn bevoegdheden kan het openbaar ministerie bijvoorbeeld zich ertoe verbinden de uitvoering van de gevangenisstraf gedurende een beperkte periode op te schorten om de betrokken persoon de kans te geven een begrafenis of een andere belangrijke familiegebeurtenis bij te wonen.

De minister erkent dat het thans misschien niet het geschikte ogenblik is om het openbaar ministerie nieuwe bevoegdheden te geven wat de toekenning van penitentiaal verlof of uitgaansvergunningen betreft. Aangezien het openbaar ministerie in zekere zin onder de uitvoerende macht ressorteert, werd evenwel beschouwd dat het bepaalde bevoegdheden kon krijgen waarover ook het bestuur beschikt. De minister verbindt zich er evenwel toe dit vraagstuk opnieuw onder de loep te nemen.

Wat de getuigenbescherming betreft, geeft de minister aan dat er een mogelijkheid wordt ingevoerd tot het nemen van preventieve toezichtsmaatregelen op de bedreigde getuige. In de getuigenbeschermingsprocedure ontbreekt actueel een regeling om preventieve

qualitative est également effectuée compte tenu de l'importance non déterminante de la preuve corroborante.

Le ministre précise par ailleurs, concernant le champ d'application, que la jurisprudence de la Cour constitutionnelle a été invoquée par rapport au caractère large de l'article 90ter du Code d'instruction criminelle. Le ministre est d'avis que la décision de la Cour constitutionnelle était liée à une méthode très différente, à savoir les délits pouvant être commis par un soi-disant infiltrant. L'annulation par la Cour constitutionnelle en 2007 avait comme motivation l'absence de plusieurs conditions et de mécanismes de contrôle qui, en l'espèce, sont bien présents.

Le ministre en vient ensuite aux questions relatives au mémorandum. La promesse (ou le mémorandum) n'est homologuée par un juge que dans le cadre de l'action publique, comme l'exigent en effet la CEDH et la Cour constitutionnelle.

Dans le cadre de l'exécution de la peine, il peut être promis au repentir de lui accorder un avis favorable, moyennant le respect de conditions. Le tribunal de l'application des peines (ou la prison, ...) compétent évalue en l'espèce cet avis de manière autonome. Une homologation n'est pas non plus requise concernant les éventuelles “décisions” positives relatives à l'exécution de la peine que le ministère public peut prendre dans le cadre de ses compétences: le ministère public agit en effet pleinement dans le cadre de ses compétences. C'est par exemple souvent le ministère public qui décide de l'arrestation lorsque celle-ci n'a pas été décidée directement à l'audience. Dans les limites de ses compétences, le ministère public peut par exemple s'engager à suspendre l'exécution de la peine d'emprisonnement pendant une période limitée pour permettre à la personne concernée d'assister à un enterrement ou un autre événement familial important.

Le ministre admet que ce n'est peut-être pas le moment de donner au ministère public des nouvelles compétences en matière d'octroi de congés pénitentiaires ou de permissions de sortie. Cependant, étant donné que le ministère public relève dans un certain sens du pouvoir exécutif, il a été considéré qu'il pouvait disposer de certaines compétences dont dispose aussi l'administration. Le ministre s'engage cependant à réexaminer cette question.

En ce qui concerne la protection des témoins, le ministre indique que la possibilité de prendre des mesures de surveillance préventives à l'égard du témoin menacé est prévue. Dans la procédure de protection des témoins, il manque actuellement de dispositions

toezichtsmaatregelen op de persoon van de getuige, en de andere met hem opgenomen personen in het programma (gezinsleden en andere bloedverwanten) te nemen. Deze zijn nochtans noodzakelijk voor:

- hun fysieke integriteit;
- het vermijden van een negatieve psychologische weerslag op de bedreigde getuige en zijn gezin;
- de fysieke integriteit van de politiemensen en de personeelsleden van het gevangeniswezen die instaan voor de begeleiding en de beveiliging;
- de integriteit van het beschermingssysteem;
- het drukken van de kosten (*dure herhuisvesting*); naar aanleiding van – vaak eenvoudig – te voorkomen veiligheidsincidenten.

Ook in andere Europese landen kent men het concept van de preventieve toezichtsmaatregelen binnen getuigenbescherming, zoals in Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Het ontwerp ent zich in hoofdzaak op de procedure die ook in deze landen bestaat.

Op last van de federale procureur zullen de getuigen aan wie beschermingsmaatregelen worden toegekend, proportioneel (in functie van de dreiging) onder verhoogd toezicht worden geplaatst, zowel in de fysieke als in de virtuele wereld, met als enig oogmerk het garanderen van de veiligheid.

Omdat de opname in het getuigenbeschermingsprogramma altijd vrijwillig is, moeten de betrokkenen dus akkoord zijn met het toepassen van deze maatregelen en worden ze hiervan op de hoogte gesteld. De toepassing van de maatregel is dus niet ongrondwettelijk.

Het advies van de Raad van State verwijst naar het arrest van het EHRM inzake Natsvlishvili en Togonidze tegen Geörgië en stelt dat in de wet ook moet worden opgenomen dat ten gevolge van het gehanteerde procedé geen belangrijk publiek belang in het gedrang mag komen. Dit is echter niet gebeurd. Waarom?

De minister geeft aan dat het EHRM vereist dat de regeling in het algemeen minimale zekerheden moet bieden in het kader van de rechtsbescherming en geen belangrijk publiek belang in het gedrang mag brengen. Zo wordt verwezen naar de beoordeling door een onafhankelijke rechter, de bijstand van een advocaat, ...). Het gaat dus om algemene verplichtingen waaraan de wet moet voldoen. Voorliggende regeling voldoet daaraan. Het is dan ook onmogelijk om het openbaar ministerie en de rechter telkenmale te verplichten om dit *in concreto* te motiveren. De waarborgen zijn immers aanwezig in voorliggende regeling.

pour prendre des mesures de surveillance préventives à l'égard de la personne du témoin et des autres personnes qui figurent avec lui dans le programme (membres de la famille et autres parents). Or, celles-ci sont nécessaires pour:

- leur intégrité physique;
- éviter des répercussions psychologiques négatives chez le témoin menacé et sa famille;
- l'intégrité physique des policiers et des membres du personnel des établissements pénitentiaires chargés de l'accompagnement et de la sécurité;
- l'intégrité du système de protection;
- la compression des coûts (*relogement onéreux*), à la suite d'incidents de sécurité – souvent facilement évitables

D'autres pays européens comme les Pays-Bas, l'Allemagne, la France et le Royaume-Uni connaissent également le concept de mesures de surveillance préventives dans le cadre de la protection des témoins. Le projet se greffe principalement sur la procédure qui existe également dans ces pays.

Sur ordre du procureur fédéral, les témoins à qui des mesures de protection sont accordées seront proportionnellement (en fonction de la menace) placés sous surveillance accrue, tant dans le monde physique que dans le monde virtuel, dans le seul but de garantir la sécurité.

L'inscription dans un programme de protection des témoins étant toujours volontaire, les personnes concernées doivent marquer leur accord sur l'application de ces mesures et elles en sont informées. L'application de la mesure n'est dès lors pas inconstitutionnelle.

L'avis du Conseil d'État renvoie à l'arrêt rendu par la CEDH dans l'affaire Natsvlishvili et Togonidze c. Géorgie et précise que la loi doit prévoir que le procédé utilisé ne peut pas porter atteinte à un intérêt public important. Cela n'a pas été fait. Quelle en est la raison?

Le ministre explique que la CEDH exige que le régime prévoit, d'une manière générale, des garanties minimales dans le cadre de la protection juridique et qu'il ne puisse pas porter atteinte à un intérêt public important, renvoyant notamment à l'appréciation par un juge indépendant, à l'assistance d'un avocat, etc. Il s'agit donc d'obligations générales auxquelles la loi doit satisfaire. Le dispositif à l'examen satisfait à ces conditions. Il est dès lors impossible d'obliger systématiquement le ministère public et le juge à fournir les motivations concrètes à cet égard. Les garanties figurent, en effet, dans le dispositif à l'examen.

Met name de Italiaanse sprekers hebben in hun uiteenzetting aangegeven ervoor te vrezen dat potentiële spijtoptanten worden afgedreigd met buitensporige straffen. Volgens de minister is die vrees ongegrond: het openbaar ministerie zal immers steeds een straf vorderen die ten uitvoer wordt gelegd alsof de betrokkene geen spijtoptant zou zijn (en die van toepassing wordt als hij die hoedanigheid verliest). Dat gebeurt overeenkomstig de “normale” regels, zijnde met een tegensprekelijk debat, waarbij de feitenrechter autonoom en binnen de perken van de wet een beslissing neemt. De interventie van de rechter zal tot gevolg hebben dat eventuele hogere strafvorderingen door het openbaar ministerie om de beklaagde ertoe aan te zetten gebruik te maken van de regeling, geen enkel nut zullen hebben.

Volgens mevrouw Beernaert is de voormelde strafvermindering geen strafverminderende verschoningsgrond. Hoewel verschoningsgronden normaliter verplicht zijn (indien aan de bestaansvoorwaarden ervan is voldaan, geven die gronden recht op een strafvermindering of -uitsluiting, zonder dat ter zake moet worden geoordeeld of zulks passend is), zou de toepassing ervan volgens de spreekster in dit geval onderworpen worden aan een voorafgaande selectie door het parket, wat tot ongelijke behandeling kan leiden (wie “substantiële, onthullende, oprechte en volledige” verklaringen wil afleggen zou immers niet in aanmerking komen voor strafvermindering of -uitsluiting indien het parket zulks “niet wenselijk” acht). Die visie kan volgens de minister niet worden gevolgd. De reeds vele decennia bestaande strafverminderingen en – verschoningen zijn ook op dezelfde wijze opgebouwd. Zo krijgen ingevolge de drugswet ook daders die “het bestaan van die misdrijven hebben onthuld” strafvermindering. Die beoordeling betreft eveneens een interpretatie, die onafhankelijk is van de dader.

Ook bij de bijzondere opsporingsmethode is een strafuitsluitende verschoningsgrond die afhangt van de beslissing van het parket ingevoerd.

Wat de kosten betreft, geeft de minister aan dat door de FOD Justitie bijzondere fondsen ter beschikking worden gesteld van de federale politie. Dit wordt geregeld door een vertrouwelijke ministeriële omzendbrief en gebeurt op basis van een jaarlijkse budgettering (in de maand januari voor het daaropvolgende jaar).

Deze bijzondere fondsen worden aangewend enerzijds, voor alle operationele kosten die voortvloeien uit de toepassing van de regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen en anderzijds voor de werkingskosten en investeringen die noodzakelijk zijn voor de afscherming en het bewaren van de anonimiteit van de personeelsleden belast met de bescherming van

Le ministre est d’avis que la crainte qu’on menace les repentis potentiels de peines exorbitantes, exprimée notamment par les orateurs italiens, est injustifiée. En effet, le ministère public requerra toujours une peine qui sera mise à exécution comme si l’intéressé n’était pas un repentir (et qui sera appliquée si l’intéressé perd cette qualité). Ce procédé se déroule suivant les règles “normales”: dans le cadre d’un débat contradictoire, le juge du fond statuant en toute autonomie et dans les limites de la loi. L’intervention du juge fera que d’éventuelles réquisitions plus élevées faites par le ministère public dans le but d’inciter le prévenu à recourir à de ce dispositif n’auront aucune utilité.

Selon Mme Beernaert, la réduction de peine dont il est question ne constitue pas une excuse atténuante. Selon elle, alors que les causes d’excuse sont normalement obligatoires (si leurs conditions d’existence sont remplies, elles emportent de droit une réduction ou exemption de peine, sans que n’existe aucun pouvoir d’appréciation en opportunité à cet égard), leur application serait en l’occurrence sujette à une sélection préalable du parquet, ce qui paraît porteur de discriminations (celui qui souhaite faire des déclarations “substantielles, révélatrices, sincères et complètes” ne pourrait en effet bénéficier de la réduction ou de l’exemption de peine si le parquet l’estime “non souhaitable”). Le ministre estime que cette vision ne peut être suivie. Les réductions de peine et excuses qui existent depuis de nombreuses décennies déjà sont également conçues de la même manière. Ainsi, à la suite de la “loi relative aux drogues”, une réduction de peine a également été accordée aux auteurs “ayant révélé l’existence de ces infractions”. Cette appréciation concerne également une interprétation, qui est indépendante de l’auteur.

Dans le cadre de la méthode particulière de recherche, une cause d’excuse absolutoire a également été introduite, qui dépend de la décision du parquet.

S’agissant des coûts, le ministre indique que le SPF Justice mettra des fonds spéciaux à la disposition de la police fédérale. Cette mesure sera réglée par une circulaire ministérielle confidentielle et fera l’objet d’une budgétisation annuelle (au mois de janvier de l’année qui suit).

Ces fonds spéciaux seront utilisés, d’une part, pour couvrir l’ensemble des coûts opérationnels découlant de l’application du dispositif visant à protéger les témoins menacés et, d’autre part, pour couvrir les frais de fonctionnement et les investissements qui sont nécessaires pour protéger et conserver l’anonymat des membres du personnel chargés de protéger les témoins menacés,

bedreigde getuigen, de gebruikte locaties en investeringskosten die niet dossier gebonden zijn.

Voor elk nieuw getuigenbeschermingsprogramma en voor elk lopend beschermingsprogramma (jaarlijks) stelt de Getuigenbeschermingsdienst een financieel assessment op welke ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de Getuigenbeschermingscommissie.

De kosten verbonden aan beschermingsprogramma's op basis van internationale rechtshulpverzoeken, van supranationale rechtscollages en de steunaanvragen van een andere Staat in het raam van buitenlandse getuigenbeschermingsprogramma's worden maximaal gedragen door of gecupereerd van de aanvragende instantie.

Sinds de inwerkingtreding van de procedure voor de bescherming van de bedreigde getuigen (2002) tot 2017 betreft dit een gemiddeld jaarbedrag van 186 580 euro.

Voor de nieuwe spijtoptantenregeling werd op jaarbasis bijkomend een bedrag van 290 000 euro begroot en positief geadviseerd door de inspecteur van financiën.

De minister stipt aan dat volgens de heer Van Hecke het risico bestaat dat een spijtoptant, teneinde een toezegging te verkrijgen, onjuiste verklaringen aflegt. Een spijtoptant zal dus mogelijk niet betrouwbaar zijn. Hoe wordt dit opgelost?

Gezien de combinatie van de spijtoptantenregeling enerzijds, en het verlenen van anonimiteit aan getuigen anderzijds, grote gevaren inhoudt voor de betrouwbaarheid van de door niet-gekende spijtoptanten geleverde bewijselementen dient volgens de minister dergelijke combinatie te worden geweerd.

Indien een verklaring, afgelegd door een spijtoptant, bij de vervolging van een derde als bewijsmiddel wordt aangewend, dient de rechter ten gronde dan ook op de hoogte te zijn van het feit dat deze verklaring niet belangeloos werd afgelegd teneinde de betrouwbaarheid ervan te bepalen en rekening te houden met dit wettelijk bewijsminimum.

Het wetsontwerp voorziet er dan ook in dat een voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum wordt gevoegd aan het strafdossier van de feiten waarover de verklaringen worden afgelegd. In elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant dient ook te worden verwezen naar dit memorandum.

Aldus wordt het vonnisgerecht, dan wel het onderzoeksgerecht, dat de verklaring als bewijsmiddel

les lieux utilisés et les coûts d'investissements qui ne sont pas liés au dossier.

Pour chaque programme de protection des témoins, qu'il soit nouveau ou en cours d'exécution, le service de protection des témoins rédige (annuellement) une évaluation financière qui est soumise à la Commission de protection des témoins pour approbation.

Les coûts afférents aux programmes de protection basés sur des demandes d'entraide judiciaire internationale de juridictions supranationales et des demandes d'aide formulées par un autre État membre dans le cadre de programmes étrangers de protection des témoins sont, autant que faire se peut, supportés ou récupérés par l'instance requérante.

Depuis l'entrée en vigueur de la procédure de protection des témoins menacés (soit 2002) jusqu'à 2017, il s'agit d'un montant annuel moyen de 186 580 euros.

Pour le nouveau régime des repentis, un montant supplémentaire de 290 000 euros sur base annuelle a été budgétisé et a fait l'objet d'un avis positif de l'inspecteur des finances.

Le ministre revient sur les propos de M. Van Hecke qui évoquait le risque de voir les repentis faire des déclarations inexactes dans le but d'obtenir une promesse. Un repentis pourrait par conséquent ne pas être fiable. Comment remédier à ce problème?

Étant donné que la combinaison du régime des repentis et de l'anonymat accordé aux témoins compromet sérieusement la fiabilité des éléments de preuve fournis par les repentis non connus, une telle combinaison doit être exclue, selon le ministre.

Si la déposition d'un repentis est utilisée comme moyen de preuve dans la poursuite d'un tiers, le juge du fond doit dès lors être informé du fait que cette déposition n'a pas été faite de manière désintéressée afin qu'il puisse en déterminer la fiabilité et prendre en considération ce minimum de preuve légal.

Le projet prévoit dès lors qu'une copie certifiée conforme du mémorandum contenant le régime des repentis soit jointe au dossier répressif concernant les faits sur lesquels portent les déclarations. Dans chaque procès-verbal d'audition du repentis, il doit dès lors être renvoyé à ce mémorandum.

La juridiction de jugement ou la juridiction d'instruction qui évalue la déposition en tant que moyen de

waardeert, op de hoogte gesteld, ten eerste van het feit zelf dat deze werd verkregen in het kader van de spijtoptantenregeling en verder van de aard en de inhoud van het akkoord.

De vonnisrechter zal desgevallend kunnen besluiten dat de verklaring niet betrouwbaar is en dat er geen rekening mee kan worden gehouden bij de bewijswaardering. Door de aanwezigheid van dit memorandum in het strafdossier zal tevens het tegensprekelijk debat tussen de betrokken procespartijen mogelijk worden gemaakt (met name in hoofde van de verdediging van de personen ten laste waarvan de spijtoptant verklaringen aflegde). De toezegging enerzijds en de bewijswaardering van de afgelegde verklaringen anderzijds staan los van elkaar.

Artikel 216/4, § 3, van het Wetboek van strafverordering sluit uit dat de spijtoptant kan genieten van een gedeeltelijke of volledige anonimiteit bij het afleggen van verklaringen tijdens het vooronderzoek of tijdens de terechtzitting. De spijtoptantenregeling ent zich immers op transparantie: elke partij moet, teneinde haar verdediging in rechte optimaal te voeren, kunnen vaststellen wie de spijtoptant is en welke verklaringen deze heeft afgelegd.

Hierdoor is de regeling volledig conform de eisen van het EHRM.

Het ontwerp stelt dat “de zaak” voor een anders samengestelde kamer moet gebracht worden indien de toezegging door de rechtbank niet wordt aanvaard. De vraag werd gesteld of het de zaak tegen de spijtoptant of tegen de andere mededaders betreft.

Er moet worden verduidelijkt dat dit gaat om de zaak tegen de “spijtoptant” die voor een anders samengestelde kamer wordt gebracht, indien de toezegging wordt afgewezen. Het is immers niet wenselijk dat de spijtoptant voor dezelfde rechter wordt gebracht eens de toezegging is afgewezen, teneinde te verhinderen dat de rechter kennis zou hebben van de inhoud van het memorandum en van de eventuele verklaringen die de kandidaat-spijtoptant over zichzelf naar aanleiding van het opstellen van het memorandum zou hebben afgelegd, wat het eerlijke verloop van het proces in het gedrang zou brengen.

c. Replieken

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) geeft aan dat zijn vraag vooral betrekking heeft op het lot van de mededaders in dat laatste geval, waarbij de zaak wordt doorverwezen naar een andere kamer.

preuve est ainsi informée du fait même qu’il a été obtenu dans le cadre du régime des repentis ainsi que de la nature et du contenu de l’accord.

La juridiction de jugement pourra le cas échéant considérer que la déposition n’est pas fiable et ne peut être prise en considération dans l’appréciation de la preuve. En outre, la présence de ce memorandum dans le dossier répressif rendra possible le débat contradictoire entre les parties concernées (à savoir dans le chef de la défense des personnes à la charge desquelles le repenté a fait des déclarations). Il n’y a pas de lien direct entre la promesse faite et l’appréciation de la valeur probante des déclarations recueillies.

L’article 216/4 du Code d’instruction criminelle exclut que le repenté puisse bénéficier d’un anonymat partiel ou complet lorsqu’il fait des déclarations durant l’enquête préliminaire ou à l’audience. Le régime des repentis se greffe en effet sur la transparence: afin de pouvoir assurer sa défense de manière optimale en droit, chaque partie doit pouvoir constater qui est le repenté et quelles déclarations il a faites.

Le régime se conforme ainsi totalement aux exigences de la CEDH.

Le projet prévoit qu’une chambre autrement composée doit être saisie de “l’affaire” si le tribunal n’accepte pas la promesse. Il a été demandé s’il s’agissait de l’affaire à l’encontre du repenté ou à l’encontre des autres co-auteurs.

Il convient de préciser que c’est l’affaire à l’encontre du “repenté” dont doit être saisie une chambre autrement composée en cas de rejet de la promesse. Il n’est en effet pas souhaitable que le repenté comparaisse devant le même juge une fois la promesse rejetée, afin d’éviter que le juge ait connaissance du contenu du memorandum et d’éventuelles déclarations que le candidat repenté aurait faites à son propre sujet à la faveur de la rédaction du memorandum, ce qui compromettrait le déroulement équitable du procès.

c. Répliques

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) rappelle que sa question portait surtout sur le sort des coauteurs dans ce dernier cas où l’affaire est renvoyée devant une autre chambre.

De minister antwoordt dat zowel de door de rechter afgewezen spijtoptant als de mededaders voor dezelfde rechtbank moeten verschijnen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) maakt zich zorgen over de wijze waarop al die voorafgaande werkzaamheden de bodemrechter binden. In Italië wordt een andere werkwijze gehanteerd. Op dat punt moet een en ander worden verduidelijkt. De partijen moeten alsnog recht hebben op een billijk proces, in alle betekenissen van het woord.

De minister antwoordt dat de burgerlijke partij in burgerrechtelijke zaken nooit gebonden is door gedane toezeggingen. Onder meer daarom wordt nooit overgegaan tot een seponering die het parket zou binden; daardoor kan het parket vrij vervolging instellen zodra een burgerlijke partij tussenkomt.

De minister is bereid het feit te schrappen dat het memorandum een onweerlegbaar vermoeden van schuld inhoudt.

Wanneer een toezegging door de zetel (de raadkamer of de bodemrechter) is bekrachtigd, kan die niet ongedaan worden gemaakt door een andere zetel.

Volgens *mevrouw Laurette Onkelinx (PS)* zal men het proces in handen geven van het openbaar ministerie; dat is niet normaal.

De minister antwoordt dat de beslissing niet wordt genomen door het openbaar ministerie, maar door de rechter. Nu al verloopt een en ander op dezelfde wijze wanneer een raadkamer beslist niet naar de bodemrechter te verwijzen. Die beslissing wordt niet door het parket genomen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) geeft aan dat de rechtbank in een dergelijk geval nadien nog steeds vrij kan beslissen; de raadkamer beslist alleen of al dan niet wordt doorverwezen, niet over de straf. Dat is nochtans wat de minister in dit verband voorstelt in het kader van de spijtoptantenregeling. De bodemrechter moet nog steeds vrij kunnen beslissen.

De minister wijst erop dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken eveneens op die manier werkt: het openbaar ministerie formuleert een voorstel, dat door de raadkamer of de bodemrechter al dan niet wordt bekrachtigd. De bodemrechter kan geen zwaardere straf opleggen dan die welke werd toegezegd, behalve indien de voorwaarden van het memorandum niet in acht werden genomen.

Le ministre répond que tant le repentir qui a été rejeté par le juge que les coauteurs devront comparaître devant un même tribunal.

Mme Laurette Onkelinx (PS) s'inquiète de la manière dont tout ce travail préalable lie le juge du fond. Cela ne se passe pas de cette façon-là en Italie. Il faudrait clarifier les choses à ce niveau-là. Les parties doivent encore avoir le droit à un procès équitable dans tous les sens du terme.

Le ministre répond qu'au niveau civil, la partie civile ne sera jamais liée par ce qui a été promis. C'est une des raisons pour lesquelles il n'y a jamais de classement sans suite qui lierait le parquet, afin que celui-ci soit libre de poursuites dès qu'une partie civile intervient.

Le ministre est prêt à supprimer le fait que le mémorandum impliquerait une présomption irréfragable de faute.

Lorsqu'une promesse a été ratifiée par le siège (chambre du conseil ou juge du fond), un autre siège ne pourra pas revenir dessus.

Mme Laurette Onkelinx (PS) indique qu'on va donner les clés du procès au ministère public. Cela n'est pas normal.

Le ministre répond que c'est un juge qui décide, pas le ministère public. Cela se passe déjà de la même manière actuellement quand une chambre du conseil décide de ne pas renvoyer au juge du fond. Il ne s'agit pas d'une décision du parquet.

Mme Laurette Onkelinx (PS) indique dans un tel cas, le tribunal reste encore libre de sa décision par la suite. La chambre du conseil décide juste du renvoi ou non. Elle ne décide pas de la peine. C'est pourtant ce que le ministre propose ici dans le cadre du système des repentis. Le juge du fond doit conserver son libre-arbitre.

Le ministre rappelle que la transaction pénale élargie fonctionne également de cette façon: le ministère public propose et la chambre du conseil ou le juge du fond consacre ou ne consacre pas. Le juge du fond ne pourrait pas imposer une peine plus lourde que celle qui a été promise, sauf si les conditions du mémorandum n'étaient pas respectées.

Volgens mevrouw Laurette Onkelinx (PS) houdt de verwijzing naar de *guilty plea* en naar de verruimde minnelijke schikking in strafzaken geen steek. De vraag rijst of de bodemrechter geen zwaardere straf zou kunnen opleggen indien men in de loop van een proces met meerdere interveniënten tot de vaststelling komt dat er nog ernstiger feiten in het geding zijn.

De minister antwoordt dat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken werd verbeterd door het optreden van de rechter. Indien in de loop van het proces wordt ontdekt dat de feiten veel ernstiger zijn dan die welke de spijtoptant in het kader van het memorandum heeft aangegeven, zijn voorts de voorwaarden van dat memorandum niet vervuld en heeft de bodemrechter opnieuw de handen vrij.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verwijst naar het geval waarin de spijtoptant louter medeplichtig is aan een misdrijf en zich écht niet bewust was van de ernst van de geboden hulp. Op een proces moet rekening worden gehouden met de schade welke die hulp heeft veroorzaakt voor de samenleving. Het is een probleem als de rechter dat niet kan.

De minister antwoordt dat het een feitelijke situatie betreft. De rechter zal oordelen of al dan niet aan de voorwaarden is voldaan; dat is zijn taak. De tekst is ter zake heel duidelijk.

Mme Laurette Onkelinx (PS) estime que la référence au plaider coupable et à la transaction pénale élargie n'est pas un argument. Si dans le cadre d'un procès avec plusieurs intervenants, on découvre une gravité plus éclatante dans le cadre d'un procès, le juge du fond ne pourrait-il pas aller plus loin?

Le ministre répond que la transaction pénale élargie a été améliorée par l'intervention du juge. Par ailleurs, si on découvre durant le procès que les choses sont beaucoup plus graves que ce qu'a dit le repenté dans le cadre du mémorandum, les conditions de celui-ci ne seront pas remplies et le juge du fond reprendra sa liberté.

Mme Laurette Onkelinx (PS) prend le cas où le repenté n'est que complice d'un délit et qu'il ne s'est sincèrement pas rendu compte de la gravité de l'aide apportée. Lors d'un procès, on doit tenir compte de ce que l'aide a provoqué comme dégâts pour la société. C'est problématique si le juge ne peut pas le faire.

Le ministre répond qu'il s'agit d'une situation de fait et que le juge appréciera si les conditions sont remplies ou pas. C'est son rôle. Le texte est parfaitement clair sur ce point.

IV. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Art. 1

Dit artikel betreft de constitutionele bevoegdheidsgrondslag. Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

Art. 2

In boek II, titel I van het Wetboek van strafvordering wordt een hoofdstuk *IIter* ingevoegd. Het bevat de artikelen 216/1 tot 216/8.

HOOFDSTUK *IIter*

Spijtoptanten

*De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 2° (DOC 54 3016/002) in, dat de vervanging van het opschrift van hoofdstuk *IIter* beoogt.*

*

Amendement nr. 2, 2°, tot vervanging van het opschrift van hoofdstuk *IIter*, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Afdeling I

Definitie

Art. 216/1

Dit artikel geeft een omschrijving van het begrip spijtoptant.

De heer Christian Brotcorne (cdH) gaat opnieuw in op het toepassingsgebied van de spijtoptantenregeling, dat de misdrijven als bedoeld in artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering beoogt. De minister had aangegeven dat hij het toepassingsgebied mogelijkwijze zou herbekijken om het nader te bepalen of zelfs te beperken tot welbepaalde misdaden. Hoe staat het daarmee?

De minister antwoordt dat hij dit aspect inderdaad heeft bekeken. Aangaande het schuldig pleiten (“*guilty plea*”) werd in het Wetboek van strafvordering opgenomen dat de procureur louter vijf jaar of minder diende te vorderen, los van de objectieve maximumstraf waarin

IV. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Art. 1er

Cet article concerne le fondement constitutionnel de compétence. Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 1er est adopté à l'unanimité.

Art. 2

Un chapitre *IIter* est inséré dans le titre I du livre II du Code d'instruction criminelle. Il comprend les articles 216/1 à 216/8.

CHAPITRE *IIter*

Des repentis

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 2°* (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer l'intitulé du chapitre *IIter*.

*

L'amendement nr. 2, 2°, visant à remplacer l'intitulé du chapitre *IIter* est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Section Ire

Définition

Art. 216/1

Cet article définit la notion de repent.

M. Christian Brotcorne (cdH) revient sur le champ d'application du système des repentis qui vise les infractions prévues par l'article 90ter du Code d'instruction criminelle. Le ministre avait indiqué qu'il pourrait réexaminer la question du champ d'application afin de l'affiner voire de le limiter à certains crimes. Qu'en est-il?

Le ministre répond qu'il a en effet examiné la question. En ce qui concerne le plaider coupable (“*guilty plea*”), il a été prévu dans le Code d'instruction criminelle qu'il suffisait que le procureur doive requérir 5 ans ou moins indépendamment de la peine maximale objective

het Strafwetboek voorziet. Spontaan zou men kunnen aanvoelen dat de misdaden en wanbedrijven die niet voor het schuldig pleiten in aanmerking komen, dan wel in aanmerking zouden komen voor de spijtoptantenregeling. Na reflectie blijkt die aanvoeling niet correct te zijn omdat aldus een subjectief onderscheid zou worden gemaakt. Er is dus geen aanknopingspunt ten opzichte van het schuldig pleiten.

Bovendien zal artikel 90ter bij de aanstaande herziening van het Wetboek van strafvordering integraal worden opgenomen in het nieuwe Wetboek. De lijst zoals zij momenteel bestaat, houdt volgens de deskundigen met andere woorden steek. Zij is redelijk en omvat de belangrijke misdrijven, met inbegrip van die welke met betrekking tot bepaalde risico's in sommige gevallen slechts met een straf van drie jaar worden bestraft. De minister vindt het derhalve verstandig zich aan artikel 90ter te houden. Hoe dan ook zal de maatregel worden geëvalueerd. Mocht het Wetboek tegen dan al zijn aangepast, dan zou men in voorkomend geval met iets nieuws kunnen komen. De minister stelt dus voor om het te laten bij de oplossing die het wetsontwerp in dit stadium in uitzicht stelt.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) is van mening dat het toepassingsgebied bijzonder sterk wordt uitgebreid door te verwijzen naar zowel artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering als de criminele organisatie bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek.

De heer Christian Brotcorne (cdH) bevestigt dat het systeem interessant kan zijn in sommige gevallen, vooral die in verband met de georganiseerde criminaliteit. Het antwoord van de minister is heel voorzichtig. Is het niet veel beter even te wachten, om niet lukraak te werk te gaan? Hier moet verder over worden nagedacht, want momenteel is een en ander onvoldoende uitgewerkt. Het volstaat niet te verwijzen naar een toekomstige evaluatie. In plaats van meteen te kiezen voor een passe-partoutreferentie, ware het beter uit te gaan van een beperkt aantal hypotheses en vervolgens eventueel uit te breiden.

Ook *de heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)* is van mening dat de verwijzing naar artikel 90ter niet gepast is. Dat artikel heeft immers een heel ander doel: het beoogt de telefoontaps. Improvisatie is uit den boze, maar evenmin mag men gaan voor de gemakkelijke oplossing, die risico's inhoudt. Van de toekomstige hervorming van het Wetboek van strafvordering is niets bekend. Waarom niet van start gaan met een beperktere lijst? Het zal makkelijker zijn om de lijst achteraf uit te breiden, mocht dat na evaluatie noodzakelijk blijken, dan omgekeerd. Ook Italië is met een beperkte lijst van misdrijven van start gegaan.

que prévoit le Code pénal. Intuitivement, on aurait pu penser que les délits et crimes qui n'entrent pas en considération pour le plaider coupable entreraient en considération pour la mesure des repentis. Cependant, après réflexion, cette intuition s'est avérée fautive car il s'agirait de faire une distinction subjective. Il n'y a donc pas de point de rattachement par rapport au plaider coupable.

En outre, lors de la révision prochaine du Code de procédure pénale, l'article 90ter sera repris dans le nouveau Code dans son intégralité. Cela signifie que la liste telle qu'elle existe actuellement tient la route d'après l'analyse des experts. Elle est raisonnable et couvre les délits importants, en ce compris ceux qui, par rapport à certains dangers, ne sont punis dans certains cas que par une peine de trois ans. Dès lors, le ministre considère qu'il est sage de s'en tenir à l'article 90ter. Il y aura en tout état de cause une évaluation de la mesure. Si lors de celle-ci, le Code a déjà été revu, on pourrait le cas échéant innover. Le ministre propose donc de maintenir la solution proposée par le projet de loi à ce stade.

Mme Laurette Onkelinx (PS) considère que le fait de faire référence tant à l'article 90ter du Code d'instruction criminelle qu'à l'organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal étend le champ d'application de façon extrêmement large.

M. Christian Brotcorne (cdH) confirme que le système peut être intéressant dans certains cas, essentiellement liés à la criminalité organisée. La réponse du ministre est très prudente. N'y a-t-il pas une urgence à attendre pour ne pas faire n'importe quoi? Cette réflexion devrait se poursuivre car les choses ne sont pas assez affinées. On ne peut pas s'en référer à une évaluation future. Plutôt que de démarrer par une référence "fourre-tout", il faudrait peut-être démarrer par un nombre limité d'hypothèses, quitte à élargir par la suite.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) est lui aussi d'avis que la référence à l'article 90ter n'est pas appropriée. Le but de cet article est tout à fait différent, il vise les écoutes téléphoniques. Il ne faut pas improviser, mais il ne faut pas non plus opter pour la solution de facilité, qui implique des risques. On ne sait rien de la future réforme du Code de procédure pénale. Pourquoi ne pas démarrer par une liste plus restreinte? Il sera plus facile d'élargir plus tard si l'évaluation en démontre le besoin, que l'inverse. L'Italie a aussi démarré avec une liste limitée de délits.

De minister geeft aan dat artikel 90ter 45 misdrijven omvat. Bij nader inzien valt moeilijk uit te maken welke soorten misdrijven niet de hulp van een spijtoptant verdienen. De minister haalt een hele reeks voorbeelden uit die lijst aan. Hoe dan ook zal zij het vertrekpunt voor elke reflectie zijn. Zij is zelf het resultaat van rijp beraad: die misdrijven zijn van dergelijke aard dat een ingrijpende inbreuk in het privéleven verantwoord is om ze op te lossen. Die lijst wordt gebruikt als voorwaarde voor een observatie, een infiltratie, een telefoontap, een anonieme getuigenis en de bescherming van getuigen. De minister is ervan overtuigd dat de inbreuk in de persoonlijke levenssfeer kan worden gerechtvaardigd door het betrokken misdrijf. De lijst werd dus niet lichtzinnig opgesteld.

Waarom zou die lijst niet dienstig zijn voor de spijtoptantenregeling? Volgens sommige deskundigen, onder meer professor Frank Verbruggen, gaat ze zelfs niet ver genoeg. Zo kan voor een dodelijk verkeersongeval de getuigenis vereist zijn van een mededader of medeplichtige die zich tot dan toe verborgen heeft gehouden.

Aangaande de uitbreiding waar mevrouw Onkelinx naar verwijst, geeft de minister aan dat de leiding over of het lidmaatschap van een zware bende onder artikel 90ter valt. De misdaden en wanbedrijven waaraan men deelneemt, worden niet vermeld in artikel 90ter. Het lijkt dan ook niet meer dan logisch daar de misdaden als lid van een dergelijke bende aan toe te voegen. Dat is de reden van die toevoeging.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat in de memorie van toelichting specifiek verwezen wordt naar de meest maatschappij-ontwrichtende vormen van criminaliteit. De lijst in artikel 90ter gaat veel verder.

De formulering van de zin (“gepleegde of gepoogde misdrijven zoals bedoeld in artikel 90ter, § 2, 3 en 4 van het Wetboek van Strafvordering, of misdrijven die werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek”) maakt bovendien dat de regeling van toepassing is voor het hele Strafwetboek.

De minister geeft aan dat elke lijst te allen tijde kan worden uitgebreid. Achter de lichte uitbreiding van artikel 90ter met de georganiseerde bende schuilt net een zekere logica. Lid zijn van een georganiseerde bende als dusdanig volstaat niet; er moet altijd een materieel voorwerp zijn. Artikel 90ter heeft een ander oogmerk dan de spijtoptantenregeling, vandaar de toevoeging van het stoffelijk voorwerp.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vindt dat de “of” in deze zin de toepassingsfeer fors uitbreidt. De zin

Le ministre indique que l'article 90ter compte 45 délits. À y regarder de plus près, il est difficile de voir quels types de délits ne mériteraient pas l'aide d'un repent. Le ministre cite toute une série d'exemples issus de cette liste. Elle constituera en tout état de cause le point de départ de toute réflexion. Elle-même est le résultat d'une importante réflexion: celle selon laquelle ces délits sont de nature telle qu'une intrusion énorme dans la vie privée pour les résoudre est justifiée. Cette liste est utilisée comme condition pour une observation, une infiltration, une écoute téléphonique, un témoignage anonyme, la protection de témoins. Le ministre est convaincu que l'intrusion dans la vie privée peut se justifier par le délit en question. La liste n'a donc pas été composée à la légère.

Pourquoi cette liste ne serait-elle pas adéquate pour le système des repentis? Certains experts sont convaincus qu'elle ne va pas assez loin, notamment le professeur Frank Verbruggen. Par exemple, un accident de roulage mortel peut nécessiter le témoignage d'un coauteur ou complice qui s'était caché jusque-là.

Concernant l'élargissement auquel réfère Mme Onkelinx, le ministre indique que le fait d'être en charge ou membre d'un groupe de grand banditisme fait partie de l'article 90ter. Les crimes et délits auquel on participe ne sont pas dans l'article 90ter. Le fait d'y ajouter les crimes commis en tant que membre d'un tel groupe semble donc tout à fait logique. C'est la raison de cet ajout.

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle que l'exposé des motifs visait spécifiquement les formes de criminalité les plus déstabilisantes pour la société. La liste de l'article 90ter va beaucoup plus loin.

Par ailleurs, la manière dont la phrase est rédigée (“infractions, commises ou ayant fait l'objet d'une tentative, visées à l'article 90ter, 662, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle OU des infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal”) rend le système applicable à l'intégralité du Code pénal.

Le ministre indique que, d'une part, toute liste pourra toujours faire l'objet d'une extension. L'article 90ter a été étendu aux bandes organisées justement pour répondre à une certaine logique. Le fait d'être membre d'une bande organisée en tant que tel ne suffit pas, il faut toujours un objet matériel. La finalité de l'article 90ter est différente de celle du règlement en matière de repentis, c'est la raison pour laquelle on ajoute l'objet matériel.

Mme Laurette Onkelinx (PS) considère que le “ou” dans cette phrase élargit fortement ce champ

zou moeten worden aangevuld met de bepaling dat de misdrijven verband houden met het in artikel 90ter bedoelde materieel feit.

De minister gaat ermee akkoord om in dezen het begrip “criminele organisatie” in te perken aangezien het hier louter gaat om enkele personen die de in artikel 90ter bedoelde wanbedrijven plegen, maar dat niet doen als leden van een criminele organisatie. Voor het overige heeft nattevingerwerk geen enkele zin.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vraagt of in de toekomst altijd één lijst zal worden gebruikt, dan wel of een differentiatie zal worden toegepast. Hij verwijst naar de wet op de bijzondere inlichtingenmethodes (de “BIM”-wet), waarbij een onderscheid werd gemaakt naargelang van de graad van intrusie in de persoonlijke levenssfeer. Waarom wordt ook hier niet met een differentiatie gewerkt?

Waarom moet trouwens de verwijzing naar artikel 324bis worden behouden als de zin wordt aangepast zoals de minister voorstelt?

De minister gaat akkoord met de weglating van het tweede deel van de zin (zie amendement nr. 11).

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) wijst erop dat professor Beernaert erop heeft gewezen dat er een essentieel element van de definitie ontbrak, namelijk het feit dat de spijtoptant verklaringen aflegt in ruil voor voordelen van strafrechtelijke aard. De verklaringen zijn bovendien “onthullend, oprecht en volledig”, maar AVOCATS.be heeft aangestipt dat de belofte wordt ingetrokken als de spijtoptant wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen heeft afgelegd. De begrippen “onthullend” en “volledig” moeten dan ook nader worden bepaald, gelet op de mogelijke implicaties.

De minister antwoordt dat de tegenprestatie vanzelfsprekend is. Het wetsontwerp vermeldt duidelijk dat het “in het kader” van de strafvordering, de strafuitvoering en de detentie is. Het is dan ook niet nodig dit toe te voegen. De woorden “onthullend” en “volledig” definiëren lijkt evenmin noodzakelijk. Het komt de rechter toe dit te beoordelen. Bovendien worden die begrippen in de memorie van toelichting gedefinieerd (DOC 54 3016/001, blz. 38).

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verwijst naar de Raad van State. Die vindt dat “In de definitie van “spijtoptant” (...) ook tot uiting [zou] moeten komen dat zijn verklaringen worden afgelegd in het licht van een toezegging van de procureur des Konings omtrent de strafoplegging, de strafuitvoering of de detentie”. Wat de

d’application. Il faudrait compléter la phrase en précisant que les infractions sont liées au fait matériel visé à l’article 90ter.

Le ministre est d’accord de limiter l’organisation criminelle dans la mesure où les personnes commettent à deux des délits visés par l’article 90ter, autres que le fait de faire partie d’une organisation criminelle. Pour le surplus, il faut éviter toute improvisation inutile.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) se demande si on va toujours utiliser une seule liste à l’avenir ou si on va faire une différenciation. Il fait référence à la loi sur les méthodes particulières de renseignement (loi “BIM”), où on a fait une distinction au niveau de la gravité de l’intrusion dans la vie privée des personnes. Pourquoi ne fait-on pas une telle différenciation ici aussi?

En outre, pourquoi doit-on maintenir la référence à l’article 324bis si on adapte la phrase dans le sens proposé par le ministre?

Le ministre marque son accord avec cette suppression de la seconde partie de la phrase (voir amendement n° 11).

Par ailleurs, *Mme Laurette Onkelinx (PS)* rappelle que le professeur Beernaert avait souligné qu’il manquait un élément essentiel de la définition, à savoir le fait que les déclarations du repentir sont faites en contrepartie d’avantages de nature pénale. En outre, les déclarations sont “révélatrices, sincères et complètes”, or, AVOCATS.be a souligné que la promesse est retirée si le repentir a fait sciemment des déclarations incomplètes, non-sincères ou non-révélatrices. Ces notions de “révélatrice” et “complète” doivent donc être explicitées vu leurs conséquences.

Le ministre répond que la contrepartie est l’évidence même. On mentionne bien que c’est “dans le cadre” de l’action publique, de l’exécution de la peine et de la détention. Il n’est donc pas nécessaire de l’ajouter. Par ailleurs, une définition des mots “révélatrice” et “complète” ne semble pas nécessaire non plus. Il faut laisser cette appréciation au juge. En outre, ces notions sont définies dans l’exposé des motifs (DOC 54 3016/001, p. 38).

Mme Laurette Onkelinx (PS) s’en réfère au Conseil d’État. Celui-ci est d’avis qu’“il faudrait également que la définition de “repentir” exprime que les déclarations de celui-ci sont corrélées à une promesse du procureur du Roi concernant la condamnation, l’exécution de la peine ou la détention.” Concernant la question des définitions,

definities betreft, heeft de Raad van State ook aangegeven dat die elementen in artikel 216/1 nader moeten worden bepaald.

De minister stipt aan dat het advies van de Raad van State over de tegenprestatie werd gevolgd, zoals blijkt uit artikel 216/1, eerste lid. De uitdrukking “in het kader van” is duidelijk genoeg.

Wat de definitie van de begrippen “onthullend” en “volledig” betreft, werd ingevolge de opmerking van de Raad van State bepaald dat de misdrijven duidelijk moeten worden vermeld.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) is niet overtuigd door de uitdrukking “in het kader van”. Voor haar is dat niet duidelijk genoeg. De uitdrukking “sont corrélées” in de Franse tekst lijkt haar adequater.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel *amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002) in. Het amendement beoogt in artikel 2 telkens de vervanging van het woord “spijtoptant” door de woorden “de persoon zoals bedoeld in artikel 216/1”.

De heer Raf Terwingen c.s. dient *amendement nr. 2, 3°* (DOC 54 3016/002) in. Het amendement beoogt de vervanging van het eerste en tweede lid van het ontworpen artikel 216/1. De spreker geeft lezing van zijn amendement en verwijst naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

Teneinde verwarring te vermijden, dient *de heer Raf Terwingen c.s.* naar aanleiding van de bespreking op amendement nr. 2, 3° *het subamendement nr. 11* (DOC 54 3016/002) in. Dit amendement beoogt de weglating van de woorden “, of misdrijven die werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek”.

Mevrouw Laurette Onkelinx c.s. dient *amendement nr. 5* (DOC 54 3016/003) in. Het amendement heeft dezelfde strekking als amendement nr. 11.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/1 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

De amendementen nrs. 11 en 2, 3° worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 5 is zonder voorwerp.

Artikel 216/1, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

le Conseil d'État a aussi indiqué que ces éléments doivent être précisés dans l'article 216/1.

Le ministre précise que l'avis du Conseil d'État sur la question de la contrepartie a été suivi, comme en témoigne l'article 216/1, alinéa 1er. L'expression “dans le cadre” est suffisamment claire.

Concernant les définitions des notions “révélatrice” et “complète”, suite à la remarque du Conseil d'État, il a été précisé que les délits doivent être mentionnés clairement.

Mme Laurette Onkelinx (PS) n'est pas convaincue par l'expression “dans le cadre” qui ne lui paraît pas suffisamment claire. L'expression “sont corrélées” semble plus appropriée.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002). Cet amendement vise à remplacer chaque fois le mot “repenti” par les mots “personne visée à l'article 216/1”.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement nr. 2, 3°* (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer les alinéas 1er et 2 de l'article 216/1 proposé. L'intervenant donne lecture de son amendement et renvoie à sa justification écrite.

À la suite de la discussion portant sur l'amendement n° 2, 3°, et pour éviter toute confusion, *M. Raf Terwingen et consorts* présentent le *sous-amendement n° 11* (DOC 54 3016/xxx), qui tend à supprimer les mots “, ou d'infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal”.

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'*amendement n° 5* (DOC 54 3016/003), qui a la même teneur que l'amendement n° 11.

*

L'amendement n° 2, 1°, à l'article 216/1, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Les amendements n°s 11 et 2, 3° sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

L'amendement n° 5 est sans objet.

L'article 216/1, ainsi modifié, est adopté par 10 voix contre une et 2 abstentions.

Afdeling II*Memorandum met de spijtoptant***Art. 216/2**

Dit artikel betreft het memorandum met de spijtoptant.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel *amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindiener verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

De heer Raf Terwingen c.s. dient *amendement nr. 2, 4°* (DOC 54 3016/002) in. Het amendement strekt in paragraaf 2 tot de vervanging van de bepaling onder 1°. De hoofdindiener legt uit dat het wenselijk is dat de bevoegde procureurs-generaal tot een consensus komen bij het toepassen van een spijtoptant-regeling indien meerdere rechtsgebieden betrokken zijn. Het lid verwijst voor het overige naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

Mevrouw Laurette Onkelinx c.s. dient *amendement nr. 8* (DOC 54 3016/003) in. Het strekt tot de opheffing van § 2, 4°.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verduidelijkt dat het voorafgaand advies van de onderzoeksrechter een probleem doet rijzen met betrekking tot de status van de onderzoeksrechter, die onafhankelijk en onpartijdig is. Bovendien wordt niet vermeld waarop dat advies betrekking moet hebben.

De minister verwijst naar het antwoord dat hij tijdens de algemene bespreking heeft gegeven. Dat advies gaat niet over de vraag of een beroep op de spijtoptantenregeling relevant is; het heeft enkel betrekking op de stand van het onderzoek. Ook in het kader van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken wordt een dergelijk advies ingewonnen.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) wijst erop dat dit advies verstrekkender is dan het advies bij de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. In de memorie van toelichting gaat het onder meer over een advies over het memorandum. Hoe zit dat precies?

De minister verwijst naar het nieuwe artikel 216bis, § 2, betreffende de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, dat het volgende bepaalt: "In voorkomend geval laat de procureur des Konings zich het strafdossier in mededeling geworden door de onderzoeksrechter, die een advies kan geven over de stand van het onderzoek.". Het advies met betrekking tot de spijtoptanten heeft dezelfde draagwijdte.

Section II*Mémorandum avec le repentant***Art. 216/2**

Cet article a trait au mémorandum avec le repentant.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 1°* à cet article (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/1.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 4°* (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer le 1° dans le paragraphe 2 de l'article concerné. L'auteur principal explique qu'il est souhaitable que les procureurs généraux compétents parviennent à un consensus entre eux lorsqu'ils appliquent des dispositions concernant les repentis lorsque les affaires concernent plusieurs ressorts territoriaux. Pour le reste, le membre renvoie à la justification écrite de son amendement.

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'*amendement n° 8* (DOC 54 3016/xxx), qui tend à supprimer le 4° dans le paragraphe 2 de l'article concerné.

Mme Laurette Onkelinx (PS) précise que cet avis préalable du juge d'instruction pose un problème par rapport au statut du juge d'instruction, qui est indépendant et impartial. En outre, il n'est pas précisé sur quel point cet avis devrait être rendu.

Le ministre fait référence à sa réponse donnée dans le cadre de la discussion générale. Cet avis ne concerne pas la pertinence de l'application de la procédure de repentant mais il s'agit seulement d'un avis sur l'état de l'instruction. Ce même genre d'avis existe dans le cadre de la transaction pénale élargie.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) précise que cet avis va plus loin que dans le cadre de la transaction pénale élargie. L'exposé des motifs parle notamment d'un avis sur le mémorandum. Qu'en est-il?

Le ministre fait référence au nouvel article 216bis, § 2, sur la transaction pénale élargie qui prévoit que "le cas échéant, le procureur du Roi se fait communiquer le dossier répressif par le juge d'instruction, qui peut rendre un avis sur l'état d'avancement de l'instruction.". C'est la portée de l'avis demandé dans ce cas-ci aussi.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vindt dat men bijgevolg in het kader van de regeling inzake spijtoptanten precies dezelfde bewoordingen zou moeten gebruiken.

De heer Christian Brotcorne (cdH) wijst erop dat het advies van de onderzoeksrechter inzake de spijtoptanten veeleer bedoeld leek te zijn om aan te geven of de spijtoptant al dan niet van nut kan zijn voor zijn onderzoek. Aangezien dat niet de draagwijdte is, rijst de vraag wat de meerwaarde van dat advies dan nog is.

De minister bevestigt dat, ter wille van de duidelijkheid, de formulering met betrekking tot het advies van de onderzoeksrechter in het kader van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken mag worden overgenomen.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 12 (DOC 54 3016/003) in. Het amendement strekt ertoe de formulering af te stemmen op de adviesbevoegdheid van de onderzoeksrechter in het kader van artikel 216bis, § 2, van het Wetboek van strafvordering.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 5° (DOC 54 3016/002) in. Het amendement beoogt de vervanging van de ontworpen paragraaf 3. De hoofdindieners verwijst naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 6° (DOC 54 3016/002) in. Het amendement strekt tot de opheffing van de ontworpen paragraaf 8.

Mevrouw Laurette Onkelinx c.s. dient amendement nr. 7 in dat dezelfde strekking heeft als amendement nr. 2, 6° (DOC 54 3016/003).

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/2 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 8 wordt verworpen met 9 tegen 4 stemmen

Amendement 2, 4°, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

De amendement nrs. 2, 5° en 6°, en 12 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Amendement nr. 7 is zonder voorwerp.

Artikel 216/2, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) est d'avis qu'il faudrait alors prévoir exactement le même libellé dans le cadre des repentis aussi.

M. Christian Brotcorne (cdH) rappelle que l'avis du juge d'instruction pour les repentis semblait plutôt viser à ce qu'il dise si ce qu'on attend du repentis est utile à son enquête ou pas. Si la portée est différente, quelle est encore la plus-value de son avis?

Le ministre confirme que la formulation applicable à l'avis du juge d'instruction dans le cadre de la transaction pénale élargie peut être reprise ici par souci de clarté.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 12 (DOC 54 3016/003), qui tend à harmoniser la formulation avec la compétence d'avis du juge d'instruction dans le cadre de l'article 216bis, § 2, du Code d'instruction criminelle.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 5° (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer le paragraphe 3 en projet. L'auteur principal renvoie à la justification écrite de son amendement.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 6° (DOC 54 3016/002), qui tend à supprimer le paragraphe 8 en projet.

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'amendement n° 7, qui a la même teneur que l'amendement n° 2, 6° (DOC 54 3016/003).

*

L'amendement n° 2, 1°, à l'article 216/2, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 8 est rejeté par 9 voix contre 4.

L'amendement, n° 2, 4°, est adopté par 12 voix et une abstention.

Les amendements n°s 2, 5° et 6°, et 12 sont successivement adoptés à l'unanimité.

L'amendement n° 7 est sans objet.

L'article 216/2, ainsi modifié, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Afdeling III*Intrekking van de toezegging aan de spijtoptant*

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 7° (DOC 54 3016/002) in. Het beoogt de vervanging van de woorden “Afdeling III. Intrekking van de toezegging aan de spijtoptant” door de woorden “Afdeling III. Herroeping van de toezegging”. De hoofdindieners verwijst naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

Amendement nr. 2, 7°, tot vervanging van het opschrift van afdeling III, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Art. 216/3

Dit artikel betreft de intrekking van de toezegging aan de spijtoptant.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) wijst erop dat sommigen tijdens de hoorzittingen hadden aangegeven dat het nuttig ware om een termijn vast te leggen voor die intrekking. Er moet bijvoorbeeld worden voorkomen dat het feit dat iemand vijftien jaar na zijn verklaringen wordt veroordeeld met zich brengt dat de strafrechtelijke gunstregeling die hij heeft verkregen in ruil voor zijn medewerking met het gerecht op losse schroeven komt te staan. Die termijn zou kunnen ingaan op de dag dat hij zijn straf heeft ondergaan, zoals ook het geval is met betrekking tot recidive.

De minister verwijst naar artikel 216/5, § 5, dat bepaalt dat die termijn “gelijk is aan de uitgesproken vervangende straf”. Indien de voorwaarden zoals bepaald in artikel 216/3, § 1, 4° en 5°, niet worden nageleefd, bedraagt die termijn minstens vijf jaar.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel amendement nr. 2, 1° (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindieners verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 8° (DOC 54 3016/002) in, dat strekt tot de vervanging van woorden in de inleidende zin van paragraaf 1. Hij dient vervolgens amendement nr. 2, 9° in dat de opheffing van paragraaf 2 beoogt. De hoofdindieners verwijst naar de schriftelijke toelichting van zijn amendementen.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/3 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Section III*Retrait de la promesse au repent*

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 7° (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer les mots “Section III. Retrait de la promesse au repent” par les mots “Section III. Révocation de la promesse”. L'auteur principal renvoie à la justification écrite de son amendement.

L'amendement n° 2, 7°, visant à remplacer l'intitulé de la section III est adopté par 12 voix et une abstention.

Art. 216/3

Cet article porte sur le retrait de la promesse au repent.

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle que lors des auditions, certains avaient indiqué qu'il serait utile de fixer un délai pour ce retrait. Il faudrait éviter par exemple qu'une condamnation intervenant 15 ans après ses déclarations ne remette en cause le bénéfice pénal qu'il a retiré de sa collaboration avec la justice. Le point de départ de ce délai pourrait être le jour où il a subi sa peine, comme pour la récidive.

Le ministre fait référence à l'article 216/5, § 5. Celui-ci prévoit “le délai égal à la peine de substitution prononcée”. En cas de non-respect des conditions prévues à l'article 216/3, § 1er, 4° et 5°, ce délai est de 5 ans minimum.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 1° (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/1.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 8° (DOC 54 3016/002), qui tend à remplacer des mots dans la phrase introductive du paragraphe 1er. Ils présentent ensuite l'amendement n° 2, 9°, qui tend à supprimer le paragraphe 2. L'auteur principal renvoie à la justification écrite de ses amendements.

*

L'amendement n° 2, 1°, à l'article 216/3, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

De amendementen nrs. 2, 8° en 9° worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 216/3, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Afdeling IV

Verklaring van de spijtoptant

Art. 216/4

Dit artikel betreft de verklaring van de spijtoptant.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel *amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindieners verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

De heer Raf Terwingen c.s. dient *amendement nr. 2, 10°* (DOC 54 3016/002) in, dat strekt tot de vervanging van de woorden “de procureur des Konings” door de woorden “het openbaar ministerie”.

De heer Raf Terwingen c.s. dient *amendement nr. 2, 11°* in (DOC 54 3016/002) dat de aanvulling van dit artikel met een paragraaf 4 beoogt. Dit amendement beoogt de koppeling te maken met de burgerinfiltratie. De hoofdindieners verwijst naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt verduidelijking over dit amendement. Wordt het geval beoogd van een burgerinfiltrant die vervolgens spijtoptant wordt?

De heer Raf Terwingen (CD&V) geeft aan dat iemand die als spijtoptant met het gerecht zou willen samenwerken, in hetzelfde dossier ook nuttig zou kunnen zijn als burgerinfiltrant. In dat geval is het heel belangrijk om die informatie te vermelden in het vertrouwelijk dossier én in een proces-verbaal dat, wanneer de zaak voor de kamer van inbeschuldigingstelling aanhangig wordt gemaakt, aan het strafdossier wordt toegevoegd.

Als spijtoptant zal de betrokkene waarschijnlijk recht hebben op een strafvermindering. Als hij daarna burgerinfiltrant wordt en daarbij misdrijven begaat, zal hij daarvoor niet kunnen worden vervolgd.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) ziet niet in hoe die twee statussen zouden kunnen samenvallen. Het ene betreft misdrijven uit het verleden en het andere misdrijven die in de toekomst zouden kunnen worden gepleegd. Waarom wordt die bepaling niet weggelaten?

Les amendements n°s 2, 8° et 9° sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

L'article 216/3, ainsi modifié, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Section IV

Déclaration du repent

Art. 216/4

Cet article concerne la déclaration du repent.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 1°*, à cet article (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/1.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 10°*, (DOC 54 3016/002) tendant à remplacer les mots “procureur du Roi” par les mots “ministère public”.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 11°*, (DOC 54 3016/002) tendant à compléter cet article par un § 4. L'amendement à l'examen tend à établir un lien avec l'infiltration civile. L'auteur principal renvoie à la justification écrite de son amendement.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande des clarifications par rapport à cet amendement. Vise-t-on le cas d'un infiltrant civil qui par la suite deviendrait repent?

M. Raf Terwingen (CD&V) indique qu'une personne qui voudrait collaborer avec la justice en tant que repent pourrait aussi être utile en tant qu'infiltrant civil dans ce même dossier. Il est essentiel dans ce cas de le mentionner au dossier confidentiel mais aussi dans un procès-verbal joint au dossier pénal au moment où la chambre des mises en accusation est saisie.

En tant que repent, il aura droit probablement à une diminution de peine. S'il devient infiltrant civil ensuite, et commet dans ce cadre des délits, il ne pourra pas être poursuivi pour ceux-ci.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) ne voit pas en quoi ces deux statuts pourraient être concurrents. L'un vise des délits du passé, l'autre des délits qui pourraient être commis dans l'avenir. Pourquoi ne pas supprimer cette disposition?

De heer Raf Terwingen (CD&V) bevestigt die interpretatie. De bepaling beoogt echter dat de voorafgaande rol van de betrokkene als spijtoptant in het achteraf volgende strafdossier zou worden vermeld.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt of dat inhoudt dat de burgerinfiltrant in zekere zin ondersteunende bewijzen voor de verklaringen van de spijtoptant gaat leveren. De spijtoptant zal dan aan de basis liggen van een aantal bewijselementen en gaat die dan vervolgens zelf in het milieu verzamelen. Dat is problematisch.

De heer Raf Terwingen (CD&V) ziet geen probleem. Waarom zou het ene het andere moeten uitsluiten? Wanneer een spijtoptant gemakkelijker opnieuw in het hem bekende milieu kan worden gebracht om te proberen bewijzen te verzamelen, dan moet die mogelijkheid – die heel nuttig kan zijn voor het onderzoek – net worden aangewend. Bovendien moeten ook de door burgerinfiltranten verzamelde bewijzen door andere bewijsmiddelen worden gestaafd.

De minister beklemtoont dat het belangrijk is op voorhand rekening te houden met dat geval. Wanneer een spijtoptant in een bepaald dossier immers als burgerinfiltrant wordt ingezet met betrekking tot verband houdende feiten, zou hij twee keer een louter te bevestigen bewijs hebben geleverd. Het is belangrijk dat in het vertrouwelijk dossier wordt vermeld dat het om dezelfde persoon gaat, teneinde te voorkomen dat een veroordeling van een derde niet op afdoend bewijsmateriaal zou zijn gegrond, maar louter op bewijsmateriaal dat moet worden bevestigd.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) beklemtoont ook dat de spijtoptant gekend is, terwijl de infiltrant anoniem blijft. Is dat niet onsamenvattend?

De minister verduidelijkt dat de anonimiteit zal worden opgeheven, aangezien de rechter moet weten dat het over dezelfde persoon gaat.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) c.s. dient amendement nr. 6 (DOC 54 3016/003) in, dat ertoe strekt artikel 216/4, § 2, eerste lid, te vervangen, teneinde erin te voorzien dat de verklaringen van de spijtoptant in afdoende mate door andere elementen moeten worden bevestigd.

De minister geeft aan dat dezelfde tekst onder meer in de wet aangaande de burgerinfiltranten werd gebruikt. Met het oog op de samenhang stelt hij dan ook voor om die formulering te behouden.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) stelt voor om desondanks het woord “belangrijke” te vervangen door

M. Raf Terwingen (CD&V) confirme cette interprétation. Cependant, l'objectif de cette disposition est que le dossier pénal qui suivra mentionne le rôle qu'il a joué auparavant en tant que repentí.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande si cela implique que c'est l'infiltrant civil qui va en quelque sorte corroborer les preuves du repentí. Il sera à l'origine d'une série d'éléments de preuve et va ensuite aller les chercher lui-même sur le terrain. Cela pose problème.

M. Raf Terwingen (CD&V) ne voit pas où est le problème. Pourquoi l'un devrait-il exclure l'autre? Si le repentí peut être plus facilement réintroduit dans le milieu qu'il connaît pour tenter d'obtenir des preuves, il faut justement utiliser cette possibilité qui peut être très utile à l'enquête. En outre, les preuves recueillies par les infiltrants civils doivent elles aussi être corroborées par d'autres moyens de preuve.

Le ministre souligne qu'il est important de prévoir ce cas de figure. En effet, si un repentí, dans un certain dossier, est utilisé comme infiltrant civil par rapport à des faits liés, il aurait fourni à deux reprises une preuve uniquement à corroborer. Il est important que le dossier confidentiel mentionne qu'il s'agit d'une même personne afin qu'on n'en arrive pas à une condamnation de tiers qui se baserait sur le fait qu'on ne dispose que de preuves à corroborer, et pas de preuve déterminante.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne aussi que le repentí est connu alors que l'infiltrant est anonyme. N'y a-t-il pas là une incohérence?

Le ministre indique que l'anonymat sera abandonné car le juge doit savoir qu'il s'agit de la même personne.

Mme Laurette Onkelinx (PS) et consorts présentent l'amendement n° 6 (DOC 54 3016/003) qui vise à remplacer l'article 216/4, § 2, al. 1 en vue de prévoir que les déclarations du repentí doivent être corroborées dans une mesure déterminante par d'autres éléments.

Le ministre indique que le même texte a été utilisé notamment dans la loi sur les infiltrants civils. Le ministre propose donc de maintenir cette formulation par souci de cohérence.

Mme Laurette Onkelinx (PS) propose de remplacer néanmoins le terme “importante” par le terme

het woord “afdoende”. Dat is ook het woord dat wordt gebezigd in artikel 112*bis*, § 6, van het Wetboek van strafvordering.

Teneinde deze bepaling in overeenstemming te brengen met de bewoordingen van artikel 112*bis*, § 6, van het Wetboek van strafvordering dient *mevrouw Laurette Onkelinx c.s. amendement nr. 13* in (DOC 3016/003) dat ertoe strekt om in de ontworpen paragraaf 2 het woord “belangrijke” te vervangen door het woord “afdoende”.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/4 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 2, 10°, wat artikel 216/4 betreft, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 6 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

De amendementen nrs. 13 en 2, 11°, worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Artikel 216/3, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Afdeling V

Toezegging van het openbaar ministerie in het kader van de uitoefening van de strafvordering

Art. 216/5

Dit artikel betreft de toezegging van de procureur des Konings in het kader van de uitoefening van de strafvordering.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat mevrouw Beernaert heeft onderstreept dat er een rechtvacuüm heerste inzake de met geweld of onder bedreiging gepleegde, gecorrectionaliseerde terroristische misdaden of misdrijven. Deze worden in geen enkele van de in het bepaalde onder 1° tot 3° vermelde hypothesen beoogd. Voorts gaf zij aan dat de aard en de omvang van de strafvermindering grotendeels onbepaald waren, tenminste toch in de bij artikel 216/5, § 1, 3°, bedoelde hypothese. Dat lijkt strijdig met het wettigheidsbeginsel. Het zou zover kunnen komen dat een straf wordt uitgesproken die volstrekt niet in verhouding staat tot de ernst van het misdrijf en van de begane fout. Ten slotte zal het spijtoptantenstelsel bestaan naast het seponeringsbeleid. Van een opgemaakt memorandum zou dus geen sprake zijn indien het parket beslist geen

“déterminante”. C’est notamment le terme utilisé à l’article 112*bis*, § 6, du Code d’instruction criminelle.

Afin d’harmoniser la formulation de cette disposition avec celle de l’article 112*bis*, § 6, du Code d’instruction criminelle, *Mme Laurette Onkelinx et consorts* présentent l’amendement n° 13 (DOC 3016/003) tendant à remplacer, dans le § 2 en projet, le mot “importante” par le mot “déterminante”.

*

L’amendement n° 2, 1°, à l’article 216/4, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

L’amendement n° 2, 10°, à l’article 216/4, est adopté par 12 voix et une abstention.

L’amendement n° 6 est rejeté par 10 voix contre 3.

Les amendements n°s 13 et 2, 11°, sont successivement adoptés à l’unanimité.

L’article 216/4, ainsi modifié, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Section V

Promesse du ministère public dans le cadre de l’exercice de l’action publique

Art. 216/5

Cet article concerne la promesse faite par le procureur du Roi dans le cadre de l’exercice de l’action publique.

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle que Mme Beernaert a souligné qu’il y avait un vide juridique pour les délits ou crimes correctionnalisés terroristes commis avec violence ou menace qui ne sont visés dans aucune des hypothèses reprises au 1° à 3°. Par ailleurs, elle indiquait aussi que la nature et l’ampleur de la réduction de peine étaient largement indéterminées, au moins dans l’hypothèse visée à l’article 216/5, § 1er, 3°, ce qui paraît contraire au principe de légalité. On pourrait en arriver à prononcer une peine qui n’a aucun rapport avec la gravité de l’infraction et de la faute commise. Enfin, le système des repentis coexistera avec la politique de classement sans suite. Il n’y aurait donc pas de memorandum rédigé si le parquet décide de ne pas engager de poursuites pénales en échange de la collaboration. Une telle pratique est contraire au droit au

strafvervolgning in te stellen als tegenprestatie voor de samenwerking. Een dergelijke werkwijze is strijdig met het recht op een eerlijk proces waarop de door de spijtoptant in opspraak gebrachte personen recht hebben. Zij zouden immers kunnen worden veroordeeld op grond van verklaringen waarvan het eigenbelang wordt verhuld ten aanzien van de rechter en van de verdediging.

De heer Christian Brotcorne (cdH) voegt daaraan toe dat ook de kwestie rijst van de informatieverstrekking aan de slachtoffers.

Over de eerste opmerking van mevrouw Beernaert verwijst de *minister* naar amendement nr. 2, 14°, hieronder. Aangaande het sepot verwijst de *minister* naar het antwoord dat hij in het kader van de algemene bespreking heeft verstrekt. Zodra sepot niet aan de orde is, rijst het vraagstuk van de slachtoffers al evenmin. Wat het wettigheidsbeginsel betreft, geeft de *minister* aan dat altijd een rechterlijk optreden vereist is om toe te zien op de evenredigheid van de vervangende straf ten opzichte van het misdrijf. Een en ander zal dus aan rechterlijk toezicht worden onderworpen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt wie de eenvoudige erkenning van schuld zal onderzoeken in het kader van de proportionaliteitstoets.

De minister antwoordt dat de rechter die eenvoudige erkenning zal controleren in het kader van het memorandum.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel amendement nr. 2, 1° (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindieners verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 10° (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindieners verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/4.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 12° (DOC 54 3016/002) in. Dit amendement strekt tot de invoeging van woorden. De heer Raf Terwingen (CD&V) verwijst naar zijn schriftelijke toelichting.

De heer Raf Terwingen c.s. dient vervolgens amendement nr. 2, 13° (DOC 54 3016/002) in, dat eveneens de invoeging van woorden beoogt. De heer Raf Terwingen (CD&V) stipt aan dat deze amendementen verduidelijkingen betreffen en aldus tegemoetkomen aan tijdens de hoorzittingen geformuleerde opmerkingen. Hij verwijst voor het overige naar zijn schriftelijke toelichting.

procès équitable auquel ont droit les personnes mises en cause par le repentir. Elles pourraient en effet être condamnées sur la base de déclarations dont le caractère intéressé serait dissimulé au juge et à la défense.

M. Christian Brotcorne (cdH) ajoute que la question de l'information faite aux victimes se pose également.

Par rapport à la première remarque de Mme Beernaert, le *ministre* fait référence à l'amendement n° 2, 14° ci-dessous. Concernant le classement sans suite, le *ministre* se réfère à sa réponse donnée dans le cadre de la discussion générale. À partir du moment où le classement sans suite n'est pas concerné, le problème des victimes ne se pose pas non plus. Sur la question relative au principe de légalité, le *ministre* indique qu'il est toujours nécessaire d'avoir une intervention judiciaire en vue de surveiller la proportionnalité entre l'infraction et la peine subsidiaire. Cela sera donc soumis à un contrôle judiciaire.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande qui va examiner la reconnaissance simple de culpabilité dans le cadre du test de proportionnalité.

Le ministre répond que ce sera le juge qui contrôlera cette reconnaissance simple dans le cadre du memorandum.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 1°, à cet article (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/1.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 10°, (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/4.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 12°, (DOC 54 3016/002) tendant à insérer des mots. M. Raf Terwingen (CD&V) renvoie à sa justification écrite.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 13°, (DOC 54 3016/002) tendant également à insérer des mots. M. Raf Terwingen (CD&V) indique que les amendements à l'examen portent sur des clarifications et répondent ainsi aux observations formulées lors des auditions. Pour le surplus, il renvoie à sa justification écrite.

De heer Raf Terwingen c.s. dient vervolgens amendement nr. 2, 14° (DOC 54 3016/002) in dat, teneinde een verkeerde interpretatie te vermijden, de wijziging van paragraaf 1, eerste lid, 2° betreft.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 15° (DOC 54 3016/002) in, dat strekt tot de aanvulling van paragraaf 1 met een bepaling onder 4° dat de inhoud van het ontworpen artikel 216/6, § 2, overneemt.

De heer Raf Terwingen c.s. dient vervolgens achtereenvolgens de amendementen nrs. 2, 16° tot 18° en 2, 21° (DOC 54 3016/002) in. Het betreffen aanpassingen die ertoe strekken de bepalingen in overeenstemming te brengen met artikel 216 van het Wetboek van strafvordering inzake het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom.

De heer Raf Terwingen c.s. dient achtereenvolgens de amendementen nrs. 2, 19°, 20° en 2, 23° (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindieners verduidelijkt dat aldus in het ontworpen artikel 216/5, naar aanleiding van de daartoe geuite opmerkingen in de hoorzitting, de term “vervangende straf” wordt vervangen door de term “de straf waarvan de tenuitvoerlegging uitgesteld wordt mits het naleven van voorwaarden”, teneinde terminologisch aansluiting te vinden bij de bestaande begrippen. In casu gaat het immers om een voorwaardelijk uitstel van tenuitvoerlegging, en niet om een “vervanging” van de straf.

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 22° (DOC 54 3016/002) in, dat verduidelijkt dat in het ontworpen artikel 216/5, § 3, derde lid, enkel de zaak tegen de “spijtoptant” voor een anders samengestelde kamer wordt gebracht, indien de toezegging wordt afgewezen. De hoofdindieners verwijst voor het overige naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vraagt of de verwijzing naar een andere kamer betrekking heeft op de gehele zaak, zoals de minister dat had aangegeven bij de algemene bespreking. Het amendement schijnt te suggereren dat die verwijzing naar een andere kamer alleen voor de spijtoptant geldt.

De minister geeft aan dat, indien de spijtoptant uiteindelijk voor de feitenrechter moet verschijnen, dat dan dezelfde rechter zal zijn als die voor de mededaders of de medeplichtigen. Indien de rechter daarentegen een eerste memorandum verwerpt, zal een andere rechter over een tweede memorandum oordelen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vreest dat men met een carrousel te maken zal krijgen indien een kamer

M. Raf Terwingen et consorts présente ensuite l’amendement n°2, 14°, tendant à modifier le § 1er, alinéa 1er, 2°, en vue d’éviter toute interprétation erronée (DOC 54 3016/002).

M. Raf Terwingen et consorts présentent l’amendement n° 2, 15°, (DOC 54 3016/002) tendant à compléter le § 1er par une disposition au 4° reprenant le contenu de l’article 216/6, § 2, en projet.

M. Raf Terwingen et consorts présentent ensuite successivement les amendements n°s 2, 16° à 18°, et 2, 21°, (DOC 54 3016/002). Les amendements à l’examen portent sur des modifications visant à aligner les dispositions en projet sur la réglementation visée à l’article 216 du Code d’instruction criminelle en matière d’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent.

M. Raf Terwingen et consorts présentent successivement les amendements n°s 2, 19° et 20°, et 2, 23°, (DOC 54 3016/002). L’auteur principal explique qu’à la suite des observations formulées à ce propos lors des auditions, les termes “peine de substitution” sont ainsi remplacés par les termes “la peine dont l’exécution est reportée moyennant le respect des conditions” dans l’article 216/5, en projet, afin que la terminologie corresponde aux notions existantes. En l’espèce, il s’agit en effet d’un report conditionnel de l’exécution, et non d’une “substitution” de la peine.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l’amendement n° 2, 22°, (DOC 54 3016/002) tendant à préciser dans l’article 216/5, § 3, alinéa 3, en projet, que seule l’affaire relative au “repenti” est attribuée à une chambre autrement composée en cas de rejet de la promesse. Pour le surplus, l’auteur principal renvoie à la justification écrite de son amendement.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) demande si le renvoi vers un autre tribunal vise l’ensemble de l’affaire, comme cela avait été indiqué par le ministre dans le cadre de la discussion générale. L’amendement semble suggérer que seul le repentir est visé par ce renvoi vers une autre chambre.

Le ministre indique que, si le repentir doit finalement comparaître devant un juge du fond, cela sera le même juge que pour les coauteurs ou complices. Par contre, si un premier mémorandum est rejeté par le juge, un autre juge va juger d’un second mémorandum.

Mme Laurette Onkelinx (PS) craint qu’on ne se retrouve devant un carrousel si une chambre refuse

het memorandum van het openbaar ministerie weigert en het verwijst naar datzelfde openbaar ministerie, dat dan aan een tweede kamer een ander memorandum zal moeten voorleggen.

Zal, indien het memorandum wegens een geloofwaardigheidskwestie wordt geweigerd, dat dan ook gelden voor de andere personen in het kader van het hen aanbelangende onderzoek?

De minister herinnert eraan dat het om dezelfde persoon gaat: het door een kamer geweigerde memorandum zou, zodra het is gewijzigd, door een anders samengestelde kamer kunnen worden aanvaard. Voorts mag er niet vanuit worden gegaan dat het openbaar ministerie te kwader trouw is. Bovendien zal de geloofwaardigheid van de spijtoptant uiteindelijk worden beoordeeld op het ogenblik dat hij met een memorandum voor de feitenrechter verschijnt en zijn verklaringen ten laste van derden worden aangewend.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vreest dat het amendement de argumentatie niet juist weergeeft. Artikel 216/5, § 3, derde lid, geeft aan dat de verwerping met redenen moet worden omkleed. In dat geval wordt het dossier opnieuw ter beschikking van het openbaar ministerie gesteld en wordt de zaak toegewezen aan een anders samengestelde kamer. Die bepaling maakt dus geen gewag van een tweede memorandum. Indien de spijtoptant verklaringen heeft afgelegd in een andere zaak dan die waarvoor hij moet verschijnen en indien het memorandum wordt verworpen, dan wordt de zaak naar een andere kamer verwezen. De minister had aangestipt dat in dat geval de gehele zaak naar een andere kamer diende te worden verwezen. Het amendement schijnt echter te suggereren dat alleen de spijtoptant naar een andere kamer moet worden verwezen.

De minister preciseert dat die bepaling het memorandum beoogt, en niet het vervolg van de procedure. Om dat te verduidelijken stelt hij voor de zin te wijzigen (zie amendement nr. 14).

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) geeft aan dat de afwijzing niet noodzakelijkerwijze een nieuw memorandum inhoudt. Dat is afhankelijk van de redenen voor de afwijzing.

De minister wijst erop dat er in bepaalde gevallen een nieuw memorandum kan zijn, bijvoorbeeld als de rechter het met de strafvermindering niet eens is. In dergelijke gevallen kan het openbaar ministerie een nieuwe strafvermindering voorstellen en moet een andere rechter beslissen of dat nieuwe memorandum wordt aanvaard of afgewezen.

le mémorandum du ministère public, et le renvoie au ministère public qui doit alors présenter un second mémorandum devant une autre chambre.

Si le mémorandum est refusé pour une question de crédibilité, cela vaudra-t-il aussi pour les autres personnes dans le cadre de l'instruction qui les concerne?

Le ministre rappelle qu'il s'agit de la même personne: le mémorandum refusé par une chambre pourrait être accordé, une fois modifié, par une chambre autrement composée. En outre, il ne faut pas présumer de la mauvaise foi de la part du ministère public. Par ailleurs, la crédibilité du repentant sera finalement appréciée au moment où il arrive devant le juge du fond avec un mémorandum et que les déclarations sont utilisées à charge de tiers.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) craint que l'amendement ne traduise pas correctement l'argumentation. L'article 216/5, § 3, alinéa 3, indique que le rejet fait l'objet d'une décision motivée. Dans ce cas, le dossier est à nouveau mis à la disposition du ministère public et l'affaire est attribuée à une chambre autrement composée. Cette disposition ne parle donc pas d'un second mémorandum. Si le repentant a fait des déclarations dans une affaire différente de celle pour laquelle il doit comparaître et s'il y a rejet du mémorandum, l'affaire est renvoyée vers une autre chambre. Le ministre avait indiqué que l'ensemble de l'affaire devait dans ce cas être renvoyée vers une autre chambre. L'amendement semble cependant suggérer que seul le repentant doit être renvoyé vers une autre chambre.

Le ministre précise que cette disposition vise le mémorandum et pas la suite de la procédure. Il propose d'amender la phrase pour clarifier cela (voir amendement n° 14).

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) indique que le rejet n'implique pas nécessairement un nouveau mémorandum. Cela dépend des raisons du rejet.

Le ministre souligne qu'il y aura un nouveau mémorandum dans certains cas, par exemple si le juge n'est pas d'accord avec la réduction de peine. Dans ces cas-là le ministère public peut proposer une nouvelle réduction de peine, c'est un autre juge qui devra décider d'approuver ou de rejeter le nouveau mémorandum.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat er is voorzien in een proportionaliteitstoets door de feitenrechter, meer bepaald om na te gaan of de feiten in overeenstemming zijn met de werkelijkheid. Als de rechter om die geloofwaardigheidsredenen tot afwijzing overgaat, wat zijn dan de gevolgen voor de mededaders die bijvoorbeeld in detentie zijn genomen op grond van de verklaringen van de spijtoptant?

De minister antwoordt dat de beoordeling van de geloofwaardigheid van de bewijzen met betrekking tot de (mede)daders later zal worden verricht. De proportionaliteitstoets beoogt alleen de feitelijke van de door de spijtoptant zelf gepleegde feiten. Zijn verklaringen zullen in elk geval door andere bewijzen moeten worden gestaafd.

De verklaringen na het memorandum kunnen plaatshebben voor de onderzoeksrechter, die bepaalde personen zal kunnen aanhouden. Dat is ook buiten enig memorandum mogelijk.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op amendement nr. 2, 22° het subamendement nr. 14 (DOC 54 3016/003) in, dat een verduidelijking over de procedure in geval van afwijzing van het eerste memorandum betreft.

De heer Raf Terwingen c.s. dient achtereenvolgens de amendementen nrs. 2, 24° en 28° (DOC 54 3016/002) in, die de tekst naar aanleiding van tijdens de hoorzittingen geformuleerde opmerkingen verduidelijken (DOC 54 3016/002).

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 25° (DOC 54 3016/002) in. Het amendement beoogt in paragraaf 5, eerste lid, de vervanging van woorden. Hij geeft lezing van zijn amendement. Hij dient vervolgens amendement nr. 2, 26° in dat een terminologische verbetering betreft (DOC 54 3016/002).

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 2, 27° (DOC 54 3016/002) in, dat beoogt in § 5, derde lid, de zin "Het slachtoffer is aanwezig op de zitting voor de tijd die nodig is om deze voorwaarden te onderzoeken." weg te laten.

Gelet op de weglating van die zin vraagt *de heer Christian Brotcorne (cdH)* of het zeker is dat het slachtoffer op de terechtzitting alleen over het hem betreffende aspect wordt gehoord en niet over de andere elementen.

De heer Raf Terwingen (CD&V) bevestigt die interpretatie.

*

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle qu'il est prévu un test de proportionnalité effectué par le juge du fond, notamment pour vérifier si les faits correspondent à la réalité. Si le juge rejette pour cette raison de crédibilité, quid des conséquences pour les coauteurs qui seraient par exemple en détention sur base des déclarations du repentir?

Le ministre répond que l'appréciation de la crédibilité de la preuve par rapport aux coauteurs sera faite ultérieurement. Ce test de proportionnalité ne vise que la réalité des faits commis par le repentir lui-même. Ses déclarations devront de toute façon être corroborées par des autres preuves.

Les déclarations faites après le memorandum pourront être faites devant le juge d'instruction qui pourra arrêter certaines personnes. Cela est aussi possible en dehors de tout memorandum.

M. Raf Terwingen et consorts présentent le sous-amendement n° 14 à l'amendement n° 2, 22°, (DOC 54 3016/003) tendant à préciser la procédure en cas de rejet du premier memorandum.

M. Raf Terwingen et consorts présentent successivement les amendements n°s 2, 24° et 28°, tendant à préciser le texte en tenant compte des observations formulées lors des auditions (DOC 54 3016/002).

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 25°, (DOC 54 3016/002) tendant à remplacer des mots dans le § 5, alinéa 1er. Il expose son amendement. Il présente ensuite l'amendement n° 2, 26°, concernant une correction terminologique (DOC 54 3016/002).

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 2, 27°, (DOC 54 3016/002) tendant à supprimer, dans le § 5, alinéa 3, la phrase suivante: "La victime est présente à l'audience le temps qui est nécessaire pour examiner ces conditions."

M. Christian Brotcorne (cdH) demande, vu la suppression de cette phrase, s'il est certain que la victime n'est entendue à l'audience que pour la question qui la concerne et pas sur les autres éléments.

M. Raf Terwingen (CD&V) confirme cette interprétation.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/5 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 2, 10°, wat artikel 216/5 betreft, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

De amendementen nrs. 2, 12° tot 21°, worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

De amendementen nrs. 14 en 2, 23° tot 28°, worden achtereenvolgens aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Amendement nr. 2, 22°, is zonder voorwerp.

Artikel 216/5, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Afdeling VI

*Toezegging van het openbaar ministerie
over de strafuitvoering*

Art. 216/6

Dit artikel betreft de toezegging van de procureur des Konings in de fase van de strafuitvoering.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel *amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindiener verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

Hij dient eveneens *amendement nr. 2, 10°* (DOC 54 3016/002) in en verwijst hiervoor naar zijn toelichting bij artikel 216/4.

De heer Raf Terwingen c.s. dient *amendement nr. 2, 29°* (DOC 54 3016/002) in, dat verduidelijkt dat het openbaar ministerie binnen haar bevoegdheden toezeggingen kan doen in het kader van de strafvordering. Hij dient vervolgens *amendement nr. 2, 30°* in dat de opheffing van paragraaf 2 beoogt (DOC 54 3016/002). Dit amendement betreft, net als amendement nr. 2, 15° op artikel 2016/5, de verplaatsing van de bepalingen over de toezeggingen omtrent de geldboeten en de bijzondere verbeurdverklaringen.

De heer Raf Terwingen c.s. dient vervolgens *amendement nr. 10* (DOC 54 3016/003) in. *Mevrouw Sophie De Wit (N-VA), mede-indiener*, legt uit dat het niet raadzaam is om de mogelijkheid tot toekenning van een penitentiair verlof of een uitgaansvergunning bijkomend aan het openbaar ministerie te geven. Voorliggend

L'amendement n° 2, 1°, à l'article 216/5, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 2, 10°, à l'article 216/5, est adopté par 12 voix et une abstention.

Les amendements n°s 2, 12° à 21°, sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

Les amendements n°s 14 et 2, 23° à 28°, sont successivement adoptés par 10 voix et 3 abstentions.

L'amendement n° 2, 22°, est sans objet.

L'article 216/5, ainsi modifié, est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Section VI

*Promesse du ministère public
concernant l'exécution de la peine*

Art. 216/6

Cet article porte sur la promesse du procureur du Roi lors de la phase de l'exécution de la peine.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 1°*, à cet article (DOC 54 3016/002). L'auteur principal renvoie à sa justification concernant l'article 216/1.

Il présente également l'*amendement n° 2, 10°* (DOC 54 3016/002) et renvoie à ce propos à sa justification concernant l'article 216/4.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 2, 29°* (DOC 54 3016/002), qui précise que le ministère public peut, dans le cadre de ses compétences, faire des promesses dans le cadre de l'exécution de la peine. Ils présentent ensuite l'*amendement n° 2, 30°* (DOC 54 3016/002), qui vise à supprimer le paragraphe 2. Cet amendement concerne, tout comme l'amendement n° 2, 15° à l'article 216/5, le transfert des dispositions sur les promesses relatives aux amendes et aux confiscations spéciales.

M. Raf Terwingen et consorts présentent ensuite l'*amendement n° 10* (DOC 54 3016/003). *Mme Sophie De Wit (N-VA), co-auteure*, explique qu'il n'est pas jugé opportun de conférer également au ministère public la possibilité d'octroyer un congé pénitentiaire ou une permission de sortie. L'amendement à l'examen vise

amendement beoogt dan ook de opheffing in paragraaf 1 van de bepaling onder 2°. Deze opheffing komt de duidelijkheid ten goede en zorgt ervoor dat een bepaalde bevoegdheid niet over verschillende diensten wordt verdeeld.

Er worden voor het overige geen opmerkingen gemaakt.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/6 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 2, 10°, wat artikel 216/6 betreft, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

De amendementen nrs. 10, 2, 29° en 30°, worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 216/6, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Afdeling VII

*Toezegging van het openbaar ministerie
in de fase van de detentie*

Art. 216/7

Dit artikel gaat over de toezeggingen van de procureur des Konings in de fase van de detentie.

De heer Raf Terwingen c.s. dient op dit artikel *amendement nr. 2, 1°* (DOC 54 3016/002) in. De hoofdindiener verwijst naar zijn toelichting bij artikel 216/1.

Hij dient eveneens *amendement nr. 2, 10°* (DOC 54 3016/002) in en verwijst hiervoor naar zijn toelichting bij artikel 216/4.

De heer Raf Terwingen c.s. dient vervolgens *amendement nr. 2, 31°* (DOC 54 3016/0023) in, dat in het eerste lid de opheffing van de woorden “of de daarmee verband houdende faciliteiten” beoogt (DOC 54 3016/002). *De heer Raf Terwingen (CD&V)* legt uit dat deze verwarrende zinssnede ertoe zou kunnen leiden dat verkeerdelijk wordt gedacht dat er andere toezeggingen kunnen worden gedaan dan plaatsing en overplaatsing.

dès lors à supprimer la disposition du § 1er, 2°. La suppression de cette disposition améliore la clarté du projet et veille à ce qu’une compétence bien précise ne soit pas répartie entre plusieurs services.

Pour le surplus, cet article ne donne lieu à aucune observation.

*

L’amendement n° 2, 1°, à l’article 216/6, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

L’amendement n° 2, 10°, à l’article 216/6, est adopté par 12 voix et une abstention.

Les amendements n°s 10, 2, 29° et 30°, sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

L’article 216/6, ainsi modifié, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Section VII

*Promesse du ministère public
lors de la phase de détention*

Art. 216/7

Cet article porte sur les promesses du procureur du Roi lors de la phase de détention.

M. Raf Terwingen et consorts présentent l’*amendement n° 2, 1°* (DOC 54 3016/002). L’auteur principal renvoie à sa justification concernant l’article 216/1.

Il présente également l’*amendement n° 2, 10°* (DOC 54 3016/002) et renvoie à cet égard à sa justification concernant l’article 216/4.

M. Raf Terwingen et consorts présentent ensuite l’*amendement n° 2, 31°* (DOC 54 3016/002), qui vise à supprimer les mots “, ou les facilités connexes.” dans l’alinéa 1er. *M. Raf Terwingen (CD&V)* explique que cette incise confuse pourrait amener à penser, à tort, qu’il y a d’autres promesses que le placement et le transfert.

Er worden voor het overige geen opmerkingen gemaakt.

*

Amendement nr. 2, 1°, wat artikel 216/7 betreft, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 2, 10°, wat artikel 216/7 betreft, en amendement nr. 2, 31° worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 216/7, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Afdeling VII

Parlementair toezicht

Art. 216/8

Dit artikel voorziet in een jaarlijkse evaluatie en controle door het Parlement op de toepassing van deze wet.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 216/8 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Het geheel van artikel 2, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 3

Dit artikel wijzigt artikel 104 van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 4

Dit artikel strekt tot de opheffing van 108, § 4, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 4 wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Pour le surplus, cet article ne donne lieu à aucune observation.

*

L'amendement n° 2, 1°, à l'article 216/7, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 2, 10°, à l'article 216/7, et l'amendement n° 2, 31° sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

L'article 216/7, ainsi modifié, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Section VII

Contrôle parlementaire

Art. 216/8

Cet article prévoit que le Parlement évalue et contrôle tous les ans l'application de cette loi.

Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 216/8 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

L'ensemble de l'article 2, tel qu'il a été modifié, est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 3

Cet article modifie l'article 104 du Code d'instruction criminelle.

Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 3 est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 4

Cet article abroge l'article 108, § 4, alinéa 2, du Code d'instruction criminelle.

Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 4 est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 4/1 (*nieuw*)

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 3 (DOC 54 3016/002) in, tot invoeging van een nieuw artikel 4/1.

De heer Raf Terwingen (CD&V) geeft aan dat dit amendement een artikel invoegt dat de procedure bevat voor de toepassing van de uitgestelde straf, specifiek voor het hof van assisen. De spreker verwijst voor het overige naar de schriftelijke toelichting van zijn amendement.

Er worden over dit amendement geen opmerkingen gemaakt.

Amendement nr. 3 tot invoeging van een nieuw artikel wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Art. 5

Dit artikel wijzigt enerzijds de artikelen 4, § 2, 6, § 2 en 10 van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten en stelt anderzijds de invoeging van een nieuw artikel 14/1 in dezelfde wet voor.

*De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 15 (DOC 54 3016/003) in, tot opheffing van artikel 5. De hoofdiener verduidelijkt dat dit artikel overbodig is geworden door de indiening van amendement nr. 10 op het ontworpen artikel 216/6 (artikel 2 *partim*).*

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt de indieners om dit te verduidelijken.

De heer Christian Brotcorne (cdH) begrijpt dat het niet aan het openbaar ministerie is om aan de spijtpant penitentiair verloven of uitgaansvergunningen toe te zeggen.

De heer Raf Terwingen (CD&V) bevestigt dit.

Amendement nr. 15 tot weglating van artikel 5 wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Art. 6 (*nieuw*)

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 4 (DOC 54 3016/003) in, tot invoeging van een nieuw artikel 6. Het amendement beoogt de wijziging van artikel 2 van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende

Art. 4/1 (*nouveau*)

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 3 (DOC 54 3016/002), qui vise à insérer un nouvel article.

M. Raf Terwingen (CD&V) explique que cet amendement insère un article contenant la procédure à suivre spécifiquement devant la cour d'assises pour l'application de la peine suspendue. L'intervenant renvoie pour le surplus à la justification écrite de son amendement.

Cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 3 insérant un nouvel article est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Art. 5

Cet article modifie, d'une part, les articles 4, § 2, 6, § 2 et 10 de la loi du 17 mai 2006 relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine et propose, d'autre part, d'insérer un article 14/1 dans cette même loi.

*M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 15 (DOC 54 3016/003), qui vise à abroger l'article 5. L'auteur principal explique que l'amendement n° 10 à l'article 216/6 en projet (article 2 *partim*) a rendu cet article superflu.*

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande aux auteurs de plus amples explications à cet égard.

M. Christian Brotcorne (cdH) comprend que ce n'est pas au ministère public d'octroyer un congé pénitentiaire ou une permission de sortie au repent.

M. Raf Terwingen (CD&V) le confirme.

L'amendement n° 15 visant à abroger l'article 5 est adopté par 12 voix et une abstention.

Art. 6 (*nouveau*)

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'amendement n° 4 (DOC 54 3016/002), qui vise à ajouter un nouvel article. L'amendement vise à modifier l'article 2 de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes.

omstandigheden. De hoofindiener trekt vervolgens zijn amendement in en verduidelijkt dat deze aangelegenheid wordt opgelost bij wege van amendement nr. 2, 16° (DOC 54 3016/002).

Opschrift

De heer Raf Terwingen c.s. dient amendement nr. 1 (DOC 54 3016/002) in, tot vervanging van het opschrift. Het amendement beoogt de weglating van de term “spijtoptanten”. Vervolgens dient hij teneinde de doelstelling van het wetsontwerp te verduidelijken, het *subamendement nr. 9* (DOC 54 3016/003) in, tot aanvulling van het opschrift met de woorden “in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme”.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verklaart dat er heel wat nuttige amendementen zijn ingediend die de tekst verduidelijken. Hoewel zij het niet eens is met alle krachtlijnen van het ontwerp, wenst zij toch een constructieve houding aan te nemen. Daarom zal zij zich onthouden.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) beaamt dat over de partijgrenzen heen over deze gevoelige problematiek goed is samengewerkt. Hij blijft er evenwel bij dat er nog enkele heikele punten moeten worden opgelost. Hij is principieel geen tegenstander van de regeling op zich maar de modaliteiten en de procedure dienen wel sluitend te zijn.

De heer Raf Terwingen (CD&V) bedankt de oppositie op zijn beurt voor haar constructieve houding tijdens de bespreking.

De amendementen nrs. 9 en 1 tot vervanging van het opschrift worden achtereenvolgens aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Er worden een aantal wetgevingstechnische verbeteringen aangebracht.

Op verzoek van *de heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)* zal de commissie met toepassing van artikel 83.1 van het Reglement tot een tweede lezing overgaan. De commissie wenst daartoe over een nota van de Juridische Dienst te beschikken.

De rapporteur,

Sophie DE WIT

De voorzitter,

Philippe GOFFIN

Intitulé

L'auteur principal retire ensuite son amendement et explique que cette question a été réglée par le biais de l'amendement n° 2, 16° (DOC 54 3016/002).

M. Raf Terwingen et consorts présentent l'*amendement n° 1* tendant à remplacer l'intitulé (DOC 54 3016/002). L'amendement vise à supprimer le mot “repentis”. Ensuite, afin de préciser l'objet du projet de loi, il présente le *sous-amendement n° 9* tendant à compléter l'intitulé par les mots “dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée et le terrorisme” (DOC 54 3016/003).

Mme Laurette Onkelinx (PS) affirme que de nombreux amendements utiles ont été présentés et que ceux-ci clarifient le texte. Bien qu'elle ne souscrive pas à toutes les lignes de force du projet, elle souhaite tout de même adopter une attitude constructive. Dès lors, elle s'abstiendra.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) reconnaît que la collaboration entre les partis a été de qualité au sujet de cette problématique sensible. Il maintient toutefois qu'il reste encore quelques questions sensibles à résoudre. En principe, il n'est pas opposé au dispositif en soi, mais les modalités et la procédure ne doivent toutefois présenter aucune faille.

M. Raf Terwingen (CD&V) remercie l'opposition à son tour pour son attitude constructive au cours de la discussion.

Les amendements n°s 9 et 1 tendant à remplacer l'intitulé sont successivement adoptés par 11 voix et 2 abstentions.

Une série de corrections d'ordre légistique sont apportées.

À la demande de *M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)*, la commission, en application de l'article 83.1 du Règlement, procédera à une deuxième lecture. La commission souhaiterait disposer à cet effet d'une note du Service juridique.

La rapporteuse,

Sophie DE WIT

Le président,

Philippe GOFFIN

BIJLAGE: HOORZITTINGEN

**I. — HOORZITTING MET
DE HEER CHRISTIAN DE VALKENEER,
VERTEGENWOORDIGER VAN HET COLLEGE
VAN PROCUREURS-GENERAAL, EN
MET DE HEER JEAN-LOUIS DOYEN,
COVOORZITTER VAN DE VERENIGING
VAN ONDERZOEKSRECHTERS**

A. Inleidende uiteenzettingen

**A.1. Inleidende uiteenzetting door de heer
Christian De Valkeneer, vertegenwoordiger van het
College van procureurs-generaal**

De heer Christian De Valkeneer, vertegenwoordiger van het College van procureurs-generaal, herinnert eraan dat hij vragende partij is voor het instellen van een wettelijke regeling voor de spijtoptanten; dat werd ook beklemtoond in het advies dat het College van procureurs-generaal op 10 januari 2017 aan de minister van Justitie heeft bezorgd aangaande het voorontwerp van wet. Hij meent dat een dergelijke regeling de opheldering zal bevorderen van complexe dossiers die weinig materiele bewijzen bevatten. Ondanks de ontwikkeling van nieuwe bewijstechnieken in de loop van de jongste decennia (DNA, telefonie, uitkammen van informaticasystemen enzovoort) moet bovendien worden vastgesteld dat getuigenissen door mensen een belangrijke plaats blijven innemen in het bewijsmiddelenarsenaal. Die omstandigheid vormt een argument voor systemen die het onthullen van informatie binnen een strikt georganiseerd kader bevorderen.

Er werd substantieel rekening gehouden met de opmerkingen die het College van procureurs-generaal in zijn bovenvermeld advies had geformuleerd.

De volgende aandachtspunten blijven echter nog over:

1. A priori is het wetsontwerp niet van toepassing in het kader van het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek. Laat ons de hypothese beschouwen waarin een vervolgde of een veroordeelde bereid zou zijn om informatie mee te delen aangaande het vermogen van iemand die veroordeeld is tot een verbeurdverklaring bij equivalent ten belope van een hoog bedrag. Dergelijke inlichtingen zouden ervoor zorgen dat de straf daadwerkelijk wordt uitgevoerd en dat er hoge bedragen naar de Schatkist zouden vloeien.

Het openbaar ministerie is vastberaden strafrechtelijke uitvoeringsonderzoeken beginnen voeren, teneinde de vooralsnog te lage doeltreffendheid van

ANNEXE: AUDITIONS

**I. — AUDITION DE
M. CHRISTIAN DE VALKENEER,
REPRÉSENTANT DU COLLÈGE
DES PROCUREURS GÉNÉRAUX ET
M. JEAN-LOUIS DOYEN,
COPRÉSIDENT DE L'ASSOCIATION
DES JUGES D'INSTRUCTION**

A. Exposés introductifs

**A.1. Exposé introductif de M. Christian De Valkeneer,
représentant du Collège des procureurs généraux**

M. Christian De Valkeneer, représentant du Collège des procureurs généraux, rappelle que, comme le Collège des procureurs généraux a pu le souligner dans l'avis qu'il a transmis le 10 janvier 2017 au ministre de la Justice sur l'avant-projet de loi, il est demandeur de la mise en place d'un régime juridique pour les repentis. Il estime qu'un tel dispositif est de nature à favoriser l'élucidation d'affaires complexes dans lesquelles les éléments de preuve matériels sont rares. De surcroît, nonobstant le développement de nouvelles techniques probatoires ces dernières décennies (ADN, téléphonie, exploration des systèmes informatiques, etc.), force est de constater que le témoignage humain continue à occuper une place importante dans l'arsenal des moyens de preuve. Cette circonstance milite en faveur de systèmes favorisant le dévoilement d'informations dans un cadre strictement organisé.

Pour l'essentiel, il a été tenu compte des remarques formulées par le Collège des procureurs généraux dans son avis susvisé.

Demeurent les points énoncés ci-après:

1. Le projet de loi n'est à priori pas applicable dans le cadre de l'enquête pénale d'exécution. Imaginons qu'une personne poursuivie ou condamnée soit disposée de communiquer des informations relatives au patrimoine d'une personne condamnée à une peine de confiscation par équivalent d'un montant important. De tels renseignements seraient de nature d'une part, à rendre la peine effective et d'autre part, à faire rentrer des montants importants dans les caisses du Trésor.

Le ministère public s'est engagé de manière volontariste dans les enquêtes pénales d'exécution afin d'accroître l'effectivité des sanctions patrimoniales qui

de vermogenssancties te doen toenemen. De vastgestelde resultaten zijn bemoedigend. Door de inzet van spijtoptanten uit te breiden tot het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek zou nuttige steun aan die demarche worden verleend en zou het openbaar ministerie een bijkomend instrument krijgen waarmee onderzoek dat vaak ingewikkeld is, zou worden vergemakkelijkt.

2. Het ontworpen artikel 216/2, § 3, van het Wetboek van strafvordering beoogt dat wanneer de beide betrokken procureurs-generaal niet tot een consensus komen, de federale procureur een beslissing neemt.

Het College van procureurs-generaal vond in zijn advies dat de aanwending van de methode afhankelijk moest zijn van dat dubbele akkoord en dat er bij gebrek aan een consensus geen gebruik van mocht worden gemaakt. Het College blijft voorstander van die optie. Indien er geen akkoord tot stand komt, zal dit in de overgrote meerderheid van de gevallen liggen aan de procureur-generaal van het rechtsgebied waar de gedane toezegging moet worden nagekomen. Het lijkt niet in overeenstemming met de uitoefening van het strafrechtelijk beleid dat een beslissing van die orde wordt opgelegd aan wie ze zal moeten uitvoeren. De strafvermindering kan immers problemen scheppen op het vlak van het strafrechtelijk beleid en lokaal slecht worden ervaren, in het bijzonder ten opzichte van de slachtoffers. Hoewel het bovendien juist is dat de federale procureur inzake de uitoefening van de strafvordering een coördinerende functie heeft en aan de procureurs des Konings en de arbeidsauditeurs bindende instructies kan opleggen, bepaalt de wet niet dat die mogelijkheid ten aanzien van de procureurs-generaal kan worden uitgeoefend. Een dergelijk prerogatief verlenen aan de federale procureur zou indruisen tegen de interne organisatie van het openbaar ministerie, die is gebaseerd op een dynamiek van consensus tussen de vijf procureurs-generaal en de federale procureur voor alles wat raakt aan het strafrechtelijke beleid, inclusief het vervolgings- en opsporingsbeleid.

Tot slot zou de tekst aan precisie winnen, mocht worden aangegeven dat de instemming van de procureur-generaal altijd verplicht is, zelfs indien één enkele procureur-generaal betrokken is of wanneer twee procureurs des Konings van hetzelfde rechtsgebied betrokken zijn.

3. Artikel 216/2, § 8, van het Wetboek van strafvordering voorziet in een onweerlegbaar vermoeden dat de spijtoptant een fout kan worden aangewreven, zowel voor de misdrijven waarvoor hij een getuigenis aflegt en waar hij bij betrokken is als voor die waarvoor hij geen getuigenis aflegt maar in verband waarmee hem een toezegging wordt gedaan. Die regeling gaat verder dan de voorafgaande erkenning van schuld en dreigt

demeure encore trop faible. Des résultats encourageants sont enregistrés. Étendre le recours aux repentis à l'enquête pénale d'exécution pourrait utilement soutenir cette démarche et offrir au ministère public un outil supplémentaire susceptible de faciliter des recherches souvent complexes.

2. À l'article 216/2 § 3 proposé du Code d'instruction criminelle, le projet prévoit qu'à défaut de consensus entre les deux procureurs généraux concernés, c'est le procureur fédéral qui tranche.

Le Collège des procureurs généraux estimait, dans son avis, que le recours à la méthode devait être subordonné à ce double accord et qu'à défaut de consensus il ne pouvait y être recouru. Le Collège demeure favorable à cette option. S'il y a désaccord, il proviendra, dans la grande majorité des cas, du procureur général du ressort où la promesse devra être exécutée. Il ne paraît pas conforme à l'exercice de la politique criminelle qu'une décision de cet ordre soit imposée à celui qui devra la mettre en œuvre. En effet, la réduction de peine pourra être problématique sur le plan de la politique criminelle et être localement mal vécue notamment à l'égard des victimes. De surcroît, s'il est exact que le procureur fédéral exerce une fonction de coordination de l'exercice de l'action publique et peut donner des instructions contraignantes aux procureurs du Roi ou auditeurs du travail, la loi ne prévoit pas que cette faculté puisse s'exercer à l'égard des procureurs généraux. Accorder pareille prérogative au procureur fédéral irait à l'encontre de l'organisation interne du ministère public qui repose sur une dynamique consensuelle entre les cinq procureurs généraux et le procureur fédéral pour tout ce qui touche à la politique criminelle en ce compris la politique de poursuite et de recherche.

Enfin, le texte gagnerait en précision s'il indiquait que l'accord du procureur général est toujours obligatoire même si un seul procureur du Roi est concerné ou lorsque deux procureurs du Roi d'un même ressort sont concernés.

3. L'article 216/2, § 8, du Code d'instruction criminelle prévoit une présomption irréfragable de faute dans le chef du repentant tant pour les infractions sur lesquelles il dépose et où il est impliqué que celles où il ne dépose pas mais pour lesquelles il bénéficie de la promesse. Ce régime va plus loin que la reconnaissance préalable de culpabilité et risque d'être dissuasif pour de futurs repentis. Le Collège des procureurs généraux estime

voor toekomstige spijtoptanten ontradend te werken. Het college van procureurs-generaal vindt dat men de ontworpen regeling moet afstemmen op die van de voorafgaande erkenning van schuld.

4. Artikel 216/3, § 1, van het Wetboek van strafvordering betreft de redenen van intrekking van de toezegging. Er zij op gewezen dat de hier bedoelde intrekking verplicht is. De mogelijkheid dat later alsnog een veroordeling volgt tot een straf die hoger is of gelijk aan zes maanden gevangenisstraf, alsook het ontbreken van schadeloosstelling, komen over als overdreven en dreigen veel kandidaat-spijtoptanten te ontmoedigen. Het College van procureurs-generaal zou het wenselijker achten, mocht de drempel voor veroordeling worden opgetrokken of die intrekking alleen gelden voor ernstige strafbare feiten die te maken hebben met de fysieke en seksuele integriteit van personen. Wat voorts de schadeloosstelling betreft, zou de intrekking het gevolg moeten zijn van een doelbewuste wil om niet te vergoeden. Het gebrek aan schadeloosstelling kan immers voortvloeien uit omstandigheden die onafhankelijk zijn van de wil van de veroordeelde (ziekte, sociale toestand enzovoort).

A.2. Inleidende uiteenzetting door de heer Jean-Louis Doyen, covoorzitter van de Vereniging van Onderzoekrechters

De heer Jean-Louis Doyen, covoorzitter van de Vereniging van Onderzoekrechters, benadrukt dat de Vereniging van Onderzoekrechters in het algemeen positief staat ten aanzien van het wetsontwerp. Het wetsontwerp heeft de verdienste het arsenaal aan bewijsmiddelen waarover het openbaar ministerie beschikt, uit te breiden. Alleszins is het getuigenverhoor een belangrijk middel om bewijzen te bekomen. In dat kader kan een wettelijke regeling inzake spijtoptanten zeker een hulpmiddel bieden.

De spreker verwijst vooreerst naar artikel 108, § 1, van het wetboek van strafvordering waarin wordt bepaald dat de Getuigenbeschermingsdienst minimaal om de zes maanden dient te toetsen of er een grond is tot wijziging of intrekking van de toegekende beschermingsmaatregelen en van de toegekende financiële hulpmatregelen op aangifte van de politie, de procureur des Konings, de federale procureur, de onderzoeksrechter, etc. De heer Doyen vraagt zich af waarom de onderzoeksrechter in dit stadium betrokken wordt. Men ziet hier nochtans duidelijk in het stadium van de uitvoeringsmaatregelen waarbij een onderzoeksrechter normaal niet betrokken is. De spreker maakt de vergelijking met het opleggen van de beschermingsmaatregelen ten aanzien van een slachtoffer in het geval een verdachte wordt verhoord. Daarbij wordt enkel het openbaar ministerie betrokken zonder de tussenkomst van onderzoekrechters. De

qu'il conviendrait d'aligner le régime en projet sur celui de la reconnaissance préalable de culpabilité.

4. L'article 216/3, § 1er, du Code d'instruction criminelle concerne les causes de retraits. Il convient de relever que ce retrait est obligatoire. Les hypothèses relatives à une condamnation ultérieure à une peine supérieure ou égale à six mois d'emprisonnement et l'absence d'indemnisation du dommage paraissent être excessives et risquent de dissuader nombre de candidats repentis. Il paraîtrait plus opportun au Collège des procureurs généraux d'élever le seuil de la condamnation ou de réserver cette exclusion pour des faits graves touchant à l'intégrité physique et sexuelle des personnes. Par ailleurs, en ce qui concerne l'indemnisation, le retrait devrait découler d'une volonté délibérée de ne pas indemniser. En effet, l'absence d'indemnisation peut découler de circonstances indépendantes de la volonté du condamné (maladie, situation sociale, etc.).

A.2. Exposé introductif de M. Jean-Louis Doyen, coprésident de l'Association des juges d'instruction

M. Jean-Louis Doyen, coprésident de l'Association des juges d'instruction, souligne que l'Association des juges d'instruction est globalement favorable au projet de loi, qui a le mérite d'élargir l'éventail des éléments de preuve dont dispose le ministère public. En tout état de cause, l'audition de témoins est un moyen important d'obtenir des preuves. Dans ce contexte, des dispositions légales relatives aux repentis peuvent certainement offrir une solution.

L'orateur se réfère tout d'abord à l'article 108, § 1er, du Code d'instruction criminelle qui dispose que le Service de protection des témoins vérifie au moins tous les six mois, à la demande de la police, du procureur du Roi, du procureur fédéral, du juge d'instruction, s'il y a des raisons de modifier ou de retirer les mesures de protection ainsi que les aides financières éventuellement octroyées. M. Doyen se demande pourquoi le juge d'instruction est associé à ce stade. On se trouve pourtant clairement ici au stade des mesures d'exécution auquel un juge d'instruction n'est normalement pas associé. L'orateur établit la comparaison avec l'imposition de mesures de protection à l'égard d'une victime dans le cas où un suspect est entendu. Dans cette circonstance, seul le ministère public intervient, et pas le juge d'instruction. L'orateur ne comprend pas non plus pourquoi le juge d'instruction est bien associé à l'évaluation des

spreker begrijpt dan ook niet waarom de onderzoeksrechter wel wordt betrokken bij de beoordeling van toegekende beschermingsmaatregelen in het kader van de spijtoptantenregeling. Hij vraagt zich af welke meerwaarde de tussenkomst van een onderzoeksrechter hierbij kan hebben.

Vervolgens gaat de spreker in op het ontworpen artikel 216/2, § 2 van het Wetboek van strafvordering. Dit artikel bepaalt dat de onderzoeksrechter in het kader van het afsluiten van een memorandum een voorafgaandelijk advies geeft indien de spijtoptant het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijk onderzoek of diens verklaringen aflegt in het kader van een gerechtelijk onderzoek. Deze mogelijkheid kan volgens de heer Doyen nuttig zijn omdat de onderzoeksrechter het openbaar ministerie kan inlichten over de door hem ingewonnen informatie. Echter stelt de spreker vast dat de bepaling vrij vaag is. Zo is het niet duidelijk waarover de onderzoeksrechter precies advies moet geven en waarop hij zich moet baseren. Enige verduidelijking is wel te vinden in de memorie van toelichting: "Ook de betrokken onderzoeksrechter verleent een advies, indien de spijtoptant het voorwerp uitmaakt van een gerechtelijk onderzoek of de verklaringen van de spijtoptant dienstig zijn voor een lopend gerechtelijk onderzoek" (DOC 54 3016/001, p. 41). De spreker vraagt zich waarom deze verduidelijking niet in het wetsontwerp zelf is opgenomen. Alleszins verdient het aanbeveling duidelijk het kader te bepalen waarin de onderzoeksrechter advies dient te geven. Men dient te vermijden dat het advies implicaties heeft voor het lopend gerechtelijk onderzoek.

B. Vragen en betogen, van de leden

De heer Christian Brotcorne (cdH) stelt vast dat de heer De Valkeneer het onweerlegbaar vermoeden van fout dat in hoofde van de spijtoptant tot stand komt bij het ondertekenen van het memorandum wenst af te schaffen. Betekent dit dan dat men in dezelfde situatie terecht komt als in de procedure van de voorafgaandelijke herkenning van schuld?

De heer Christian De Valkeneer antwoordt dat als er geen slachtoffers betrokken zijn, de toezegging enkel tot stand komt tussen de spijtoptant en het openbaar ministerie. Deze toezegging wordt steeds bekrachtigd door de strafrechter. De spreker is voorstander van een systeem waarbij de feitenrechter een grote beoordelingsmarge heeft over de fout en de eventuele schadevergoeding zoals het geval is bij de procedure van de voorafgaandelijke herkenning van schuld. Bij een onweerlegbaar vermoeden van schuld heeft de feitenrechter deze beoordelingsmarge niet.

mesures de protection accordées dans le cadre des dispositions légales relatives aux repentis. Il s'interroge sur la plus-value que peut avoir ici l'intervention d'un juge d'instruction.

L'orateur se penche ensuite sur l'article 216/2, § 2, proposé, du Code d'instruction criminelle. Cet article dispose que dans le cadre de la conclusion d'un mémorandum, le juge d'instruction rend un avis préalable si le repenté fait l'objet d'une instruction ou si ses déclarations sont déposées dans le cadre d'une instruction en cours. Selon M. Doyen, cette possibilité peut se révéler utile dès lors que le juge d'instruction peut communiquer au ministère public les informations qu'il a recueillies. L'orateur constate cependant que la disposition est assez vague. Ainsi, on ne voit pas clairement sur quoi le juge d'instruction doit précisément rendre un avis ni sur quoi il doit se baser. On trouve certes quelques éclaircissements dans l'exposé des motifs: "Le juge d'instruction rend également son avis si le repenté fait l'objet d'une instruction ou si les déclarations du repenté sont utiles dans le cadre d'une instruction en cours (DOC 54 3016/001, p. 41). L'orateur se demande pourquoi cette précision ne figure pas dans le dispositif même du projet de loi. Il est en tout cas hautement recommandable de fixer le cadre dans lequel le juge doit rendre un avis. Il faut éviter que l'avis ait des implications pour l'instruction en cours.

B. Questions et interventions des membres

M. Christian Brotcorne (cdH) constate que M. De Valkeneer souhaite supprimer la présomption irréfragable de faute qui naît dans le chef du repenté lors de la signature du mémorandum. Cela nous conduit-il à la même situation que dans la procédure de reconnaissance préalable de culpabilité?

M. Christian De Valkeneer répond que lorsqu'aucune victime n'est impliquée, la promesse n'est conclue qu'entre le repenté et le ministère public. Cette promesse est toujours confirmée par le juge pénal. L'orateur est favorable à un système qui octroie au juge du fond une marge de manœuvre étendue quant à la faute et aux éventuels dommages et intérêts, à l'instar de ce que prévoit la procédure de reconnaissance préalable de culpabilité. En cas de présomption irréfragable de faute, le juge du fond est privé de cette marge d'appréciation.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) stemt in met de door de heer De Valkeneer voorgestelde amendementen betreffende de nood aan consensus tussen de procureurs-generaal wanneer het dossier onder meerdere rechtsgebieden valt. Het lijkt haar niet aangewezen om, zoals het wetsontwerp beoogt, een vorm van hiërarchie in te stellen tussen de federale procureur en de procureurs-generaal.

De spreekster is daarentegen geen voorstander van een uitbreiding van de toepassing van deze regeling naar het strafrechtelijk uitvoeringsonderzoek. Het mag niet de bedoeling zijn te komen tot een heel breed systeem van verklaring. Veel auteurs, onder wie mevrouw Marie-Aude Beernaert, hebben kritiek geuit op de regeling voor spijtoptanten en gewezen op de gevaren ervan. Het is een regeling waarbij een delinquent op zijn woord wordt geloofd en waarbij het risico bestaat op schending, wat het strafrecht betreft, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, dat stelt dat niemand mag worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen. Door bovendien een beroep te doen op spijtoptanten die tot samenwerking bereid zijn, wordt wie daar niet toe bereid is indirect gestraft, omdat de sancties worden verstrengd of de duur van de voorlopige hechtenis wordt verlengd. Ten slotte gaat het om een weinig betrouwbaar bewijsmiddel. De voor- en nadelen van het systeem moeten dus grondig worden geanalyseerd alvorens het in alle richtingen uit te breiden.

In zijn advies haalt de Raad van State het arrest-Natsvlishvili en Togonidze vs. Georgië aan en wijst erop dat het “het Europees Hof voor de Rechten van de Mens eveneens [heeft] geoordeeld dat ten gevolge van het gehanteerde procedé geen belangrijk publiek belang in het gedrang mag komen (*“pareille renonciation ne doit se heurter à aucun intérêt public important”*)”. Deze voorwaarde is evenwel niet uitdrukkelijk in het voorontwerp opgenomen, terwijl het ook niet duidelijk is of de controle van de rechtbank op dit element kan slaan. Het verdient aanbeveling deze voorwaarde en de mogelijkheid van controle van de rechtbank erop uitdrukkelijk te vermelden.”.

Welke verduidelijkingen kunnen in dit wetsontwerp worden aangebracht teneinde tegemoet te komen aan de bezorgdheid van de Raad van State?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) komt terug op de voorwaarden om gebruik te kunnen maken van de spijtoptantenregeling. Een ervan is dat de overige middelen van onderzoek niet te lijken volstaan. De spreker vraagt zich af of deze voorwaarde niet te streng is. Wat als een spijtoptant die een misdrijf heeft begaan, een misdrijf wenst te melden waarvan het

Mme Laurette Onkelinx (PS) suit les propositions d’amendements faites par M. De Valkeneer en ce qui concerne le consensus nécessaire entre les procureurs-généraux lorsque le dossier se trouve dans plusieurs ressorts. Il ne lui paraît pas judicieux d’introduire une forme de hiérarchie entre le procureur fédéral et les procureurs généraux comme le fait le projet de loi.

Par contre, elle n’est pas favorable à une extension de l’application à l’enquête pénale d’exécution. Il ne faut pas en arriver à un système très large de délation. Beaucoup d’auteurs, comme par exemple Mme Marie-Aude Beernaert, ont émis des critiques par rapport au système des repentis et à ses dangers. C’est un système où on fait confiance à la parole d’un délinquant, et où on risque de violer le Pacte international relatif aux droits civils et politiques en matière pénale, selon lequel nul ne peut être contraint à témoigner contre lui-même. En outre, face à des repentis qui acceptent de collaborer, on va sanctionner indirectement ceux qui n’acceptent pas de collaborer, en augmentant notamment les sanctions ou la durée de leur prévention préventive. Enfin, c’est un mode de preuve à la fiabilité douteuse. Il faut donc bien analyser les avantages et inconvénients du système avant de l’élargir tous azimuts.

Le Conseil d’État, dans son avis, cite l’arrêt l’arrêt Natsvlishvili et Togonidze c. Géorgie, et indique que “la Cour européenne des droits de l’homme a également jugé que le procédé utilisé ne peut pas porter atteinte à un intérêt public important (*“pareille renonciation ne doit se heurter à aucun intérêt public important”*)”. Cette condition n’est cependant pas expressément traduite dans l’avant-projet, et il n’apparaît pas non plus clairement si le contrôle juridictionnel peut également porter sur cet élément. Il est recommandé de mentionner expressément cette condition et la possibilité pour le tribunal de la contrôler.”.

Quelles précisions peut-on apporter dans ce projet de loi afin de répondre à la préoccupation du Conseil d’État?

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) revient sur les conditions régissant le recours au régime des repentis. L’une d’elles prévoit que les autres moyens d’investigation ne semblent pas suffire. L’intervenant se demande si cette condition n’est pas trop stricte. *Quid* lorsqu’un repentis ayant commis une infraction souhaite signaler une infraction dont le ministère public n’a pas encore eu

openbaar ministerie nog geen weet had? Betekent dit in dat geval dat men geen gebruik meer kan maken van de spijtoptantenregeling?

Voorts bepaalt het wetsontwerp dat de verklaringen die de spijtoptant aflegt, moeten worden gesteund door andersoortige bewijsmiddelen. Wat gebeurt er met de afgelegde verklaringen in het geval zij niet worden onderbouwd door andere bewijsmiddelen?

Finaal is het de rechtbank die oordeelt over de toezeggingen die het openbaar ministerie heeft gedaan in het kader van de strafvordering. De rechtbank zal oordelen of de voorwaarden van de toezegging zijn vervuld en of er dus op kan worden ingegaan. Indien de rechter de toezegging afwijst, wordt het dossier terug ter beschikking gesteld van het openbaar ministerie en wordt de zaak toegewezen aan een anders samengestelde kamer. De spreker gaat ervan uit dat deze beoordeling in een openbare zitting gebeurt omdat nergens wordt bepaald dat het om een zitting achter gesloten deuren gaat. Wordt de zaak dan voor een anders samengesteld kamer volledig overgedaan in het geval er meerdere daders zijn? Hoe kan de veiligheid van de spijtoptant waarvan de toezegging is afgewezen in een openbare zitting en waarvan iedereen ondertussen weet dat hij bezwarende verklaringen heeft afgelegd, nog worden gegarandeerd?

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) vraagt of de heren Doyen en De Valkeneer een aantal praktische voorbeelden kunnen geven van gevallen waarin een spijtoptantenregeling nuttig kan zijn.

C. Antwoorden en debat

De heer Christian De Valkeneer antwoordt eerst dat het vraagstuk inzake verklikking op een moreel debat neerkomt. Niettemin moet voor ogen worden gehouden dat de zopas goedgekeurde infiltratie berust op bedrog en leugens. Momenteel worden al veel zaken dankzij verklikking opgehelderd; evenzo kunnen heel veel regelingen afbreuk doen aan de persoonlijke levenssfeer. De "kunst" van de strafprocedure en de magistraten bestaat erin de fundamentele waarden van onze samenleving in balans te houden met de afbreuk die daaraan mag worden gedaan met het oog op de waarheidsvinding. Heel concreet mag iemand die tot bekentenissen overgaat, thans al op een zekere vorm van welwillendheid rekenen in vergelijking met iemand die, geconfronteerd met overvloedige bewijzen, toch zijn schuld betwist.

Het strafuitvoeringsonderzoek zou het ideale systeem zijn om de betrouwbaarheid van de spijtoptantenregeling na te gaan. De spijtoptant zal bijvoorbeeld kunnen

connaissances? Doit-on considérer qu'il n'est plus possible de recourir au régime des repentis dans ce cas?

Le projet de loi prévoit en outre que les déclarations faites par le repentí doivent être corroborées par d'autres éléments de preuve. Qu'advient-il lorsque les déclarations qu'il a faites ne sont pas corroborées par d'autres éléments de preuve?

Au final, c'est le tribunal qui statue sur les promesses faites par le ministère public dans le cadre de (l'exercice de) l'action publique. Le tribunal jugera si les conditions de la promesse ont été satisfaites et s'il est donc possible d'y donner suite. Si le juge rejette la promesse, le dossier est de nouveau mis à la disposition du ministère public et l'affaire est attribuée à une chambre autrement composée. L'intervenant suppose que ce jugement est prononcé en audience publique, dès lors qu'il n'est précisé nulle part que l'audience se déroule à huis clos. Dans l'hypothèse d'une pluralité d'auteurs, l'affaire est-elle intégralement transférée à une chambre autrement composée dans ce cas? Comment peut-on continuer à garantir la sécurité du repentí dont la promesse a été rejetée en audience publique et dont tout le monde sait, dans l'intervalle, qu'il a fait des déclarations accablantes?

Mme Sophie De Wit (N-VA) demande à MM. Doyen et De Valkeneer de lui citer plusieurs exemples pratiques dans lesquels un régime des repentis peut être utile.

C. Réponses et débat

M. Christian De Valkeneer répond premièrement que la question de la délation relève d'un débat moral. Il faut cependant garder à l'esprit que l'infiltration, qui vient d'être adoptée, est basée sur la tromperie et le mensonge. Beaucoup d'affaires sont déjà élucidées à l'heure actuelle grâce à de la délation. De même, toute une série de dispositifs existants peuvent porter atteinte à la vie privée. L'art de la procédure pénale et des magistrats est de pouvoir maintenir un équilibre entre les valeurs fondamentales de notre société et les atteintes qu'on peut y porter en vue de la recherche de la vérité. Très concrètement, une personne en aveux fait l'objet aujourd'hui déjà d'une certaine forme de bienveillance par rapport à une personne qui contesterait sa culpabilité face à des preuves accablantes.

L'enquête pénale d'exécution constituerait le système idéal pour vérifier la fiabilité du système du repentí. Ce dernier pourra indiquer par exemple où le condamné

aanwijzen waar de veroordeelde grote geldbedragen verbergt; dat valt makkelijk na te trekken.

Er bestaat momenteel geen wetenschappelijk onderzoek over het vraagstuk van de betrouwbaarheid van bewijzen die van spijtoptanten afkomstig zijn. Het is raadzaam erin te voorzien dat de verklaringen van de spijtoptant geen doorslaggevend bewijs kunnen vormen, zoals dat met anonieme getuigenissen het geval is. Het is dus niet mogelijk een veroordeling uitsluitend op de verklaringen van een spijtoptant te baseren; die verklaringen moeten met ander bewijsmateriaal worden gestaafd. In elk geval zullen de rechters behoedzaam moeten handelen bij de inoverwegingneming van dergelijke verklaringen. Het betrouwbaarheidsvraagstuk mag dus niet worden overdreven, en het ware interessant het met wetenschappelijk onderzoek uit te diepen.

De spreker voegt daaraan toe dat mededaders de beste getuigen zijn, want zij kennen de *ins* en *outs* van een zaak. Italië bijvoorbeeld heeft ervaring met spijtoptanten opgedaan, hetgeen nuttig was bij de bestrijding van de georganiseerde misdaad.

Voorts biedt het wetsontwerp de als spijtoptant optredende mededaders de mogelijkheid bescherming te genieten. Momenteel is dat niet het geval: krachtens de vigerende wet krijgen die mededaders niet de bescherming die voor bedreigde getuigen geldt; die mededaders dreigen dus hun eigen leven (of dat van hun naasten) in gevaar te brengen. Deze maatregel zal dus niet alleen voor de mededaders een heel belangrijke vooruitgang betekenen, maar ook voor met name hun familieleden.

De vraag inzake het belangrijk publiek belang is volkomen relevant. Mag men, om informatie te krijgen, een belangrijk publiek belang op het spel zetten door een beloning te geven? Zulks houdt verband met het idee dat de procureurs-generaal het eens moeten zijn, met name in rechtsgebiedoverschrijdende zaken. De procureurs-generaal moeten dat belangrijk publiek belang kunnen inschatten door de evenredigheidsregel toe te passen: staat het toekennen van een voordeel in een dossier waarin vervolging is ingesteld, in verhouding tot de informatie die de spijtoptant zal aandragen? Met betrekking tot de bijzondere opsporingsmethoden voorziet de wet evenmin in uitzonderingen voor misdrijven die undercoveragenten kunnen begaan. De magistraat moet erop toezien dat de evenredigheid wordt behouden. Bij de tenuitvoerlegging van deze ongeveer vijftien jaar oude wet zijn nooit grote problemen gerezen. Men mag derhalve niet in uitzonderingen voorzien die voor problemen zouden kunnen zorgen; tevens moet men in dat verband vertrouwen hebben in de magistraten.

cache des sommes d'argent importantes. Cela est facilement vérifiable.

Concernant la fiabilité des preuves venant des repentis, il n'existe pas d'étude scientifique sur la question actuellement. Il est prudent de prévoir que les déclarations du repentis ne peuvent pas constituer une preuve déterminante, comme c'est le cas avec le témoignage anonyme. Il n'est donc pas possible de fonder une condamnation uniquement sur des déclarations d'un repentis. Celles-ci doivent être corroborées par d'autres éléments de preuve. En tout état de cause, les juges seront prudents dans la prise en considération de telles déclarations. Il ne faut donc pas exagérer la question de la fiabilité; et il serait intéressant de l'approfondir par des études scientifiques.

L'orateur ajoute que les meilleurs témoins sont les coauteurs, car ce sont eux qui connaissent les tenants et aboutissants d'une affaire. L'Italie, par exemple, a une expérience en matière de repentis qui a montré son intérêt en matière de lutte contre la criminalité organisée.

En outre, le projet de loi donne la possibilité à des coauteurs de bénéficier d'une protection, ce qui n'est pas le cas à l'heure actuelle: la loi actuelle ne permet pas à des coauteurs de bénéficier de la protection applicable aux témoins menacés, les coauteurs risquent donc de mettre leur vie (ou celle de leurs proches) en danger. Cette mesure constituera donc un progrès très important pour les coauteurs, mais aussi pour des membres de leur famille notamment.

La question de l'intérêt important est tout à fait pertinente. Peut-on, pour obtenir des informations, récompenser en mettant en cause un intérêt important? Cela participe de l'idée du consensus entre les procureurs-généraux, notamment si on se trouve dans des ressorts différents. Ceux-ci doivent pouvoir apprécier cet intérêt important en appliquant la règle de proportionnalité: est-ce que le fait d'octroyer un avantage dans un dossier qui fait l'objet de poursuites est proportionnel par rapport aux informations qui seront rapportées par le repentis? En matière de méthodes particulières de recherche, la loi n'a pas prévu non plus d'exclusions par rapport à des infractions pouvant être commises par des agents sous couverture. C'est au magistrat à garder l'équilibre en termes de proportionnalité. Cette loi qui a environ 15 ans n'a pas posé de problèmes importants de mise en œuvre. Il faut donc éviter d'introduire des exclusions qui pourraient poser problème et faire confiance à cet égard aux magistrats.

Wat met de misdrijven waarvan het gerecht nog geen kennis heeft? De regeling mag niet worden aangewend om misdrijven te voorkomen, tenzij het handelingen betreft ter voorbereiding van terroristische misdrijven. Als een spijtoptant bereid is een aantal verklaringen af te leggen waarin hij misdrijven aangeeft die nog niet bekend zijn bij het gerecht, wordt een vorm van subsidiariteit toegepast: als de betrokkene die informatie niet vrijgeeft, is er immers geen andere manier om die informatie te achterhalen. De spreker beklemtoont dat die subsidiariteitsvoorwaarde steeds *in abstracto* moet worden beoordeeld: dat betekent dat de magistraat die de subsidiariteit moet beoordelen, niet eerst alle andere methoden moet hebben aangewend vooraleer hij de methode gebruikt die hem het efficiëntst lijkt.

Met betrekking tot de niet-contributieve verklaringen, die dus niets bijdragen aan een welbepaalde zaak, verwijst de heer De Valkeneer naar artikel 216/3, § 1, 5°, volgens hetwelk de toezegging van het openbaar ministerie vervalt “indien de spijtoptant, wetens en willens, onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de bedoelde feiten heeft afgelegd”. Deze laatste formulering behoeft ongetwijfeld verduidelijking, maar hoe dan ook ligt het in de bedoeling de toezegging in te trekken wanneer de verklaringen duidelijk onoprecht of onvolledig zijn. Er moet derhalve sprake zijn van de wil om de waarheid te verhullen of de rechtsgang te belemmeren.

Wat de veiligheid van de spijtoptant betreft en het feit dat de verklaringen worden afgelegd in een openbare rechtszitting, geeft de heer De Valkeneer aan dat zulks de opzet van de regeling is: in ruil voor zijn verklaringen geniet de spijtoptant immers bescherming. Dat is dus een compensatie. Als men zou toelaten dat de spijtoptant ook anoniem kan getuigen, zou zulks afbreuk doen aan de rechten van verdediging, aangezien de persoon aan wie de getuigenis wordt tegengeworpen, niet zou weten wie tegen hem of haar heeft getuigd en daardoor de inhoud van die getuigenis niet zou kunnen betwisten. Het feit dat de spijtoptant in het dossier is opgenomen én bekend is, maakt het dus mogelijk de rechten van verdediging uit te oefenen.

De heer Jean-Louis Doyen antwoordt dat de Vereniging van Onderzoekersrechters akte neemt van het wetsontwerp maar er geen standpunt over inneemt.

Er bestaat reeds een systeem van verklikking in de wetgeving inzake informantenwerking en de bijzondere opsporingsmethoden. De spijtoptantenregeling is dus niet de eerste procedure die hiervan gebruik maakt. Over de maatschappelijk aanvaardbaarheid ervan kan de spreker geen uitspraak doen.

Quid des infractions non encore connues? Le système ne doit pas pouvoir être utilisé en vue de prévenir des infractions hormis sur base des actes préparatoires en matière de terrorisme. Dans l'hypothèse où une personne est prête à faire un certain nombre de déclarations dénonçant des infractions qui ne sont pas connues de la justice, il y a une forme de subsidiarité: en effet, s'il ne donne pas ces informations, il n'y aura pas d'autre moyen pour obtenir ces informations. L'orateur souligne que la condition de subsidiarité doit toujours être appréciée *in abstracto*, c'est-à-dire que le magistrat qui doit apprécier la subsidiarité ne doit pas d'abord avoir tenté toutes les autres méthodes avant de tenter la méthode qu'il considère comme la plus efficace.

Concernant la question des déclarations non contributives, qui ne contribuent donc pas à résoudre une affaire donnée, M. De Valkeneer fait référence à l'article 216/3, § 1er, 5° selon lequel la promesse est retirée “si le repentí a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits visés”. Cette dernière expression devrait sans doute être précisée, mais, en tout état de cause, la philosophie est de prévoir le retrait lorsque les déclarations sont manifestement non sincères ou incomplètes. Il faut donc une volonté de cacher la vérité ou d'entraver la justice.

Concernant la question de la sécurité du repentí et le fait que les déclarations seront faites en audience publique, M. De Valkeneer indique que cela fait partie de l'économie du système étant donné que le repentí, en échange de ses déclarations, bénéficiera d'une protection. C'est donc un élément compensateur. Si on admettait que le repentí puisse aussi être témoin anonyme, on porterait atteinte aux droits de la défense puisque la personne contre laquelle le témoignage est opposé ne saurait pas qui a témoigné contre elle et ne pourrait donc pas contester la valeur de ce témoignage. Le fait que le repentí apparaisse au dossier et soit connu permet donc un exercice des droits de la défense.

M. Jean-Louis Doyen répond que l'Association des juges d'instruction prend acte du projet de loi à l'examen mais ne prend pas position à son sujet.

Il existe déjà un système de dénonciation dans la législation concernant le recours aux indicateurs et les méthodes particulières de recherche. Par conséquent, le régime des repentis n'est pas la première procédure à faire usage d'un tel système. L'orateur ne peut pas se prononcer sur son acceptabilité sociétale.

Het subsidiaire karakter stelt volgens de heer Doyen geen probleem. Het openbaar ministerie moet enkel van oordeel zijn dat de bestaande bewijsmiddelen onvoldoende zijn. Er moet niet worden aangetoond dat de spijtoptantenregeling het enige mogelijke bewijsmiddel is.

In het geval dat het openbaar ministerie geen ander-soortige bewijsmiddelen vindt die de verklaringen van de spijtoptant kunnen ondersteunen, kan het openbaar ministerie beslissen om niet verder te vervolgen.

De heer Doyen is ervan overtuigd dat de spijtoptantenregeling mensen zal aanzetten om meer feiten en misdrijven op te biechten. Heel wat mensen wensen na een tijd hun geweten te zuiveren maar worden gehinderd door de vrees voor een zware straf. Met de spijtoptantenregeling wordt hiervoor een oplossing aangereikt.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) is van mening dat het wetsontwerp een stap verder gaat, in die zin dat van verklikkers gerechtsmedewerkers worden gemaakt. Dit is niet alleen een ethisch, maar ook een juridisch vraagstuk. De spreekster herhaalt nogmaals haar vraag naar het belangrijk publiek belang dat de Raad van State onder de aandacht heeft gebracht.

Overigens moet de tekst worden gewijzigd om duidelijk aan te geven dat de beslissing van de rechtbank die de toezegging aanvaardt of weigert, met redenen moet worden omkleed.

De heer Christian De Valkeneer herinnert eraan dat de tekst in een dubbele proportionaliteit voorziet. In de eerste plaats worden alleen de misdrijven van een bepaalde ernst beoogd. Ten tweede is er het schuldeiser-schuldenaarsysteem waarbij de spijtoptant de schuldeiser van de toezegging wordt. Er speelt een evenredigheid ten opzichte van de toezeggingselementen: is wat hij verkrijgt, evenredig met wat hij heeft gegeven? Zo is er bijvoorbeeld geen evenredigheid wanneer in een verkrachtingszaak een voordeel wordt verleend, terwijl de door de spijtoptant verstrekte gegevens betrekking hebben op witwaspraktijken.

Moet deze proportionaliteitstoets nader worden afgebakend, bijvoorbeeld door de overtredingen op te lijsten waarvoor nooit een voordeel zou kunnen worden verleend omdat ze een al te belangrijk publiek of privaat belang zouden schaden? De spreker is er voorstander van om in dit opzicht niet al te restrictief te zijn. Hoe dan ook zal dit evenredigheidselement grondig moeten worden onderzocht. Dat onderzoek kan gebeuren door

Selon M. Doyen, le caractère subsidiaire du régime ne pose pas de problème. Le ministère public doit uniquement estimer que les moyens de preuve existants sont insuffisants. Il ne faut nullement démontrer que le régime des repentis est le seul moyen de preuve possible.

S'il ne trouve aucun autre moyen de preuve pouvant appuyer les déclarations du repent, le ministère public peut décider de ne plus poursuivre la procédure.

M. Doyen est convaincu que le régime des repentis encouragera les individus à confesser davantage de faits et d'infractions. Après un certain temps, de nombreuses personnes souhaitent purger leur conscience, mais la peur de se voir infliger une lourde peine les en empêche. Le régime des repentis apporte une solution à cet égard.

Mme Laurette Onkelinx (PS) considère que le projet va un pas plus loin au sens où on vient faire des délateurs des collaborateurs de justice. La question n'est pas que morale, elle est aussi juridique. L'oratrice réitère ensuite sa question concernant l'intérêt public important soulevée par le Conseil d'État.

Par ailleurs, il faudrait modifier le texte pour préciser que la décision du tribunal qui accepte ou qui rejette la promesse doit être motivée.

M. Christian De Valkeneer rappelle que le texte prévoit une double proportionnalité. Premièrement, seules les infractions d'une certaine gravité sont visées. Deuxièmement, il y a système créancier-débiteur où le repent devient créancier de la promesse. Il y aura une proportionnalité par rapport aux éléments de la promesse: ce qu'il obtient est-il proportionnel avec ce qu'il a donné? Par exemple, il n'y aurait pas de proportionnalité à donner un avantage dans une affaire de viol alors que les informations données par le repent concernent une affaire de blanchiment d'argent.

Cet examen de proportionnalité doit-il être balisé plus précisément, par exemple en indiquant les infractions pour lesquelles on ne pourrait jamais donner d'avantage car elles portent atteinte à un intérêt public ou privé trop important? L'orateur est favorable à ne pas être trop restrictif à cet égard. En tout état de cause, un examen rigoureux devra être fait de cet élément de proportionnalité. Cet examen peut être fait à la fois par le ministère

zowel het openbaar ministerie als de feitenrechter, wat de garantie biedt dat belangrijke belangen niet zullen worden geschaad.

Artikel 216/5, § 3, bepaalt dat de rechtbank de proportionaliteit moet controleren. De proportionaliteit tussen het voordeel en de verstrekte informatie maakt deel uit van die proportionaliteitstoets. Deze proportionaliteitstoets is in overeenstemming met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, meer bepaald inzake de verruimde minnelijke schikking.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat de Raad van State, die bepaling ten spijt, van mening is dat de tekst de rechtbank niet de mogelijkheid biedt te controleren of een belangrijk publiek belang werd geschaad. Deze kwestie blijft dus onbeantwoord.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) geeft het voorbeeld van een beklaagde die wordt vervolgd in een zaak van diefstal met een aantal mededaders en die een melding doet van een ander misdrijf in kader van de spijtoptantenregeling. Wordt de zaak van diefstal met alle mededaders dan volledig overgedaan voor een andere rechter in het geval de rechter de toezeggingen die werden gedaan door het openbaar ministerie, afwijst?

Welke impact heeft de afwijzing door de feitenrechter van de toezeggingen op de beschermingsmaatregelen die werden toegekend door het openbaar ministerie?

De heer Christian De Valkeneer geeft het voorbeeld van een spijtoptant die verklaringen aflegt in een zaak A waarvoor hij niet wordt vervolgd, en een toezegging wil verkrijgen in een zaak B. Als de rechter die de toezegging moet bekrachtigen een en ander verwerpt, zou het memorandum in zijn geheel van tafel moeten worden geveegd en zouden de bekentenissen van de betrokkene niet mogen worden gebruikt in het andere proces. Wat gebeurt er met hemwanneer de overeenkomst wordt verworpen? Het openbaar ministerie heeft twee mogelijkheden: vervolging instellen of de overeenkomst aanpassen. In beide gevallen zal de zaak opnieuw worden voorgelegd aan een kamer met een andere samenstelling. In dat geval zal geen rekening worden gehouden met de situatie van de spijtoptant in het kader van het proces van de mededaders. Er is geen reden waarom het proces van de mededaders zou worden uitgesteld. De situatie doet zich nu al voor in het kader van de schulderkenning.

Ingeval de spijtoptant informatie zou verstrekken omtrent de zaak waarin hij wordt vervolgd en de toezegging wordt verworpen, zullen de mededaders erover worden ingelicht dat hij die verklaringen heeft afgelegd. Hij zal dus gevaar lopen. Volgens de spreker zou hij een vorm

public et par le juge du fond, ce qui offre une garantie qu'il ne soit pas porté atteinte à des intérêts importants.

L'article 216/5, § 3 précise que le tribunal doit vérifier la proportionnalité. La proportionnalité entre l'avantage et l'information donnée fait partie de ce contrôle de proportionnalité. Ce contrôle de proportionnalité s'inscrit dans la jurisprudence de la Cour constitutionnelle, notamment en matière de transaction élargie.

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle que, malgré cette disposition, le Conseil d'État estime que le texte ne donne pas au tribunal la possibilité de contrôler qu'il n'est pas porté atteinte à un intérêt public important. Cela continue donc de poser question.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) cite l'exemple d'un prévenu qui est poursuivi dans le cadre d'une affaire de vol avec plusieurs complices et qui rapporte une autre infraction dans le cadre du régime des repentis. Le cas échéant, l'affaire de vol impliquant plusieurs complices sera-t-elle entièrement transmise à un autre juge si le juge rejette les promesses faites par le ministère public?

Quelles sont les conséquences d'un rejet des promesses par le juge du fond sur les mesures de protection octroyées par le ministère public?

M. Christian De Valkeneer prend l'hypothèse où un repentant fait des déclarations dans une affaire A pour laquelle il n'est pas poursuivi et souhaite obtenir une promesse dans une affaire B. Si le juge qui doit homologuer la promesse la rejette, le memorandum devrait disparaître dans son intégralité et les aveux de la personne ne pourraient pas être utilisés dans l'autre procès. Quid du sort de la personne lorsque l'accord est rejeté? Le ministère public aurait deux possibilités: soit il poursuit, soit il décide d'adapter l'accord. Dans les deux cas, il va ressaisir une chambre qui sera composée différemment. Dans cette hypothèse, on ne tiendra pas compte de la situation du repentant dans le cadre du procès des coauteurs. Il n'y a pas de raison que ce procès des coauteurs soit ajourné. La situation se présente déjà aujourd'hui dans le cadre de la reconnaissance de culpabilité.

Dans l'hypothèse où le repentant donnerait des informations dans le cadre de l'affaire dans laquelle il est poursuivi et où il y a rejet de la promesse, les coauteurs auront l'information selon laquelle il a fait ces déclarations. Il va donc se mettre en danger. L'orateur est

van bescherming moeten blijven krijgen, al dient dit punt te worden nagegaan.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) wijst er echter op dat in de tekst sprake is van “de zaak” die wordt toegewezen aan een anders samengestelde kamer. Daarmee lijkt dus de zaak in zijn geheel te worden bedoeld.

De heer Jean-Louis Doyen voegt eraan toe dat de verwijzing naar een andere rechtbank volgens hem bedoeld is om te voorkomen dat de rechter die het memorandum heeft onderzocht, een ietwat minder objectieve kijk op de zaak krijgt. Als de verklaring van de spijtoptant echter andere mededaders impliceert, dreigt de kijk van de rechter dan ook niet minder objectief te worden ten aanzien van die laatsten, en moet dan niet de hele zaak naar een andere rechtbank worden verwezen?

De heer Christian De Valkeneer geeft aan dat, in de veronderstelling dat de spijtoptant informatie zou geven in het kader van de zaak waarin hij wordt vervolgd, het inderdaad logisch zou zijn de hele zaak naar een andere rechter te verwijzen. Als de zaak waarin de spijtoptant informatie geeft niet samenvalt met de zaak waarin hij gebaat zal zijn bij de toezegging, lijkt dit minder vanzelfsprekend omdat het om andere feiten gaat, tenzij de spijtoptant een schulderkenning doet in de twee zaken. Dit moet echter van naderbij worden bekeken.

d’avis qu’il devrait continuer à bénéficier d’une forme de protection, même si ce point est à vérifier.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) rappelle cependant que le texte parle de “l’affaire” qui est attribuée à une chambre autrement composée. Cela semble donc viser la totalité de l’affaire.

M. Jean-Louis Doyen ajoute qu’à son sens, l’objectif du renvoi à un autre tribunal est d’éviter que le juge qui a examiné le memorandum soit quelque peu “contaminé”. Cependant, si la déclaration du repent implique d’autres coauteurs, le juge ne risque-t-il pas d’être aussi contaminé vis-à-vis de ceux-ci et n’est-ce pas toute la cause qui devrait être renvoyée à un autre tribunal?

M. Christian De Valkeneer précise que dans l’hypothèse où le repent donnerait des informations dans le cadre de l’affaire dans laquelle il est poursuivi, la logique est en effet de renvoyer toute l’affaire. S’il n’y a pas identité entre l’affaire dans laquelle le repent donne les informations et celle pour laquelle il va bénéficier de la promesse, cela semblerait moins évident car cela concerne d’autres faits, sauf si le repent fait une reconnaissance de culpabilité dans les deux affaires. Cela doit cependant être examiné plus en profondeur.

II. — HOORZITTING MET DE HEER ALESSANDRO BERNARDI, HOOGLERAAR AAN DE UNIVERSITEIT VAN FERRARA (ITALIË), DE HEER ALBERTO PERDUCCO, PROCURATORE DELLA REPUBBLICA (ITALIË), DE HEER FRANK VERBRUGGEN, PROFESSOR AAN DE KU LEUVEN, MEVROUW MARIE-AUDE BEERNAERT, HOOGLERAAR AAN DE UCL, DE HEER DIMITRI DE BÉCO, VERTEGENWOORDIGER VAN AVOCATS.BE, DE HEER FRÉDÉRIC VAN LEEUW, FEDERAAL PROCUREUR, EN DE HEER WIM MEULEMAN, HOOFDINSPECTEUR BIJ DE DIRECTIE VAN DE OPERATIES INZAKE GERECHTELIJKE POLITIE

A. Inleidende uiteenzettingen

1. Uiteenzetting van de heer Alessandro Bernardi, hoogleeraar aan de universiteit van Ferrara (Italië)

De heer Alessandro Bernardi, professor aan de universiteit van Ferrara (Italië), geeft aan dat binnen het strafrecht dat op de georganiseerde misdaad van toepassing is, de medewerking aan de procedure na het misdrijf één van de twee pijlers vormt waarmee een criminele organisatie kan worden ontmanteld.

De eerste pijler betreft een uitzonderingsstrafrecht dat in Italië wordt omschreven als “oorlogsstrafrecht in vredetijd”. Dat strafrecht voorziet in een hogere strafmaat voor misdrijven door personen die banden hebben met de maffia of met het terrorisme. Alle betrokken misdrijven worden gekenmerkt door een bijzonder opzet: hun doel houdt verband met de maffia of het terrorisme, of ze zijn gericht op de omverwerping van het democratisch bestel.

De tweede pijler betreft de strafvermindering bij medewerking aan de procedure.

De spreker brengt waardering op voor het voorliggende wetsontwerp, hoewel hij niet helemaal gelukkig is met de wijze waarop in de memorie van toelichting de Italiaanse situatie wordt samengevat. In tegenstelling tot wat daar wordt vermeld, bestaat er in het Italiaanse recht geen “globale spijtoptantenregeling” (DOC 54 3016/001, blz. 16). Aangezien Italië al geruime tijd wordt geconfronteerd met terrorisme – en wellicht altijd al met de maffia – werden achtereenvolgens meerdere normen inzake medewerking aan de procedure uitgewerkt.

Er dient ter zake een onderscheid te worden gemaakt tussen de individuele spijtoptant (die toegeeft schuldig te zijn aan de begane misdrijven, waardoor de werklast voor de magistratuur om het misdrijf te bewijzen afneemt

II. — AUDITION DE M. ALESSANDRO BERNARDI, PROFESSEUR À L'UNIVERSITÉ DE FERRARA (ITALIE), M. ALBERTO PERDUCCO, PROCUREUR DE LA RÉPUBLIQUE (ITALIE), M. FRANK VERBRUGGEN, PROFESSEUR À LA KU LEUVEN, MME MARIE-AUDE BEERNAERT, PROFESSEUR À L'UCL, M. DIMITRI DE BÉCO, REPRÉSENTANT D'AVOCATS.BE, M. FRÉDÉRIC VAN LEEUW, PROCUREUR FÉDÉRAL ET DE M. WIM MEULEMAN, INSPECTEUR PRINCIPAL, DIRECTION DES OPÉRATIONS DE POLICE JUDICIAIRE

A. Exposés introductifs

1. Exposé de M. Alessandro Bernardi, professeur à l'Université de Ferrara (Italie)

M. Alessandro Bernardi, professeur à l'Université de Ferrara (Italie) énonce que la collaboration procédurale post-délictuelle constitue un des deux piliers du droit pénal relatif au crime organisé permettant de démanteler une organisation criminelle.

Le premier pilier concerne un droit pénal d'exception – qualifié, en Italie, de “droit pénal de guerre en temps de paix” – et se traduit par une augmentation de la peine prévue pour les infractions commises par des sujets liés à la mafia ou au terrorisme. Toutes les infractions en question se caractérisent par le dol spécifique. La finalité est mafieuse ou terroriste, ou poursuit le renversement de l'ordre démocratique.

Le deuxième pilier concerne la réduction de la peine en cas de collaboration procédurale.

L'orateur apprécie le projet de loi à l'examen, en dépit du résumé de la situation en Italie dans l'exposé des motifs. Contrairement à ce qu'il affirme, le droit italien ne connaît pas un “régime global des repentis” (DOC 54 3016/001, p. 16). Plusieurs normes successives en matière de collaboration procédurale furent élaborées, l'Italie étant confrontée depuis longtemps aux phénomènes du terrorisme et, sans doute depuis toujours, de la mafia.

À cet égard, il convient de distinguer le repentir individuel (qui se déclare coupable pour les infractions commises, allégeant la charge de la preuve qui pèse sur le magistrat et facilitant la tâche du juge par la même

en tegelijk de taak van de rechter gemakkelijker wordt) en de medewerking aan procedures betreffende door anderen gepleegde onwettige feiten. Voorts bestaat er een verschil tussen de medewerking aan procedures betreffende door anderen gepleegde onwettige feiten met mededaderschap van de spijtoptant (zulks leidt tot een inbeschuldigingstelling van de mededaders, de "*chiamate di correo*") en de medewerking aan procedures voor onwettige feiten die uitsluitend door anderen zijn gepleegd (hetgeen echt gelijkenissen vertoont met verklinking). Men moet er zich bewust van zijn dat in Italië een rechter geen veroordeling kan uitspreken die uitsluitend gegrond is op verklaringen en getuigenissen van spijtoptanten uit het misdaadmilieu (*ibidem*, blz. 14). Op dat vlak verschilt de bewijsregeling niet van die in het aan de commissie voorgelegde toekomstige artikel 216/4, § 2, van het Wetboek van strafvordering (*ibidem*, blz. 102).

Aanvankelijk was de spijtoptantenregeling van toepassing op twee soorten misdrijven, namelijk vrijheidsberoving van personen met het oog op afpersing (dat was veertig jaar geleden een echte plaag), en terrorisme, (wet van 30 december 1980 en wetsdecreet van 15 december 1979). Er moeten twee voorwaarden vervuld zijn: de andere mededaders van het misdrijf afvallen en concrete hulp bieden aan de politie en het gerecht bij het verzamelen van doorslaggevende bewijzen en bij het opsporen of arresteren van de medeplichtigen.

Uiteraard doet de samenwerking met de overheid geenszins af aan de ernst van de al gepleegde feiten. De voorkeursbehandeling komt niet voort uit een "vergoedingsideologie", maar louter uit een functionalistische opvatting die niet gegrond is op een abstract rechtsbegrip doch louter bedoeld is om heel gevaarlijke misdaadverschijnselen doeltreffend te bestrijden.

De medewerking aan procedures betreffende door anderen gepleegde onwettige feiten remt de eigenlijke bendevorming van bij het begin af, want elke mogelijke dader zou kunnen worden verklikt door iemand die streeft naar strafvermindering of naar een verbetering van zijn strafuitvoeringsomstandigheden. Achteraf bekeken vergemakkelijkt de regeling ook de bestrijding van de voormelde bendes.

Het opportuniteitsbeginsel met betrekking tot het strafrechtelijk optreden bestaat niet in het Italiaanse recht, dat de verplichting huldigt om strafrechtelijk op te treden. De medewerking aan de procedure kan in diverse stadia plaatsgrijpen, zowel tijdens het voorbereidend onderzoek of vóór het vonnis (en in dat geval kan

occasion) de la collaboration procédurale pour fait illicite d'autrui. Il y a lieu de faire la différence, ensuite, entre la collaboration procédurale pour fait illicite d'autrui auquel le repentí a participé – ce qui débouche sur une déclaration accusatoire envers les co-délinquants (*chiamate di correo*) et la collaboration procédurale pour des faits illicites relevant exclusivement d'autrui, qui s'apparente réellement à la délation. Il importe de réaliser qu'en Italie, le juge ne saurait prononcer une condamnation en s'appuyant exclusivement sur des déclarations et des témoignages de repentis issus du milieu criminel (*Ibidem*, p. 14). Le système de preuves n'est à cet égard pas différent du futur article 216/4 § 2, du Code d'instruction criminelle soumis à votre commission (*Ibid.*, p. 102).

Le régime des repentis fut initialement appliqué à deux infractions: la séquestration de personnes à des fins d'extorsion, véritable fléau dans les années 1970, et le terrorisme (l. 30.12.1980 et d.l. 15.12.1979). Deux conditions doivent être remplies: la dissociation par rapport aux autres participants à l'infraction et l'aide concrètement apportée aux autorités policières et judiciaires pour recueillir des preuves décisives, repérer ou arrêter des complices.

Évidemment, la coopération avec les autorités ne diminue en rien la gravité des faits déjà commis. Le traitement de faveur ne découle pas d'une idéologie de rétribution, mais procède uniquement d'une idée fonctionnaliste qui ne se base pas sur une conception de justice abstraite mais qui vise uniquement à lutter efficacement contre des phénomènes criminels très dangereux.

La collaboration procédurale pour des faits illicites commis par autrui décourage la naissance même de l'association de malfaiteurs, parce que n'importe quel auteur potentiel pourra faire l'objet d'une délation de la part d'une personne recherchant une baisse de la peine, ou une amélioration de ses conditions de détention pénitentiaires. *Ex post*, elle facilite également la lutte contre les associations précitées.

Le principe de l'opportunité de l'action pénale n'existe pas en droit italien, c'est l'obligation de l'action pénale qui prévaut. La collaboration procédurale peut intervenir à différents stades, tant au moment de l'enquête préliminaire ou avant jugement (permettant alors de réduire la peine) qu'après le prononcé (rendant ainsi possible la

de strafmaat worden verminderd), als na de uitspraak (waarbij dan voorwaardelijke invrijheidstelling of het toekennen van voordelen of alternatieve maatregelen mogelijk zijn).

De wetten betreffende het misdrijf van vrijheidsberoving met het oog op terrorisme of betreffende de terrorisme-misdrijven liggen aan de basis van de medewerking aan de procedure. Tijdens de terreurjaren zijn ook twee (tijdelijke) uitzonderingswetten aangenomen (1982). Iemand die terroristische daden aangaf en verhinderde, kon strafvrijstelling krijgen.

In 1990 werd dezelfde regeling ingesteld met betrekking tot drugshandel en drugsgerelateerde bendevorming. De drugsproducent of -handelaar hangt tussen 8 en 20 jaar gevangenisstraf boven het hoofd, maar die straf kan worden verminderd met de helft tot twee derde als de betrokkene al het mogelijke doet om de gevolgen van zijn daden te beperken en met de politie samenwerkt om medeplichtigen te arresteren. Het betreft hier “verzachtende omstandigheden met bijzonder gevolg”; die zijn niet facultatief, maar verplicht. Voor de mededaders daarentegen geldt een minimale strafmaat van twintig jaar, maar forse strafvermindering is mogelijk. De strafmaat in het Italiaanse recht wordt overigens gekenmerkt door een bij wet bepaald maximum en minimum en niet alleen een maximum, zoals in de Franse wetboeken.

Wat in het ter bespreking voorliggende wetsontwerp wordt beschouwd als een algemene norm in Italië – de wet van 1991 – betreft louter de maffiagroeperingen. Voor de “spijtoptant”, dus de persoon die de gerechtelijke overheid helpt beslissende elementen te verzamelen voor de kennis van de feiten en voor de lokalisatie of de arrestatie van de daders van misdrijven, komt er een de strafrechtelijke detentie van twaalf tot twintig jaar (in plaats van levenslang), terwijl de andere straffen worden verminderd met een derde tot de helft.

In 2000 werd een strafvermindering met een derde tot de helft van toepassing op de misdrijven in verband met de auteursrechten, alsook het weglaten van bijkomende straffen voor degenen die dergelijke misdrijven spontaan aangeven, of die alle informatie geven waarover ze beschikken en waarmee lokalisatie of aanhouding mogelijk wordt van de organisator van de frauduleuze activiteit – de onwettige reproductie van auteursrechtelijk beschermde werken.

Vanaf 2001 geldt de regeling ook inzake smokkel van tabakswaaren, en in 2009 inzake prostitutie en pornografie van minderjarigen.

libération conditionnelle, ou la concession d'avantages ou de mesures alternatives).

Les lois sur le délit de séquestration à des fins de terrorisme et sur les délits de terrorisme sont à la base de la collaboration procédurale. Durant les années de terreur, deux lois d'exception – temporaires – furent également votées (1982). L'exclusion de la peine était prévue pour une personne qui dénonçait et empêchait des actes terroristes.

Le même mécanisme fut introduit pour le commerce de drogue et l'association en matière de stupéfiants en 1990. Le producteur de ces produits, ou celui que en fait le commerce, risque une peine de réclusion allant de 8 à 20 ans, mais une réduction de la peine de la moitié à deux tiers est accordée si celui-ci fait tout ce qui est dans son pouvoir pour limiter les conséquences de ses actes et collabore avec les autorités de police pour permettre l'arrestation de complices. Il s'agit de “circonstances atténuantes à effet spécial”; elles ne sont pas facultatives, mais obligatoires. Pour les associés, en revanche, la peine minimale est de 20 ans, mais des baisses substantielles de la peine sont permises. Les peines en droit italien se caractérisent du reste par un minimum et un maximum légal, et non par le seul maximum à l'exemple des codes français.

Ce que le projet de loi à l'examen considère comme une norme générale italienne – c'est-à-dire la loi de 1991 – touche seulement les associations à caractère mafieux. Pour le “repenti”, soit la personne qui aide les autorités judiciaires à récolter des éléments décisifs pour la connaissance de faits, la localisation ou l'arrestation des auteurs d'infractions, la peine de détention criminelle de 12 à 20 ans se substitue à la peine à perpétuité, alors que les autres peines sont réduites d'un tiers à la moitié.

En 2000, une réduction de la peine d'un tiers à la moitié est prévue pour les infractions relatives au droit d'auteur ainsi que la non application de peines accessoires pour ceux qui les dénoncent spontanément, ou qui livrent toutes les informations qu'ils possèdent permettant de localiser ou d'arrêter l'organisateur de l'activité frauduleuse – la production illicite d'œuvres couvertes par le droit d'auteur.

En 2001, le système inclut la contrebande de tabac, et s'étend, en 2009, à la prostitution et la pornographie de mineurs.

De logica van de “beloning”, die de spijtoptant bevoordeelt, geldt ook inzake diefstal en “diefstal in huizen” (vanaf 2001). Dat blijft dus niet beperkt tot de georganiseerde misdaad, maar geldt ook voor straatcriminaliteit. Indien iemand een mededader helpt lokaliseren, of iemand die wetens en willens een gestolen object heeft gekocht, is voorzien in opmerkelijke strafverminderingen.

Tot slot werden in 2002 immigratiemisdrijven in de regeling opgenomen.

De spreker snijdt na zijn uiteenzetting over het voordeel van de door de rechter toegekende strafvermindering andere middelen aan die berouw tijdens de strafuitvoering bevoordelen.

Tussen 1991 en 2001 werden verschillende wetten aangenomen die ingegeven zijn door dezelfde antimisdaadlogica als de al genoemde wetten. Wie is veroordeeld wegens feiten van georganiseerde misdaad of terrorisme ondergaat een veel strenger geworden gevangenisregime; alleen voor wie met het gerecht samenwerkt, kan dat regime niet worden toegepast (zie artikel 41*bis* van de Italiaanse strafwet nr. 354 van 26 juli 1975, later gewijzigd in *Norme sull'ordinamento penitenziario e sull'esecuzione delle misure privative e limitative della libertà*. Voor de originele versie van de tekst, zie <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1975/08/09/075U0354/sg>).

Dat hardere regime, eigenlijk een vorm van chantage die tot samenwerking aanzet, is haast een aantasting van artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Dat regime voorziet in de schorsing van de gewone voorschriften in verband met de behandeling van de gedetineerden, alsook afzondering ten opzichte van de andere gevangenen, een uitgaansverbod, in een verbod op werken in open lucht en op het ontvangen van informatie van buitenaf; ook mag er maar één telefoontje per maand worden gedaan. Het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) van de Raad van Europa beschouwt dit als een onmenselijke en vernederende behandeling. *Amnesty International* heeft de wetgeving daarover sterk bekritiseerd. Maar het Italiaanse Grondwettelijk Hof heeft zich terzake uitgesproken, namelijk in zijn arrest van 8 februari 2017 (*sentenza* nr. 122; <https://www.cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2017&numero=122>), maar erkend dat de regeling in overeenstemming is met de wet. Tot slot heeft het Europese Hof voor de Rechten van de Mens Italië in verband met die wet nooit veroordeeld, misschien door de moeilijkheden die het land ondervindt in de strijd tegen de maffia.

La logique du “prix”, qui privilégie le repent, gagne encore du terrain pour le vol et le “vol dans les maisons”, toujours en 2001, et ne se limite donc plus au crime organisé, mais concerne aussi la criminalité de rue. Si une personne contribue à localiser un co-auteur ou une personne qui, sciemment, a acheté un objet volé, des baisses remarquables de peines sont prévues.

Enfin, le dispositif couvre l'immigration à partir de 2002.

Après avoir explicité, ci-dessus, le bénéfice relatif à la baisse de la peine appliquée par le juge, l'orateur abordera d'autres moyens favorisant le repentir, dans la phase de l'exécution de la peine.

Différentes lois furent ainsi adoptées entre 1991 et 2001 qui s'inspirent de la même logique anticriminelle que celles mentionnées plus haut: un durcissement notable du régime dans les maisons de détention à l'égard des personnes condamnées pour des faits de criminalité organisée ou de terrorisme. Seuls ceux qui collaborent avec la Justice peuvent y échapper (*cf.* l'article 41*bis* de la loi pénitentiaire italienne n° 354 du 26 juillet 1975, ultérieurement modifiée: *Norme sull'ordinamento penitenziario e sull'esecuzione delle misure privative e limitative della libertà*. Pour la version originelle du texte: <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1975/08/09/075U0354/sg>).

Le régime de durcissement, qui se compare à une forme de chantage incitant à la collaboration, est à la limite de l'article 3 de la Convention européenne des droits de l'homme. Il prévoit la suspension des règles ordinaires du traitement des détenus, l'isolement par rapport aux autres prisonniers, une interdiction de sortie, de travail en plein air, de recevoir des informations de l'extérieur, et le nombre d'appels téléphoniques est réduit à un seul par mois. Le Comité européen pour la prévention de la torture (CPT) considère cela comme un traitement inhumain et dégradant. *Amnesty International* a fortement critiqué la législation à ce sujet. Mais la Cour constitutionnelle italienne s'est prononcée dans un arrêt du 8 février 2017 (*sentenza* n° 122; <https://www.cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2017&numero=122>) en reconnaissant sa conformité au droit. Enfin, la Cour européenne des droits de l'homme n'a jamais condamné l'Italie par rapport à cette loi, peut-être en raison des difficultés de la péninsule pour combattre la mafia.

De beperkingen worden opgeheven voor wie kiest voor samenwerking met het gerecht. Wie daarentegen veroordeeld is tot levenslange opsluiting en “berouw” weigert, zal nooit uit de gevangenis worden vrijgelaten, terwijl normalerwijze voorwaardelijke invrijheidstelling na 21-26 jaar mogelijk is.

De Italiaanse rechtspraak moet worden vermeld voor één heel bijzonder aspect. Zo verwijst artikel 216/3 van het ter bespreking voorliggende wetsontwerp naar “onthullende verklaringen” (DOC 54 3018/001, blz. 102). Het Grondwettelijk Hof heeft de voorwaarde inzake noodzakelijk onthullende verklaringen echter ongrondwettig verklaard. Als iemand wegens zijn marginale rol in een criminele organisatie weinig kan onthullen of als de rechter al de elementen kent die een spijtoptant meedeelt zonder dat die spijtoptant weet dat de rechter op de hoogte is, maar waaruit toch de wil blijkt om zich van de criminele activiteit te distantiëren, verdient die persoon een beloning.

Artikel 216/3, § 1, 5°, bepaalt dat de toezegging wordt ingetrokken “indien de spijtoptant, wetens en willens, onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de bedoelde feiten heeft afgelegd”. Die bepaling bevat een subjectief aspect (“wetens en willens”) dat niet voorkomt in artikel 216/1, waar de onthulling van objectieve aard lijkt (dat wil zeggen, de onthulling is objectief indien de rechter niet op de hoogte is van de feiten die de verdachte bekend maakt). In Italië is men ervan uitgegaan dat de objectieve voorwaarde inzake de verklaringen tot gevolg zou hebben dat de chefs van de organisaties worden beloond, want zij zijn van alles op de hoogte; de meelopers, die niet veel weten gelet op de hiërarchische structuur van die organisaties, worden echter niet beloond. In Italië wordt “wie alles zegt” wat hij weet, hoe weinig ook, beloond.

De medewerking aan procedures werd in Italië bekritiseerd. Sommigen vinden dat die medewerking in strijd is met de algemene beginselen van het strafrecht, die constitutioneel van aard zijn, of dat ze indruist tegen de functie van straf.

Er is gesteld dat samenwerking strijdig is met het wettelijkheidsbeginsel, wegens de onnauwkeurigheid van de voorwaarden waaronder men op de voordelen aanspraak kan maken. Volgens die stelling moet de rechter, als “spreekbuis van de wet” evenwel over een duidelijke tekst beschikken, niet alleen in verband met de elementen die tot een strafbaar feit aanleiding kunnen geven, maar ook met die welke gunstig zijn voor een beklaagde. De compensatieregeling zou voorts automatisch indruisen tegen de veronderstelde evenredigheid van de straf, omdat de regeling niet langer met het feit

Les restrictions sont levées pour ceux qui s’engagent dans la coopération judiciaire. En revanche, le condamné qui a écoupé une peine de réclusion à perpétuité et qui refuse le “repentir” ne sortira jamais de prison, alors que normalement, la libération conditionnelle est envisageable après 21-26 ans.

Il est temps d’évoquer la jurisprudence italienne pour un aspect bien particulier. Ainsi, l’article 216/3 du projet de loi à l’examen (DOC 54 3018/001, p. 102) renvoie aux “déclaration révélatrices”. Or, la Cour constitutionnelle a déclaré inconstitutionnelle la condition de “déclarations nécessairement révélatrices”. Si une personne n’a guère de révélations à faire, en raison de son rôle marginal au sein d’une organisation criminelle, ou si le juge a déjà connaissance des éléments qu’un repentir annonce sans que celui-ci ne le sache, mais qui pourtant démontrent une volonté de se distancier de l’activité criminelle, cette personne mérite une récompense.

L’article 216/3, § 1er, 5°, dispose: “La promesse est retirée: si le repentir a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits visés;”. Il contient un aspect subjectif, “sciemment” qui n’est pas présent à l’article 216/1, où la qualité révélatrice semble de nature objective (autrement dit, la révélation est objective si le juge n’est pas au courant des faits que le suspect énonce). En Italie, on a considéré que la condition objective des déclarations aurait pour conséquence de récompenser les chefs des organisations, qui sont au courant de tout, alors que ceux qui gravitent en marge de celles-ci ne savent pas grand-chose, vu leur structure hiérarchique. Donc, en Italie on récompense ceux qui “disent tout” ce qu’ils savent, autant ou aussi peu que c’est.

La coopération procédurale a fait l’objet de critiques en Italie. Certains estiment qu’elle est contraire aux principes généraux du droit pénal, qui sont de nature constitutionnelles, ou qu’elle s’oppose à la fonction de la peine.

On a affirmé aussi que la collaboration est contraire au principe de légalité, en raison du caractère imprécis des conditions permettant l’admission aux bénéfices. Selon cette thèse, le juge en tant que “bouche de la loi” doit disposer d’un texte clair, non seulement en ce qui concerne les éléments constitutifs d’une infraction, mais aussi ceux qui sont favorables à un inculpé. Encore, le régime de récompenses contreviendrait au caractère proportionnel supposé de la peine, parce qu’il ne tient plus compte du fait lui-même. Le principe d’égalité serait également méconnu, car la question se pose de savoir

zelf rekening houdt. Ook aan het gelijkheidsbeginsel zou voorbij worden gegaan, want de vraag rijst waarom spijt wordt aanvaard voor feiten van georganiseerde misdaad, en geweigerd voor andere daden.

Er werd ook gesteld dat het ontradende effect van de straf wordt aangetast indien een potentiële dader zich ervan bewust is dat hij zich aan de normaal voor een wanbedrijf bepaalde straf kan onttrekken door te aanvaarden spijt te betonen. De samenleving zou afstappen van de aan het strafrecht toebedeeld preventierol.

Ten slotte zou de resocialisatie van de schuldige in het gedrang komen.

Luidens een ander deel van de rechtsleer echter verantwoordt de voordelen uit het oogpunt van het strafrechtelijk beleid – en in het licht van de resultaten – de offers die worden gebracht wat het recht en wat de beginselen betreft.

Ook de teloorgang van de inquisitoire procedure wordt aan de kaak gesteld. De beklaagde streeft naar welwillendheid vanwege het parket, terwijl de rol van de rechter op de achtergrond raakt. Volgens de spreker houdt artikel 216/6 (DOC 54 3016/001, blz. 105) risico's in, ook al voorziet artikel 216/5 in rechterlijk toezicht. In zijn advies nr. 62.710/3 van 5 februari 2018 legt de Raad van State de klemtoon op een toereikend rechterlijk toezicht (*ibid.*, p. 79). Misschien moet die kwestie verder worden uitgediept...

De in het licht van de algemene beginselen geuite kritiek op de normen inzake procedurele samenwerking is vanzelfsprekend legitiem, maar het staat buiten kijf dat die normen aanmerkelijk hebben bijgedragen tot de doeltreffende bestrijding van de georganiseerde misdaad (gepleegd door terroristen en maffiosi).

Nu rijst de vraag of dat soort normen doeltreffend is in de strijd tegen het islamisme. De islamistische terroristische organisaties ontstaan namelijk vaak spontaan en hebben geen hiërarchie; het zijn “netwerkorganisaties”, om de in België bekende woordenschat te hanteren. Dat heeft tot gevolg dat een dader vaak amper voor het parket nuttige informatie kan aanreiken. Die stelling klopt echter niet altijd. Voorts wordt staande gehouden dat de islamterroristen ongevoelig zijn voor de voordelen van samenwerking, daar zij al evenzeer ongevoelig zijn voor de straf als voor het verzaken aan een misdrijf. Ook dat is niet bewezen: het zijn immers niet allemaal kamikazes of potentiële kamikazes.

De spreker bekritiseert het “pre-preventieve” strafrecht dat tot uiting komt in anticiperende normen in verband met terrorisme. Dat strafrecht bestaat echter,

pourquoi le repentir est accepté pour des faits de crime organisé, et refusé à l'égard d'autres actes.

On a affirmé aussi que l'effet dissuasif de la peine est entamé si un auteur potentiel réalise qu'il peut se soustraire à la peine normalement prévue pour un délit en acceptant de se repentir. La société abandonnerait le rôle préventif accordé au droit pénal.

Enfin, la resocialisation du coupable serait remise en cause.

Une autre partie de la doctrine estime, par contre, que les avantages sous l'angle de la politique criminelle – et des résultats – justifient les sacrifices sur le plan du droit et des principes.

La dégénération de la procédure inquisitoire est également dénoncée. L'inculpé cherche la bienveillance du parquet, tandis que le rôle du juge passe à l'arrière-plan. L'orateur pense que l'article 216/6 (DOC 54 3018/001, p. 105) comporte des risques, même si l'article 216/5 prévoit un contrôle par le juge. Dans son avis n° 62.710/3 du 5 février 2018, le Conseil d'État insiste sur le “contrôle judiciaire suffisant” (*ibid.*, p. 79). Il y a peut-être lieu d'approfondir cette question...

La critique sur le plan des principes généraux des normes relatives à la coopération procédurale est légitime, bien entendu, mais il est indubitable que celles-ci ont sensiblement contribué à la lutte efficace contre la criminalité organisée (terroriste et mafieuse).

La question est de savoir si ce type de normes est efficace dans la lutte contre le terrorisme islamique. Or, il faut comprendre que les organisations terroristes islamiques sont souvent spontanées et non hiérarchisées, mais “en réseau” pour usiter le vocable connu en Belgique, ce qui a pour conséquence qu'un auteur, souvent, ne dispose guère d'informations utiles au parquet. La réponse est que cette affirmation n'est pas toujours vraie. D'un autre côté, l'on soutient que les terroristes islamiques sont insensibles aux bénéfices de la coopération – insensibles tant à la peine qu'à la renonciation. Cela aussi n'est pas démontré: en effet, pas tous sont des kamikazes ou des kamikazes potentiels.

L'orateur critique le droit pénal “pré-preventif” qui s'exprime à travers des normes anticipatoires en matière de terrorisme. Mais ce droit pénal existe, et donc il faut

en dus moet een onderscheid worden gemaakt met de sympathisanten van de terroristische bewegingen, die in een grijze zone verkeren. Soms hebben zij iets te winnen bij samenwerking. De hypothese van de jihadistische spijtoptanten is trouwens al correct bevonden in werken die werden gepubliceerd in Frankrijk.

Kortom, wat terrorisme betreft, toont hetgeen in Frankrijk wordt toegepast aan dat de daders van “preventieve misdrijven” berouw kunnen tonen om een mid-dellange of lange gevangenisstraf te ontlopen.

2. Uiteenzetting van de heer Alberto Perduco, procuratore della Repubblica (Italië)

De heer Alberto Perduco, procuratore della Repubblica (Italië), herinnert er eerst aan dat, hoewel Italië diepgaand door de christelijke waarden wordt beïnvloed, de Italiaanse wetgever niettemin nooit het woord spijtoptant heeft gebruikt omdat hij een wereldlijke term noodzakelijk achtte. De praktijk toont trouwens aan dat veel gerechtsmedewerkers volstrekt niet worden bewogen door spijt. Wel integendeel: hun demarche wordt vaak ingegeven door een wraak- of concurrentiegevoel dat veraf staat van enige ethische overweging.

De spreker onderscheidt drie grote fases in de evolutie van de samenwerking: begin de jaren '90 van de vorige eeuw (de wetten van 1991 na acties van meer bepaald de Siciliaanse maffia), het begin van deze eeuw (de wetten van 2001, die het stelsel hebben geconsolideerd) en ten slotte 2018 (met de wetten van dit jaar).

Ofschoon de eerste wetgeving haar doeltreffendheid heeft bewezen, heeft ze misbruiken toch niet kunnen verhinderen. De daaropvolgende wetgeving heeft nuances aangebracht en onderscheidt een gerechtsmedewerker, die tot het misdadmilieu behoort, van een getuige, die niet tot de georganiseerde misdaad behoort en die er het slachtoffer van is of die van bepaalde daden weet heeft. Dat onderscheid is strikt in acht genomen tot in 2018.

De wetgeving uit het tweede tijdvak bepaalt dat de gerechtsmedewerkers en de getuigen een zogenaamd “verklarend proces-verbaal” ondertekenen; in het Belgische wetsontwerp wordt zulks een “memorandum” genoemd. Via dat document verbinden de betrokkenen zich ertoe verklaringen af te leggen over alle feiten waarvan zij weet hebben. De wet eist een volledige, eerlijke en relevante samenwerking, inclusief over de bezittingen; er zal immers een beslaglegging moeten plaatsvinden indien uit aanwijzingen kan worden geconcludeerd dat die goederen van illegale en strafbare feiten afkomstig zijn.

distinguer les sympathisants des mouvements terroristes qui se trouvent dans une zone grise. Parfois, ils ont quelque chose à gagner en coopérant. L'hypothèse des djihadistes repentis s'est d'ailleurs déjà vérifiée dans des ouvrages publiés en France.

En conclusion, l'expérience française montre que les auteurs des “infractions préventives” en matière de terrorisme peuvent “se repentir” pour échapper à une peine de prison de durée moyenne ou longue.

2. Exposé de M. Alberto Perduco, procureur de la République (Italie)

M. Alberto Perduca, procureur de la République (Italie), rappelle tout d'abord que si l'Italie est profondément conditionnée par des valeurs chrétiennes, le législateur n'a pourtant jamais utilisé le mot “repenti”, estimant qu'une notion laïque s'impose. La pratique démontre d'ailleurs que de nombreux collaborateurs de justice ne sont absolument pas animés par un désir de repentir. Au contraire, ce qui motive la démarche est souvent le sentiment de vengeance ou de concurrence, bien loin de la réflexion d'ordre éthique.

L'orateur discerne trois grandes étapes dans l'évolution de la collaboration: le début des années 1990, le début du millénaire en cours et 2018, débouchant sur des lois de 1991 à la suite d'actions de la mafia sicilienne en particulier, de 2001 qui consolide le système, et de 2018.

Si la première législation a démontré son efficacité, elle n'a cependant pas pu empêcher des abus. La législation qui a suivi apporte des nuances et distingue le collaborateur de justice qui appartient au milieu criminel du témoin qui est étranger au crime organisé et qui en est la victime ou qui a connaissance de certains actes. Cette distinction est rigoureusement respectée jusqu'en 2018.

La loi de la deuxième période prévoit que les collaborateurs de justice et les témoins signent un “procès-verbal explicatif” et ce que votre projet de loi appelle un “mémoire”. À travers ce document, ceux-ci s'engagent à faire des déclarations sur tous les faits dont ils ont connaissance. La loi exige une collaboration complète, sincère et pertinente, en ce compris au sujet des avoirs – car une saisie devra se faire si les indices permettent de conclure que leur origine est illégale et délictueuse.

De gerechtelijke kringen waren bijzonder sceptisch over het “verklarend proces-verbaal”, dat de samenwerking van die mensen met het gerecht in een strak keurslijf dreigde te vatten. Zij vonden de verplichting om onmiddellijk alles te zeggen overdreven, want soms moet met de tijdsfactor rekening worden gehouden om tot een voor samenwerking gunstige houding te komen.

De wetgever is duidelijk geweest: de termijn die wordt toegekend om aan te geven of men bereid is om mee te werken met het gerecht – en het verklarend proces-verbaal te ondertekenen – mag niet meer dan 180 dagen bedragen. Na die termijn kan een verzoek om een gunstregeling bij de strafprocedure of de strafuitvoering of betreffende bijstand of economisch steun door geen enkele verklaring meer worden gerechtvaardigd. Voor een lid van de ‘Ndrangheta is medewerking niet vanzelfsprekend. Aangezien de familie sterk verweven is met de criminele structuur, komt medewerking met het gerecht immers neer op het verraden van broers, zussen, de vader, ooms. Daarom waren sommigen van oordeel dat 180 dagen een te korte termijn is, die getuigt van een gebrekkige kennis van de cultuur en de dynamiek van de criminele organisaties. Uit de ervaring is gebleken dat die vrees ongegrond was. Het aantal mensen dat met het gerecht meewerkt begon vanaf 2002 te dalen, maar neemt sinds 2006 opnieuw toe. In 2000 bedroeg hun aantal 1 110 (zowel leden van het misdaadmilieu als getuigen), terwijl het er in 2006 nog slechts 790 waren. Sindsdien stijgt het cijfer opnieuw. In het eerste semester van 2016 bedroeg hun aantal 1 277. Volgens het jongste halfjaarlijks rapport dat door de *Servizio centrale di protezione* aan het Italiaanse parlement werd voorgelegd en dat betrekking heeft op het tweede semester van 2015 en het eerste semester van 2016, bedroeg het totale aantal rechtsmedewerkers 1 253 leden van het misdaadmilieu en 78 getuigen. De samenwerking is met andere woorden een wijdverbreid en groeiend fenomeen – het aantal getuigen blijft evenwel stabiel.

De consolidatie- en herstelwet van 2001 kwam er om de zwakke punten in de vroegere wetgeving weg te werken en om de lijst met misdaden (“*delitti*”) te beperken die in aanmerking komen voor een gunstregeling voor wie meewerkt met het gerecht tegen georganiseerde misdaad (met betrekking tot de maffia). Magistraten en onderzoekers hebben kritiek geuit op die wet, omdat ze van mening zijn dat een langere lijst meer medewerkers zou kunnen opleveren en dat de criminaliteit in het algemeen aldus efficiënter zou kunnen worden bestreden.

In het raam van het memorandum strekt het wetsontwerp ertoe dat de betrokken persoon de bereidheid moet tonen om degene die schade heeft geleden te

Les milieux judiciaires furent particulièrement sceptiques à l’égard du “procès-verbal explicatif”, susceptible d’emplâtrer la collaboration de ces personnes avec la justice. Ils estimaient que l’obligation de tout dire tout de suite était exagérée, car il faut parfois tenir compte du facteur temps pour créer une attitude favorable à la collaboration.

Le législateur a été net: le délai accordé à un collaborateur pour manifester sa volonté de collaborer avec la Justice – et signer le procès-verbal explicatif – ne peut excéder 180 jours. Au-delà, aucune déclaration ne pourra justifier une demande de traitement de faveur au niveau de la procédure pénale, de l’exécution de la peine ou de l’assistance ou de soutien économique. La collaboration pour un membre de la ‘ndrangheta ne va pas de soi, car cela revient à trahir des frères, des sœurs, père, oncles – des membres de la famille, vu la superposition de la parentèle et de la structure criminelle –, raison pour laquelle certains ont estimé que 180 jours étaient insuffisants, car cela méconnaîtrait la culture et la dynamique des organisations criminelles. L’expérience n’a pas confirmé le bien-fondé de la crainte. Si le nombre de collaborateurs de justice a baissé à partir de 2002, il est reparti à la hausse en 2006. En 2000, le nombre de collaborateurs de justice (les criminels et les témoins) était de 1110, pour tomber à 790 en 2006. Depuis, il augmente. Au premier semestre de 2016, il a été évalué à 1277. Dans le dernier rapport semestriel présenté au Parlement italien par le Service de protection qui se réfère au deuxième semestre 2015 et au premier semestre de 2016, le nombre total de collaborateurs de justice a été établi à 1253 criminels et à 78 témoins. Autrement dit, le phénomène de la collaboration est répandu et s’accroît – celui des témoins est stable.

La loi de consolidation et de redressement de 2001 s’attaque aux points faibles de l’ancienne législation et réduit le catalogue de crimes (“*délits*”, en Italie) susceptibles d’être pris en compte pour un traitement de faveur du collaborateur de justice à la criminalité organisée (de type mafieux). Magistrats et enquêteurs ont émis des critiques, considérant qu’un catalogue plus large aurait permis un recrutement de collaborateurs plus vaste assurant ainsi une lutte plus efficace contre la criminalité en général.

Dans le cadre du memorandum, votre projet de loi prévoit que la personne concernée doit manifester la volonté d’indemniser celui qui a subi un dommage. Cela

vergoeden. Een dergelijke bepaling bestaat niet in het Italiaanse recht, al zou het alleszins de moeite lonen om dat idee ook bezuiden de Alpen te onderzoeken.

Indien de gerechtsmedewerker of de getuige zijn verbintenissen niet nakomt, worden negatieve maatregelen getroffen. Zo kan op vraag van het parket het proces dat bijvoorbeeld tot verzachtende omstandigheden heeft geleid, worden herzien. Ook maatregelen op het vlak van financiële steun of medische bijstand of andere (de mogelijkheden zijn talrijk) kunnen worden herzien of zelfs herroepen. Onder de mensen die meewerken met het gerecht zijn er 1 253 personen uit het misdaadmilieu (onder wie 1 030 leden van de Camorra, de Cosa nostra en de 'Ndrangheta; 11 89 mannen en 64 vrouwen; een vijftigtal van vreemde origine, al is dat begrip nogal vaag) en 78 getuigen (onder wie 23 vrouwen). Men mag bovendien niet over het hoofd zien dat ook een hele groep familieleden bescherming nodig heeft: 4 710 familieleden van leden van mensen uit het misdaadmilieu en 247 familieleden van getuigen. Er gelden bijgevolg bijstands- en beschermingsmaatregelen ten behoeve van in totaal respectievelijk 5 963 en 325 mensen. Voor in totaal 6 288 mensen zijn dus aanzienlijke personele, logistieke en financiële middelen nodig.

De wet van 2018, ten slotte, beoogt de structuur van de regeling te verbeteren door het onderscheid tussen de gerechtsmedewerker en de getuige te verduidelijken. De getuige, die als volwaardige burger wordt beschouwd en die geen enkele band of verwantschap met het misdaadmilieu heeft, heeft een betere status dan de medewerker.

Het staatsapparaat is verantwoordelijk voor de opvolging van de gunstregeling. Wat het proces betreft, ligt de verantwoordelijkheid bij het parket en de rechters (de feitenrechters en de strafuitvoeringsrechters).

Het deel van de gunstregeling dat betrekking heeft op de procedure en de strafuitvoering valt onder de bevoegdheid van de magistraat, terwijl alles wat te maken heeft met bijstand, bescherming of economische steun een bevoegdheid is van de uitvoerende macht. In de eerste plaats is er de *Commissione centrale*, een hoog administratief orgaan dat beslist over de erkenning en de herroeping van de status van gerechtsmedewerker of getuige, nadat het verzoek daartoe werd ingediend door de procureur van de republiek. Daarnaast is er de *Servizio centrale di protezione* (700 personeelsleden), die zorgt voor de uitvoering van de nodige maatregelen ter ondersteuning van de beslissing van

n'existe pas en droit italien, et l'idée mériterait assurément un examen de l'autre côté des Alpes.

Le non-respect des engagements pris par le collaborateur de justice ou le témoin entraîne des mesures négatives, comme la révision, à la demande du parquet, de procès ayant admis, par exemple, des circonstances atténuantes, mais des mesures de soutien financier, d'assistance médicale ou autres (l'éventail est considérable) peuvent également être revues, voire révoquées. Il faut d'ailleurs réaliser qu'outre les 1253 collaborateurs de justice criminels (1030 proviennent de la Camorra, de la Cosa nostra et de la 'ndrangheta; 1189 collaborateurs sont de sexe masculin, 64 de sexe féminin; une cinquantaine d'entre eux sont d'origine étrangère, notion assez vague, il est vrai) et les 78 témoins (dont 23 femmes), il existe encore toute une population qui requiert une protection, à savoir respectivement 4710 et 247 membres de famille, ce qui génère des totaux respectifs de 5963 et 325 personnes qui font l'objet de mesures d'assistance et de protection – 6288 personnes en tout, qui exigent des ressources humaines, logistiques et financières importantes.

La loi de 2018, enfin, vise à améliorer la structure du dispositif, en ce sens que la distinction entre collaborateur de justice et témoin devient plus nette; les témoins, considérés comme des citoyens à part entière, sans aucun rapport au ni lien d'appartenance avec le milieu criminel, jouissent d'un meilleur statut que celui des collaborateurs.

L'appareil étatique est responsable de la gestion du traitement de faveur. Au niveau du procès, la responsabilité incombe au parquet et aux juges (du fond et de l'exécution de la peine).

Le traitement au cours de la procédure et de l'exécution de la peine relève du magistrat, alors que les questions touchant à l'assistance, la protection et au soutien économique sont des compétences attribuées au pouvoir exécutif. Tout d'abord, la commission centrale, qui est un organe de haute administration qui décide de la reconnaissance ou non, et de la révocation ou non, du statut de collaborateur de justice ou de témoin, après avoir été saisie par le procureur de la république. Ensuite, le service central de protection (personnel de 700 personnes), qui met en œuvre les mesures nécessaires pour soutenir la décision de la commission centrale en cas de reconnaissance du

de *Commissione centrale* om iemand de status van gerechtsmedewerker of getuige toe te kennen. Verder behandelt deze dienst de geschillen die uit de administratieve beslissingen kunnen voortvloeien.

De kosten voor de periode van juli 2015 tot juni 2016 bedragen ongeveer 80 tot 100 miljoen euro. De werkingskosten van de administratie zijn niet in dat bedrag opgenomen.

3. Uiteenzetting van de heer Frank Verbruggen, hoogleraar aan de KU Leuven

De heer Frank Verbruggen, hoogleraar aan de KU Leuven (*Instituut voor Strafrecht*), stipt vooreerst aan dat hij er principieel geen graten in ziet dat wie met het gerecht meewerkt daarvoor wordt beloond met een minder zware straf. Dat gebeurt in de praktijk ook al vandaag. Rechters houden voortdurend rekening met dergelijke medewerking met de speurders. De vraag is veeleer hoeveel strafvermindering dat mag zijn en wie daarover mag beslissen.

Klassiek was het de wetgever die de strafvermindering mogelijk maakte via strafverminderende verschooningsgronden en verzachtende omstandigheden en de rechter die binnen die wettelijke marges besliste. Eens de straf definitief was, kon enkel de Koning daar via het genaderecht nog iets aan veranderen.

Vervolgens legt de heer Verbruggen uit dat er, in vergelijking met andere landen, in België minder nood is aan een spijtoptantenregeling. De rechter heeft in België een grote marge bij de straftoemeting (ook naar beneden), ook al omdat verzachtende omstandigheden een open categorie zijn.

Anders dan in Italië of Duitsland bestaat er voor het openbaar ministerie geen verplichting tot vervolging gecombineerd met strenge strafscales.

Anders dan in VS hebben we geen strikte bewijsregels (wat ertoe leidt dat daar veel minder telefoontaps, geen bewijs van horen zeggen mogen worden gebruikt) en minder juryprocessen, wat ons iets minder afhankelijk maakt van heel persoonlijk en rechtstreeks betrokken getuigen.

De heer Verbruggen is van oordeel dat de regeling minder gemakkelijk toepasbaar zal zijn dan in landen zoals Italië. Wanneer men te doen heeft met misdaadnetwerken is het niet zo gemakkelijk om uit te maken

statut de collaborateur de justice ou de témoin. Il gère également le contentieux pouvant naître des décisions administratives.

Les frais pour la période de juillet 2015 à juin 2016 se situent autour des 80 à 100 millions d'euros. Ils ne concernent pas les frais de fonctionnement de l'administration.

3. Exposé de M. Frank Verbruggen, professeur à la KU Leuven

M. Frank Verbruggen, professeur à la KU Leuven (*Institut de droit pénal*), souligne avant tout que, sur le principe, il ne voit pas d'objection à ce que les personnes qui collaborent avec la justice soient récompensées par un allègement de la peine. Cela se fait déjà dans la pratique à l'heure actuelle. Les juges tiennent compte en permanence d'une telle collaboration avec les enquêteurs. La question porte davantage sur l'ampleur de la commutation de la peine et sur l'instance à laquelle il appartient de se prononcer à cet égard.

Classiquement, c'est le législateur qui a permis la commutation de la peine par le biais de causes d'excuse atténuantes et de circonstances atténuantes et c'est le juge qui prenait une décision dans le respect de ces marges légales. Une fois que la peine était définitive, seul le Roi pouvait encore la modifier par le biais du droit de grâce.

M. Verbruggen explique ensuite que la Belgique a moins besoin d'un régime des repentis que d'autres pays. Le juge y dispose d'une latitude considérable dans la fixation de la peine (également à la baisse), étant donné, notamment, que les circonstances atténuantes constituent une catégorie ouverte.

Contrairement aux règles en vigueur en Italie ou en Allemagne, le ministère public n'est pas obligé de respecter des échelles de peine strictes pour engager des poursuites.

À la différence des États-Unis, nous ne connaissons pas de règles strictes en matière de preuve (si bien que nous procédons à moins d'écoutes téléphoniques et que nous ne pouvons pas utiliser de preuve par ouï-dire) et moins de jurys d'assises, ce qui nous rend moins dépendants de témoins très personnellement et directement concernés.

M. Verbruggen estime que la réglementation sera moins facilement applicable que dans des pays tels que l'Italie. Lorsqu'on est confronté à des réseaux criminels, il n'est pas aisé de déterminer quel rôle – décisif ou

welke rol – een sleutelrol of niet – de persoon die meewerkt, speelt. De spreker denkt dan ook dat de “uitschakeling” van die “medewerker” niet zomaar zal leiden tot de uitschakeling van het netwerk. Bovendien blijkt dat de inschakeling van spijtoptanten in terrorismedossiers slechts zelden succesvol is. Dat blijkt uit de ervaring in het buitenland (Duitsland, Italië, Spanje, Noord-Ierland).

Er wordt ook gewaarschuwd voor neveneffecten van de inschakeling van spijtoptanten. Dit kan leiden tot een escalatie van geweld binnen de criminele wereld tegen vermeende overlopers en hun naaste (in dat verband wordt de vergelijking gemaakt met de inschakeling van burgerinfiltranten).

Ook bestaat het risico dat er valse informatie wordt doorgegeven. Met andere woorden: het wapen van de spijtoptant kan zich ook tegen de overheid keren. Als spijtoptanten politiemensen, magistraten of belangrijke beleids mensen gaan beschuldigen, kunnen die moeilijker functioneren, zelfs als het verhaal uiteindelijk niet hard wordt gemaakt.

Voorts pleit de heer Verbruggen tegen een totale straffeloosheid voor spijtoptanten.

De spreker vraagt zich overigens af waarom de invoering van de figuur van de spijtoptant nu plots zo dringend is geworden. Het debat hierover wordt al sinds drie decennia gevoerd. Bovendien moeten nu een aantal keuzes worden gemaakt (in welke mate kan er strafvermindering worden toegepast, wie beslist over de strafvermindering, wat is verhouding tussen het openbaar ministerie en de rechter...?) op een ogenblik dat het straf- en strafprocesrecht en ook het strafuitvoeringsrecht zullen worden hervormd. Het wetsontwerp heeft raakpunten met deze drie normgehele en vergroot de figuurlijke wildgroei die men precies zou moeten inperken.

In dat verband wijst de heer Verbruggen erop dat de ontworpen wijzigingen een amalgaam maken van drie fundamenteel verschillende kwesties die volgens een eigen juridische en institutionele logica moeten worden beoordeeld. Het gaat om de volgende aangelegenheden:

- de consensuele afhandeling van strafzaken via een overeenkomst om te getuigen in ruil voor strafvermindering;
- het verlenen van gunsten in de strafuitvoering in ruil voor een getuigenis;
- de bescherming van getuigen en hun families.

non – joue la personne qui coopère. L'orateur considère par conséquent que la “mise hors circuit” de ce “collaborateur” n'entraînera pas systématiquement le démantèlement du réseau. Il apparaît de surcroît que le recours à des repentis dans les dossiers de terrorisme n'est que rarement fructueux, comme le révèlent les expériences à l'étranger (Allemagne, Italie, Espagne, Irlande du Nord).

L'orateur met également en garde contre les effets secondaires du recours aux repentis. Cette méthode peut entraîner une escalade de la violence au sein du monde criminel, à l'encontre des transfuges présumés et de leurs proches (à cet égard, il établit une comparaison avec le recours aux infiltrants civils).

Un autre risque est que de fausses informations soient communiquées. En d'autres termes: l'arme des repentis peut également se retourner contre les autorités. Si des repentis accusent des policiers, des magistrats ou des décideurs importants, cela complique le fonctionnement de ceux-ci, même si, en définitive, ces allégations se révèlent non fondées.

M. Verbruggen plaide en outre contre une impunité totale pour les repentis.

L'orateur se demande d'ailleurs pourquoi l'instauration de la figure du repentir devient subitement si urgente. C'est un débat qui dure depuis trois décennies. Une série de choix doivent en outre être opérés (dans quelle mesure une commutation de la peine peut-elle être appliquée, qui statue sur la commutation de la peine, quelle est la relation entre le ministère public et le juge...?), à un moment où le droit pénal et de la procédure pénale, ainsi que le droit de l'application des peines, sont en passe d'être réformés. Le projet de loi a des points de tangence avec ces trois ensembles de normes et il accroît la prolifération des figures, alors qu'il conviendrait précisément de les limiter.

À cet égard, M. Verbruggen souligne que les modifications en projet font l'amalgame entre trois différentes questions fondamentales qui doivent être appréhendées selon une logique juridique et institutionnelle propre. Il s'agit des matières suivantes:

- le règlement consensuel des affaires pénales par le biais d'un accord de témoigner en échange d'une commutation de la peine;
- l'octroi de faveurs dans l'application de la peine, en échange d'un témoignage;
- la protection des témoins et de leur famille.

Het resultaat is een cocktail die samengesteld is uit verschillende aspecten van bestaande regelingen. Het resultaat is een nieuwe rechtsfiguur die tegelijkertijd gelijkenissen vertoont met andere, bestaande rechtsfiguren, maar daar toch nog van afwijkt. Dat is een recept voor grondwettelijke twijfels en dus rechtsonzekerheid, terwijl men (terecht) net meer rechtszekerheid wil brengen. De heer Verbruggen onderstreept het belang van deze opmerking en verwijst ter illustratie naar de volgende elementen:

— er wordt een onderscheid gemaakt tussen, enerzijds, dossiers waarvoor een gerechtelijk onderzoek loopt of dat zich al in de fase ten gronde bevindt (er kunnen spijtoptanten worden ingeschakeld) en dossiers waarvoor uitsluitend een opsporingsonderzoek loopt (er kunnen geen spijtoptanten worden ingeschakeld). De spreker wijst erop dat het Grondwettelijk Hof zich bij herhaling kritisch heeft uitgelaten over regelingen die verschillen naar gelang het type van onderzoek. Dat is trouwens een van de redenen waarom het strafprocesrecht dient te worden hervormd;

— er wordt een fundamenteel onderscheid gemaakt tussen misdrijven gepleegd met gebruik van geweld of bedreiging en misdrijven die door de spijtoptant werden gepleegd zonder geweld of bedreiging. Andere, bestaande wetgeving die raakpunten heeft met de hervorming, gaat uit van een ander onderscheid. Zo wordt voor de toepassing van de minnelijke schikking in strafzaken een onderscheid gemaakt al naar gelang er een “zware aantasting van de lichamelijke integriteit” was of niet. Voor het opleggen van gemeenschapsgerichte straffen geldt nog een ander criterium, net zoals voor de toepassing van de regeling met betrekking tot de voorafgaande erkenning van schuld (“voor feiten die niet van die aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf”), voor de mogelijkheid om (probatie)opschorting of uitstel te krijgen of bij de beveiligingsperiode. De spreker wijst erop dat men pas zinvol kan bepalen in welke mate men strafvermindering kan toekennen als men eerst de (nieuwe) strafschaal vastlegt en de ondergrens bepaalt.

Een nadere analyse van de ontworpen artikelen 216/2 tot 5 van het Wetboek van strafvordering wijst volgens de heer Verbruggen uit dat men een regeling wil invoeren die neerkomt op een vonnis na voorafgaande erkenning van schuld (VES), waarbij een gedeelte van de straf wordt uitgesteld gedurende een proeftijd. De schending van de probatievoorwaarden, die opgenomen zijn in het memorandum, leidt dan tot een herroeping van het uitstel – zonder dat de herroeping die naam mag dragen (het wordt formeel de “intrekking van de toezegging” genoemd) – en de uitvoering van de volledige straf,

Il en résulte un cocktail composé de différents aspects de réglementations déjà existantes. On obtient une nouvelle figure juridique qui, à la fois, présente des similitudes avec les autres figures juridiques existantes, mais s'en écarte néanmoins. C'est la porte ouverte à des doutes constitutionnels et, partant, à l'insécurité juridique, alors que l'intention (légitime) est d'accroître la sécurité juridique. M. Verbruggen insiste sur l'importance de cette remarque et renvoie, à titre d'illustration, aux éléments suivants:

— une distinction est établie entre, d'une part, les dossiers pour lesquels une instruction judiciaire est en cours ou qui se trouvent déjà en phase sur le fond (il peut être fait appel à des repentis) et, d'autre part, les dossiers pour lesquels seule une information est en cours (il n'est pas possible de faire appel à des repentis). L'orateur souligne que la Cour constitutionnelle a, à maintes reprises, critiqué les réglementations qui diffèrent en fonction du type d'enquête. C'est du reste l'une des raisons pour lesquelles le droit de la procédure pénale doit être réformé.

— Une distinction fondamentale est opérée entre les infractions commises en recourant à la violence ou aux menaces et celles que le repentant a commises sans faire usage de violence ou de menaces. D'autres législations qui ont des points communs avec la réforme à l'examen se fondent sur une autre distinction. Ainsi, pour l'application de la transaction pénale, une distinction est opérée selon qu'il y a eu ou non “atteinte grave à l'intégrité physique”. En ce qui concerne l'infliction de peines de substitution, c'est encore un autre critère qui est appliqué, comme dans le cas de la réglementation relative à la reconnaissance préalable de culpabilité (“pour les faits qui ne paraissent pas être de nature à devoir être punis d'un emprisonnement correctionnel principal de plus de cinq ans”) ou de la possibilité d'obtenir la suspension (probatoire) ou le sursis, ou dans le cas de la période de sûreté. L'orateur fait observer que l'on ne peut définir avec pertinence la mesure dans laquelle une réduction de peine peut être accordée que si on a d'abord fixé une (nouvelle) échelle de peines et la limite inférieure.

Une analyse plus poussée des articles 216/2 à 5, en projet, du Code d'instruction criminelle révèle, selon M. Verbruggen, une volonté d'instaurer une réglementation qui équivaut à juger après reconnaissance préalable de la culpabilité (RPC), avec sursis d'une partie de la peine pendant un délai d'épreuve. La violation des conditions de la probation fixées dans le memorandum entraîne alors la révocation du sursis – sans que la révocation puisse être désignée comme telle (elle porte la dénomination formelle de “retrait de promesse”) – et l'exécution de la peine intégrale, celle-ci se faisant sous

zij het dat dit gebeurt onder de vorm van een “vervangende” straf. Waarom past men dan niet het systeem van de VES toe, in plaats van verschillende aspecten uit diverse regelingen met elkaar te vermengen waardoor de nieuwe regeling als ongrondwettelijk dreigt te worden gekwalificeerd?

Daarbij komt nog dat in de memorie van toelichting wordt uitgelegd dat er een strafverminderende of strafuitsluitende verschoningsgrond wordt toegepast (zie o.m. DOC 54 3016/001, blz. 34). Bij nader inzien wordt er evenwel een nieuwigheid ingevoerd. Het openbaar ministerie zal immers op volledig discretionaire wijze kunnen beslissen of de verschoning straffeloosheid dan wel slechts een strafvermindering tot gevolg zal hebben. In de BOM-wet is er weliswaar al een gelijkaardige regeling opgenomen, maar conceptueel strookt dit niet met de uitgangspunten van de notie “verschoningsgrond” en valt het klassiek onderscheid weg tussen de strafverminderende verschoningsgrond (die op algemene wijze wettelijk wordt bepaald en die een recht voor de dader is en een plicht voor de rechter) en de verzachtende omstandigheden (die individueel en open worden beoordeeld en optioneel worden toegepast door de rechter, tenzij in geval van correctionalisering).

De regering benadert het concept louter procedureel en, anders dan in het buitenland, wordt er niets bepaald in boek I van het Strafwetboek, waarin de straftoemeting is opgenomen.

Aangaande de strafscales wordt opgemerkt dat de regering teruggrijpt naar de bepalingen inzake verzachtende omstandigheden. De heer Verbruggen is van oordeel dat het wetsontwerp op dit punt niet altijd even precies is. Voor de zwaarste misdrijven lijkt het de bedoeling dat slechts de “eerstvolgende lagere straf” kan worden toegezegd. Waarom heeft men er dan niet voor geopteerd om dezelfde bewoordingen te gebruiken als in de artikelen 52 en 69 van het Strafwetboek (poging tot misdaad, respectievelijk, medeplichtigen aan een misdaad worden gestraft “met de straf die, overeenkomstig de artikelen 80 en 81 van dit wetboek, onmiddellijk lager is dan (...))?

De heer Verbruggen vindt het ook vreemd dat het voorgestelde hoofdstuk III^{ter} zal worden ingevoegd in titel I van het Wetboek van strafvordering (“Politie rechtbanken en correctionele rechtbanken”). De nieuwe regeling zal, anders dan de VES, de minnelijke schikking in strafzaken en de strafbemiddeling, ook betrekking hebben op criminele zaken.

Daarom denkt de spreker dat de regering in feite indirect de bedoeling heeft om de betrokken dossiers te

la forme d’une peine “subsidaire”. Pourquoi ne pas appliquer le régime de la RPC dans ce cas, plutôt que de mélanger différents aspects issus de régimes différents, au risque de faire qualifier la nouvelle réglementation d’inconstitutionnelle?

À cela s’ajoute qu’il est expliqué, dans l’exposé des motifs, qu’une cause d’excuse atténuante ou absolutoire est appliquée (voir notamment à la page 34 du DOC 54 3016/001). À y regarder de plus près, il s’agit là d’une nouveauté: en effet, le ministère public pourra, de manière totalement discrétionnaire, décider si l’excusabilité entraîne l’impunité ou seulement une réduction de peine. La loi sur les méthodes particulières de recherche est certes déjà un régime comparable, mais conceptuellement parlant, ce dispositif n’est pas conforme aux postulats de la notion de la “cause d’excusabilité” et il supprime la distinction classique entre la cause d’excuse atténuante (qui est généralement inscrite dans la loi et constitue un droit pour l’auteur et un devoir pour le juge) et les circonstances atténuantes (qui sont appréciées individuellement et librement et que le juge peut décider d’appliquer ou non, sauf en cas de correctionnalisation).

Le gouvernement aborde le concept sous l’angle procédural uniquement et, contrairement à ce qui prévaut dans d’autres pays, aucune disposition n’est prévue dans le Livre premier du Code pénal, qui définit la fixation de la peine.

S’agissant des échelles de peine, l’orateur fait observer que le gouvernement se base sur les dispositions relatives aux circonstances atténuantes. M. Verbruggen estime que sur ce point, le projet de loi n’est pas toujours aussi précis. Pour les infractions les plus graves, la promesse ne semble pouvoir s’appliquer qu’à “la peine plus légère”. Pourquoi ne pas avoir, dans ce cas, utilisé une formulation identique à celle des articles 52 et 69 du Code pénal (aux termes desquels la tentative de crime et les complices de crime, respectivement, seront punis “de la peine *immédiatement* inférieure à (...), conformément aux articles 80 et 81 du présent code”)?

M. Verbruggen trouve également étrange que l’on insère le chapitre II^{ter} proposé dans le (Livre II,) titre I, du Code d’instruction criminelle (“des tribunaux de police et des tribunaux correctionnels”). Contrairement à la RPC, à la transaction pénale et à la médiation pénale, la nouvelle réglementation s’appliquera également aux dossiers criminels.

L’orateur en déduit que l’intention indirecte du gouvernement est, en réalité, de correctionnaliser les dossiers

laten correctionaliseren. In dat verband wordt aangestipt dat het Grondwettelijk Hof in zijn arrest nr. 148/2017 van 21 december 2017 de in de potpourri IV-wet opgenomen hervorming van de assisenprocedure heeft vernietigd. Die regeling voorzag in een voor de strafrechter bindende correctionalisering door het openbaar ministerie. Hoewel het niet klaar en duidelijk is, lijkt de procedure voor het hof van assisen niet helemaal aangepast en geschikt om de ontworpen regelingen toe te passen. Zo zou er desgevallend (in geval van intrekking van de toezegging) een nieuw hof van assisen moeten worden samengeroepen wat alleen al praktisch gezien niet vanzelfsprekend is. Het lijkt dus niet de bedoeling te zijn om de nieuwe regeling toe te passen in assisenzaken. Indien dat zo is, dan zou dat duidelijk in de tekst moeten worden bepaald.

De spreker legt uit dat een van de essentiële elementen van de hervorming de verhouding tussen het openbaar ministerie en de rechter betreft: In welke mate kan het parket de zittende magistratuur binden? Dit is een aangelegenheid die de wetgever best op algemene wijze vastlegt. De heer Verbruggen verwijst voor meer uitleg naar zijn nota die ter beschikking werd gesteld van de leden. Daarin wordt onder meer opgemerkt dat in de memorie van toelichting wordt aangenomen dat het openbaar ministerie het best geplaatst is om te beslissen over de subsidiariteit en de proportionaliteit. Dat is echter een subjectief standpunt en geen objectief vaststaand feit. Zo zou men ook kunnen aanvoeren dat het precies de rechter ten gronde is die een volledig beeld heeft en in de ideale positie is om te beslissen over de uiteindelijke waarde van inzet van spijtoptanten.

De heer Verbruggen wijst er ook op dat de bepalingen over de bewijswaardering best worden opgenomen in het onderdeel van het Wetboek van strafvordering dat daarop betrekking heeft, zeker nu er diverse vormen van steunbewijs worden ingevoerd (zie dienaangaande ook het wetsontwerp inzake de burgerinfiltratie, DOC ...). Bovendien zouden de betrokken bepalingen moeten worden verduidelijkt. Het is niet altijd even klaar en duidelijke welke gegevens mogen worden gebruikt.

De spreker heeft voorts bedenkingen bij de gebruikte terminologie. De memorie zegt uitdrukkelijk dat het begrip “spijtoptant” eigenlijk niet zo geschikt is, omdat de begunstigde geen spijt moet hebben en omdat spijt ook niet zal volstaan. Geen enkel ander land gebruikt dat begrip.

De wetgever kiest daarom beter voor een objectieve terminologie, die zegt wat er precies gebeurt. Waarom niet “*strafvermindering in ruil voor getuigenis*” tot aan

concernés. À cet égard, il est souligné que, dans son arrêt n° 148/2017 du 21 décembre 2017, la Cour constitutionnelle a annulé la réforme de la procédure d’assises prévue dans la loi pot-pourri II. En vertu de cette réglementation, le ministère public pouvait contraindre le juge pénal à correctionnaliser les faits dont il est saisi. Bien que cela ne soit pas très clair, la procédure devant la Cour d’assises ne semble pas totalement adaptée et adéquate pour appliquer les réglementations en projet. Ainsi, il faudrait, le cas échéant (dans l’hypothèse d’un retrait de promesse) convoquer une nouvelle cour d’assises, ce qui, rien que sur le plan pratique, est loin d’être évident. L’objectif ne semble donc pas d’appliquer la nouvelle réglementation aux dossiers d’assises. Si tel est le cas, il faudrait le préciser clairement dans le texte.

L’orateur explique que l’un des éléments essentiels de la réforme porte sur la relation entre le ministère public et le juge: dans quelle mesure le parquet peut-il lier la magistrature assise? C’est une matière qu’il vaut mieux que le législateur définisse d’une manière générale. Pour de plus amples explications, M. Verbruggen renvoie à la note qu’il a mise à la disposition des membres et dans laquelle il faisait notamment observer que, dans l’exposé des motifs, on considère que le ministère public est le mieux placé pour décider de la subsidiarité et de la proportionnalité. Il s’agit toutefois d’un point de vue subjectif et non d’un fait objectivement établi. De la même manière, l’on pourrait alléguer que c’est, au contraire, le juge du fond qui a une vue d’ensemble et qui occupe la position idéale pour décider de la valeur finale du recours aux repentis.

M. Verbruggen souligne également qu’il vaudrait mieux inscrire les dispositions relatives à l’appréciation de la preuve dans la partie du Code d’instruction criminelle qui s’y rapporte, surtout maintenant que différentes formes de preuve corroborante sont instaurées (voir à cet égard le projet de loi relatif à l’infiltration civile, DOC...). En outre, il conviendrait de clarifier les dispositions en question. On ne sait pas toujours précisément quelles données peuvent être utilisées.

L’orateur émet également des réserves quant à la terminologie utilisée. L’exposé des motifs indique expressément que la notion de “repenti” n’est en réalité pas tellement appropriée, parce que le bénéficiaire n’est pas tenu d’éprouver des regrets et qu’il ne suffira pas non plus d’éprouver des regrets. Aucun autre pays n’utilise cette notion.

Voilà pourquoi il serait préférable que le législateur opte pour une terminologie objective, qui reflète exactement la réalité. Pourquoi ne pas utiliser l’expression

de veroordeling en eventueel “*strafverzachting wegens getuigenis*” voor een eventuele uitvoeringsfase?

Ook “memorandum” is geen gepast begrip. Dat is een geheugensteuntje of typisch een niet-bindend instrument. Hier gaat wel degelijk over een overeenkomst over de straftoemeting, waarbij beide partijen belangrijke verbintenissen opnemen. Dan noemt de wetgever dat ook best gewoon “*overeenkomst over de straf(toemeting)*”.

In een volgend punt doet de heer Verbruggen opmerken dat het ook mogelijk zou moeten om de regeling toe te passen in geval niet belastende informatie kan worden verstrekt. Het valt immers niet uit te sluiten dat niet belastende informatie nuttig is bijvoorbeeld om een verkeerde onderzoekspiste af te sluiten.

De spreker vestigt er voorts de aandacht op dat er in de memorie van toelichting een opsomming wordt gegeven van een reeks bestaande spijtoptantenclausules en hun tekortkomingen. Waarom zouden die moeten blijven voortbestaan nu er een nieuwe, algemeen geldende regeling wordt ingevoerd? Dat kan alleen tot chaos leiden.

De heer Verbruggen blijft ervan overtuigd dat de spijtoptantenregeling een ruim toepassingsgebied moet krijgen. De indieners van het wetsontwerp geven zelf toe dat dit *de facto*, via een omweg (bv. door middel van sepot) toch zal gebeuren in minder belangwekkende dossiers. Waarom wil men dat niet uitdrukkelijk inschrijven in een wettelijke regeling?

Wat de toepassing van de regeling in dossiers met een buitenlandse dimensie betreft, legt de spreker uit dat er in het verleden grensoverschrijdende dossiers zijn geweest waarbij een dader een deal sluit (bijvoorbeeld inzake witwassen) en ten gevolge daarvan aan vervolging ontsnapt in een ander land. Er moet met andere woorden over gewaakt worden dat de gerechtelijke autoriteiten van verschillende landen elkaars dossiers niet torpederen. Daarom raadt de spreker aan dat het openbaar ministerie steeds, via Eurojust, contact opneemt met de buitenlandse autoriteiten teneinde dergelijke problemen te vermijden. Het vonnis of arrest dat ten aanzien van de spijtoptant werd uitgesproken, biedt hem immers bescherming tegen verdere vervolging.

Voorts stipt de heer Verbruggen aan dat volgens hem niet elke schending van de voorwaarden zomaar – als een hakbijl – leidt tot een uitvoering van de vervangende straf. De probatiedcommissie en de

“commutation de peine en échange d’un témoignage” jusqu’à la condamnation, puis éventuellement l’expression “atténuation de la peine pour témoignage” pour une possible phase d’exécution de la peine?

Le terme “mémoire” n’est pas non plus approprié. Un mémoire est un aide-mémoire ou, plus généralement, un instrument non contraignant. Le cas présent, il s’agit en réalité d’un accord sur la fixation de la peine, dans lequel les deux parties inscrivent des engagements importants. Ainsi, il vaudrait mieux que le législateur utilise simplement l’expression “accord sur (la fixation de) la peine”.

Concernant un autre point, M. Verbruggen souligne qu’il devrait également être possible de recourir à ce régime lorsque des informations non à charge peuvent être fournies. En effet, il n’est pas exclu que des informations qui ne sont pas à charge puissent se révéler utiles, par exemple pour clôturer une fausse piste de l’enquête.

Ensuite, l’orateur attire également l’attention sur le fait que l’exposé des motifs énumère une série de clauses existantes relatives aux repentis ainsi que leurs lacunes. Pourquoi maintenir ces clauses, maintenant qu’un nouveau système généralement applicable est instauré? Cela ne peut conduire qu’au chaos.

M. Verbruggen reste convaincu de la nécessité d’élargir le champ d’application du régime pour les repentis. Les auteurs du projet de loi à l’examen reconnaissent eux-mêmes que son champ d’application sera *de facto* tout de même élargi par un moyen détourné (par exemple par le biais d’un classement) dans des dossiers de moindre importance. Pourquoi refuser d’inscrire explicitement cet élargissement dans un régime légal?

En ce qui concerne l’application du régime dans des dossiers à dimension internationale, l’orateur explique que, par le passé, il y a eu des dossiers transfrontaliers pour lesquels un auteur des faits a conclu un accord (par exemple dans un dossier de blanchiment d’argent) et, ce faisant, a échappé aux poursuites dans un autre pays. En d’autres termes, il faut veiller à ce que les autorités judiciaires de différents pays ne torpillent pas mutuellement leurs dossiers respectifs. C’est pourquoi l’orateur recommande que le ministère public contacte systématiquement, par l’intermédiaire d’Eurojust, les autorités étrangères afin d’éviter de tels problèmes. Le jugement ou l’arrêt qui est prononcé à l’encontre du repenté le protège en effet de nouvelles poursuites.

Ensuite, M. Verbruggen souligne également que, d’après lui, toute violation des conditions n’entraînera pas automatiquement l’exécution de la peine subsidiaire – tel un couperet. La commission de probation

strafuitvoeringsrechtbanken hoeven niet bij de minste schending van voorwaarden die hakbijl te hanteren. Volgens de bewoordingen van de ontwerptekst kan een veroordeling wegens een dronken vechtpartij als effect hebben dat een jarenlange opsluiting voor feiten plots daadwerkelijk uitvoerbaar wordt.

Wat het systeem van de vervangende straf aangaat, wordt erop gewezen dat dit ontleend werd aan de regeling op de autonome probatiestraf. Nochtans werd die straf destijds ingevoerd als tijdelijk instrument (zie de wet van 10 april 2014 tot invoering van de probatie als autonome straf in het Strafwetboeken tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie), naast de bestaande probatiewet, dat zou worden geëvalueerd na anderhalf jaar (zie artikel 26 van de wet van 10 april 2014). De potpourri II-wet heeft nochtans nog altijd geen definitieve keuze gemaakt tussen de probatie als strafuitvoeringsmodaliteit en als hoofdstraf, waardoor deze enigszins bizarre figuur nog altijd blijft bestaan. De spreker vraagt zich af waarom men de “klassieke” probatiewet niet aanpast en toepast op de voorliggende regeling (zoals ook gebeurd is in de Drugwet van 24 februari 1921, zie artikel 9 van deze wet). Hij wijst erop dat de rechters een jarenlange ervaring hebben met deze wet.

Betreffende de schadevergoeding merkt de heer Verbruggen op dat de voorwaarde dat de schadevergoeding wordt voldaan, in dossiers waar de bedragen kunnen oplopen, een niet te onderschatten hinderpaal kan zijn voor het sluiten van een overeenkomst. Met andere woorden, dit kan net zo afschrikwekkend zijn als strafdreiging. De spreker suggereert te onderzoeken of er in bepaalde gevallen niet kan worden voorzien in een tussenkomst van het Fonds voor Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Geweldmisdrijven en de Occasionele Redders.

De heer Verbruggen waarschuwt dat er niet alleen aandacht moet worden geschonken aan de bescherming van de spijtoptant en zijn naasten. Ook zijn advocaat kan een doelwit vormen. Bovendien moet men er ook over waken dat de advocaat die namens een lid van een terroristische organisatie wil onderhandelen over strafvermindering in ruil voor een getuigenis, wordt beschermd tegen een vervolging wegens zijn optreden voor rekening van een criminele organisatie of terroristische groep. Zeker bij een voortvluchtige of een nog onbekende dader die een mislukt initiatief neemt tot onderhandelingen is er, zo blijkt uit het buitenland, een

et les tribunaux de l'application des peines ne doivent pas actionner ce couperet à la moindre violation des conditions. Aux termes du projet de loi à l'examen, une condamnation prononcée en raison d'une bagarre en état d'ébriété peut avoir pour effet qu'un emprisonnement de plusieurs années pour des faits devienne subitement effectif.

En ce qui concerne le régime des peines subsidiaires, l'orateur souligne que ce régime découle de la législation sur la peine de probation autonome. Toutefois, cette peine avait, à l'époque, été instaurée comme un instrument temporaire (voir la loi du 10 avril 2014 insérant la probation comme peine autonome dans le Code pénal, et modifiant le Code d'instruction criminelle, et la loi du 29 juin 1964 concernant la suspension, le sursis et la probation), en plus de la loi existante sur la probation, qui serait évaluée après un an et demi (voir l'article 26 de la loi du 10 avril 2014). Cependant, la loi pot-pourri II n'a pas encore opéré de choix définitif entre la probation comme modalité d'exécution de la peine et la probation en tant que peine principale, ce qui fait que cette situation quelque peu bizarre subsiste. L'orateur se demande pourquoi la loi “classique” sur la probation n'est pas modifiée et appliquée à la réglementation à l'examen (comme cela avait été le cas pour la loi sur les drogues du 24 février 1921, voir son article 9). Il souligne que les juges ont de nombreuses années d'expérience de l'application de cette loi.

En ce qui concerne les dommages et intérêts, M. Verbruggen observe que la condition du paiement des dommages et intérêts peut être un obstacle à la signature d'une convention à ne pas sous-estimer dans les dossiers où les montants peuvent être élevés. En d'autres termes, cette condition peut être tout aussi dissuasive que la menace d'une sanction. L'orateur suggère d'examiner si, dans certains cas, il n'est pas possible de prévoir une intervention du Fonds spécial d'aide aux victimes d'actes intentionnels de violence et aux sauveteurs occasionnels.

M. Verbruggen prévient qu'il ne faut pas uniquement se concentrer sur la protection du repent et de ses proches. Son avocat peut, lui aussi, être une cible. Il convient également de veiller à ce qu'un avocat qui souhaite négocier une commutation de la peine en échange d'un témoignage au nom d'un membre d'une organisation terroriste soit protégé contre toute poursuite pour son intervention pour le compte d'une organisation criminelle ou d'un groupe terroriste. Les exemples venant de l'étranger montrent que notamment en cas d'échec des négociations pour un fugitif ou un auteur encore inconnu, l'avocat court réellement un risque. Il

risico voor de advocaat en dus zou de immuniteit best onduidelijk worden vastgelegd.

Ten slotte staat de spreker stil bij de positie en de bevoegdheden van het openbaar ministerie in het kader van de toezeggingen over de strafuitvoering. De regering houdt ten onrechte voor dat alle instrumenten waarin wordt voorzien door het wetsontwerp, binnen de bevoegdheden van het openbaar ministerie vallen. Bovendien heeft men onvoldoende rekening gehouden met de logica achter de wetten op de interne en externe rechtspositie van de gedetineerden die als gemeenschappelijke regeling van toepassing zijn. Die wetten zijn gebaseerd op het principe dat de gedetineerde over rechten beschikt die hij kan laten afdwingen. Het ontworpen systeem botst met die logica: op het moment dat het openbaar ministerie toezeggingen doet, zal het niet altijd over voldoende informatie beschikken om een oordeelkundig positief advies over bepaalde strafuitvoeringsmodaliteiten in ruil voor een getuigenis. Daarmee wordt ook de principiële opdracht van het openbaar ministerie in het kader van de strafuitvoering miskend.

Bovendien “vergeet” de regering dat het opportuniteitsbeginsel inzake vervolging, dat zo belang is als ratio achter het ontwerp, slechts geldt in de fase voor het vonnis of arrest, niet in de strafuitvoering. Als de vonnisrechter een straf heeft uitgesproken, is men verplicht die uit te voeren. Anders miskent de overheid het gezag van gewijsde. Een overeenkomst waarbij het O.M. zich ertoe door de rechter verbindt uitgesproken straffen niet uit te voeren, schendt volgens de Nederlandse Hoge Raad alleszins de openbare orde. Dat geldt a fortiori als de wetgever de rechter geen keuze geeft en straffen verplicht maakt en zelfs het uitstel verbiedt, zoals de wetgever nog niet zo lang geleden deed met de verbeurdverklaring.

Het Parlement heeft nochtans al bij herhaling de nadruk gelegd op het belang van de daadwerkelijke uitvoering van de straffen (zie bijvoorbeeld de invoering van een zogenaamde beveiligingsperiode, wet van 21 december 2017 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de invoering van een beveiligingsperiode en tot wijziging van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis voor wat de onmiddellijke aanhouding betreft). Als men om opportuniteitsredenen een definitieve straf wil verminderen, dan is dan grondwettelijk gezien niet de bevoegdheid van het openbaar ministerie, maar van de Koning op basis van het genaderecht.

Als voorlaatste punt wijst de heer Verbruggen erop dat men ook gewild heeft dat rechtspersonen tegen strafvermindering kunnen getuigen, ook tegen de eigen

serait donc préférable que l’immunité soit clairement établie.

L’orateur évoque enfin la position et les compétences du ministère public dans le cadre des promesses relatives à l’exécution de la peine. Le gouvernement soutient, à tort, que tous les instruments prévus dans le projet de loi à l’examen relèvent de la compétence du ministère public. Il a en outre insuffisamment été tenu compte de la logique des lois sur le statut juridique interne et externe des détenus, qui relèvent du droit commun. Ces lois sont basées sur le principe que le détenu dispose de droits qu’il peut faire respecter. Le système en projet est en contradiction avec cette logique: au moment où le ministère public fait une promesse, il ne dispose pas toujours d’informations suffisantes lui permettant de donner un avis positif pertinent sur certaines modalités d’exécution de la peine en échange d’un témoignage. Ce système ne tient pas non plus compte de la mission fondamentale du ministère public dans le cadre de l’exécution de la peine.

De plus, le gouvernement “oublie” que le principe d’opportunité en matière de poursuites, sur lequel s’appuie le projet, ne s’applique qu’à l’étape précédant le jugement ou l’arrêt, et non en phase d’exécution de la peine. Si le juge a prononcé une peine, elle doit être exécutée, sans quoi le gouvernement méconnaîtrait l’autorité de la chose jugée. Un accord dans le cadre duquel le ministère public s’engage à ne pas exécuter les peines prononcées par le juge constituerait en tout cas selon le Conseil supérieur néerlandais une atteinte à l’ordre public. Cela vaut *a fortiori* lorsque le législateur ne donne pas le choix au juge, rend certaines peines obligatoires et interdit même le sursis, comme le législateur l’a fait il n’y a pas si longtemps pour la confiscation.

Le Parlement a pourtant souligné à plusieurs reprises l’importance d’une exécution effective des peines (voir par exemple l’introduction d’une “période de sécurité” dans la loi du 21 décembre 2017 modifiant diverses dispositions en vue d’instaurer une période de sécurité et modifiant la loi du 20 juillet 1990 relative à la détention préventive en ce qui concerne l’arrestation immédiate). D’un point de vue constitutionnel, si une peine définitive devait être réduite pour des raisons d’opportunité, cette réduction ne relèverait pas de la compétence du ministère public, mais bien de celle du Roi sur la base du droit de grâce.

En guise d’avant-dernier point, M. Verbruggen fait remarquer qu’il a également été souhaité que les personnes morales puissent témoigner en échange d’une

werknemers of bestuurders. Het zal dan belangrijk zijn te bepalen wie namens de rechtspersoon spreekt. Alleen is de ontbinding wegens nieuwe veroordeling enkel bij een gevangenisstraf voorzien, zodat een nieuwe veroordeling van de rechtspersoon zonder gevolg dreigt te blijven.

Ten slotte wordt de aandacht gevestigd op het indringend karakter van de controles die zullen worden uitgevoerd ten aanzien van de naasten van de spijtoptanten. Familieleden van beschermde getuigen zijn meestal geen verdachten of veroordeelden, zoals gezegd gaat het vaak om minderjarigen. Vanwege de indringendheid van sommige bewakingsmaatregelen en de lange duur van hun toepassing, zal een zuiver administratieve bevoegdheid wellicht niet volstaan en zal een vorm van rechterlijke controle nodig zijn. De vernietiging door het Grondwettelijk Hof van de BOM in de strafuitvoeringsfase maant op dat punt tot voorzichtigheid.

Voor het overige verwijst professor Verbruggen naar de nota die ter beschikking werd gesteld van de leden.

4. Uiteenzetting van mevrouw Marie-Aude Beernaert, hoogleraar aan de UCL

Mevrouw Marie-Aude Beernaert, hoogleraar aan de UCL, legt in de eerste plaats uit waarom zij van oordeel is dat het niet opportuun is om een spijtoptantenregeling op te nemen in ons rechtssysteem. Uit het doctoraatsonderzoek dat de spreker heeft gevoerd, blijkt dat er belangrijke nadelen en punten van kritiek verbonden zijn aan een dergelijke regeling. De regeling kan dus zeker niet op lichtzinnige wijze worden aangenomen. Naast de punten van kritiek die al werden aangevoerd door de eerdere sprekers, wijst mevrouw Beernaert op de volgende elementen:

Bij een spijtoptantenregeling gaat men de straf moduleren naargelang van de bijdrage die wordt geleverd aan de bewijsvoering; de straf wordt als het ware het wisselgeld in ruil waarvoor men informatie “koopt” bij de spijtoptant. Het gaat om een overleg over wat de kern is van het strafrechtelijk aspect (bewijs en straf). Er wordt geen rekening gehouden met de elementen die traditioneel de straf(maat) bepalen, meer bepaald de ernst van de feiten en de vooruitzichten inzake re-integratie van de veroordeelde.

Het gegeven dat het getuigenis zodoende wordt “gekocht” via een strafvermindering, leidt ertoe dat de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie twijfelachtig is. De spijtoptant handelt vaak uit opportunisme. Terloops kan worden aangestipt dat het vanuit dat

commutation de la peine, y compris contre leurs propres travailleurs ou dirigeants. Il sera alors important de déterminer qui s'exprime au nom de la personne morale. La dissolution pour cause de nouvelle condamnation n'est toutefois prévue qu'en cas de peine d'emprisonnement, de sorte qu'une nouvelle condamnation de la personne morale risque de n'avoir aucune répercussion.

Enfin, l'orateur attire l'attention sur le caractère intrusif des contrôles qui seront effectués à l'égard des proches du repent. Les membres de la famille d'un témoin protégé ne sont généralement pas des suspects ni des condamnés et il s'agit souvent de mineurs, comme cela a déjà été souligné. En raison du caractère intrusif de certaines mesures de surveillance et de la durée prolongée de leur application, les autorités purement administratives ne suffiront vraisemblablement pas et une certaine forme de contrôle judiciaire sera nécessaire. L'annulation par la Cour constitutionnelle des MPR dans la phase d'exécution de la peine appelle à la prudence en la matière.

Le professeur Verbruggen renvoie pour le reste à la note qui a été mise à la disposition des membres.

4. Exposé de Mme Marie-Aude Beernaert, professeur à l'UCL

Mme Marie-Aude Beernaert, professeur à l'UCL, explique dans un premier temps pourquoi elle estime qu'il n'est pas recommandé d'intégrer un régime des repentis dans notre système judiciaire. Il est ressorti de la thèse de doctorat de l'oratrice qu'un tel régime comporte de sérieux inconvénients et se heurte à d'importantes critiques. Ce régime ne peut donc en aucun cas être adopté à la légère. Outre les critiques déjà formulées par les orateurs précédents, Mme Beernaert relève les éléments suivants.

Dans le cadre d'un régime des repentis, la peine est modulée en fonction de la contribution apportée à l'administration de la preuve. Elle fait, pour ainsi dire, office de monnaie d'échange en contrepartie de laquelle on “achète” des informations auprès du repent. Il s'agit d'une négociation sur ce qui constitue le cœur du pénal (la preuve et la peine). Les éléments qui déterminent classiquement (le taux de) la peine, à savoir la gravité des faits commis et les perspectives de réinsertion du condamné, ne sont pas pris en compte.

Le fait que le témoignage soit, de la sorte, “acheté” via une réduction de peine conduit à douter de la fiabilité des informations fournies. Le repent agit souvent par opportunisme. On peut d'ailleurs souligner au passage que, de ce point de vue, il n'est pas très approprié de

oogpunt ook niet erg treffend is om te spreken van “spijtoptanten”. Zoals professor Verbruggen al in herinnering heeft gebracht, wordt die notie overigens evenmin gebruikt in het buitenland, waar men eerder spreekt van “personen die meewerken met Justitie” (*“collaborateurs de Justice”*).

Er kan voorts een probleem van wapengelijkheid optreden. Daar waar de partij die getuigen *à charge* wil aanvoeren, over de mogelijkheid beschikt om deze te belonen met een strafvermindering, beschikt de partij die getuigen *à décharge* wil aanvoeren, niet over deze mogelijkheid.

Mevrouw Beernaert wijst ook op de aanzienlijke kosten (zowel op het vlak van inzet van menselijke als financiële middelen) die de bescherming van de spijtoptant en zijn omgeving met zich mee kan brengen.

De spreekster vestigt er voorts de aandacht op dat het systeem er onvermijdelijk toe leidt dat het zwijgrecht (van personen die verkiezen om niet mee te werken), onder druk komt te staan. Te meer daar, zoals ook werd aangegeven door professor Bernardi, de invoering van een spijtoptantenregeling vaak gepaard gaat met een verstrenging van de regels die gelden voor personen die niet wensen mee te werken met Justitie. Dat was alleszins zo in Italië, waar zowel de wortel als de stok werd gebruikt.

Er wordt benadrukt dat een dergelijke regeling beperkt dient te blijven tot uitzonderlijk ernstige misdrijven. Dat was het geval in Italië, dat eind de jaren 1970 en in de jaren 1980 geconfronteerd werd met een bijzonder gewelddadige golf van criminaliteit. Professor Bernardi heeft in dat verband gesproken van een “oorlogsstrafrecht”. De vraag rijst of we in 2018 in België een dergelijke uitzonderingsregeling nodig hebben.

Daarbij aansluitend betwijfelt mevrouw Beernaert of het werkelijk een regeling betreft die zich beperkt tot “de meest maatschappelijk destabiliserende vormen van criminaliteit” gaat, gelet op het potentieel zeer ruime toepassingsgebied.

Er is immers sprake van toe te staan een beroep te doen op spijtoptanten voor alle misdrijven bedoeld in artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering. Dit artikel, met zijn eigen *ratio legis*, behelst echter veel méér dan de meest zware en gewelddadige vormen van criminaliteit (zo heeft het onder meer betrekking op het gebruik van stoffen met hormonale werking, en zelfs op telefonisch stalken).

parler de “repentis”. Comme l’a déjà rappelé le professeur Verbruggen, cette notion n’est du reste pas utilisée à l’étranger, où l’on parle plutôt de “collaborateurs de justice”.

Il peut également y avoir un problème d’égalité des armes. Alors que la partie qui souhaite produire des témoins à charge peut les récompenser par une réduction de peine, la partie qui souhaite produire des témoins à décharge n’a pas cette possibilité.

Mme Beernaert souligne également le coût considérable (en termes de ressources humaines et financières) que peut représenter la protection du repentis et de son entourage.

L’oratrice souligne également que le système aura inéluctablement pour effet de mettre en péril le droit au silence (des personnes qui choisissent de ne pas coopérer). D’autant plus que, comme l’a également indiqué le professeur Bernardi, l’introduction de dispositions légales relatives aux repentis va souvent de pair avec un durcissement des règles applicables aux personnes qui ne souhaitent pas coopérer avec la Justice. C’est en tout cas ce qui s’est passé en Italie, où l’on a agité tout à la fois la carotte et le bâton.

L’oratrice souligne qu’un tel dispositif devrait être limité aux infractions exceptionnellement graves. C’était le cas en Italie, qui a dû faire face à une vague de criminalité extrêmement violente à la fin des années 1970 et dans les années 1980. Le professeur Bernardi a parlé à cet égard d’un “droit pénal de guerre”. La question se pose de savoir si nous avons besoin d’une tel régime d’exception en Belgique en 2018.

Mme Beernaert doute également qu’il s’agisse en fait d’un dispositif limité aux “formes de criminalité les plus destabilisantes pour la société”, étant donné son champ d’application potentiellement très large.

Il est en effet question de permettre le recours à des repentis pour toutes les infractions visées à l’art. 90ter du Code d’instruction criminelle. Or, cet article qui a sa *ratio legis* propre est loin de ne viser que les formes de criminalité les plus graves et violentes (il est rappelé que l’on y trouve, par exemple, l’utilisation de substances à effet hormonal ou même le harcèlement téléphonique...).

In een volgend onderdeel wijst de spreker op een aantal pijnpunten van de ontworpen regeling. Deze hebben betrekking op de verschillende fases in het strafproces.

Er wordt erop gewezen dat de regeling kan worden toegepast door het openbaar ministerie vooraleer de strafvordering werd ingesteld. In de memorie van toelichting wordt daaromtrent het volgende gesteld: “De spijtoptantenregeling doet geen afbreuk aan de seponeringsbevoegdheid van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan dus om redenen van opportuniteit steeds beslissen om de strafvordering niet in te stellen, zonder dat dit het voorwerp uitmaakt van een memorandum” (DOC 54 3016/001, blz. 39) en in ruil voor informatie die zou worden verstrekt door de spijtoptant.

Een dergelijke handelwijze druist in tegen het recht op een eerlijk proces van de personen die door de spijtoptant worden aangegeven; zij lopen immers het risico te worden veroordeeld op grond van verklaringen (in voorkomend geval zelfs louter op grond daarvan) die de spijtoptant aflegt uit eigenbelang, dat hij verborgen houdt voor de rechter en voor de verdediging.

Dit is dus duidelijk in tegenspraak met de vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM); het EHRM vereist immers transparantie.

Wanneer de spijtoptant samenwerking verleent nadat tegen hem vervolging werd ingesteld maar voordat hij wordt veroordeeld, vormt die samenwerking een vermeende “verschoningsgrond”, die echter nergens als dusdanig wordt omschreven en die er niet echt één is:

- terwijl verschoningsgronden *normaliter* een verplichting inhouden (indien aan de voorwaarden ervan is voldaan, leiden zij van rechtswege tot een strafvermindering of -vrijstelling zonder dat moet worden beoordeeld of zulks wel passend is), zou voor de toepassing ervan in dit geval de voorafgaande selectie van het parket vereist zijn, en dat kan tot discriminatie leiden (wie “substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen” wil afleggen, dreigt immers uit de boot te vallen voor een strafvermindering of -vrijstelling indien het parket zulks “niet wenselijk” acht);

- bovendien zijn zowel de aard als de maat van de strafvermindering grotendeels onbepaald gebleven, op zijn minst in het geval bedoeld in het ontworpen artikel 216/5, § 1, 3°; zulks lijkt in strijd met het gelijkheidsbeginsel;

- voor bepaalde bij artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering bedoelde misdrijven, die echter vroeger al in aanmerking kwamen voor een echte

Ensuite, l’oratrice pointe un certain nombre de problèmes posés par le régime proposé. Ils concernent les différentes phases de la procédure pénale.

Il est fait observer que le régime peut être appliqué par le ministère public avant l’engagement de l’action publique. L’exposé des motifs précise ce qui suit à ce sujet: “Le régime des repentis ne porte pas atteinte à la compétence de classement sans suite du ministère public. Pour des raisons d’opportunité, le ministère public peut toujours décider de ne pas engager de poursuites pénales, sans que cela fasse l’objet d’un memorandum.” (DOC 54 3016/001, p. 39) et en échange d’informations qui seraient fournies par le repent.

Une telle pratique est contraire au droit au procès équitable dont doivent bénéficier les personnes mises en cause par le repent: elles pourraient en effet être condamnées sur la base (le cas échéant exclusive) de déclarations dont le caractère intéressé serait dissimulé au juge et à la défense.

Cela est donc manifestement contraire à la jurisprudence constante de la Cour européenne des droits de l’homme (CEDH). La CEDH exige la transparence.

Lorsque la collaboration intervient après la poursuite mais avant la condamnation du repent, elle prend la forme d’une prétendue “cause d’excuse” qui n’est pourtant nulle part définie comme telle et qui n’en est pas véritablement une:

- alors que les causes d’excuse sont normalement obligatoires (si leurs conditions d’existence sont remplies, elles emportent de droit une réduction ou exemption de peine, sans que n’existe aucune pouvoir d’appréciation en opportunité à cet égard), leur application serait en l’occurrence sujette à une sélection préalable du parquet, ce qui paraît porteur de discriminations (celui qui souhaite faire des déclarations “substantielles, révélatrices, sincères et complètes” ne pourrait en effet bénéficier de la réduction ou de l’exemption de peine si le parquet l’estime “non souhaitable”);

- la nature et l’ampleur de la réduction de peine sont en outre largement indéterminées, à tout le moins dans l’hypothèse visée à l’article 216/5, § 1er, 3° en projet, ce qui paraît contraire au principe de légalité;

- pour certaines infractions, visées à l’art. 90ter du Code d’instruction criminelle mais qui faisaient déjà précédemment l’objet d’une véritable cause d’excuse

verschoningsgrond door aangifte, zullen de beide regelingen blijkbaar naast elkaar bestaan; ook dat roept vragen op.

Tevens merkt de spreekster op dat er veel onduidelijkheid blijft bestaan over het begrip “volledige verklaringen” van de spijtoptant. Volgens de uitleg die aan de Raad van State werd verstrekt (punt 8 van het advies) zou de spijtoptant in de feiten alleen volledige verklaringen moeten afleggen over de misdrijven die zijn vermeld in het memorandum. Zulks biedt de spijtoptant de mogelijkheid zowel de feiten die hij zelf heeft gepleegd als de door anderen gepleegde feiten die hij aangeeft, slechts met mondjesmaat te onthullen.

Tot slot maakt de spreekster een aantal gerichte opmerkingen die betrekking hebben op de volgende ontworpen bepalingen:

- het ontworpen artikel 216/1: de Raad van State heeft opgemerkt dat er in de definitie een essentieel element ontbreekt, met name de vermelding dat de spijtoptant verklaringen aflegt in ruil voor strafrechtelijke voordelen;

- het ontworpen artikel 216/3, § 2:

— *quid* als het beloofde voordeel bestond in het verlenen van een gunstig advies met het oog op de toekenning van een maatregel waarvoor de strafuitvoeringsrechtbank bevoegd is (bijvoorbeeld elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling), en de maatregel in kwestie inmiddels op die grond werd toegekend? Zou men niet beter in een specifieke herroepingsgrond voorzien?

— de spreekster ziet niet in hoe de voorgestelde straf zou kunnen zijn uitgesproken door het onderzoeksgerecht, aangezien geen enkele van de in artikel 216/5, § 1 vervatte nadere regels onder de bevoegdheid van de onderzoeksgerechten ressorteert. In tegenstelling tot wat wordt aangegeven in de memorie van toelichting (zie blz. 49), zijn de onderzoeksgerechten niet bevoegd om een eenvoudige schuldigverklaring uit te spreken;

- het ontworpen artikel 216/5, § 1: er is sprake van een juridisch vacuüm met betrekking tot de terroristische misdrijven (dan wel de gecorrectionaliseerde misdrijven) met geweld of bedreigingen, aangezien zij niet zijn opgenomen in de in de punten 1° tot 3° opgesomde mogelijkheden;

de dénonciation, les deux systèmes vont apparemment coexister, ce qui pose également question.

L'oratrice fait également remarquer qu'il subsiste une grande ambiguïté autour de la notion de déclarations “complètes” à faire par le repent. En réalité, d'après les explications fournies au Conseil d'État (point 8 de l'avis) le repent ne devrait être complet que par rapport aux infractions reprises dans le memorandum, ce qui ouvre la voie à des révélations faites au compte-gouttes, tant par rapport aux faits que le repent a lui-même commis que par rapport à ceux qu'il dénonce.

En guise de conclusion, l'oratrice formule un certain nombre d'observations ponctuelles concernant les dispositions proposées suivantes:

- l'article 216/1 en projet: le Conseil d'État a fait remarquer qu'il manque un élément essentiel dans la définition. Il convient d'indiquer que les déclarations du repent sont faites *en contrepartie d'avantages de nature pénale*;

- l'article 216/3, § 2, en projet:

— *quid* si l'avantage promis a consisté en un avis favorable dans le cadre de l'octroi d'une mesure de la compétence du tribunal de l'application des peines (ex. surveillance électronique ou libération conditionnelle) et que la mesure en question a entretemps été octroyée sur cette base? ne faudrait-il pas en faire un motif de révocation spécifique?

— on ne voit pas comment la peine proposée pourrait avoir été prononcée par la juridiction d'instruction; aucune des modalités évoquées à l'art. 216/5, § 1er n'est en effet de la compétence des juridictions d'instruction; contrairement à ce qui est affirmé en p. 49 de l'exposé des motifs, il n'entre pas dans la compétence des juridictions d'instruction de prononcer une simple déclaration de culpabilité.

- l'article 216/5, § 1er, en projet: il y a un vide juridique pour les délits (ou crimes correctionnalisés) terroristes commis avec violences ou menaces qui ne sont visés dans aucune des hypothèses reprises aux 1° à 3°.

- het ontworpen artikel 216/5, § 3:

— de vraag rijst wie de verificatie moet uitvoeren in de gevallen bedoeld in artikel 216/5, § 1, 1° (niet-gecorrectionaliseerde strafrechtelijke misdrijven die derhalve voor het hof van assisen worden gebracht): alleen het hof, dan wel het hof samen met de jury (zoals dat normaal de regel is voor de bepaling van de strafmaat);

— indien het memorandum wordt verworpen, is het logisch dat de bewijzen niet alleen ten laste van de spijtoptant, maar ook ten laste van alle andere personen die de spijtoptant heeft aangegeven, niet meer mogen worden gebruikt;

- het ontworpen artikel 216/5, §§ 3 tot 5: de verwijzing naar de onderzoeksgerechten is niet relevant (zie *supra*, art. 216/3, § 2).

5. Uiteenzetting van de heer Dimitri de Béco, vertegenwoordiger van AVOCATS.be

De heer Dimitri de Béco, vertegenwoordiger van AVOCATS.be, onderstreept dat het belangrijk is het debat tegelijkertijd te voeren over zowel de burgerinfiltratie als de spijtoptanten.

AVOCATS.be is niet helemaal overtuigd van het nut van deze maatregel. Het Belgische wetgevingsarsenaal beschikt al over heel wat instrumenten en de spijtoptantenregeling creëert ongerustheid. Hoe betrouwbaar zijn de verklaringen van een spijtoptant? Wat zijn zijn echte beweegredenen?

De verklaringen die een medeverdachte bij een rechtszaak aflegt, kunnen heel belangrijk zijn om een ieders rol binnen een criminele organisatie te bepalen. Wat zijn in die context de verklaringen waard van iemand die op voorhand met het parket heeft onderhandeld over een toezegging?

In hoeverre spoort een dergelijke onderhandeling overigens met onze cultuur? De voorafgaande schuld-bekentenis, die sinds enkele jaren in het Belgische rechtsproces bestaat, wordt doorgaans niet toegepast door de parketten. Het ware interessant om in dat verband over exacte cijfers te beschikken.

Bovendien zou de toepassing van een dergelijke maatregel zeer veel geld kosten, terwijl er voor de gerechtelijke wereld andere prioriteiten zijn.

De memorie van toelichting geeft aan dat “Enkel in het kader van het onderzoek naar en de vervolging van de meest maatschappij-ontwrichtende misdrijven beroep (kan) worden gedaan [op de] spijtoptantenregeling”

- l'article 216/5, § 3, en projet:

— dans les cas visés à l'art. 216/5, § 1er, 1° (infractions criminelles non correctionnalisées et donc jugées en assises), qui effectuera la vérification prévue? la cour seule? la cour avec les jurés (comme c'est normalement la règle pour la fixation de la peine)?

— en cas de rejet du mémorandum, c'est logiquement non pas seulement à charge du repentí mais aussi à charge de toutes les autres personnes mises en cause que les éléments de preuve collectés doivent être inutilisables;

- l'article 216/5, §§ 3 à 5, en projet: la référence aux juridictions d'instruction n'est pas pertinente (voy. *supra*, art. 216/3, § 2).

5. Exposé de M. Dimitri de Béco, représentant d'AVOCATS.be

M. Dimitri de Béco, représentant d'AVOCATS.be, souligne l'importance de mener le débat sur l'infiltration civile et sur les repentis de manière concomitante.

AVOCATS.be n'est pas très convaincu de l'utilité de cette mesure. Notre arsenal législatif est déjà doté de beaucoup d'outils, et le système des repentis suscite des inquiétudes. Quelle est la fiabilité des déclarations faites par le repentí? Quelles sont les véritables motivations du repentí?

Les déclarations d'un coprévenu dans le cadre d'un procès peuvent être très importantes pour fixer le rôle de chacun, au sein d'une organisation criminelle. Dans ce contexte, que valent les déclarations de quelqu'un qui a négocié à l'avance une promesse avec le parquet?

Par ailleurs, dans quelle mesure cette négociation est-elle conforme avec notre culture? La reconnaissance préalable de culpabilité, qui existe depuis quelques années dans notre processus judiciaire, n'est généralement pas appliquée par les parquets. Il serait intéressant de disposer des chiffres exacts à cet égard.

En outre, l'encadrement d'une telle mesure coûterait très cher, alors qu'il y a pourtant d'autres priorités pour le monde judiciaire.

L'exposé des motifs indique qu'“il ne peut être recouru au régime des repentis que dans le cadre de l'enquête et des poursuites relatives aux infractions les plus déstabilisantes pour la société.” (DOC 54 3016/001,

(DOC 54 3016/001, blz. 24). De lijst van de telefoontaps is echter heel lang. Bovendien is het begrip “criminele organisatie” vaag. In plaats van een beperkte lijst op te stellen met misdrijven waarop de spijtoptantenregeling van toepassing kan zijn, beoogt het wetsontwerp haast het hele Strafwetboek.

Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest van 19 juni 2007 de mogelijkheid voor tipgevers om misdrijven te plegen vernietigd omdat zulks mogelijk was voor alle misdrijven onder de noemer criminele organisatie, waardoor de maatregel niet langer uitzonderlijk van aard zou zijn. Het gevaar voor een vernietiging van de spijtoptantenregeling door het Grondwettelijk Hof is dus wel degelijk reëel, aangezien in dit wetsontwerp dezelfde referenties worden gehanteerd.

Wat de bewijswaarde van de verklaringen van de spijtoptant betreft, is AVOCATS.be voorstander van een beperkt gebruik van de verklaringen die in het kader van een onderhandeling met de spijtoptant worden afgelegd. Het wetsontwerp heeft het over “steunbewijs”.

Het ontworpen artikel 216/4, § 2, van het Wetboek van strafvordering stelt dat “Verklaringen die door de spijtoptant worden afgelegd alleen in aanmerking genomen (mogen) worden als bewijs op voorwaarde dat zij in belangrijke mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen”. De verklaring kan met andere woorden doorslaggevend zijn voor zover ze door andere bewijselementen wordt gesteund. AVOCATS.be pleit voor een omgekeerde demarche, zoals bij de anonieme getuigen. Artikel 189*bis*, derde lid, van het Wetboek van strafvordering bepaalt dat “De veroordeling van een persoon (...) niet uitsluitend of zelfs in overheersende mate gegrond [mag] zijn op anonieme getuigenverklaringen die met toepassing van de artikelen 86*bis* en 86*ter* zijn verkregen”. Het anonieme getuigenis moet dus als steunbewijs dienen voor andere bewijselementen. AVOCATS.be stelt voor om inzake bewijswaarde dezelfde beperking toe te passen.

Aangaande de intrekking van de toezegging aan de spijtoptant betreurt de spreker dat geen termijn is vastgelegd. Daarin zou moeten worden voorzien.

Overigens wekt het enigszins verbazing dat de onderzoeksrechter wordt gevraagd zijn advies uit te brengen over de relevantie van de toekenning van de status van spijtoptant aan een verdachte. Zulks lijkt in te druisen tegen de rol van de onderzoeksrechter, die een zaak zowel à charge als à décharge behandelt. AVOCATS.be vraagt dat die bepaling uit het wetsontwerp zou worden gehaald.

p. 24). Pourtant, la liste des écoutes est très étendue. En outre, la notion d’organisation criminelle est floue. Au lieu d’établir donc une liste limitée d’infractions auxquelles peut s’appliquer le régime des repentis, le projet de loi vise pratiquement tout le Code pénal.

L’arrêt de la Cour constitutionnelle du 19 juin 2007 a annulé la possibilité pour les indicateurs de commettre des infractions, en raison du fait que cela était possible pour toutes les infractions sous le dénominateur d’organisation criminelle et que cela enlevait donc à la mesure son caractère exceptionnel. Le risque d’une annulation du régime des repentis par la Cour constitutionnelle est donc bien réel étant donné que les mêmes références sont reprises dans ce projet de loi.

Concernant la valeur probante des déclarations du repenté, AVOCATS.be est favorable à une utilisation restreinte des déclarations faites dans le cadre d’une négociation avec le repenté. Le projet de loi parle de “preuve corroborante”.

L’article 216/4, § 2, proposé, du Code d’instruction criminelle dit que “les déclarations faites par le repenté ne peuvent être prises en considération comme preuve que si elles sont corroborées dans une mesure importante par d’autres éléments de preuve.” Cela signifie que la déclaration peut être déterminante pour autant qu’elle soit corroborée par d’autres éléments de preuves. AVOCATS.be souhaite que la démarche soit inversée, comme c’est le cas en matière de témoins anonymes. L’article 189*bis*, alinéa 3, du Code d’instruction criminelle prévoit que “la condamnation d’une personne ne peut être fondée de manière exclusive, ni dans une mesure déterminante, sur des témoignages anonymes obtenus en application des articles 86*bis* et 86*ter*” C’est donc le témoignage anonyme qui doit venir corroborer d’autres éléments de preuve. AVOCATS.be propose de reprendre la même limitation en termes de valeur probante.

Concernant le retrait de la promesse faite au repenté, l’orateur regrette l’absence de délai. Il faudrait prévoir un délai dans lequel le retrait est possible.

Par ailleurs, il est assez étonnant de demander au juge d’instruction de rendre son avis sur la pertinence de l’octroi du statut de repenté à un inculpé. Cela semble contraire au rôle du juge d’instruction qui instruit à charge et à décharge. AVOCATS.be souhaite que cette disposition soit retirée du projet de loi.

AVOCATS.be gaat akkoord met de Raad van State wanneer die in zijn advies stelt dat de door de onafhankelijke en onpartijdige rechter uitgevoerde controle van het akkoord tussen de spijtoptant en het openbaar ministerie moet worden gepreciseerd en uitgebreid.

Het College van procureurs-generaal is overigens van mening dat het subsidiariteitscriterium een prominentere plaats moet krijgen in het wetsontwerp. Dit beginsel is slechts opgenomen in de voorwaarden van het memorandum. Het College stelt voor dat dit wordt opgenomen in de definitie van de spijtoptant zelf, met andere woorden in artikel 216/1, § 1. AVOCATS.be is het daarmee eens.

Het ontworpen artikel 216/2, § 8, ten slotte, bepaalt dat “het memorandum een onweerlegbaar vermoeden van fout [inhoudt] ten aanzien van de misdrijven waarvan de spijtoptant dader, mededader of medeplichtige is”. Wat gebeurt er met die onweerlegbare schuldbekenenis wanneer de toezegging wordt ingetrokken? Hoe zit het met het vermoeden van onschuld? Evenals het College van procureurs-generaal stelt ACAVOCATS.be voor om die bepaling weg te laten.

6. Uiteenzetting van de heer Frédéric Van Leeuw, federaal procureur

De heer Frédéric Van Leeuw, federaal procureur, geeft aan dat hij dit wetsontwerp heeft gewenst en het ook heeft gesteund. Hij zal beginnen met de meer algemene overwegingen die verklaren waarom de aanneming van dit wetsontwerp een goede zaak is. Daarna zal hij heel kort ingaan op de vragen in verband met de bevoegdheden die in het kader van dit wetsontwerp aan de federaal procureur zouden worden gegeven.

De recente gebeurtenissen in ons land in verband met terrorisme hebben de ontwikkeling van de wetgeving en de taak van de gerechtelijke autoriteiten tot een steeds meer preventieve benadering van het strafrecht gebracht. De reden daarvoor ligt voor de hand: iedereen weet dat het plegen van bepaalde feiten gigantische gevolgen kan hebben voor ons “samen leven”. Dat heeft de wetgever ertoe aangezet het straffenarsenaal te verbeteren door de opname van “*des incriminations de préventions destinées à permettre la répression au stade de la préparation d’un projet terroriste*”¹ en

¹ Julie Alix en Olivier Cahn, *L’hypothèse de la guerre contre le terrorisme – implications juridiques, Propos introductifs*, Parijs, 2017, blz. 7. Die vaststelling voor de evolutie van de wetgeving in Frankrijk is perfect toepasbaar op België.

AVOCATS.be rejoint l’avis du Conseil d’État suivant lequel il y aurait lieu de préciser et d’élargir le contrôle du juge indépendant et impartial sur l’accord intervenu entre le repenté et le ministère public.

Par ailleurs, le Collège des procureurs-généraux considère que le critère de subsidiarité doit trouver une place plus nette dans le projet de loi. Ce principe n’est inscrit que dans les conditions du memorandum. La Collège propose que cela soit inscrit dans la définition même du repenté, soit à l’article 216/1, § 1er. AVOCATS.be rejoint cette suggestion.

Enfin, l’article 216/2, § 8, proposé prévoit que “le mémorandum implique une présomption irréfragable de faute par rapport aux infractions dont le repenté est auteur, coauteur ou complice”. Que devient cette reconnaissance irréfragable de faute en cas de retrait de la promesse? Qu’en est-il de la présomption d’innocence? Comme le Collège des procureurs-généraux, AVOCATS.be propose de retirer cette disposition.

6. Exposé de M. Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral

Monsieur Frédéric De Leeuw, procureur fédéral, indique qu’il a souhaité et soutenu ce présent projet de loi. Il expliquera dans un premier temps les considérations plus générales qui explicitent les raisons pour lesquelles l’adoption de ce projet de loi est judicieuse. Dans un deuxième temps, l’intervenant abordera d’une manière très brève les questions relatives aux compétences données au procureur fédéral dans le cadre de ce projet de loi.

Les événements récents que le pays a vécus en matière de terrorisme ont en effet poussé l’évolution législative et la tâche des autorités judiciaires vers une approche de plus en plus préventive du droit pénal. La raison en est évidente: on sait tous à quel point l’impact de la commission de certains faits peut être gigantesque sur notre vivre ensemble. Cela a poussé le législateur à améliorer notre arsenal pénal pour y inclure “des incriminations de préventions destinées à permettre la répression au stade de la préparation d’un projet terroriste”¹ et à initier “la construction d’une procédure

¹ Julie Alix et Olivier Cahn, *L’hypothèse de la guerre contre le terrorisme – implications juridiques, Propos introductifs*, Paris, Dalloz, 2017, P. 7. Ce constat posé par les auteurs pour l’évolution de la législation française est parfaitement applicable à la Belgique.

de aanvang van de *“la construction d’une procédure proactive dérogatoire vouée à permettre la découverte des projets terroristes en germe”*².

Het bewust gekozen doel is met andere woorden om zo snel mogelijk te kunnen ingrijpen om het terroristische criminele proces een halt toe te roepen, gelet op de aanzienlijke impact die dat met zich brengt. Die redenering heeft geleid tot de recente strafbaarstelling in de Belgische wetgeving van handelingen die voorbereiden op misdrijven die als terroristisch kunnen worden gekwalificeerd. Dat betekent echter dat iemand heel snel strafrechtelijk betrokken kan zijn bij zeer zware criminele handelingen en dat er voor hem tot nu toe geen deur is waarlangs hij terug kan, tenzij dan te rekenen op de genade van de rechters. De spreker acht het zeer nuttig om voor bepaalde onderhandelingen een kader te scheppen, zoals het wetsontwerp beoogt te bepalen, teneinde iemand ervan te overtuigen de stap te zetten en in alle openheid informatie te verstrekken. Die openheid is heel moeilijk ten aanzien van de bestaande regelingen, zoals die van informant of van de aangever.

Voorts is het inzake goed gestructureerde of op een heel gesloten, bijna familiaal model, gebaseerde terroristische of criminele organisaties, zoals de groep die de aanslagen in Parijs en in Brussel heeft gepleegd, bijzonder cruciaal om toegang te kunnen hebben tot informatie van binnenin, om te voorkomen dat het ergste gebeurt. Inzake terrorismebestrijding lijkt dat voortaan vanzelfsprekend.

Dat geldt evenwel ook wanneer men het heeft over criminele organisaties waarvan de acties vaak meer onderhuids en verborgen zijn, maar met niettemin een potentieel systeembelang voor onze samenleving. Het is dan ook belangrijk zich de middelen te verschaffen om doeltreffend te kunnen strijden tegen de betrokkenheid van deze grote criminele organisaties in het maatschappelijk weefsel die effectief vaak internationale tegenhangers hebben.

Zulks heeft Italië er zowat dertig jaar geleden toe aanzet een regeling inzake spijtoptanten aan te nemen, de zogenoemde *“pentiti-regeling”*. Een jaar geleden had de spreker de gelegenheid om daarover van gedachten te wisselen met zijn Italiaanse collega, de procureur van Rome (de heer Pignatone), die heeft meegewerkt aan de uitwerking van die regelgeving. Die wetgeving was uiteindelijk de enige die de Staat de mogelijkheid heeft geboden de zaken opnieuw onder controle te krijgen ten aanzien van de greep van de maffia op de maatschappij.

² Idem.

proactive dérogatoire vouée à permettre la découverte des projets terroristes en germe.”².

En d’autres termes, le but assumé est de pouvoir intervenir le plus tôt possible pour enrayer le processus criminel terroriste vu l’impact particulier que ce dernier induit. C’est ce raisonnement qui mènera à la pénalisation récente en droit belge des actes préparatoires des infractions pouvant être qualifiés de terroristes. Cela signifie cependant qu’un individu peut être très vite impliqué pénalement dans ces actes criminels d’une très grande gravité et que, jusqu’à présent, aucune porte de sortie ne lui est ouverte pour revenir en arrière autre que celle de pouvoir compter sur la clémence des juges. L’intervenant estime très utile de mettre en place un cadre pour certaines négociations, comme le prévoit ce projet de loi, en vue de persuader quelqu’un de passer le pas et de donner des informations de façon ouverte. Cette ouverture est très difficile par rapport aux systèmes, tels que l’informateur ou l’indicateur, qui existent actuellement.

Par ailleurs, dans les organisations terroristes ou les organisations criminelles bien structurées ou axées sur un modèle très fermé, quasi-familial, comme l’a été le groupe responsable de attentats de Paris et de Bruxelles, il est particulièrement crucial de pouvoir avoir accès à des informations provenant de l’intérieur afin d’être en mesure d’éviter que le pire ne se produise. En matière de lutte contre le terrorisme, cela semble désormais évident.

C’est cependant également vrai lorsque l’on parle des organisations criminelles dont l’action est souvent plus sournoise et cachée, mais néanmoins potentiellement systémique sur notre société. Il est dès lors important de se donner les outils pour pouvoir lutter efficacement contre l’implication au sein du tissu sociétal de ces grandes organisations criminelles qui ont effectivement souvent des pendants internationaux.

C’est ce qui a poussé l’Italie, déjà à la fin des années 1980, à penser un dispositif de repentis appelé *“pentiti”*. Il y a un an, l’intervenant a eu l’occasion de s’en entretenir avec son homologue italien, le procureur de Rome, M. Pignatone, qui a collaboré à l’élaboration de ce dispositif. Cette législation a été finalement la seule à permettre à l’État de reprendre la main face à l’emprise de la mafia sur la société. Pour donner une idée de l’importance d’un tel système en termes d’investigations pénales, il ne cite qu’un chiffre: il y a, pour le moment,

² Idem.

Om een idee te geven van het belang van een dergelijke regeling op het gebied van de strafrechtelijke onderzoeken, haalt hij slechts één cijfer aan: er zijn momenteel in Italië meer dan 1000 spijtoptanten, terwijl er maar een kleine honderd beschermde getuigen zijn. Dat is een verhouding van 1 op 10!

Al ziet het misdaadlandschap er bij ons heel anders uit dan in Italië, de spreker vindt toch dat de tijd gekomen is om een dergelijke regeling in onze wetgeving in te voeren, zodat we niet verstoken blijven van informatie die cruciaal zou kunnen zijn om ofwel nieuwe slachtoffers te voorkomen, ofwel – net zo belangrijk – onze mogelijkheden uit te breiden om recht te doen aan de bestaande slachtoffers en het hun mogelijk te maken de bladzijde om te draaien.

Zelf is de spreker er voorstander van dat dit wetsontwerp niet tot terrorisme beperkt blijft, maar ook de georganiseerde misdaad beoogt³. Precies in die laatste aangelegenheid, die hoofdzakelijk is ingegeven door financiële belangen en andere persoonlijke voordelen, dat een dergelijke regeling al haar doeltreffendheid heeft bewezen. De vraag of dit ook zal werken voor ideologisch gemotiveerde terroristische misdrijven of voor een radicale pseudoreligieuze motivatie, is de moeite waard om te stellen. Gelet op wat het land heeft doorgemaakt, denkt hij niettemin dat het van essentieel belang was op dat gebied ook de Staat dat extra instrument te geven.

De toekomst zal aantonen wat er van aan is, maar als dat het parket de mogelijkheid biedt vroeger op te treden, al was het maar voor één feit, dan is dat nog altijd echt een onmiskenbaar succes.

Voorts zou de spreker willen beklemtonen dat bij onze noorderburen, in Nederland, de beperking van de kroongetuigenregeling tot een te klein aantal, uitermate ernstige strafbare feiten, terecht wordt beschouwd als een factor die verklaart waarom met dermate weinig succes een beroep wordt gedaan op hun spijtoptantenformule. Een dergelijke regeling moet net de meer tot een spijtbetuiging geneigde kleine vissen kunnen lokken⁴ die het parket helpen de misdaadorganisatie te destabiliseren. Volgens de spreker vermijdt het met dit wetsontwerp aangereikte systeem dit probleem waarop de desbetreffende Nederlandse commissie heeft gewezen.

³ Het toepassingsgebied dat in artikel 216/1 van het wetsontwerp wordt beschreven, omvat de daden van deelname aan "gepleegde of gepoogde misdrijven zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4 van het Wetboek van Strafvordering, of misdrijven die werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek,".

⁴ Zie <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2018/05/hoge-barrieres-voor-de-inzet-van-kroongetuigen-in-nederland>.

en Italie plus de 1000 repentis alors qu'il n'y a qu'une petite centaine de témoins protégés. C'est un rapport de 1 à 10.

Même si la cartographie de notre criminalité est sensiblement différente de l'Italie, l'intervenant estime cependant qu'il était temps d'introduire un tel dispositif dans notre législation pour ne pas nous priver d'informations, qui pourraient s'avérer cruciales pour soit éviter de nouvelles victimes ou, tout aussi important, élargir nos possibilités de rendre justice aux victimes existantes et de leur permettre de tourner la page.

Il est personnellement favorable à ce que ce projet ne se contente pas de limiter son champ d'application au seul terrorisme, mais prenne également en compte la criminalité organisée³. C'est en effet dans cette dernière matière, essentiellement motivée par des intérêts pécuniaires et autres avantages personnels, qu'un tel dispositif a prouvé toute son efficacité. La question de savoir si cela marchera également pour des infractions terroristes motivées par l'idéologie ou une motivation pseudo-religieuse radicale mérite d'être posée? Vu ce que le pays vécu, il pense néanmoins qu'il était primordial de donner à l'État également cet outil supplémentaire dans cette matière.

L'avenir nous apprendra ce qu'il en est, mais si cela permet le parquet d'intervenir plus tôt, ne fût-ce que pour un fait, ce sera toujours un succès indéniable.

L'intervenant souligne également que, chez nos voisins du Nord, aux Pays-Bas, la limitation du dispositif des "kroongetuigen" à un nombre trop limité d'infraction d'une très grande gravité est justement vue comme un facteur expliquant le peu de succès de l'appel à leur formule de repentis. Un tel dispositif doit justement être de nature à appâter les petits poissons⁴ qui sont plus enclins à être repentis et qui aident le parquet à déstabiliser l'organisation criminelle. L'intervenant estime que le système proposé par le projet de loi actuel évite cet écueil qui est pointé par cette commission hollandaise.

³ Le champs d'application décrit dans le projet d'article 216/1 recouvre les actes de participation "aux infractions commises ou ayant fait l'objet d'une tentative, visées à l'article 90ter, 662, 3 et 4 du Code d'instruction criminelle, ou des infractions qui ont été commises dans le cadre d'une organisation criminelle visées à l'article 324bis du Code pénal"

⁴ Voir <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2018/05/hoge-barrieres-voor-de-inzet-van-kroongetuigen-in-nederland>.

Over het wetsontwerp zelf vindt de spreker dat de volksvertegenwoordigers op de dag van deze hoorzitting veel deskundigen hebben gehoord, onder wie zijn collega, procureur-generaal De Valkeneer van Luik, met wie hij het eens is.

De spreker neemt de aan de federaal procureur toe-bemeten taken onder de loep, te weten:

a. de voorafgaande adviezen: als federaal procureur en als lid (voorzitter) van de getuigenbeschermingscommissie. De federaal procureur zou bij de beide adviezen optreden;

b. de arbitrage door de federaal procureur indien meerdere betrokken procureurs-generaal het onderling oneens zijn;

c. de rol van de federaal procureur bij de *follow-up* van de beschermde getuigen.

Ten slotte gaat de spreker bondig in op het door de Raad van State aangestipte mogelijke verwevenheid tussen de twee fundamentele hervormingen waarover de volksvertegenwoordigers zich momenteel buigen, te weten de burgerinfiltratie en de spijtoptantenregeling.

Met betrekking tot de voorafgaande adviezen preciseert de spreker dat het wetsontwerp in uitzicht stelt dat in het Wetboek van strafvordering een artikel 216/2 wordt ingevoegd, dat beoogt toe te staan dat met een in verdenking gestelde, een beklaagde of een veroordeelde een instemmingsmemorandum wordt gesloten. Daartoe vermeldt § 2 van dat artikel dat de federaal procureur een voorafgaand advies zal moeten uitbrengen. Dat advies zal vanzelfsprekend kunnen gaan over de in de wet (artikel 216/2, § 1) aangegeven evenredigheidsvoorwaarde, ook al zullen de betrokken procureurs-generaal wellicht dezelfde analyse verrichten alvorens de procureur des Konings hun toestemming te verlenen. Gezien de bijzondere positie van de federaal procureur, die dankzij zijn wettelijke bevoegdheden vaak een helicopterview heeft over tal van misdaadverschijnselen in België, kan een dergelijk, door hem uitgebracht advies echter zeer nuttig zijn. Daarnaast zal het de mogelijkheid bieden om in voorkomend geval het verband te leggen tussen andere dossiers waarbij bijzondere opsporingsmethoden in werking zouden worden gesteld of tussen verscheidene ontwerp-memoranda die mogelijk tegelijkertijd in verscheidene rechtsgebieden worden gelanceerd, dan wel het mogelijk maken erop uit te komen dat iemand al spijtoptant is in een andere zaak (de federaal procureur moet een register met alle memoranda bijhouden – *cf.* § 6 van hetzelfde artikel).

Par rapport au projet en lui-même, l'intervenant estime que les députés ont entendu aujourd'hui de nombreux experts dont son collègue, le procureur général de Liège, M. De Valkeneer auquel il se rallie.

L'intervenant se penche dès lors pour sa part sur les tâches allouées au procureur fédéral, à savoir:

a. Les avis préalables: en tant que procureur fédéral et en tant que membre (président) de la commission de protection des témoins. Là, le procureur fédéral interviendrait dans les deux avis.

b. L'arbitrage du procureur fédéral en cas de désaccord entre plusieurs procureurs généraux impliqués.

c. Le rôle du procureur fédéral dans le cadre du suivi des témoins protégés.

Enfin, l'intervenant évoque brièvement l'hypothèse relevée par le Conseil d'État de l'imbrication possible des deux réformes fondamentales sur lesquelles les députés se penchent actuellement: l'infiltration civile et le système des repentis.

En ce qui concerne les avis préalables, l'intervenant précise que le projet de loi prévoit d'insérer un article 216/2 dans le code d'instruction criminelle, qui autorise la conclusion d'un memorandum d'accord avec un inculpé, un prévenu ou un condamné. Pour se faire, l'article mentionne à son paragraphe 2 que le procureur fédéral devra remettre un avis préalable. Cet avis pourra bien sûr porter sur la condition de proportionnalité édictée dans la loi (216/2 § 1er), même si les procureurs généraux concernés effectueront sans doute la même analyse avant de donner leur accord au procureur du Roi. Cependant, vu la position particulière du procureur fédéral, qui dispose souvent par ses compétences légales d'une vue hélicoptère de nombreux phénomènes criminels en Belgique, un tel avis de sa part peut être très utile. Il permettra par ailleurs de faire, le cas échéant, le lien entre d'autres dossiers où des méthodes particulières de recherches seraient actionnées ou encore plusieurs projets de memorandum qui pourraient être lancés simultanément dans plusieurs ressorts ou encore de permettre de détecter qu'une personne est déjà repentie dans une autre affaire (le procureur fédéral doit conserver un registre avec tous les mémorandums – *cf.* le § 6 du même article).

Datzelfde artikel stelt in uitzicht dat de door de federaal procureur voorgezeten getuigenbeschermingscommissie eveneens een voorafgaand advies moet uitbrengen. Laatstgenoemd advies zal veeleer betrekking hebben op een risicoanalyse betreffende een kandidaat-spijtoptant voor wiens eigen bescherming en voor die van diens entourage de procureur-generaal vanzelfsprekend de verantwoordelijkheid draagt zodra het proces op gang is gebracht. Indien die persoon nadien niet langer als spijtoptant wordt erkend, schaft de wet op de getuigenbescherming die verplichting af dat de betrokkene niet bij de criminele feiten is betrokken. Zulks stelt de betrokken magistraten in staat te beschikken over alle nodige instrumenten om hem of haar te kunnen beschermen als een getuige, ook al is de persoon niet langer als spijtoptant erkend. De spreker onderstreept dat de bescherming niet als pressiemiddel zal worden gebruikt. Afgezien van het spijtoptanten- en het getuigenprogramma bestaan er bovendien nog andere mogelijkheden op grond van een analyse door het crisiscentrum. Zo dit wetsontwerp wordt aangenomen, dan zal dat een aanzienlijke werklasttoename meebrengen voor de getuigenbeschermingsdienst van de federale politie (DJC/WP); op ons grondgebied lopen er momenteel immers uitermate weinig beschermingsprogramma's.

Vervolgens gaat de spreker in op de arbitrage door de federaal procureur indien meerdere betrokken procureurs-generaal het onderling oneens zijn. In dat verband beoogt het wetsontwerp, na een verzoek om verduidelijking van de Raad van State, in artikel 216/2, § 3, het volgende te preciseren: "Bij gebrek aan consensus neemt de federale procureur een beslissing.". Die bepaling gaat in tegen het advies van het College van procureurs-generaal. Ter verantwoording van die bepaling wordt in de voorbereidende documenten aangevoerd dat blokkeringen moeten worden voorkomen en dat de federaal procureur de wettelijke taak heeft de strafvordering te coördineren. Op grond van die bevoegdheid kan de federaal procureur echter geen knopen doorhakken wanneer meerdere procureurs-generaal het niet met elkaar eens zijn. In artikel 144sexies van het Gerechtelijk Wetboek staat immers dat de federaal procureur in het kader van een coördinatie dwingende instructies kan geven aan de procureurs des Konings, maar dat die eventueel tegen die beslissing in beroep kunnen gaan bij hun procureur-generaal. Wanneer de beslissing op dat niveau wordt genomen, heeft de federaal procureur niet de bevoegdheid om de knoop door te hakken. De spreker beklemtoont dat hij slechts één dergelijk geval heeft meegemaakt, en dat de procureurs-generaal toen tot een akkoord zijn gekomen. Die op consensus gebaseerde regeling heeft dus nooit tot een blokkering geleid.

Ce même article prévoit que la commission de protection des témoins, présidée par le procureur fédéral, doit également remettre un avis préalable. Celui-ci portera plutôt sur une analyse du risque pour un candidat repentir que le procureur fédéral a évidemment la responsabilité de protéger, lui et son entourage, une fois que le processus est enclenché. Si après la personne n'est plus reconnue comme repentir la loi sur la protection des témoins supprime cette obligation que la personne ne soit pas impliquée dans les faits criminels. Ceci permet aux magistrats concernés de disposer de tous les outils nécessaires afin de pouvoir le protéger comme un témoin même si la personne n'est plus reconnue comme repentir. L'intervenant souligne que la protection ne sera pas utilisée comme un moyen de pression. En plus, à côté du programme de repentis et du programme de témoins, il existe encore des possibilités sur base d'une analyse du centre de crise. Si cette loi est votée, cela impliquera une augmentation sensible de la charge de travail du service de protection des témoins de la police fédérale (DJO/WP) étant donné le nombre extrêmement réduit de programmes de protection belges actuellement en cours sur notre territoire.

Par rapport à l'arbitrage du procureur fédéral en cas de désaccord entre plusieurs procureurs généraux impliqués, le projet de loi précise, après une demande de précisions du Conseil d'État, à l'article 216/2 § 3 que "à défaut de consensus entre les procureurs généraux concernés, le procureur fédéral prend une décision". Cette disposition va à l'encontre de l'avis du Collège des procureurs généraux. Les travaux préparatoires invoquent pour la justifier la nécessité d'éviter des blocages et le fait que le procureur fédéral a la tâche légale de coordonner l'action publique. Cette dernière compétence ne permet cependant pas au procureur fédéral de trancher en cas de désaccord entre plusieurs procureurs généraux. L'article 144sexies du code judiciaire prévoit en effet que, dans le cadre d'une coordination, le procureur fédéral peut donner des instructions contraignantes aux procureurs du Roi, qui peuvent éventuellement faire appel de cette décision auprès de leurs procureurs généraux respectifs. Une fois que la décision est prise à ce niveau, le procureur fédéral n'a pas le pouvoir de trancher. L'intervenant souligne qu'il n'a connu qu'un seul cas de cette nature et les procureurs généraux se sont alors mis d'accord. Ce mécanisme, basé sur le consensus, n'a donc jamais connu de blocage.

Wat de rol van de federaal procureur bij de follow-up van de beschermde getuigen betreft, geeft de spreker aan dat artikel 3 van het wetsontwerp beoogt aan artikel 104 van het Wetboek van strafvordering een § 5 toe te voegen, op grond waarvan de federaal procureur toelating kan verlenen “om de noodzakelijke, preventieve toezichtmaatregelen te nemen ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit” van wie in een beschermingsprogramma zit. Die bepaling heeft een ruimere toepassingsfeer dan alleen de spijtoptanten, want ze komt tegemoet aan een behoefte die het parket met de huidige getuigenbeschermingsprogramma's al ondervindt. Het komt helaas nogal regelmatig voor dat een beschermde persoon of één van zijn familieleden bewust of onbewust onvoorzichtigheden begaat, die een vaak erg duur beschermingsprogramma ondergraven en die het vooral in het gedrang brengen. In het belang van de te beschermen persoon zelf is het dus uiterst belangrijk om van dergelijke maatregelen gebruik te kunnen maken. Het feit dat de Nederlandse politie of het Nederlandse openbaar ministerie niet over die mogelijkheid beschikken, is overigens een ander kritisch punt waarop werd gewezen door een uit universitaire deskundigen bestaande commissie die de eerder vernoemde huidige regeling in verband met de “kroongetuigen” heeft geanalyseerd⁵.

Tot slot gaat de spreker in op de door de Raad van State vermelde mogelijke problemen in verband met de eventuele wisselwerkingen tussen het wetsontwerp op basis waarvan burgerinfiltranten zouden kunnen worden ingezet (een voornamelijk geheime procedure) en dit wetsontwerp betreffende de spijtoptanten (openbare bekentenissen). Er moet weliswaar zoveel mogelijk worden voorkomen dat een spijtoptant een burgerinfiltrant wordt, maar die mogelijkheid mag niet worden uitgesloten, uiteraard op voorwaarde dat een doorgedreven risicoanalyse wordt uitgevoerd.

Zodra een spijtoptant een burgerinfiltrant wordt, is het echter absoluut noodzakelijk dat de ter zake geldende wetgeving nauwgezet in acht wordt genomen. Wat dit laatste betreft, is het perfect mogelijk in het vertrouwelijk dossier, waarvan de kamer van inbeschuldigingstelling eventueel kennis moet nemen, te vermelden dat de burgerinfiltrant een spijtoptant is. De loyaliteit jegens de bodemrechter zal bovendien vereisen dat hij er vroeg of laat van op de hoogte wordt gebracht dat de spijtoptant ook positieve handelingen heeft gesteld als

⁵ Crijns J.H., Dubbelaar M.J., Picher K. M., *Collaboration with Justice in the Netherlands, Germany, Italy and Canada. A comparative study on the provision of undertaking to offenders who are willing to give evidence in the prosecution of others.* De volledige tekst is beschikbaar op de website van het Wetenschappelijk Onderzoek- en documentatiecentrum van het Nederlandse Ministerie van Justitie en Veiligheid (<http://www.wodc.nl>).

Concernant le rôle du procureur fédéral dans le cadre du suivi des témoins protégés, l'intervenant indique que l'article 3 du projet de loi ajoute un paragraphe 5 à l'article 104 du code d'instruction criminelle, qui permet au procureur fédéral d'autoriser “la prise de mesures de surveillance préventives” en vue de “préserver la sécurité et l'intégrité physique, psychique et morale” des personnes bénéficiant d'un programme de protection. Cette disposition a un champ d'application plus large que celui des seuls repentis car elle rencontre un besoin que nous éprouvons déjà dans les programmes actuels de protection de témoins. Il arrive malheureusement assez régulièrement qu'une personne protégée ou un membre de sa famille commette, consciemment ou non, des imprudences qui compromettent un programme de protection souvent très coûteux et surtout le mette en danger. Il est donc primordial de pouvoir faire usage de telles mesures dans l'intérêt même de la personne à protéger. Le fait que la police ou le ministère public néerlandais n'aient pas cette possibilité est d'ailleurs un autre point critique pointé par une commission d'experts universitaires qui a analysé le dispositif actuel des “kroongetuigen” dont il a déjà parlé précédemment⁵.

Finalement, l'intervenant évoque les problèmes potentiels pointés par le Conseil d'État sur les interactions éventuelles entre le projet autorisant l'infiltration civile (procédure essentiellement secrète) et le présent projet sur les repentis (aveux publics). Même s'il y aura lieu d'éviter le plus possible qu'un repentis se mue en infiltrant civil, cette possibilité n'est cependant pas à exclure à condition bien sûr qu'une sévère analyse de risque soit effectuée.

Cependant, dès le moment où un repentis se muera en infiltrant civil, il faudra impérativement que la législation en la matière soit scrupuleusement respectée. Au regard de celle-ci, il est parfaitement possible de mentionner dans le dossier confidentiel, dont la chambre des mises aura éventuellement à connaître, que l'infiltrant civil est un repentis. Par ailleurs, la loyauté vis-à-vis du juge du fond exigera qu'il soit tôt ou tard mis au courant que le repentis a également posé des actions positives en tant qu'infiltrant civil. Il est dès lors indispensable de faire

⁵ Crijns J.H., Dubbelaar M.J., Picher K. M., *Collaboration with Justice in the Netherlands, Germany, Italy and Canada. A comparative study on the provision of undertaking to offenders who are willing to give evidence in the prosecution of others.* disponible en texte intégral sur le site du Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum du Ministère néerlandais de la Justice et de la sécurité, www.wodc.nl.

burgerinfiltrant. Het is dan ook onontbeerlijk om uiterlijk bij het afronden van het onderzoek een proces-verbaal te doen opstellen waarin dit gegeven wordt vermeld. Het gaat er uiteraard om de identiteit van een burgerinfiltrant te onthullen, maar aangezien die laatste sowieso in de procedure naar voren komt als iemand “die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt inzake de betrokkenheid van derden”⁶ en daarvoor beschermd zal worden, lijkt een dergelijke oplossing de spreker niet bijzonder problematisch in het licht van de proceduremoeilijkheden die het feit de overlapping van de twee systemen te verzwijgen, zou kunnen teweegbrengen.

De spreker verbaast zich trouwens over de vragen over het feit dat het externe statuut niet wordt gewijzigd, aangezien artikel 5 van het wetsontwerp net wijzigingen aanbrengt aan het externe statuut. De spreker vindt dat er wellicht nog andere wijzigingen nodig zijn, maar er worden er toch enkele aangebracht.

De beschouwingen over de strafuitvoering door het openbaar ministerie verbazen de spreker ook. De spreker geeft aan dat het wetsontwerp duidelijk bepaalt dat het openbaar ministerie zich in het memorandum verbindt tot het geven van een advies over de telefoontaps. Deze precisering lijkt hem grondwettig, omdat hij als federaal procureur verplichtingen aangaat ten opzichte van zijn bevoegdheden en aan de gemaakte beslissingen niets zal wijzigen als hij daarvoor niet bevoegd is.

De spreker toont zich uiterst verbaasd over de bewering dat de rechter een volledig beeld zou hebben van het dossier; zijns inziens heeft de magistraat van het openbaar ministerie het meest volledige beeld van het dossier. De magistraat heeft toegang tot heel wat inlichtingen die niet worden gebruikt bij een strafproces en hij heeft contact met de inlichtingendiensten. Deze elementen bieden hem een ruimer en alomvattend beeld van het dossier.

De spreker begrijpt de opmerkingen in verband met de rechten van de verdediging, maar de verwijzing naar het arrest-Habran in de voorbereidende werkzaamheden toont aan dat de desbetreffende regeling geheel van toepassing is in een dergelijke situatie als de bakens worden uitgezet waarbinnen gebruik kan worden gemaakt van beschermde getuigen of zelfs van “gekochte” getuigenissen, waarvoor een vergoeding heeft plaatsgevonden.

Voor zover de rechten van verdediging in acht kunnen worden genomen en die getuigenissen het voorwerp kunnen uitmaken van een tegensprekelijk debat, dan

⁶ Zie het bij artikel 2 van het wetsontwerp ingevoegde artikel 216/1, tweede lid.

rédiger un procès-verbal mentionnant ce fait au plus tard à la clôture de l’instruction. Il s’agit évidemment de dévoiler l’identité d’un infiltrant civil, mais comme ce dernier apparaîtra de toute façon dans la procédure comme quelqu’un ayant “*fait des déclarations substantielles, révélatrices, sincères et complètes concernant la participation de tiers*”⁶ et sera protégé pour cela, une telle solution ne semble pas spécialement problématique au regard des difficultés procédurales que pourrait provoquer le fait de ne pas révéler le chevauchement des deux systèmes.

En plus, l’intervenant s’étonne des questions sur l’absence de la modification du statut externe vu que l’article 5 du projet de loi modifie justement le statut externe. Il estime qu’il y a probablement d’autres modifications à apporter, mais il y en a quand même certaines qui sont apportées dans ce projet.

L’intervenant s’étonne aussi des considérations sur l’exécution de la peine par le ministère public. L’intervenant précise qu’il est clairement stipulé dans le projet de loi que c’est le ministère public qui s’engage dans le mémorandum à rendre un avis sur l’écoute téléphonique. Cette précision lui semble constitutionnelle puisqu’il s’engage, en tant que procureur fédéral, par rapport à ses compétences et il ne modifiera pas les décisions qui ont été faites sans en avoir les compétences.

L’intervenant se montre extrêmement étonné par rapport à l’affirmation que le juge aurait une vision plus complète du dossier vu qu’il estime que c’est le magistrat du ministère public qui a la vision la plus complète du dossier. Le magistrat a accès à toute une série d’informations qui ne sont pas utilisées dans le cas du procès pénal et a contact avec les services de renseignement. Ces éléments lui offrent une vision plus large et globale du dossier.

L’intervenant comprend les remarques par rapport aux droits de la défense mais la citation de la jurisprudence Habran dans les travaux préparatoires indique que le dispositif prévu est tout à fait applicable dans une telle situation si on pose bien les limites dans lesquelles on peut utiliser des témoins protégés ou même des témoignages “achetés”, pour lesquels il y a eu un dédommagement.

Dans la mesure où les droits de la défense peuvent être respectés et où ces témoignages peuvent faire l’objet d’un débat contradictoire, c’est recevable et cela

⁶ Voir article 216/1 alinéa 1 du projet de loi.

is dit ontvankelijk en het werd in 2017 aanvaard door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak-Habran. De spreker ziet niet in op welk punt dit wetsontwerp veel verder gaat dan wat in de zaak-Habran zelf werd toegepast. Hij maakt kan ook voorbehoud bij wat er is gezegd.

Tot slot vraagt de spreker aan de wetgever om de magistraten van het openbaar ministerie niet op te sluiten in een te nauwkeurig en strak keurslijf. De spreker vreest vooral dat de beweegruimte volledig dreigt te verdwijnen als de tekst te precies is wat de bevoegdheden van de onderzoeksrechter en van de magistraten van het openbaar ministerie betreft. Door een dergelijke benadering dreigt het hele wetsontwerp onderuit te worden gehaald.

7. Uiteenzetting van de heer Wim Meuleman, hoofdinspecteur, directie van de operaties inzake gerechtelijke politie

De heer Wim Meuleman, hoofdinspecteur, directie van de operaties inzake gerechtelijke politie, geeft meer toelichting bij de Directie voor de Gerechtelijke Operaties (DJO) en de getuigenbeschermingsdienst.

De DJO betreft een centrale directie van de Algemene Directie Gerechtelijke Politie van de federale politie. Deze directie bestaat uit diverse diensten, waaronder het nationaal gerechtelijk invalspunt (met 24/7-permanentie), de Cel vermiste personen, de dienst FAST (*Fugitive Active Search Team*), de dienst opsporingsberichten, de centrale vatting en de gerechtelijke seiningen, de dienst BTS (Bijzondere Technieken/Techniques Spéciales) en de Getuigenbeschermingsdienst.

Voor de DJO is het vooral de Getuigenbeschermingsdienst die betrokken zal zijn bij de tenuitvoerlegging van de beschermingsmaatregelen in het kader van de in het wetsontwerp aangehaalde spijtoptantenregeling.

De Getuigenbeschermingsdienst is gecreëerd naar aanleiding van de wet van 7 juli 2002, houdende een regeling tot bescherming van bedreigde getuigen, gewijzigd bij wet van 14 juli 2011 en bij wet van 5 februari 2016. De dienst adviseert de Getuigenbeschermingscommissie, die bevoegd is voor de toekenning, wijziging en intrekking van beschermingsmaatregelen in het kader van deze wetgeving. De Getuigenbeschermingscommissie is samengesteld uit de federaal procureur, die als voorzitter fungeert, een procureur des Konings aangewezen door de Raad van procureurs des Konings, de procureur-generaal aan wie de specifieke taak van de internationale betrekkingen is toegewezen, de directeur-generaal Gerechtelijke Politie van de federale politie, de directeur van de centrale directie van de operaties

a été accepté par la Cour européenne des Droits de l'homme en 2017 dans l'affaire Habran. L'intervenant ne voit pas en quoi ce projet de loi irait beaucoup plus loin que ce qui a été appliqué dans l'affaire Habran. Il émet donc des réserves par rapport à ce qui a été dit.

Finalement, l'intervenant demande au monde législatif de ne pas enfermer les magistrats du ministère public dans un carcan trop précis et limité. La crainte principale de l'intervenant est qu'on enlève toute marge de manœuvre en étant beaucoup trop précis au niveau des compétences du juge d'instruction et les magistrats du ministère public. Une telle approche risque de tuer le projet de loi.

7. Exposé de M. Wim Meuleman, inspecteur principal, direction des opérations de police judiciaire

M. Wim Meuleman, inspecteur principal, direction des opérations de police judiciaire, présente la Direction des opérations judiciaires (DJO) et le service de protection des témoins.

La DJO est une direction centrale de la Direction générale de la police judiciaire de la police fédérale. Cette direction est composée de plusieurs services, dont le point de contact judiciaire national (disponible 24/7), la cellule des personnes disparues, le service FZST (*Fugitive Active Search Team*), le service des avis de recherche, la saisie centrale et les signalements judiciaires, le service BTS (*bijzondere Technieken/Techniques spéciales*) et le service de protection des témoins.

Pour la DJO, c'est essentiellement le service de protection des témoins qui sera associé à la mise en œuvre des mesures de protection dans le cadre du régime des repentis visé par le projet de loi.

Le Service de protection des témoins a été créé par la loi du 7 juillet 2002 contenant des règles relatives à la protection des témoins menacés, modifiée par la loi du 14 juillet 2011 et par la loi du 5 février 2016. Ce service conseille la Commission de protection des témoins, qui est compétente en matière d'octroi, de modification ou de retrait des mesures de protection dans le cadre de cette législation. La Commission de protection des témoins est composée du procureur fédéral, qui en assure la présidence, d'un procureur du Roi désigné par le Conseil des procureurs du Roi, du procureur général à qui est confiée la tâche spécifique des relations internationales, du directeur général de la Police judiciaire de la police fédérale, du directeur de la direction centrale des opérations de la police judiciaire de la police

inzake gerechtelijke politie van de federale politie, een vertegenwoordiger van de FOD Justitie en een vertegenwoordiger van de FOD Binnenlandse zaken. Enkel de eerste vijf leden zijn stemgerechtigd.

Indien de Getuigenbeschermingscommissie overgaat tot toekenning van beschermingsmaatregelen aan een bedreigde getuige, staat de Getuigenbeschermingsdienst vervolgens in voor de coördinatie en de uitvoering van beschermingsmaatregelen ten behoeve van die getuige. De tenuitvoerlegging van de bescherming van gedetineerde personen binnen de gevangenis behoort weliswaar tot de bevoegdheid van het Directoraat-generaal der Strafinrichtingen. Minimaal om de 6 maanden brengt de Getuigenbeschermingsdienst verslag uit aan de Getuigenbeschermingscommissie nopens de lopende beschermingsdossiers.

Deze dienst staat ook in voor de coördinatie en de uitvoering van beschermingsmaatregelen op Belgisch grondgebied in het kader van artikel 28 van de wet van 29 maart 2004, gewijzigd bij wet van 26 maart 2014, betreffende de samenwerking met het Internationaal Strafhof en de Internationale Straftribunalen.

Dit vindt plaats in nauwe samenwerking met de *Belgian Taskforce for the International Criminal Justice*, geleid door de Centrale Autoriteit als vertegenwoordiger van de minister van Justitie. De Getuigenbeschermingsdienst neemt ook dossiers over van buitenlandse zusterdiensten in het kader van wederzijdse rechtshulp.

Voorts verzorgt de Getuigenbeschermingsdienst de praktische organisatie van volledige anonieme getuigenissen op vraag van de onderzoeksrechters en stelt de dienst in het kader van de omzendbrief van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep van 1 maart 2004, betreffende de bescherming van bedreigde personaliteiten, overheidsfunctionarissen en privépersonen (COL 6/2004) risicoanalyses op voor het Crisiscentrum van de regering.

Een bedreigde getuige is een persoon aan wie de Getuigenbeschermingscommissie beschermingsmaatregelen heeft toegekend omdat hij/zij gevaar loopt als gevolg van afgelegde of af te leggen verklaringen in de loop van een opsporingsonderzoek of een gerechtelijk onderzoek in het kader van een strafzaak, hetzij in België, hetzij voor een internationaal rechtcollege hetzij, wanneer ter zake de wederkerigheid gewaarborgd is, in het buitenland, en die bereid is die verklaringen desgevraagd ter terechtzitting te bevestigen. Bij toekenning van beschermingsmaatregelen neemt men de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit in acht. De wetgever voorziet ook in de mogelijke toekenning

fédérale, ainsi que de représentants du SPF Justice et du SPF Intérieur. Seuls les cinq premiers membres ont voix délibérative.

Si la Commission de protection des témoins octroie des mesures de protection à un témoin menacé, le Service de protection des témoins se chargera ensuite de la coordination et de l'exécution des mesures de protection en faveur de ce témoin. L'exécution de la protection de personnes détenues au sein de la prison relève, il est vrai, de la compétence de la direction générale des Établissements pénitentiaires. Le Service de protection des témoins fait rapport au moins tous les 6 mois à la Commission de protection des témoins au sujet des dossiers de protection en cours.

Ce service assure également la coordination et l'exécution des mesures de protection sur le territoire belge dans le cadre de l'article 28 de la loi du 29 mars 2004, modifié par la loi du 26 mars 2014, concernant la coopération avec la Cour pénale internationale et les tribunaux pénaux internationaux.

Ces missions sont accomplies en étroite collaboration avec la *Belgian Taskforce for the International Criminal Justice*, dirigée par l'Autorité centrale qui représente le ministre de la Justice. Le Service de protection des témoins reprend également les dossiers de services homologues étrangers dans le cadre de l'entraide judiciaire.

En outre, le Service de protection des témoins assure l'organisation pratique de témoignages parfaitement anonymes à la demande des juges d'instruction, et réalise des analyses de risques pour le Centre de crise du gouvernement en application de la circulaire du Collège des Procureurs généraux des cours d'appel du 1er mars 2004 sur la protection des personnalités et des fonctionnaires d'état et des personnes privées menacées (COL 6/2004).

Un témoin menacé est une personne au bénéfice de laquelle la Commission de protection des témoins prend des mesures de protection au motif qu'elle est mise en danger à la suite de déclarations faites ou à faire dans le cadre d'une affaire pénale, durant l'information ou durant l'instruction, soit en Belgique, soit devant un tribunal international, soit, si la réciprocité est assurée, à l'étranger, et qui est disposée à confirmer ces déclarations sur demande à l'audience. Lors du l'octroi du bénéfice des mesures de protection, les principes de subsidiarité et de proportionnalité sont pris en compte. Le législateur prévoit également la possibilité d'accorder le bénéfice de mesures de protection aux membres de

van beschermingsmaatregelen aan de gezinsleden en -tot op zekere hoogte- aan de bloedverwanten van de bedreigde getuige.

Er kunnen gewone maatregelen, zoals preventieve patrouilles voor de woning of het onmiddellijk en van nabij fysiek beveiligen (VIP-bescherming), worden toegekend. Dit betreffen eerder beschermingsmaatregelen van algemene orde. Indien de gewone maatregelen echter niet volstaan en de verklaringen hebben betrekking op een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 of 4 van het Wetboek van Strafvordering, of een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie, kunnen er bijzondere maatregelen worden toegekend.

Er zijn drie bijzondere beschermingsmaatregelen voorzien door de wet, met name een langdurige relocatie, die zowel in België maar ook in het buitenland kan plaatsvinden, een tijdelijke beschermingsidentiteit en een (definitieve) identiteitswijziging. De bijzondere maatregelen kunnen worden vergezeld van financiële hulpmaatregelen en geven van rechtswege steeds recht op hulp bij het zoeken naar werk, psychologische begeleiding en vrijwaring van pecuniaire rechten. De financiële hulpmaatregelen kunnen omvatten: een maandelijkse uitkering voor het levensonderhoud, een éénmalige uitkering voor het opstarten van een zelfstandige activiteit of een bijzondere financiële bijdrage voor een specifiek doeleinde.

De organisatie van getuigenbescherming en de kosten van de bescherming/beveiliging, het levensonderhoud en de re-integratie van de bedreigde getuige in de maatschappij worden betaald met de bijzondere fondsen die hiervoor door de FOD Justitie ter beschikking worden gesteld aan de federale politie. De aanwending gebeurt steeds volgens de vertrouwelijke ministeriële omzendbrief van 2007, hierbij is onder andere een trimestriële controle voorzien door het federaal parket. Ingevolge artikel 90decies van het Wetboek van Strafvordering wordt elk jaar verslag uitgebracht aan de Kamer van volksvertegenwoordigers over de toepassing van de artikels 102 tot 111 van datzelfde wetboek en daarbij worden ook cijfergegevens ter beschikking gesteld.

Personen die voor de feiten die het voorwerp uitmaken van hun getuigenis formeel in verdenking worden gesteld of vervolgd worden door het openbaar ministerie komen tot dusver echter niet in aanmerking voor de beschermingsmaatregelen als bepaald bij de wet van 7 juli 2002. Personen die waardevolle informatie kunnen aanleveren over misdrijven waarin zij een aandeel hebben, kunnen in de huidige stand van de wetgeving dus niet worden beschermd; dat geldt uiteraard ook voor hun gezinsleden en andere bloedverwanten.

la famille et – dans une certaine mesure – aux parents du témoin menacé.

Des mesures ordinaires peuvent être prises, par exemple l'envoi de patrouilles préventives à domicile ou en vue de la protection physique rapprochée et immédiate de la personne concernée (protection VIP). Il s'agit plutôt de mesures de protection d'ordre général. Toutefois, si les mesures ordinaires ne sont pas suffisantes et si les déclarations portent sur une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 ou 4 du Code d'instruction criminelle, ou sur une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle, des mesures spéciales peuvent être prises.

Trois mesures de protection spéciales sont prévues par la loi: un déménagement à long terme, en Belgique ou à l'étranger, l'octroi d'une identité de protection temporaire et le changement d'identité (définitif). Les mesures spéciales peuvent être accompagnées de mesures d'aide financière et donnent automatiquement droit à une aide dans la recherche d'un emploi, à une assistance psychologique et au maintien des droits pécuniaires. Les mesures d'aide financière peuvent comprendre: un versement mensuel destiné à assurer la subsistance, le versement en une seule fois d'un montant pour entamer une activité indépendante ou une contribution financière spéciale réservée à des fins spécifiques.

Les frais liés à l'organisation de la protection des témoins, à la protection/mise en sécurité, à la subsistance et à la réinsertion du témoin menacé dans la société sont payés au moyen des fonds spéciaux mis à la disposition de la police fédérale par le SPF Justice. L'affectation est toujours régie par la circulaire ministérielle confidentielle de 2007, qui prévoit notamment un contrôle trimestriel par le parquet fédéral. En vertu de l'article 90decies du Code d'instruction criminelle, il est fait rapport chaque année à la Chambre des représentants sur l'application des articles 102 à 111 du même Code; à cette occasion, des données chiffrées sont également mises à disposition.

Jusqu'à présent, les personnes qui sont formellement inculpées ou poursuivies par le Ministère public pour les faits faisant l'objet de leur témoignage ne peuvent cependant pas bénéficier des mesures de protection prévues par la loi du 7 juillet 2002. Cela signifie que, dans l'état actuel de la législation, des personnes pouvant fournir des informations précieuses sur des infractions auxquelles elles ont participé ne peuvent être protégées et cela vaut bien sûr aussi pour les membres de leur famille et d'autres parents.

De Getuigenbeschermingsdienst is al jarenlang vragende partij om deze beperking op te heffen omdat het regelmatig voorkomt dat wordt de Getuigenbeschermingsdienst gesolliciteerd door het Openbaar Ministerie, de onderzoeksrechter of politiemensen voor dergelijke gevallen. Daarbij dient stevast te worden meegedeeld dat het juridisch onmogelijk is om bescherming aan te bieden in het voornoemde kader. Er zijn dan vaak wel bestuurlijke maatregelen mogelijk in het raam van de ministeriële richtlijn MFO-5, maar die bieden uiteraard niet dezelfde probate bescherming als getuigenbescherming. Het spreekt voor zich dat dit een beperking betreft in de strijd tegen de zware en georganiseerde criminaliteit, alsook in de bestrijding van het terrorisme.

De actuele situatie op dat vlak in België is trouwens vrij uniek in de wereld. Andere landen die zijn toegerust met een systeem van getuigenbescherming kunnen wel spijtoptanten beschermen. In de meeste gevallen betreft het zelfs tot 90 % van de dagelijkse werklust van de hiermee belaste diensten. Indien een spijtoptantenregeling in België zou worden goedgekeurd, dan impliceert dit een ingrijpende verhoging van de werklust van de betrokken diensten, met name een vertienvoudiging. Vandaar dat de spreker pleit voor de noodzaak van een adequate capaciteitsmeting zodanig dat de betrokken diensten over voldoende middelen zullen beschikken om de nieuwe opdrachten in het kader van een eventuele spijtoptantenregeling te kunnen vervullen.

Het voorliggend wetsontwerp biedt een oplossing waarbij de beperking in de huidige wetgeving inzake getuigenbescherming wordt weggewerkt en er bovendien een nauwe aansluiting wordt gevonden bij een volwaardige spijtoptantenregeling. In het wetsontwerp tot invoering van een wettelijke regeling inzake spijtoptanten wordt daarom voorzien in een schrapping van het tweede lid van het artikel 108, § 4, van het Wetboek van Strafvordering, dat deze beperking voorziet. Het wetsontwerp wijzigt voorts ook het artikel 104 van het wetboek van strafvordering en vervolledigt dit artikel met een paragraaf 5, waarbij aan de federaal procureur, indien daartoe grond bestaat, de mogelijkheid wordt gegeven toelating te verlenen de noodzakelijke preventieve toezichtmaatregelen te nemen ter vrijwaring van de veiligheid en de fysieke, psychische en morele integriteit van de beschermde persoon. Deze noodzakelijke preventieve toezichtmaatregelen betreffen voornamelijk, doch niet exclusief, het discrete veiligheidstoezicht, het discreet kennis nemen van poststukken, monitoring van de aan de beschermde personen ter beschikking gestelde informatie- en communicatietechnologie, transportmiddelen en financiën.

Cela fait de nombreuses années déjà que le Service de protection des témoins demande de supprimer cette restriction, car il lui arrive régulièrement d'être sollicité par le Ministère public, le juge d'instruction ou des policiers pour de tels cas. Le Service est alors toujours contraint de répondre qu'il est juridiquement impossible d'offrir une protection dans le cadre précité. Des mesures administratives peuvent certes souvent être prises dans le cadre de la directive ministérielle MFO-5, mais elles ne sont bien sûr pas aussi efficaces que la protection des témoins. Il va de soi que cette limitation représente une entrave à la lutte contre la criminalité grave et organisée et contre le terrorisme.

La situation belge telle qu'elle se présente actuellement est du reste plutôt unique à l'échelle mondiale. D'autres pays dotés d'un système de protection des témoins disposent, eux, des outils nécessaires pour protéger les repentis, une mission qui peut même représenter dans de nombreux cas jusqu'à 90 % de la charge de travail quotidienne des services affectés à cette tâche. L'adoption en Belgique d'une réglementation relative aux repentis multiplierait par dix la charge de travail des services concernés. L'orateur insiste dès lors sur la nécessité de procéder à une mesure précise de la capacité afin que les services concernés puissent disposer de suffisamment de moyens pour réaliser leurs nouvelles tâches dans le cadre de l'instauration éventuelle d'un régime des repentis.

Le projet de loi à l'examen entend supprimer la limitation figurant dans la législation actuelle en matière de protection des témoins. Il instaure en outre une véritable réglementation en matière de repentis. C'est pour cela que le projet de loi visant à introduire des dispositions légales relatives aux repentis prévoit l'abrogation de l'alinéa 2 de l'article 108, § 4, du Code d'instruction criminelle, dans lequel figure cette limitation. Le projet de loi modifie également l'article 104 du même Code et le complète par un paragraphe 5 qui permet au procureur fédéral d'autoriser, s'il y a lieu, la prise de mesures de surveillance préventives nécessaires afin de préserver la sécurité et l'intégrité physique, psychique et morale de la personne protégée. Ces mesures de surveillance préventives nécessaires concernent principalement – mais pas uniquement – la surveillance discrète de la sécurité et la prise de connaissance discrète de courrier, ainsi que le *monitoring* des technologies de l'information et de la communication, des moyens de transport et des finances mis à la disposition des personnes protégées.

Het doel is het verminderen van risico's door het vroegtijdig detecteren en remediëren van (potentiële) veiligheidsincidenten. De betrokken persoon krijgt van de mogelijkheid hiertoe voorafgaand schriftelijk kennis. Dergelijke maatregelen bestaan nu al in onder andere Nederland, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en helpen aldaar op efficiënte wijze mee veiligheidsincidenten te voorkomen.

Voor de Getuigenbeschermingsdienst zijn er in dit opzicht twee taken weggelegd met name een adviesfunctie enerzijds en de coördinatie en uitvoering van de beschermingsmaatregelen anderzijds.

Inzake de adviesfunctie, voorziet het wetsontwerp in een artikel 216/2, § 2, 1°, Sv dat een memorandum tussen het Openbaar Ministerie en de spijtoptant slechts kan worden afgesloten en dit onder andere mits een voorafgaandelijk advies van de Getuigenbeschermingscommissie wat betreft de mogelijkheid tot nemen van beschermingsmaatregelen waarover later kan worden beslist.

In de lijn van de procedure voorzien in de wetgeving betreffende getuigenbescherming, zal de Getuigenbeschermingscommissie daartoe telkens aan de Getuigenbeschermingsdienst een technisch advies inzake haalbaarheid vragen.

Idealiter bevat het advies van de Getuigenbeschermingsdienst aan de Getuigenbeschermingscommissie in het kader van de spijtoptantenregeling de hiernavolgende rubrieken:

- algemene context van het dossier met opsomming van de te beschermen personen;
- analyse van de aard, ernst en evolutie van de dreiging met aandacht voor het potentieel van de dergroep en de kwetsbaarheid van de te beschermen personen;
- het voorstel van noodzakelijke beschermings- en re-integratiemaatregelen en hun respectieve kostprijs;
- een omstandig persoonlijkheidsonderzoek nopens de geschiktheid tot opname in een beschermingsprogramma, het eventuele gevaar bij relocatie voor de nieuwe omgeving, alsmede praktische aanbevelingen voor het managen in functie van de persoonlijkheidsstructuur;
- het standpunt inzake haalbaarheid, met vermelding van eventuele voorwaarden daartoe.

L'objectif est de réduire les risques en détectant à temps les incidents de sécurité (potentiels) et en y remédiant à un stade précoce. La personne concernée est informée préalablement par écrit de l'éventualité de la mise en place d'un tel dispositif. Des mesures de ce type sont déjà appliquées aujourd'hui dans certains pays, comme par exemple aux Pays-Bas, en Allemagne, en France ou au Royaume-Uni, où elles contribuent à prévenir efficacement les incidents de sécurité.

Deux tâches sont réservées à cet égard à la commission de protection des témoins, à savoir une fonction consultative, d'une part, et la coordination et l'exécution des mesures de protection, d'autre part.

En ce qui concerne la fonction consultative, le projet de loi prévoit, dans l'article 216/2, § 2, 1°, proposé du Code d'instruction criminelle, qu'un memorandum ne peut être conclu entre le ministère public et le repentique moyennant notamment un avis préalable de la commission de protection des témoins concernant la possibilité de prendre des mesures de protection, dont il pourra être décidé ultérieurement.

Dans la ligne de la procédure prévue par la législation relative à la protection des témoins, la commission de protection des témoins demandera chaque fois à cette fin un avis technique de faisabilité au service de protection des témoins.

Idéalement, l'avis rendu par le service de protection des témoins à la commission de protection des témoins dans le cadre du régime des repentis comprendra les rubriques suivantes:

- le contexte général du dossier et la liste des personnes à protéger;
- une analyse de la nature, de la gravité et de l'évolution de la menace, tenant compte du potentiel du groupe d'auteurs et de la vulnérabilité des personnes à protéger;
- la proposition des mesures nécessaires de protection et de réinsertion et leur coût respectif;
- une analyse circonstanciée de la personnalité concernant l'aptitude à l'intégration dans un programme de protection, l'éventuel danger pour le nouvel environnement en cas de relocalisation, ainsi que des recommandations pratiques de gestion en fonction de la structure de personnalité;
- le point de vue en matière de faisabilité, et la mention d'éventuelles conditions en la matière.

De Getuigenbeschermingscommissie zal dan op basis van dit verslag een advies formuleren aan het Openbaar Ministerie.

Betreffende de coördinatie en de uitvoering van de beschermingsmaatregelen, stelt artikel 4 van het wetsontwerp de regeling voor bedreigde getuigen zoals voorzien in hoofdstuk VIIIter “Bescherming van bedreigde getuigen” van het eerste boek van het wetboek van strafvordering, open voor spijtoptanten.

De Getuigenbeschermingsdienst zal dan ook instaan voor de coördinatie en de tenuitvoerlegging *extra muros* van beschermingsmaatregelen ten behoeve van deze categorie van te beschermen personen, alsook van hun gezinsleden en andere bloedverwanten. Deze dienst beschikt daartoe over hooggespecialiseerde politieambtenaren, die ook de “gewone” bedreigde getuigen beschermen. Zo wordt de synergie behouden in de werkprocessen door een eenvormige uitvoering van de wet van 7 juli 2002 en wordt de al ingevoerde interne en externe controle behouden.

In de fase van detentie valt de uitvoering van beschermingsmaatregelen voor wat de gedetineerde spijtoptant betreft onder de verantwoordelijkheid van het Directoraat-generaal der Strafinrichtingen.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) meent dat het bijzonder interessant is om de ervaringen uit andere landen mee te nemen in de reflecties omtrent dit wetsontwerp en hij dankt de Italiaanse sprekers voor hun komst naar deze commissievergadering. Ondanks het feit dat de gerechtelijke systemen niet in elk land hetzelfde zijn, in Italië bijvoorbeeld bestaat er de verplichting om te vervolgen, en het uitgangspunt verschillend kan zijn, blijft de uitwisseling van ervaringen ongemeen boeiend.

De spreker wenst aan de twee Italiaanse sprekers de volgende vragen te stellen. De voornaamste bezorgdheid die bij iedereen leeft betreft de betrouwbaarheid van de getuigen. Deze betrouwbaarheid is niet voor de volle honderd procent gegarandeerd aangezien de personen die zich vrijwillig aanbieden dit vaak doen om iets in ruil terug te krijgen. Beide Italiaanse experts hebben tijdens hun betoog gewag gemaakt van misbruiken. Is er in Italië, waar het systeem van spijtoptanten al sinds het begin van de jaren '90 bestaat, wetenschappelijk onderzoek gevoerd en/of bestaan er statistieken die een indicatie geven van het relatieve aantal correcte, bruikbare, betrouwbare verklaringen van de spijtoptanten

C'est sur la base de ce rapport que la commission de protection de témoins rendra ensuite un avis au ministère public.

En ce qui concerne la coordination et la mise en œuvre des mesures de protection, l'article 4 du projet de loi ouvre aux repentis les dispositions relatives aux témoins menacés prévues au chapitre VIIIter “Protection des témoins menacés” du livre premier du Code d'instruction criminelle.

Le Service de protection des témoins sera dès lors également chargé de la coordination et de la mise en œuvre *extra muros* des mesures de protection en faveur de cette catégorie de personnes à protéger, ainsi que des membres de leur famille et autres parents. Pour ce faire, ce service dispose de policiers hautement spécialisés qui protègent également les témoins menacés “ordinaires”. De cette façon, la synergie est maintenue dans les processus de travail par une mise en œuvre uniforme de la loi du 7 juillet 2002 et le contrôle interne et externe déjà mis en place est maintenu.

Durant la phase de la détention, la mise en œuvre des mesures de protection en faveur du repent en détention relève de la responsabilité de la Direction générale des établissements pénitentiaires.

B. Questions et observations des membres

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) estime qu'il est particulièrement intéressant de prendre en compte les expériences d'autres pays dans les réflexions sur le projet de loi à l'examen, et il remercie les orateurs italiens d'être venus à cette réunion de la commission. Malgré le fait que les systèmes judiciaires ne sont pas identiques dans tous les pays (ainsi par exemple il y a l'obligation de poursuivre en Italie, et le point de départ peut être différent), l'échange d'expériences n'en demeure pas moins particulièrement intéressant.

Le membre souhaite poser les questions suivantes aux deux orateurs italiens. La principale préoccupation de chacun est la fiabilité des témoins. Cette fiabilité n'est pas entièrement garantie puisque les personnes qui se présentent spontanément le font souvent pour obtenir quelque chose en retour. Durant leurs interventions, les deux experts italiens ont fait état d'abus. En Italie, où le système des repentis est en place depuis le début des années 90, des études scientifiques ont-elles été réalisées et/ou existe-t-il des statistiques disponibles qui donnent une indication du nombre relatif de déclarations correctes, utilisables et fiables des repentis, et une indication du nombre relatif de déclarations non fiables

en een indicatie geven van het relatieve aantal onbetrouwbare verklaringen en foutieve toepassingen van het systeem van spijtoptanten? De spreker meent dat het interessant is om de inschatting te kunnen maken van de relatieve waarde van de informatie die door de spijtoptanten wordt aangeleverd.

Daarnaast wenst de spreker zich te informeren of de Italiaanse experten, indien vandaag het idee van spijtoptanten of medewerkers van justitie niet zou bestaan, gunstig zouden staan tegenover de invoering van hetzelfde systeem, rekening houdende met de ervaringen van de afgelopen 20 jaar, of zouden zij voorstander zijn om andere maatregelen te nemen bijvoorbeeld de niet-verplichting van het parket om te vervolgen.

De heer Van Hecke acht het interessant de kostprijs te kennen. De raming in Italië bepaalt dat de kostprijs ongeveer 80 tot 100 miljoen euro bedraagt. De kostprijs in België zal hoogstwaarschijnlijk niet zo hoog zijn aangezien heel wat zaken met spijtoptanten gelieerd zijn aan de stevige verankering van de maffia in de Italiaanse samenleving die in België veel minder sterk ontwikkeld is. Wat is vandaag ongeveer de kostprijs van het systeem van de getuigenbescherming? De heer Meuleman had tijdens zijn tussenkomst aangegeven dat een eventuele invoering van een systeem van spijtoptanten de werklast van de politiediensten met een tienvoud zou verhogen. Dat betekent een ingrijpende verhoging van de werkingsmiddelen zowel in zake materiaal als personeel. Deze kostprijs is voor de spreker geen doorslaggevend argument maar het levert nog een meer accuraat beeld op van de mogelijke implicaties van de maatregel.

Tot slot heeft de spreker vragen bij het artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering dat sinds kort heel vaak opduikt in heel veel nieuwe wetgevendende initiatieven waarbij de lijst vervat in artikel 90ter stevast wordt opgenomen. De federaal procureur heeft al op deze vraag geanticipeerd door te verwijzen naar de studie in Nederland maar de spreker benadrukt nogmaals dat de lijst opgenomen in artikel 90ter wel een bijzonder lange lijst is. Indien een regeling voor spijtoptanten wordt uitgewerkt moet deze regeling van toepassing zijn op de meest ingrijpende en ernstige misdrijven zoals terrorisme en georganiseerde misdaad met een heel zware maatschappelijke impact. De spreker vraagt zich af of het echt niet mogelijk is om een oefening te maken om op die manier de lijst alsnog te beperken? Het probleem ten aanzien van de verwijzing naar artikel 90ter bestaat erin dat indien dit wetsontwerp gestemd wordt, elke toekomstige wijziging, lees uitbreiding, van artikel 90ter van toepassing zal zijn op de wetgeving inzake spijtoptanten. Voor welke misdrijven is een regeling inzake spijtoptanten voor de federaal procureur

et d'applications incorrectes des dispositions relatives aux repentis? Le membre estime qu'il est intéressant de pouvoir estimer la valeur relative des informations fournies par les repentis.

Par ailleurs, l'intervenant souhaiterait savoir si, dans l'hypothèse où l'idée des repentis ou des personnes collaborant avec la justice n'avait pas été formulée, les experts italiens seraient favorables à l'instauration du même système, compte tenu de l'expérience des vingt dernières années, ou s'ils préféreraient adopter d'autres mesures, comme par exemple une mesure prévoyant que le parquet n'est pas obligé de poursuivre.

L'intervenant trouve intéressant de connaître le coût de la mesure. Selon l'estimation en Italie, le coût atteindrait environ 80 à 100 millions d'euros. Le coût ne sera très probablement pas si élevé en Belgique, dès lors que de nombreuses affaires impliquant des repentis sont liées à l'ancrage solide de la mafia dans la société italienne, alors que cette organisation criminelle est beaucoup moins développée en Belgique. Pour l'instant, combien coûte approximativement le système de protection des témoins? Au cours de son intervention, M. Meuleman avait indiqué que l'instauration éventuelle d'un régime de repentis décuplerait la charge de travail des services de police. Cela représente une augmentation sensible des moyens de fonctionnement, tant en ce qui concerne le matériel que le personnel. Selon l'intervenant, le coût n'est pas un argument déterminant, mais il permet de se faire une idée encore plus précise des implications possibles de la mesure.

Enfin, l'intervenant se pose des questions concernant l'article 90ter du Code d'instruction criminelle qui, depuis peu, apparaît très souvent dans un grand nombre de nouvelles initiatives législatives, qui reprennent inmanquablement la liste figurant à l'article 90ter. Le procureur fédéral a déjà anticipé cette question en renvoyant à l'étude réalisée aux Pays-Bas, mais l'intervenant souligne une nouvelle fois que la liste figurant à l'article 90ter est particulièrement longue. Si un régime est élaboré pour les repentis, il devra s'appliquer aux infractions les plus importantes et les plus graves comme le terrorisme et la criminalité organisée ayant un impact social très lourd. L'intervenant se demande s'il n'est vraiment pas possible d'essayer de limiter la liste. Le problème que pose le renvoi à l'article 90ter est que, si le projet de loi à l'examen est adopté, toute modification future, en fait extension, de l'article 90ter s'appliquera à la législation relative aux repentis. Pour quelles infractions le procureur fédéral estime-t-il que le régime des repentis est essentiel? N'est-il pas possible d'élaborer une meilleure définition plus étroite qui mette

essentieel? Is er geen mogelijkheid om een betere, nauwere omschrijving te maken die meer gefocust is op de bijzonder zware misdrijven? De spreker meent dat men op die manier een einde kan maken aan de verwijzing naar artikel 90ter. Hij beschouwt deze verwijzing als een vrij gevaarlijke piste.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) benadrukt dat ze geen voorstander is ten aanzien van de principes die de grondslag van dit wetsontwerp vormen. Zij verwijst hierbij naar het morele uitgangspunt, de ongeldigheid van de bewijsvoering, de gebrekkige opportuniteit, gezien de alternatieven die thans in de huidige wetgeving vervat zijn, en het toepassingsgebied van het wetsontwerp. Trouwens, tijdens de ochtendsessie van de commissie voor de Justitie pleitte de heer Christian De Valkeneer, de procureur-generaal van Luik, in zijn betoog voor een verdere uitbreiding van het toepassingsgebied inzake strafuitvoering.

De spreekster wenst meer verduidelijking rondom de rol van de Centrale Commissie binnen het Italiaanse systeem van spijtoptanten. Deze commissie is een op het eerste zicht louter administratief orgaan. Er vindt een rechtstreekse onderhandeling plaats tussen de medewerker van justitie en de procureur maar welke rol is er dan nog weggelegd voor deze Centrale Commissie? Daarnaast wenst de spreekster ook meer informatie rond de rol van de bodemrechter? Wat zijn de bevoegdheden van deze rechter vanaf het ogenblik dat het memorandum ondertekend is?

Ten aanzien van de uitspraken van de federaal procureur, met name de heer Frédéric Van Leeuw, merkt de spreekster op dat zijn veelvuldige oproepen tot vertrouwen en geruststelling ten aanzien van een voorzichtige toepassing van de aan hem toebedeelde bevoegdheden relatief zijn ten aanzien van het tijdelijke karakter van het mandaat dat hij uitoefent. De spreekster meent dat zij niet op basis van zijn jurisprudentie het oordeel over een wetsbepaling kan laten afhangen maar wel op basis van datgene wat effectief opgenomen staat in de wet. De federaal procureur heeft in zijn betoog aangegeven dat hij niet zozeer in de grote vissen dan wel in de kleine vissen geïnteresseerd is die hem toelaten om stapje per stapje een volledige criminele organisatie te ontmantelen. De spreekster wil dan ook meer informatie over de concrete samenstelling van die grote groep aan medewerkers van de justitie binnen het Italiaanse spijtoptantensysteem.

Daarnaast wil de spreekster weten welk antwoord men kan formuleren ten aanzien van de opmerkingen van de Raad van State die in zijn advies op punt 5.2.2 (DOC 54 3016/001) het volgende zegt met betrekking tot het arrest *Natsvlishvili en Togonidze t. Georgie*

davantage l'accent sur les infractions particulièrement graves? L'intervenant estime que l'on pourrait ainsi éviter un renvoi à l'article 90ter, qu'il considère comme une piste assez dangereuse.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne qu'elle n'est pas favorable aux principes qui sont à la base du projet de loi à l'examen. Elle renvoie à ce propos au point de départ moral, à l'invalidité de la preuve, au manque d'opportunité, compte tenu des alternatives déjà prévues par la législation actuelle, et au champ d'application du projet de loi. En outre, au cours de la réunion matinale de la commission de la Justice, M. Christian De Valkeneer, procureur général de Liège, a plaidé en faveur d'une nouvelle extension du champ d'application en ce qui concerne l'exécution des peines.

L'intervenante souhaiterait obtenir des éclaircissements sur le rôle de la Commission centrale dans le régime des repentis en vigueur en Italie. À première vue, cette commission est un organe purement administratif. Une négociation directe a lieu entre la personne qui coopère avec la justice et le procureur mais quel rôle la Commission centrale joue-t-elle encore dans ce cas? L'intervenante souhaiterait également obtenir davantage d'informations sur le rôle du juge du fond. Quels sont les compétences de ce juge une fois que le memorandum a été signé?

En ce qui concerne les déclarations de M. Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral, l'intervenante observe que ses appels répétés en faveur de la confiance et de l'apaisement en ce qui concerne une application prudente des pouvoirs qui lui sont conférés sont relatifs compte tenu du caractère temporaire du mandat qu'il exerce. L'intervenante est d'avis qu'elle ne peut pas faire dépendre son appréciation de la loi de la jurisprudence de M. Van Leeuw mais qu'elle doit se fonder sur les dispositions effectives de la loi. Au cours de son exposé, le procureur fédéral a déclaré qu'il s'intéressait moins aux gros poissons qu'aux petits poissons qui lui permettent de démanteler progressivement une organisation criminelle complète. L'intervenante souhaiterait dès lors obtenir plus d'informations sur la composition concrète de ce grand groupe de personnes coopérant avec la justice au sein du régime des repentis en vigueur en Italie.

L'intervenante veut en outre savoir quelle réponse peut être formulée pour donner suite aux observations du Conseil d'État qui affirme ce qui suit au point 5.2.2 (DOC 54 3016/001) de son avis concernant l'arrêt *Natsvlishvili et Togonidze c. Géorgie* de la Cour

van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens: “In hetzelfde arrest heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens eveneens geoordeeld dat ten gevolge van het gehanteerde procedé geen belangrijk publiek belang in het gedrang mag komen. Deze voorwaarde is evenwel niet uitdrukkelijk in het voorontwerp opgenomen, terwijl het ook niet duidelijk is of de controle van de rechtbank op dit element kan slaan. Het verdient aanbeveling deze voorwaarde en de mogelijkheid van controle van de rechtbank erop uitdrukkelijk te vermelden.”.

In de ochtendvergadering heeft de spreekster die vraag al gericht aan de heer De Valkeneer, waarop deze antwoordde dat hierin de kwestie van de proportionaliteit tussen de ernst van het feit en de beloning aan de spijtoptant wordt aangesneden. Volgens de spreekster ligt dit antwoord evenwel niet in lijn met datgene wat de Raad van State in haar advies zegt des te meer daar de Raad van State zegt dat het niet voorzien is dat de rechtbank haar controlefunctie uitoefent tenzij men geen schade toebrengt aan het algemeen belang, terwijl in het wetsontwerp bepaald is dat de rechtbank de proportionaliteit controleert.

Tot slot merkt de spreekster op dat de linken met het wetsontwerp aangaande de burgerinfiltratie moeilijk zijn en het is omwille van deze reden dat de minister van Justitie had verklaard dat het ene wetsontwerp niet zonder het andere wetsontwerp zou gestemd worden. Het wetsontwerp aangaande de burgerinfiltratie is nog maar sinds donderdag 9 mei jongstleden aangenomen en de spreekster stelt voor om de impact van deze nieuwe wetgeving af te wachten alvorens door te gaan met de goedkeuring en uitvoering van een regeling omtrent spijtoptanten. De spreekster vraagt zich af hoe beide stukken wetgeving zich in de praktijk op elkaar gaan afstemmen. Daarnaast oppert de spreekster het idee of er geen vergelijkende *case study* burginfiltrant-spijtoptant kan gevoerd worden waarbij er kan nagegaan worden hoe beide systemen zich tot elkaar verhouden en of zij wel degelijk voldoende coherent zijn.

C. Antwoorden van de sprekers

Volgens de heer Alessandro Bernardi, hoogleraar aan de universiteit van Ferrara (Italië), zijn bepaalde reacties op georganiseerde misdaad en terrorisme een bedreiging voor de beschaving. Velen zijn de geheime vluchten vergeten die de CIA na 2001 in Europa heeft georganiseerd met de medeplichtigheid van Europese regeringen. Ook de wetgeving in verband met de spijtoptanten roept vragen op. In de hoedanigheid van strafpleiter zou de spreker er bezwaren tegen kunnen hebben, maar als burger die er belang bij heeft dat de georganiseerde misdaad daadwerkelijk wordt bestreden

européenne des droits de l'homme: “Dans le même arrêt, la Cour européenne des droits de l'homme a également jugé que le procédé utilisé ne peut pas porter atteinte à un intérêt public important. Cette condition n'est cependant pas expressément traduite dans l'avant-projet, et il n'apparaît pas non plus clairement si le contrôle juridictionnel peut également porter sur cet élément. Il est recommandé de mentionner expressément cette condition et la possibilité pour le tribunal de la contrôler.”

L'intervenante a déjà adressé cette question ce matin à M. De Valkeneer qui a répondu que la question de la proportionnalité entre la gravité du fait et la récompense octroyée au repentis est abordée, en l'espèce. L'intervenante estime que cette réponse ne s'inscrit toutefois pas dans le droit fil de ce que déclare le Conseil d'État dans son avis, d'autant plus que celui-ci affirme qu'il est prévu que le tribunal exerce sa fonction de contrôle sauf s'il est porté préjudice à l'intérêt général, tandis que le projet de loi prévoit que le tribunal contrôle la proportionnalité.

L'intervenante fait enfin remarquer qu'il est difficile d'établir des liens avec le projet de loi concernant l'infiltration civile et que c'est pour cette raison que le ministre de la Justice avait déclaré qu'un projet de loi ne serait pas voté sans l'autre. L'adoption du projet de loi concernant l'infiltration civile ne remonte qu'au jeudi 9 mai dernier et l'intervenante propose d'attendre de connaître l'impact de cette nouvelle législation avant de procéder à l'adoption et à l'exécution d'une réglementation concernant les repentis. L'intervenante se demande comment ces deux législations vont s'articuler dans la pratique. L'intervenante demande en outre s'il n'est pas possible d'effectuer une étude de cas comparant l'infiltrant civil au repentis et permettant d'examiner comment ces deux systèmes s'articulent et s'ils sont bel et bien suffisamment cohérents.

C. Réponses des orateurs

M. Alessandro Bernardi, professeur à l'Université de Ferrara (Italie) considère que certaines réponses à la criminalité organisée et le terrorisme posent une menace à la civilisation. Nombreux sont ceux qui ont oublié les vols secrets en Europe organisés par la CIA après 2001, avec la complicité de gouvernements européens. La législation sur les repentis elle aussi pose question. Si l'orateur pourrait s'y opposer en tant que pénaliste, il est favorable en sa qualité de citoyen intéressé à un véritable combat contre la criminalité organisée (non aux vols secrets et à la torture). Autre question qui n'a pas

(maar niet van geheime vluchten of folterpraktijken) is hij er voorstander van. Voorts gaat de spreker in op een ander aspect dat nog niet werd aangesneden. Artikel 16 van de Europese Richtlijn 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad verdient bijzondere aandacht, daar ze een strafvermindering toestaat indien er sprake is van “spijt”. Moet er werk worden gemaakt van de uniformisering van de maatregelen? Daar wordt nauwelijks over nagedacht, hoewel het belangrijk is te weten hoe men bijvoorbeeld problemen moet aanpakken die kunnen ontstaan wanneer een verdachte van heel ernstige feiten die in verschillende Staten werden gepleegd, slechts in één van die Staten in aanmerking komt voor een spijtoptantregeling.

De heer *Alberto Perduca*, procureur van de Republiek (Italië), verklaart voorstander te zijn van een wetgeving die berouw toestaat, maar benadrukt dat het belangrijker is te weten onder welke voorwaarden dat kan dan de argumenten pro en contra tegenover elkaar te plaatsen. Hij beschikt niet over statistieken om de voor- en nadelen van de regeling af te wegen. Uit de rechtsliteratuur blijkt niettemin overduidelijk dat de wetgeving inzake berouw een efficiënte bestrijding heeft mogelijk gemaakt van bepaalde georganiseerde misdaadfenomenen, meer bepaald van maffiose aard, die aan honderden mensen in Sicilië of elders het leven hebben gekost.

Door de jaren heen heeft het Italiaanse recht overigens een opmerkelijk evolutie ondergaan: na het aanvankelijke, nogal naïeve enthousiasme, wordt de regeling inzake medewerkers met het gerecht vandaag met meer voorzichtigheid en voorzorg benaderd. Het risico van misbruik is kleiner dan dertig jaar geleden. Om te beginnen gelden strengere criteria om als medewerker met het gerecht of als getuige te worden erkend; ook het inwinnen van inlichtingen verloopt beter.

Vervolgens zijn er op basis van de rechtspraak van het Hof van Cassatie een aantal criteria tot stand gekomen teneinde de feitenrechter te ondersteunen bij zijn bijzonder moeilijke taak om te onderzoeken of de verklaringen van de medewerker met het gerecht betrouwbaar zijn. Dit beperkt het risico van misbruik of rechterlijke dwaling.

Ten slotte was de wetgever van oordeel dat heel omzichtig moet worden omgesprongen met de verklaringen van de medewerker met het gerecht (artikel 192 van de *Codice di procedura penale*): die verklaringen moeten aan andere bewijselementen worden getoetst. Niemand

été abordée. L'article 16 de la directive (UE) 2017/541 du Parlement européen et du Conseil du 15 mars 2017 relative à la lutte contre le terrorisme et remplaçant la décision-cadre 2002/475/JAI du Conseil et modifiant la décision 2005/671/JAI du Conseil mérite une attention particulière, car elle autorise une réduction de la peine en cas de “repentir”. Faut-il envisager l'uniformisation des mesures? On n'y réfléchit guère, alors qu'il importe de savoir, par exemple, comment résoudre les problèmes susceptibles de naître lorsqu'un sujet inculqué pour des faits très graves dans différents États peut bénéficier de mesures de “repentir” seulement dans l'un d'entre eux.

Si *M. Alberto Perduca*, procureur de la République (Italie), se déclare favorable à une législation permettant le repentir, mais estime plus importante la question de savoir sous quelles conditions plutôt que d'opposer les arguments pour et contre. Il ne dispose pas de statistiques susceptibles de peser les avantages et les inconvénients du système. Néanmoins, la littérature juridique illustre abondamment que la législation sur le repentir a permis de lutter efficacement contre certains phénomènes de criminalité organisée, notamment de type mafieux, ayant causé des centaines de morts, en Sicile ou ailleurs.

Au fil des ans, le droit italien a d'ailleurs connu une remarquable évolution: passé l'enthousiasme initial assez naïf, la matière des collaborateurs de justice s'appréhende avec davantage de prudence et de précaution. Les risques d'abus sont moindres qu'il y a 30 ans. Tout d'abord, les critères d'admission au statut de collaborateur de justice ou de témoin sont plus rigoureux; le recueil d'informations s'est amélioré.

Ensuite, la jurisprudence de la Cour de cassation a élaboré une série de critères afin de faciliter le travail des juges du fond lorsqu'ils doivent examiner la question de savoir si les déclarations du collaborateur de justice sont fiables – une tâche particulièrement difficile –, limitant ainsi le risque d'abus ou d'erreur judiciaire.

Enfin, le législateur a estimé qu'il fallait traiter les déclarations du collaborateur de justice avec beaucoup de circonspection (art. 192 du *Codice di procedura penale*): ces déclarations doivent être évaluées avec d'autres éléments de preuve. Autrement dit, personne

kan met andere woorden uitsluitend op basis van de verklaringen van de spijtoptant worden veroordeeld.

De procedure ter erkenning van de status van medewerker van het gerecht om die persoon te beschermen, bij te staan of te steunen, ressorteert onder de bevoegdheid van de uitvoerende macht. Na ontvangst van het verklarend proces-verbaal verzoekt het parket de centrale commissie die status al dan niet toe te kennen. Nadat die status is verleend, wordt het dossier uitsluitend door de administratie beheerd. Het proces-verbaal wordt weliswaar via het parket meegenomen in de strafprocedure, maar op het einde van de rit oordeelt de rechter over de schuld en legt hij de straf op. De administratieve erkenning van de status van de medewerkers van het gerecht die in aanmerking komen voor bescherming gaat geenszins automatisch gepaard met de toezegging van voordelen (inzake strafvermindering, de vorm van detentie enzovoort). Dat geldt zowel voor de feitenrechter als voor de strafuitvoeringsrechter. De rechter moet uiteraard rekening houden met de administratieve erkenning, maar dat betekent niet dat hij automatisch ertoe verplicht is zus of zo te beslissen.

Het onderscheid tussen “de grote vissen” en “de kleine garnalen” is niet echt relevant: die samenwerking gebeurt op alle niveaus.

De heer Frédéric Van Leeuw, federaal procureur, wijst erop dat hij niet inziet waarom in het kader van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering een onderscheid zou moeten worden gemaakt tussen de lichte en de ernstige misdrijven. Waarom zou berouw niet kunnen na een verkeersongeval dat aan een weggebruiker het leven heeft gekost? Het ware dus wenselijk het raamwerk van dit artikel te verruimen. Bij wijze van voorbeeld maakt de spreker zijn beklag dat hij de kop van jut is wanneer informatie in een lopend onderzoek aan de pers wordt gelekt, maar dat hij niet kan optreden zolang het beroepsgeheim niet in het spel is. Voor het overige is het interessanter in criminele organisaties te infiltreren via de “kleine” criminelen, veeleer dan te wachten tot een “zware” crimineel schuld wil bekennen.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft Georgië in zijn voormelde arrest niet veroordeeld. Het betreft met name het ontbreken van het recht om hoger beroep in te stellen ingeval de schuld wordt erkend. Zulks komt in wezen neer op een evenredigheidsanalyse. Hoe lichter het misdrijf, hoe meer die analyse kan helpen om te achterhalen of het al dan niet raadzaam is een beroep te doen op berouw – die vraag betreft niet alleen de rechter, maar ook het parket.

Deze aangelegenheid is ingewikkeld en kan voor problemen zorgen wanneer het verschil tussen het

ne saurait être condamné sur la seule base des déclarations du repentir.

La procédure conduisant à la reconnaissance du statut de collaborateur de justice en vue de le protéger, de l'assister ou de le soutenir, relève des compétences du pouvoir exécutif. Le parquet reçoit le procès-verbal explicatif et demande à la commission centrale de trancher la question du statut. Après l'octroi de ce statut, la gestion du dossier est entre les mains exclusives de l'administration. Certes, le procès-verbal s'introduit dans la procédure pénale par le biais du parquet, mais en fin de parcours le juge se prononce sur la culpabilité et applique la peine. Il n'existe aucun automatisme entre la reconnaissance administrative du statut des collaborateurs de justice qui méritent la protection, d'une part, et la concession de bénéfices (concernant la réduction de la peine, des formes de détention, ...) d'autre part. Cette réalité est également valable pour le juge du fond comme pour le juge de l'exécution de la peine. Le juge doit bien entendu tenir compte de la reconnaissance administrative, mais cela ne fait peser aucune obligation automatique sur lui quant à la décision à prendre.

La distinction entre les petits poissons et les gros n'est pas vraiment pertinente: la collaboration existe à tous les niveaux.

M. Frédéric Van Leeuw, procureur fédéral, rappelle qu'il ne voit pas pourquoi il faudrait faire la différence entre les infractions mineures et majeures dans le cadre de l'article 90ter du Code d'instruction criminelle. Pourquoi le repentir ne serait pas concevable dans le cadre d'un accident de roulage ayant entraîné la mort d'un usager? Il serait donc souhaitable d'étendre le cadre de cet article. À titre d'exemple, l'orateur se plaint des reproches qui lui sont adressés lorsqu'il y a des fuites dans la presse par rapport à une affaire sous instruction, or il ne peut agir tant que le secret professionnel n'y est pas repris. Il est, du reste, plus intéressant d'entrer dans les organisations criminelles par les petits poissons, plutôt que d'attendre qu'un gros poisson veuille bien lâcher le morceau.

En ce qui concerne l'arrêt précité de la Cour européenne des droits de l'homme, il ne condamne pas la Géorgie. La question concerne notamment l'absence du droit de faire appel en cas de reconnaissance de culpabilité. Cela revient au fond à une analyse de la proportionnalité. Plus l'infraction est petite, plus cette analyse pourra aider à résoudre la question de savoir si le recours au repentir est indiqué ou non – cette question concerne le juge, mais également le parquet.

La matière est compliquée et susceptible de provoquer des difficultés, lorsque les concepts de repentir et

concept “spijtoptant” en dat van “infiltrant” klein wordt. In dat geval kunnen niet alleen de advocaten, maar ook de pers de overheden in een lastig parket brengen.

Het beste is een beroep te doen op een tijdslijn om te begrijpen waarover het gaat. Als de spijtoptant informatie verstrekt over zeer oude feiten, zal het feit dat hij een infiltrant wordt geen grote moeilijkheden met zich brengen. Wat de aanslagen in Parijs en Brussel betreft, meent de spreker dat bepaalde personen niet hebben gedaan wat ze hadden moeten doen, en hij vraagt zich af wat er gebeurd zou zijn mochten ze de kans hebben gehad om met het parket te onderhandelen. Hadden die aanslagen misschien voorkomen kunnen worden?

Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel verschaft een persoon alle (al dan niet nuttige) informatie waarover hij beschikt en wenst het parket daar geen gebruik meer van te maken, ofwel geeft een persoon informatie door, terwijl het parket er nog over zou willen beschikken. In dit tweede geval kan sprake zijn van een overlapping. Wanneer een informant infiltrant wordt (en handelingen stelt die de rechtsstaat thans niet toestaat), zal voor de magistraten een loyauteitsplicht gelden: ze zullen de rechter moeten informeren. Het strafdossier zal dus een proces-verbaal moeten bevatten waarin staat dat de spijtoptant ingezet werd als burgerinfiltrant. De opmerkingen ter zake van de Raad van State zijn absoluut oordeelkundig. De spreker vindt dat de openheid en de loyauteit van het parket noodzakelijk zijn; wanneer de spijtoptant een officiële status heeft, staat niets het in de weg om dit bekend te maken.

Men kan zich ook indenken dat een spijtoptant informant wordt, of andere scenario's verzinnen. Zonder teksten blijft dit alles echter puur hypothetisch.

Mevrouw Marie-Aude Beernaert, hoogleraar aan de UCL, stelt vast dat tijdens de hoorzittingen slechts over twee soorten criminaliteit werd gesproken – terrorisme en criminele organisaties – en ze begrijpt de logica van de “kleine garnaal” niet, gelet op artikel 216/1. Het toepassingsveld betreft immers de misdrijven die moeten worden gemeld, niet de strafbare feiten die de medewerker zou hebben begaan; het maakt dus weinig uit welke strafbare feiten ten laste worden gelegd.

De heer Dimitri de Béco, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE, deelt de analyse van de sprekerster. De problematiek in verband met artikel 90ter verdient de nodige aandacht.

d'infiltrant se rencontrent. Les avocats, mais également la presse, auront la possibilité de mettre les autorités dans l'embarras.

Le mieux est de recourir à une ligne du temps pour comprendre de quoi il s'agit. Si le repentí fournit des informations sur des faits très anciens, le fait qu'il devienne un infiltrant ne posera pas de grandes difficultés. Pour ce qui est des attentats perpétrés à Paris et à Bruxelles, l'orateur considère que certaines personnes “n'ont pas fait ce qu'elles auraient dû faire” et se demande ce qui se serait produit si elles avaient eu la possibilité de négocier avec le parquet. Peut-être aurait-on évité ces attentats?

Deux cas sont possibles. Soit une personne livre toutes les informations dont elle dispose (informations par ailleurs utiles ou non) et le parquet ne souhaite plus les utiliser, soit une personne partage des informations alors que le parquet voudrait encore en disposer. C'est dans la deuxième hypothèse qu'une imbrication peut se produire. Lorsqu'un informateur deviendra un infiltrant (et posera des actes que l'état du droit n'autorise pas, actuellement), les magistrats auront un devoir de loyauté: ils devront informer le juge. Le dossier pénal devra donc contenir un procès-verbal mentionnant le fait que le repentí a été utilisé comme infiltrant civil. Les observations du Conseil d'État à ce sujet sont tout à fait judicieuses. L'orateur considère que la franchise et la loyauté du parquet s'imposent; dès lors que le repentí a un statut officiel, il n'y a aucun inconvénient à l'affirmer.

On peut également imaginer qu'un repentí devienne un informateur, ou développer d'autres scénarios. Mais en l'absence de textes, l'exercice demeure hypothétique.

Mme Marie-Aude Beernaert, professeur à l'UCL, constate que seuls deux types de criminalité ont été évoquées au cours des auditions (terrorisme et organisation criminelle) et ne comprend pas la logique du “petit poisson”, si l'on se réfère à l'article 216/1. Le champ d'application vise, en effet, les infractions qu'il s'agit de dénoncer et non les infractions que le collaborateur aurait commises, donc peu importe quelles sont les infractions reprochées.

M. Dimitri de Béco, représentant d'AVOCATS.BE, partage l'analyse de l'intervenante. La problématique de l'article 90ter mérite d'y porter attention.